

X 169699

Rudas János

ORBÁN VIKTOR ÉS TE

Oriold és Társai Kiadó

000001 X

SZTE Klebelsberg Könyvtár

J001013845

Rudas János:

Orbán Viktor és te

Copyright © Rudas János, 2012

Szerkesztette:

Szász Áron

Nyomdai előkészítés:

Repkő Ágnes

Nyomda:

Color Pack Zrt., Nyíregyháza

ISBN 978-963-9771-61-1

Oriold és Társai Kiadó

www.orioldbooks.com, info@orioldbooks.com

Minden jog fenntartva! A kiadvány egészének vagy részleteinek másolása és közlése, akár nyomtatott akár elektronikus formában, csak a kiadó írásos engedélyével lehetséges!

Budapest, 2012

A kiadvány tartalma nem feltétlenül tükrözi a kiadó véleményét!

TARTALOM

A kiadó előszava	7
Köszönetek	11
Bevezetés	13
Háborúban állunk!	17
Ki a konzervatív?	31
Machiavelli és környéke	45
HRD: hat évtized felhalmozott tapasztalataiból	65
Az Új Rend néhány mozaikja	91
Tömegek az utcán	121
A paternalizmus útjai	133
Zárszó	145
*	
Függelék: Ízelítő a magyar blogszférából	149

X 169699

A KIADÓ ELŐSZAVA

Kedves Olvasó!

Orbán Viktorra égető szükségünk van. Vagy talán nem is rá, hanem arra az Orbán Viktor-képre, amit a stábjával együtt profeszionálisan alkotott meg, és naponta igyekszik hitelesíteni a médiában. Nem csupán azoknak van szükségük rá, akik egyszerre látják benne a bölcs apát és az agyafúrt fiút, s szinte feltétel nélkül támogatják őt, hanem azoknak is, akik éppen vele szemben, az ő ellenében határozzák meg magukat és tevékenységüket.

De tudjuk-e, hogy milyen ember Orbán Viktor? Kell-e tudnunk, hogy milyen ember a választott vezetőnk? És azt tudjuk-e, hogy mi milyenek vagyunk, hogyan viszonyulunk a hatalomhoz – jelenleg az Orbán-rezsimhez? E könyv elsősorban az utóbbi kérdéssel foglalkozik.

Talán fájdalmas beismernünk, de az „Orbán Viktor-jelenséget” közösen hoztuk létre. Így vagy úgy, de mindannyian benne voltunk, és mindmáig benne vagyunk ebben az „alkotásban”. Mondhatnánk, hogy kizárólag a politikai elit felelőssége, hogy hazánk a jelenlegi állapotába jutott. A mi felelősségünk: közös a múltunk, ahogyan a jelenünk is az, s a jövőnk közös alakításáról nem szabad lemondanunk.

Amikor barátoknak, ismerősöknek, kollégáknak beszéltem a tervezett könyvről, mindannyian hasonlóan reagáltak: ijedtek voltak. Többnyire óva intettek. Elgondolkodtam, hogy a könyv kiadójaként van-e okom félni, hiszen a szerző nem támad, nem rágalmaz, nem vádol senkit. Ez a könyv arra sarkall, hogy elgondolkodjunk: hogyan viszonyulunk mi, magyarok a hatalomhoz, milyen játszmákat játszottunk, s milyeneket játszunk.

Megjelentessük, vagy ne? Legyünk bátrak, vagy felejtjük el az egészet? Te hogyan választottál volna erre a kérdésre? Magam úgy gondolom, hogy ha csupán annyit érünk el, hogy a cím alapján elgondolkodsz azon, hogy minden pró és kontra politikai propaganda ellenére – szó szerint – „egy lapon vagy-e említendő” Orbán Viktorral, akkor már elérte a kiadás a célját. Ám ez a könyv sokkal többről szól.

Rudas János „kultikus” alaknak számít a hazai szervezetfejlesztés és a szociálpszichológia életében. Könyvei, a Delfi örökösei és a Javne örökösei alpműnek számítanak, sok ezer példányban keltek el. A szerző most felelős állampolgárként osztja meg gondolatait közös dolgainkról. Meglehet, hogy gondolatai nem tökéletesek, vitathatóak. Ha vitára érdemesek, akkor megvitatandóak, s ha megvitatandóak, akkor vitassuk meg őket!

Hitünk szerint a vélemény- és sajtószabadság elviseli, ha vitatható/megvitatandó gondolatok, szokatlan, új szempontok jelennek meg a könyvek lapjain vagy a közbeszédben. Különösen akkor, ha ezek tematikai és stilisztikai palettája manapság nélkülözi az árnyalatokat, és már-már kizárólag két színt használ a világ lefestésére: a feketét és a fehéret.

Szinte közmegegyezés alakult ki hazánkban a tekintetben, hogy az elit magára hagyta az országot. Leginkább a gazdasági és a politikai elitről szokás azt gondolni, hogy csak a saját zsebe megtöltésével van elfoglalva, s mi – te és én – nem érdekeljük. A társadalom kettészakadásával kapcsolatban azonban nem szabad elfeledkeznünk az értelmiség szerepéről sem. Ez az értelmiség állítólag identitásválsággal küzd. Szerintem azért (is) veszítette el identitását, mert lemondott arról, hogy utat találjon a társadalom széles rétegeihez, segítsen az ország lakóinak közös dolgaik tisztázásában. A magyar értelmiség azonban ma mással van elfoglalva: a helyét keresi, nem pedig azt a hangot, amellyel megszólíthatná az embereket.

Orbán Viktor tud beszélni a tömegekhez, tud hatni rájuk, tud érzelmeket előhívni. Nagyon tud valamit.

Rudas János kiváló írásaiban közérthető módon próbálja meg tisztázni, hogy mit is tud, és hogy Te, kedves Olvasó, – velem egyetemben – milyen szerepet játszottál, s játszol ma is ennek a létrejöttében

A címben benne foglaltatik egy kérdés is: ki az a te? Én, a kiadó? Te, az olvasó? Vagy valaki, aki nincs is? A könyv végére kiderül

A kiadó

Szeretnék most köszönetet mondani néhány olyan nőnek és férfinak, akikhez személyes kapcsolat is fűzött és akik már nincsenek közöttünk, ám életem különböző szakaszaiban – másokkal együtt és különféle irányokból – hozzájárultak gondolkodásom, beállítódásom változásához, alakulásához. Éspedig a következőknek: *Demény Pál, Hegedüs B. András, Heleszta Sándor, Józsa Péter, Krassó György, Laky Teréz, Mérei Ferenc, Solt Ottilia, Szabó Máténé Ilona, Tánczos Gábor, Zsille Zoltán. Requiescunt in pace.*

BEVEZETÉS

Az Orbán Viktorról írt könyvem, az Orbán Viktor és te, nemcsak arról szól, hogy Orbán Viktor ki volt, hanem arról is, hogy Orbán Viktor ki volt a magyar állam polgárja, a magyar nemzet társaságának tagja, a magyar nemzetiségű ember, aki a magyar nemzetiségű emberrel együtt alkotja a magyar nemzetiséget. A magyar nemzetiségű ember, aki a magyar nemzetiségű emberrel együtt alkotja a magyar nemzetiséget.

Az Orbán Viktorról írt könyvem, az Orbán Viktor és te, nemcsak arról szól, hogy Orbán Viktor ki volt, hanem arról is, hogy Orbán Viktor ki volt a magyar állam polgárja, a magyar nemzet társaságának tagja, a magyar nemzetiségű ember, aki a magyar nemzetiségű emberrel együtt alkotja a magyar nemzetiséget. A magyar nemzetiségű ember, aki a magyar nemzetiségű emberrel együtt alkotja a magyar nemzetiséget.

Orbán Viktor

BEVEZETÉS

„It's a long way to Tipperary,
It's a long way to go.
It's a long way to Tipperary
To the sweetest girl I know!...”

(Brit katonanóta az I. világháborúból)

Mielőtt bárki is félreértene: nem Orbán Viktorról írtam könyvet. Főképpen azért, mert nem ismerem, sohasem találkoztam vele, még csak formálisan sem mutattak be egymásnak (talán nem is kár).

Ha beszélt volna nekem önmagáról, vagy egyéb módon foglalkoztam volna a lelkével, nyilván egyáltalán nem írhattam volna róla. De épp az a szerencsém, hogy semmilyen titoktartás nem köt, hiszen csak annyit tudok a munkásságáról, amennyit egy átlagos polgár, például te, velem együtt a mi kis hazánkban, akit érdekelnek a cselekedetei (és persze nem annyira a beszédei).

A kulcs a könyv címe: *Orbán Viktor és te*. Azt szerettem volna, hogy rád, a magyar állampolgár, nemzettársra vagy kire vonatkoztassam, amit Orbánról cselekedeteiből, hatásából, döntései következményeiből megtudtam. Hiszen te vagy az, akinek a szavazatára számít; aki ha közvetve is, de valamennyire befolyá-

1 „Hosszú az út Tipperaryig,
Hosszú az út eljutni oda.
Hosszú az út Tipperaryig,
A legédesebb lányhoz, akit ismerek!...”

solja elképzeléseit; akit ő akar befolyásolni és ügyének megnyerni. És persze aki néhány millió társaddal eldöntöd az ő sorsát. (Ellentétben a közkeletű hiedelemmel: végül is nem ő dönti el a tiédet.)

Ebben persze én is szeretnék befolyásolni, mert nekem sem mindegy, hogy mi lesz majd itt. Nem teszek úgy, mintha valami soha sem létezhető semlegességet fogadtam volna. Ám attól szeretném visszatartani magamat, hogy megmondjam a tutit, hogy kioktassalak: mit kellene gondolnod. Sőt, még politikai elemzést sem olvashatsz tőlem.

Úgy kezdtem neki az egésznek, hogy kissé hátrébb léptem tárgytól és talonba raktam a természetesen bennem is keletkező és változó érzelmeket. Mondhatod, hogy ez sohasem szokott teljesen sikerülni, de amint a jereváni rádióból tudjuk: törekedni kell rá.

Nem vagyok sem közgazdász, sem történész, sem politológus, jogász vagy ilyesmi. Pszichológus vagyok (az alkalmazott szociálpszichológia művelője) és empirikus szociológus, aki néhány évtized tapasztalatot szerzett ezekben a szakmákban, és néhány tucat könyvet meg cikket elolvasott (valahányat írt is). Az utóbbi évtizedekben sok emberierőforrás-fejlesztő, vezetőképző és egyéb tréningcsoportot vezettem az üzleti, a civil és a közszférában; valamikor kivételesen még politikai pártok (SzDSz, Fidesz) is rám bízta némely kulcsembereik együtteseinek fejlesztését.

A fejemben összegyűjtött ismerethalmokon, nemzetünk némely csoportjának közlésein és személyes élményeimen szűrtem át mindazt, amit a következőkben leírtam.

Nem titkolom, hogy nagyon régen: 1935-ben születtem és az egyik fejezetben említett nyolc (vagy tán már kilenc?) rendszert átéltem és ezidáig túléltem. Fiatalabb koromban voltak olyan illúzióim, hogy sikerül majd másokkal együtt megváltani a világot; most már ilyenek nincsenek. Ám ha a reménybeli olvasó elgondolkodik egysokat látott szerző megállapításain, véleményein, érvein (ha valóban elgondolkodik), akkor már értelmét látom annak, hogy meg-

írtam ezt a könyvet. Azzal a szándékkal kezdtem bele, hogy talán így mi is közelebb kerülünk, és az utódaink is közelebb juthatnak a most még délibábos távolságba képzelte Tipperaryhez.

Ezúton és e célból teszem közzé a fejemben lévő néhány elméleti megfontolást, a valóság kínálta tárgyszerű adatokat, a tapasztalataimból és valóságismeretemből származó gondolatokat, úgyszintén az ezekből adódó következtetéseket. Főképpen arról a 2010 tavaszán kezdődött átalakulásról, amit röviden Orbán-rendszernek neveztek el egyszemélyes vezetőjéről.

Igyekszem megértést tanúsítani azok iránt is, akik reményekkelelve létrehozták, támogatják és fenntartják ezt az új rendet – de nem tagadom, hogy azok oldalán állok, akik végül is a kárvallottjai, intézkedéseinek elszenvedői (és most nem a bukott politikusokra gondolok). Az előbbiekkel szemben nincs bennem semmi gyűlölet vagy mocskolódási vágy. Nekik is szól a címben található „te”.

És akkor most: lássuk a medvét!

HÁBORÚBAN ÁLLUNK!

Közelítsük meg a megszokotthoz képest kissé másként és némileg átfogóan, valamennyire a részletektől távolabb menve azt az *új rendet* – Neue Ordnungot, ahogy a kínaiak mondják (ha tudnak németül) –, amely a 2010-es választások óta van kialakulóban, és sokan Orbán-rezsimnek vagy Orbán-kurzusnak nevezik.

Ezzel kapcsolatban e fejezetben *négy alapkérdést, témát* teszek, illetve vetek föl – az egyértelmű válaszadás oly csábító és szokásos igénye nélkül.

Kiindulópontnak vegyük tudomásul a tényt, hogy a világ, így a mi szűkebb világunk is, tele van szervezetekkel. Gazdasági társaságokkal, önkormányzatokkal, oktatási intézményekkel, civil szervezetekkel és sok egyéb hasonlóval. Az is nehezen cáfolható, hogy egy-egy ország, egy-egy állam valójában óriási (vagy kevésbé óriási) szervezatként, ún. nagyszervezatként is felfogható. Ha egy új tulajdonos vagy meghatalmazottja föl- vagy átépíteni, megújítani akar, új vágányra kíván térni egy szervezetet (a kormánytöbbség pedig az államot), akkor ezt három szakaszban teheti meg. Ez a szakaszos fölépítés egy állam makroszervezetére is érvényes kategorikus imperatívusz – így a mi új rendünkre is.

Az orbánizmus filozófiája

Az első szakaszban meg kell határozni a szervezet *filozófiáját* (ideológiáját, küldetését, legáltalánosabb célját). A második szakaszban erre a filozófiára építve meg kell tervezni a szervezet *hosszú távú stratégiáját*. A harmadik szakaszban már „csak” irányítani,

működtetni, kormányozni, menedzselni kell – a stratégiának alárendelve – az élő emberekből álló szervezetet.

Mivel egy ország működtetése, kormányzása is a filozófiai alapelvein, majd az ezekből következő stratégián múlik, ezt a két mozzanatot emelném ki a teljes megújítási folyamatból – nem foglalkozva az aktuálpolitikai, taktikai, kormányzási mozzanatokkal.

Ezzel elérkeztünk az *első* fölvetendő kérdéshez. Van-e az új rendnek átfogó, összefüggő és *egyenszilárd* filozófiája? (Természetesen a szervezetfejlesztés több évtizede bevezetett „filozófia” kategóriája nem azonos a köznyelvben és a tudományos rendszerben használatos filozófiafogalmával. Itt nekünk az állam mint makroszervezet, illetve a kialakított és kialakítandó rendszer legáltalánosabban, ugyanakkor szisztematikusan megfogalmazott céljaival, elveivel, missziójával van dolgunk.) És ha van, úgy ez a filozófia illethető-e a korábbi évtizedek rendszereitől eltérően a „konzervatív” jelzővel? (A konzervatív ideológiai befolyás, megalapozás és beágyazás egy szeletére még kitérek később.)

Elsőre a magamfajta átlagos ábrándos állampolgár azt mondhatja, hogy ilyesfélével nem nagyon találkozott az elmúlt években, a legutóbbi országgyűlési választásokat megelőzően. Ám ha nem szeretném hagyni, hogy ezek a kérdések teljesen megválaszolatlanok maradjanak, akkor valahogy le kell párolnom a közbeszédből azokat az elemeket, amelyek valamiféle filozófiává összeállnak.

Ez azért nehéz feladat, mert a szavak, mint tudjuk, legtöbbször arra valók, hogy elrejtsek igazi gondolatainkat és vágyainkat. Mármint – amint ezt a könyv több helyén is bemutatom – a Fidesz propagandája legtöbbször köszönő viszonyban sincs a néha látható, de sokszor rejtett, *valódi* filozófiai, ideológiai meggondolásaival; a rövid távú döntések pedig már természetüknél fogva sem lehetnek. A dolgot bonyolítja, hogy némely propaganda-szöveg, politikusi megnyilvánulás viszont éppen távlatos meg-

gondolásokat jelenít meg, ilyenekre lehet belőlük következtetni. Ezért kénytelen vagyok mazsolázni, a verbális megnyilvánulásokból egyes elemeket kiemelni, másoknak éppen az ellenkezőjére utalni.

Az így összeálló kép néhány legfontosabbnak vélt, bár kétségtelenül módosítható vagy bővíthető elemét a saját szavaimmal, de a Fidesz filozófiáját képviselő *képzeletbeli személy* nevében a következőkben foglalhatom össze.

Bár köztudott, hogy az európai kultúra gyökerei a görög-római és a zsidó-keresztény hagyományokban rejlenek, mi most – már csak a Szent Istvánig visszavezethető magyar történelmi események miatt is – ebből az együttesből nem annyira a kereszténységet, mint inkább kifejezetten a *katolicizmust* kell, előnyben részesítenünk. Ez konkrétan a római katolikus egyházat illeti, főképpen öt ok miatt.

Egyrészt Magyarországon ennek az egyháznak van a legtöbb híve.

Másrészt ez a kétezres éves egyház, ha némi módosulásokkal és fordulatokkal is, de képes volt olyan szellemi és lelki – ha úgy tetszik: ideológiai – hatalmat megőrizni Európában, amit érdemes nekünk is példának tekinteni. Ráadásul ennek a szellemi hatalomnak a megőrzése – számos hiba, bűn és iránymódosítás ellenére – sikeres volt.

Harmadsorban impozáns és eredményes az egyház szervezeti elve és fölépítése. A sokszor sok értelemben máshol használt hierarchikus alá- és fölérendeltség eredetileg a katolicizmus őselve: ott található az eredeti *hierarchia*, aminek gondolatát és megvalósítását később oly sok szervezet átvette.

A negyedik ok az, hogy a katolikus hierarchia csúcsán olyan személy áll, aki választás útján került a posztjára, aki gyakorlati-

lag elmozdíthatatlan, aki egyedül jogosult az egyház útját meghatározó kinyilatkoztatásokra, és akire a családokozhatatlanság (tévedhetetlenség) dogmája érvényes.

Végül bizonyos nemzettörténeti okok miatt ezzel az egyházzal lehet „kéz kezet mos” alapon nekünk leginkább megfelelő, egyúttal a másik oldalon is számos hasznot elkönyvelő alkukat és egyezségeket kötni.

Már korábban is voltak jelei, de az ezredforduló után különösen észrevehető, hogy *a világ gazdasági és politikai hangsúlyai lassan, de biztosan eltolódnak* a korábbiakhoz képest. Európára, az Európai Unióra, a NATO-ra még jó ideig szükségünk lesz, ámde balgaság volna észre nem venni, hogy egyre inkább Keletről jön a fény. Figyelnünk kell ezeket a folyamatokat, és külpolitikánkat, külgazdasági politikánkat nyitottá kell tennünk az ebből következő hangsúlyváltásokra.

Még nem látszanak az új világrend pontos körvonalai, de a régi meggyengülése már igen: az Egyesült Államok és Európa lassú hanyatlása nem a ma meglepetése. Nem tudhatjuk, hogy Japáné, Kínáé, Indiáé, Oroszorszáé vagy valamelyik egyéb hatalomé lesz-e a jövő, de a váltásra már most föl kell készülnünk.

Magyarország kis ország, amelynek sorsa kétségtelenül mindig össze lesz kötve az említett nagyhatalmakkal mint külső környezettel. Ám az itt élő tízmilliós magyar nemzet sorsa azon múlik, hogy egy nacionalista ideológiára támaszkodva föl tudjuk-e emelni gazdaságilag és életmódja tekintetében, erőt és önbizalmat tudunk-e adni tagjai többségének. Bármily borzasztó volt is Trianon a magyar nemzet számára, azt a kétségtelen előnyös következményét nem tagadhatjuk le, hogy a mai Magyarország lényegében egy nemzetiségek nélküli *homogén nemzetállammá* vált. Így amit a belpolitikában teszünk, azt csak a magyar nemzetért tesszük.

Egyedül vagyunk, itt a Kárpát-medence közepén, és segítséget kívülről nem várhatunk.

Rövid és középtávon a határainkon kívül rekedt mintegy öt-millió magyarral is számolnunk kell. Mindezenekelőtt belpolitikai okokból, hiszen negligálásuk már más pártoknak az életébe került. Külpolitikai szempontból pedig a környező országokkal vívott harcunk fontos ágense az ott élő magyarság.

De hosszú távon – ami mintegy két-három, de legfeljebb négy-öt nemzedéket jelent – nyilvánvaló, hogy hol lassabban, hol gyorsabban, ez a magyarságát még őrző halmaz be fog olvadni az őt körülvevő nemzetbe avagy többnemzetiségű országba. A két évtizede szabaddá vált Kelet-Közép-Európa sorsa világossá tette, hogy az asszimilációs folyamat meglehetősen előre haladt. Nem csak déli, nyugati és keleti szomszédainknál, hanem a magyarságot nagyobb tömbben tartalmazó Felvidéken és Erdélyben is; a világ egyéb országaiban élő diaszpórákról nem is beszélve. Mindez távlatilag a maitól jelentősen eltérő és fokozatosan leértékelődő külhonimagyarság-politikát implikál, amire át kell térnünk.

Hosszú távon főleg *az itthoni felső, legfeljebb még a felső-középosztály* lehet a bázisunk. Ugyanis az általában vett középosztály és a lejjebb elhelyezkedő osztályok nagyon kevésbé rúgnak labdába az ország felvirágoztatásában. Ezzel szemben a felettük elhelyezkedők statisztikailag kimutatható arányuknál jóval nagyobb szerepet játszanak. Miért?

Egyrészt mert gazdaságilag ők a legerősebbek. Másrészt mert megfelelő közeledéssel leginkább ők tehetők szövetségesünké, aktív támogatónká, valamint nyertestársunkká – intellektuális képességeik miatt ezt az érdekösszefüggést is ők ismerik föl leginkább. Harmadrészt mert gazdagodásuk, gyarapodásuk, relatív súlyuk növekedése jobban hathat az egész ország fölemelkedésére (vagyis a javak „lecsorgására”), mint ha bármelyik alsóbb osztályt részesítenénk előnyben. És negyedrészt azért, mert a leváltandó régi és a létrehozandó új politikai osztály (a miénk) is odatartozik.

Politikusok, publicisták, egyéb értelmiségiek gyakran udvarolnak a népnek, a választópolgároknak azzal, hogy végtelen bölcsességüket hangoztatják. Érdekes módon erről csak akkor hajlamosak beszélni, amikor „az istenadta nép” az ő igazukat látszik alátámasztani – ennek hiányában mélyen hallgatnak, és ekkor mások szavalnak a nép bölcsességéről.

Bármilyen istenkáromlásnak is tűnik, ki kell mondani, hogy a nép – más népektől semmiben sem eltérően – nagyrészt és meglehetősen *buta*, vagy finomabban fogalmazva: kisszerű, földhözragadt, érzéketlen a nagy eszmék iránt. Csak az említett felső és felső-középosztályban találhatunk olyan szellemi társakra, akik nem gátolják, hanem előréviszik egyedül értelmesnek és távlatosnak mondható elképzeléseinket.

Ezeket az elképzeléseket pedig *nekünk magunknak* – főképpen azoknak, akik a hatalmi hierarchia csúcsán állnak – kell kialakítanunk. Nem szabad leragadnunk semmilyen, akár nagyon szimpatikus eszmerendszernél, hiszen az utóbbi száz év is bizonyította, hogy a dogmatizmus, a fundamentalizmus, az ortodoxia a politikai irányításban kifejezetten kontraproduktív.

Ezért egyrészt minden ideológiából ki kell emelnünk azokat az elemeket, amelyeket jónak tartunk, másrészt pedig bízunk kell saját globális ítélőképeségünkben, tehetségünkben és a valóság kontrolljára képes pragmatizmusunkban.

Az államról jó ideje vitatkozók általában dichotómiákban gondolkodnak: kicsi vagy nagy, drága vagy olcsó, erős vagy gyenge, demokratikus vagy antidemokratikus állam stb. Ezzel szemben nekünk egy (majdnem) *mindenható állam* kell, amelyik bizonyos területeken igen erős tud lenni, de máshol gyenge; amelynek hatóköre odáig terjed, ameddig átfogó elképzeléseinket meg kell valósítania, de onnan visszavonul, ahol a ráfordított energia már nincs arányban a várható eredménnyel. Vagyis igazából egy működő hierarchikus szerkezet kell, ahol a csúcson képződő akarat villámgyorsan és kevés torzulással tud

végigfutni az összes szinten, egészen a legalul levő végrehajtó szervekig.

A *demokratikus-antidemokratikus* dichotómia is álprobléma; ugyanis ha az államot eredményesen akarjuk működtetni a nemzet érdekében, akkor az eredményes működés a legfőbb szempont. Ez pedig fölülről minden egyéb aspektust, így a meglehetősen demokratikus, ámde fárasztóan nehézkes és redundáns korábbi változatokat. Ezért a szolgáltató állam jelszavát is föl kell cserélnünk a fegyelmező, irányító, egyúttal a nemzetről gondoskodó állam jelszavára.

A megfelelően működő állam azonban nem pusztán hatékonysági és szerkezeti, hanem kulturális kérdés is. A magyar nemzet minimum száz, de inkább ezer éves történelme ugyanis egy alapjában véve *paternalista kultúrát* hozott létre.

Mostanában divatja van a paternalista állam szidásának. Talán azért, mert nem veszik észre, hogy a paternalizmus is kétélű dolog. Egyrészt biztos, hogy csökkentti az egyéni és a kisközösségi kezdeményezéseket, elkényelmesít, nehezíti az emberek saját lábára állását, a felnőtt és felelős döntéseket, a független gondolkodást és a csodavárás elkerülését.

Másrészt viszont, a mi magasztos küldetésünk szemszögéből, elősegíti az értékeink és az akaratunk vezérelte hozzáállást, a fegyelmezett munkát, a nemzeti identitás szándékunk szerinti alakítását, valamint annak megértését, hogy ellenfeleink és ellenségeink csak tönkretenni tudják az országot, miközben a legtöbb jót, hasznosat és jövőbe mutatót, valamint a problémák eredményes megoldását mindenki csak tőlünk várhatja. Ha őszintén szembenézünk nemzetünk elmúlt akárcsak 150 évével, akkor nem lehet, hogy ne lássuk ennek a paternalista kultúrának a markáns jegyeit. (Ebben az időfolyamban 1956 csak villanásnyi félrelépésként határozható meg.)

Lehet ezzel a kulturálisan meghatározott attitűddel szembe menni, ám botorság volna nem belátni, hogy átalakítása lassú

folyamat lehet, ami több emberöltőt igényelne. Az ilyen szembenetés azért sem célravezető, mert valamiféle ködszurkálással válhat. Ehelyett inkább együtt kell haladni az árral, és föl kell használni nemes céljaink megvalósítására, annak a társadalommérnöki munkának az eredményessé tételére, ami szándékainknak és mindenki várakozásának megfelel.

Idáig az összefoglalás. Döntse el a nagyérdemű, hogy a felsorolt és még sorolható vezetésfilozófiai, az új rend misszióját fölvezető alapelvek összefüggő egészet alkotnak-e, valamint hogy megfelelnek-e az új rend létrehozóiról kialakult képnek, mely szerint ezekre a „konzervatív” jelző ragasztható. (Ez utóbbi kérdésre még visszatérünk – bármit jelentsen is ez a szó.)

Stratégia van?

A második kérdésen, a stratégia és a stratégiai tervezés témáján viszonylag hamar túljuthatunk.

A *stratégia* fogalma eredetileg a hadászatban volt használatos (a szó maga ógörög eredetű). Manapság már sokkal tágabb értelemben és más polgári területeken is használják. Amíg valamely szervezet, állam filozófiája az elérendő távlati célokat, ideológiai *alapelveket*; a megvalósítandó küldetést jelöli ki, addig a stratégia az ezekhez vezető *utakat*. A stratégiai tervezés nem napi feladatokban, a folyamatosan érkező ingerekre való folyamatos reagálásokban gondolkodik, hanem hosszabb távú módszerekben, távlatos és átfogó feladatokban. Ennek szerves része szokott lenni az erőforrásoknak az időben kiterjedt, tehát nem a napi igényekhez igazodó hozzárendelése, feltárása. A politika, a menedzselés, a kormányzás, az operatív vezetés taktikai felada-

tokat old meg – a stratégiai vezetés és tervezés távlatos karakterű. (A mindennapi szóhasználatban gyakran emleget stratégiát olyankor is, amikor valójában taktikát kellene mondani.)

Ami a mi új rendünket illeti, az érdekeltek, vagyis az ilyen ügyek iránt érdeklődő állampolgárok számára *stratégiai tervezés nem volt* és azóta sem észlelhető, valamint *konzisztens, átfogó stratégiát* nagytávval sem találunk. Bizonyos stratégiaiainak mondható részelemek, „szakirányú” stratégiák ugyan azonosíthatók, ámde ezek kevésbé függnék össze azzal a filozófiával, amelyről korábban szoltunk s amelyből optimális esetben le kellett volna vezetni az előbbieket.

Mindez együttesen azzal a következménnyel jár, hogy a stratégiai részelemek meglehetősen *különböző kidolgozottságúak*; némely koncepcionális darabjaik kifejezetten ellentmondanak egymásnak, vagy legalábbis nem illeszkednek eléggé egymáshoz; és az előzőekből adódóan némileg önjáróak.

Tessék csak az olyan, már-már gümicsont minőségű területekre és társadalmi problémákra gondolni, mint például az egészségügy, a romák és a nem romák viszonya, a gazdaságfejlesztési stratégia, az oktatásügy, a szociális szféra, a foglalkoztatás ügye, a kultúra jövőbeli irányai, a környezetvédelem vagy éppen a közigazgatás humánpolitikai (személyzeti) oldala stb. Az eltérő kidolgozottsági szint, a koncepciók széttartása és a sokszor személyi háttérű önfejűség ezekre a felsorolt példákra éppúgy jellemző, mint az itt föl nem soroltakra.

És akkor még nem is szoltunk arról a nem csak ciklusokon, hanem rendszereken is átívelő betegségről, amit úgy írhatunk le, hogy a rövid távú (mert persze, hogy rövid távú) taktikai, politikai érdekek és szempontok rendszerint *fölülírják* még a legjobb koncepciókat, legígéretesebb stratégiákat is. (Ennek az idült jelenségnek némileg csorba nyelvi tükre az, amikor a taktikákat stratégiának csúfolják.) Egyelőre nem látjuk a józan ésszel szükségesnek tartott „váltóállítás” nyomát sem.

Döntési paradigmák

A harmadik kérdés is meglehetősen röviden tárgyalandó: milyen paradigmaegyüttes irányítja az új rend elitjének és vezetőjének mindennapos tevékenységét, politikai és nemzetmentő célú gondolkodását?

Címszószerűen felsorolva: a döntéseket a hierarchia csúcsán kell hozni és az összes szinten áttolni; az ismert ókori mondáshoz visszatérni – *vae victis* (jaj a legyőzötteknek); az embereket igazán fegyelmezéssel, szigorral, szankciókkal és büntetésekkel lehet céljaink és értékeink érdekében motiválni; ha már tudjuk, hogy mit akarunk, akkor a nemzet többi részét együttműködésre kell fölcsólitani, aki pedig nem hajlandó velünk együttműködni, az kiírta magát a nemzetből.

És ami a fő: háborúban állunk, harcolunk, támadunk és védünk (támadva védekezünk), győzelmeket kell fölmutatnunk minden áron, a földbe kell döngölnünk ellenségeinket (*win-lose*, lásd később), sokszor le kell győznünk a barátainkat is. Ha nem mi nyerünk, akkor meghalunk.

Mármost ezzel a felsorolással szemben az elmúlt több mint fél évszázadban a világ eredményes országai és szervezetei folyamatosan egymásra rakva munkálták ki és igazolták a gyakorlatban is az olyan – az ideológiák iránt meglehetősen immunis – alapelveket, mint például: a döntéseket nemcsak hogy a megfelelő szinteken (nem feltétlenül központilag) kell hozni, hanem az érdekeltek, a döntések majdani végrehajtói bevonásával (*participation*); az embereket nem külsőleg kell kényszeríteni a hasznos munkára büntetések kilátásba helyezésével, hanem belsőleg kell – megfelelő, nem csak anyagi, jutalmazással – motiválni; a verseny mellett egyre nagyobb hangsúlyt kell fektetni a valódi együttműködésre, ami csak erre önként vállalkozó felek között jöhet létre a szükséges bonyolult feltételrendszer megléte esetén; a hierarchikus piramisokat pedig le kell lapítani (à la Carlzon).

És ami a fő: ez nem háború, hanem szorgalmas munka, érték- és érdekevezérelt tevékenység emberek, társadalmi osztályok és nemzetek valódi – nem pedig fölülről rájuk ömlő együttműködésre ítélt – csoportjai között. Ahol csak a nyerő-nyerő (*win-win*) és a nem nulla összegű játékok játszanak – ellenkező esetben sok, jobb sorsra érdemes erőfeszítés megy a levesbe. (Ezekkel a kérdésekkel külön fejezetben foglalkozom.)

Az elsőnek említett, és nálunk mostanában mindenki által megtapasztalható paradigmák meglehetősen dohosak (nehogy valaki pusztán gúnyolódásból konzervatívnak nevezze őket!).

Az új rend vezére mégis mellettük tette le a voksot – szembe menve egy fél évszázad – vagy még hosszabb idő – alatt kiizzadt, sok hozzáértő ember által kikísérletezett és nem kevesek által elfogadott, korunk kényszereinek és feltételeinek megfelelő, a gyakorlatban működő, valóban korszerű paradigmákkal.

Mi motiválja Orbán Viktort?

Végül, *negyedik kérdésként*: nem szeretném megkerülni Orbán Viktor saját hatalmi motivációjának témáját. Átlagos ábrándos állampolgárként ugyanannyi információval rendelkezem az új rend miniszterelnökeiről, mint bárki más, legföljebb azokat kicsit másként nézem.

Az bizonyításra nem szoruló axióma számomra, hogy egy vezető politikusnak jó adag *belső hatalmi készlettel*, motivációval kell rendelkeznie – ellenkező esetben ment volna inkább festőnek, fodrásznak, metróvezetőnek az alagútba, de semmiképpen sem a politika aktorának. (A hatalom és a hatalmi viszonyok természetesen nem valamiféle átkozott dolgok, hanem az elmúlt évezredek szükséges termékei és egyúttal okozói. Erről is szót ejtek egy későbbi fejezetben.)

A humán menedzsment kiemelkedő amerikai teoretikusa, egyúttal gyakorlatának megtermékenyítője, D. C. McClelland foglalkozott – S. Freud és E. Erikson nyomán, de őket kissé átalakítva – a szervezetek és a szervezeti vezetők hatalmi ténykedéseivel, ezen belül motivációjával. Anélkül, hogy itt a részleteket akár csak érinteni is tudnánk, le kell szögeznünk, hogy az eredményes politikusra, szervezeti felsővezetőre az ún. *asszertív* cselekvésben, dominanciában, nem egyszer erőszakosságban megnyilvánuló motivációs típus jellemző. Ezzel nincs is baj, ám az a helyzet, hogy ez a motívum, szükséglet kétféle ágazik, két alesetre bomlik.

Az egyik az ún. *perszonalizált hatalmi szükséglet*. Az ezzel rendelkező személyek rendszerint agresszívak, hódítanak, élethálharcokat vívnak, amelyekben mindenáron győzni akarnak. Másokhoz való viszonyukat a dzsungel törvényeire építve alakítják. Az újkor tűzzel-vassal gyarmatosító hőseire utalva nevezi McClelland ezt *konkvisztádor motivációs mintázatnak*.

A perszonalizált hatalmi késztetésű konkvisztádorok – a régmúlttól napjainkig – sok győztes órát, eredményes akciókat, *siker*es csatákat hoztak katonáiknak, illetve civil követőiknek. A *háborúkat viszont csak elveszíteni lehetett általuk*. A perszonalizált hatalmi motivációval rendelkező személyek rendszerint sakkfiguráknak tekintik beosztottjaikat, munkatársaikat, „alattvalóikat”. Ha viszont valaki sakkfigurának és egy játékban a játékosoknak kiszolgáltatott bábunak érzi magát, az előbb-utóbb passzívvá és hosszú távon a konkvisztádor számára is haszontalanná válik.

A másik a *szocializált hatalmi szükséglet*. Az ezzel rendelkező személyekre a hatalmi motívum fegyelmezett társadalmi kifejezése jellemző. Az ilyen emberek hatalmukat mások javára igyekeznek gyakorolni, óvakodnak a személyes erő alkalmazásától, az egyénekre irányuló közvetlen hatalomgyakorlástól. Ők a közös célok kialakításában és a személytelen győzelmekben érdekeltek. Mivel képesek beosztottjaiknak, munkatársaiknak, nemzetüknek a

kompetencia érzetét megadni, az utóbbiak nem sakkfiguráknak, hanem az akciók kezdeményezőinek tartják magukat.

Hogy konkrét példákra is utaljak, az utóbbi mintázat hordozói voltak az olyan személyiségek, mint például Churchill, Adenauer, DeGaulle vagy Thatcher. A konkvisztádor típusba tartozónak tűnnek – számos jó nevű diktátoron túl – olyan kortársaink, mint például Sarkozy vagy Berlusconi.

Az olvasóra bízom annak eldöntését – azért némi gondolkodás után –, hogy az új rend miniszterelnökére melyik leírás illik, és kik a szellemi rokonai és fölmenői.

„Konservatív” kifejezés a 19. században jelent meg, és a francia „conservateur” szóból származik, amely a „megőrző”, „tartó” jelentésű. A szó eredetileg a politikai életben használták, ahol a liberálisok és a konzervatívok közötti különbséget jelölte. A konzervatívok a hagyományokat, a régi értékeket, a királyi hatalmat tartották megőrzendőnek, míg a liberálisok a reformokat, a polgári jogokat, a parlamentáris demokráciát támogatták. A szó később a kultúra, a művészet, a tudomány területére is áttért, ahol a „konzervatív” azt jelenti, aki a régi, bevált módszereket, elveket tartja megőrzendőnek.

A konzervativizmus tehát nem egyfajta ideológia, hanem egy attitűd, egy szemlélet, amely a változást, a reformot nem kívánja, hanem a meglévő rendet, a hagyományt tartja megőrzendőnek. Ez az attitűd a 19. században a liberális forradalommal szemben alakult ki, és a 20. században a kommunizmus, a szocializmus ellenében erősödött.

A konzervativizmus tehát nem egyfajta ideológia, hanem egy attitűd, egy szemlélet, amely a változást, a reformot nem kívánja, hanem a meglévő rendet, a hagyományt tartja megőrzendőnek. Ez az attitűd a 19. században a liberális forradalommal szemben alakult ki, és a 20. században a kommunizmus, a szocializmus ellenében erősödött.

A konzervativizmus tehát nem egyfajta ideológia, hanem egy attitűd, egy szemlélet, amely a változást, a reformot nem kívánja, hanem a meglévő rendet, a hagyományt tartja megőrzendőnek. Ez az attitűd a 19. században a liberális forradalommal szemben alakult ki, és a 20. században a kommunizmus, a szocializmus ellenében erősödött.

A konzervativizmus tehát nem egyfajta ideológia, hanem egy attitűd, egy szemlélet, amely a változást, a reformot nem kívánja, hanem a meglévő rendet, a hagyományt tartja megőrzendőnek. Ez az attitűd a 19. században a liberális forradalommal szemben alakult ki, és a 20. században a kommunizmus, a szocializmus ellenében erősödött.

„Konservatív” kifejezés a 19. században jelent meg, és a francia „conservateur” szóból származik, amely a „megőrző”, „tartó” jelentésű. A szó eredetileg a politikai életben használták, ahol a liberálisok és a konzervatívok közötti különbséget jelölte. A konzervatívok a hagyományokat, a régi értékeket, a királyi hatalmat tartották megőrzendőnek, míg a liberálisok a reformokat, a polgári jogokat, a parlamentáris demokráciát támogatták. A szó később a kultúra, a művészet, a tudomány területére is áttért, ahol a „konzervatív” azt jelenti, aki a régi, bevált módszereket, elveket tartja megőrzendőnek.

KI A KONZERVATÍV?

Az a kérdés, hogy ki a konzervatív, nem mindig könnyű megválaszolni. A szó jelentése, mint láttuk, a „megőrző”, a „tartó”. De ki tartja meg a hagyományokat, a régi értékeket? A konzervatívok általában a királyi hatalmat, a polgári jogokat, a parlamentáris demokráciát tartják megőrzendőnek. De vannak olyanok is, akik a keresztény hitet, a családi értékeket, a nemzeti hagyományokat tartják megőrzendőnek.

„Vasa inania plurimum sonant.”¹

(Régi latin közmondás)

Az a kérdés, hogy ki a konzervatív, nem mindig könnyű megválaszolni. A szó jelentése, mint láttuk, a „megőrző”, a „tartó”. De ki tartja meg a hagyományokat, a régi értékeket? A konzervatívok általában a királyi hatalmat, a polgári jogokat, a parlamentáris demokráciát tartják megőrzendőnek. De vannak olyanok is, akik a keresztény hitet, a családi értékeket, a nemzeti hagyományokat tartják megőrzendőnek.

Szeretném, amikor e fejezet végére ér a nyájas olvasó, válaszolni tudna három kérdésre. 1. Ideológiának tekinthető-e a konzervativizmus? 2. Melyek a magyarországi konzervativizmus főbb tünetei? 3. Konzervatívnak mondható-e az Orbán Viktor által vezényelt fülke-ellenforradalom?

Konzervatív-e az orbánizmus ideológiája?

Konzervatívjaink tagadni szokták eszmerendszerük ideológia mivoltát. Ehhez viszont azt az alkérdést kell szemügyre vennünk, hogy egyáltalán *mi az ideológia*?

A közbeszéd gyakran szól egyének ideológiájáról, arról, hogy „megideologizálják” (tkp. racionalizálják) cselekedeteiket. Ez minden ideológia egyik alapfunkciójára utal: arra, hogy a ráció érveivel *támogassa, aládúcolja, igazolja* valamely hatalomra került (vagy arra törekvő) társadalmi csoport tevékenységét, döntéseit. A másik alapfunkció teleologikus: előzetesen kimunkált elveket jelent, amelyek *lángoszlopokként* szolgálnak az adott politikai alakulat számára.

¹ „Az üres edények nagyobb hangot adnak.”

Mármost az ideológusok nem szeretik elismerni, hogy az ő fő funkciójuk a hatalmi viszonyok és tettek aládúcolása, mert az nagyon snassz. A politikusok pedig utálják, ha elméleti emberek akarják megmondani nekik, hogy merre vezessék az istenadta népet.

Ezért hitte azt némely lelkes konzervatív teoretikusunk a 2010-es választások előtt, hogy a hatalomra kerülő Fidesz az általuk kidolgozott nézetegyüttest fogja cselekvési iránytűként kezelni. És ezért történt a választások után, hogy az új irányokat látszólag inkább Orbán Viktor személyes hiedelemrendszere és környezetének pragmatikus elképzelései határozták meg, mint bármilyen korábban számukra kidolgozott vezérfonal. És mégis...

Jól értesültek szerint az új rend magukat konzervatívnak tartó ideológusai a Kommentár c. folyóirat, a Pázmány egyes tanszékei, valamint a Konzervatórium, a Mandiner (leánykori nevén Reakció), a Jobbklikk blogok tájékán voltak találhatóak a legutóbbi választások előtt. Érdekes jelenség, és többféle magyarázat adható rá, hogy a választások után valamennyire szétszóródtak: egyesek háttérbe húzódtak, mások eltérő szemléletű online portálok szerkesztőinek álltak, voltak, akik más pályát választottak, néhányan pedig kormánytisztviselőként tűntek föl.

Mi most ne a konzervatív *elméletek*, hanem a konzervatívnak mondott *gyakorlat* felől közelítsünk! Vegyük szemügyre, hogy milyen tanácsokat kért és kapott az új kurzus konzervatív vonalon az ifjúkonokoktól (az elnevezésért köszönet Robinzón Kurzor bloggernek) és mestereiktől, és ezeket vajon elfogadta-e, avagy elutasította. Majd azt is érdemes megnéznünk, hogy találunk-e konzervatívnak nevezhető kéretlen tanácsokat is, és mi lett ezek sorsa.

A neokonok tanácsai

Az első téma tárgyalásánál vegyük figyelembe a magukat időnként eszmetörténésznek nevező, konzervatív énképű hazai ideológusaink írásos megnyilvánulásából felcsipegetett doktrínákat. Tegyük ezt úgy, hogy nagy ívben elkerüljük az aktuálpolitikai ingoványt, valamint az elmúlt két év közbeszédének unásig kolportált témáit. Így például az antikonzervatív radikális úthengert, a magántulajdon szentségének félresöpprését, a harcos anti-kapitalizmust (bankok, külföldi tőke), a fülke(ellen)forradalom fából vaskarikáját, a hatalmi ágak megszállását és integrálását, az antikorrupciós korrupciót stb.

Idetartozna a „*szelek kifogása a vitorlából*” ősrégi taktikai fogása; s ezt csak azért említem, mert a vezető párt szavazatszerző igyekezetének sokan csak ezt az oldalát látják. Azt kevésbé, hogy e cél elérésének egy másik eszköze a kínosnak vélt tematika *kiszervezése* hol a virtuális koalíciós partnerhez, hol az ellenzék szerepét is felvállaló szélsőradikális párthoz. Ilyen például némely kereszténynemzeti voluntarista őskövületeszmék életre lehelése a KDNP-nél vagy pedig a Fidesztől valóban távol álló antiszemitizmus, úgyszintén a cigányellenesség bátorítása a kapukon kívüli Jobbiknál. De mint tudjuk: baszni és szűznek maradni...

Az egyik sarkalatos téma az *állam* kérdése. Erős vagy gyenge, kicsi vagy nagy, olcsó vagy drága, zsugorított vagy felpuffasztott, expanzív vagy defenzív legyen? Hihető és valóban konzervatív megoldásnak tűnő a *hatékony* állam javaslata. Mármost a hatékonyság fogalmának általános meghatározása valahogy úgy hangzik, hogy az a hatékonyabb (állam, szervezet, tevékenység), amely azonos input mellett nagyobb outputot hoz létre. Vagy máshonnan: ugyanazt az outputot kisebb inputtal termeli meg.

Ám ha megnézzük a választások óta eltelt időszak trendjét, akkor kétségeink támadhatnak az *államhatékonyság* kapcsán. A centralizáció elvileg olcsóbbá teszi, de a hivatali koncentráció már

inkább drágíthatja. A kevesebb közalkalmazott ésszerűbb megoldásokat sugall, de a több köz- és kormánytisztviselő már nem. Némely átkeresztelések, költségvetési skatulyaváltások (nyugdíjak, járadékok, segélyek, díjazások boksza) sem igazolják a nagyobb hatékonyságot, pláne, ha a járulékos költségeket is beszámítjuk.

A négyéves ciklusonként visszatérő tömeges kádercsere (amely ezúttal a korábbiakat is felülmúlta) belső érintettek tapasztalatai szerint kábé kétféle csökkent munka- és ügyintézési hatékonysággal jár, s majd azután indulhat fölfelé a kabin – hacsak nem zavar be egy újabb átszervezés. Az is bizonyításra várna még, hogy a közoktatás, a felsőoktatás, az egészségügy, az adópolitika, a közigazgatás folyó átalakítása bizonyos közvetlen költségvetési megtakarításokon túl valóban jobb minőségű és gördülékenyebb kimeneteket hozna magával (persze, ha outputon nem pusztán az anyagiakat értjük – márpedig egy virtigli konzervatív ezt nem teheti). A legjóindulatúbb kalkuláció is azt mondatja, hogy majd meglátjuk egy-két év múlva.

Érdekes módon hazai konzervatívjaink eszmeegyüttesének feltűnő sajátossága a *tagadás*, bizonyos korábbi népszerű eszmék elutasítása – amelynek elemei a mostani kormányzásban is plasztikusan megjelennek:

Tagadják a *társadalmat* mint olyat. Eredmény: az osztály- és rétegetagozódás, általában a társadalmi struktúra figyelmen kívül hagyása; legalábbis abban az értelemben, hogy a felsőbb rétegek preferenciája eltakarja nem csak az alsó- és a középosztályok problémáit, hanem a strukturális – például mobilitási – összefüggéseket is. (A propaganda szintjén nincs társadalom és nincsenek megszólítható artikulált csoportok, csak a „zemberek” vannak, amint ezt megelőzően a „polgárok”, majd utóbb a „magyarok” – és ki tudja, még mit találnak ki a hivatásos kitalálók.)

Tagadják a *felvilágosodást* nem csak történelmi eszmeként, hanem jelen hatásában is; indokolatlanul összekutyulva vele az aufklerizmusnak nevezett, valóban nem éppen termékeny kinövését. Eredmény: a közoktatás, a művelődés állami (mert nem privatizálható) inputjának és intézményének lebecsülése (költségvetésileg is); és nem utolsósorban a tág értelemben vett ismeretterjesztés, az interaktív kommunikáció felváltása főleg politikai, részben ideológiai propagandával.

Tagadják a francia forradalom hármasszavát: *szabadság, egyenlőség, testvériség*. Az eredmény is hármasszós: A szabadságra támaszkodó szabadelvűség, liberalizmus szitokszóvá degradálása, ami eltakarja a gondolkodásra képtelenek elől annak szükségletmivoltát. Az egyenlőség eszméjének rabulisztikus és terméketlen vitákba fullasztása, miközben az egyenlőtlenség különféle megnyilvánulásai már a társadalmi békét veszélyeztetik. A ma nyelvén szolidaritásnak hívott testvériség ellehetetlenítése, ami pedig évtizedek alatt kihízlalt eme nem túl dicső nemzeti sajátosságunkat (mármint a szolidaritás hiányát) küldi még mélyebbre.

Tagadják az *értelmiség* kitüntetett szerepét a társadalomban, sőt némelyek még a létezését is. Eredmény: az értelmiségi szakmák jóval korábban elindult presztízsvésztesének elmélyülése; más csoportok kudarcvezérelte indulatainak az értelmiség mint bűnbak irányába csatornázása; a felsőoktatás akaratvezérelt (és persze ötletszerű) átalakítása.

Tagadják a *társadalomtudományok* jelentőségét; különös tekintettel az empirikus ágazatokra és metodikákra, szerepüket valamennyiünk kollektív önismeretében és életünk megalapozásában. Eredmény: olyan összegányolt, hosszú távon ható és nem egyszer romboló döntések áradata, amelyek nélkülöznek minden előkészítettséget, stratégiai tervezettséget, a valóságból táplálkozó hatástanulmányokat, és főképpen nélkülözik az elmúlt évtizedek hazai és külföldi kutatásainak felhasználását.

Csekély vigasz, hogy a politikai osztály illetén undora minden társadalomkutatással szemben több évtizedre nyúlik vissza. Azt viszont természetesnek tartom, hogy a konzervatív ideológia felhőkakukkvaraiban lakozó neokonokoknak tériszonyuk van, ha az alattuk a mélyben zajló valóságos folyamatokra kell a szemüket vetniük.

Tagadják a *fejlődés* és a *haladás* kategóriáit, ezzel szemben elítélik az ún. *társadalommérnökösködést* is. Eredmény: a célok meghatározatlanok, nincs kijelölhető irány – hiszen nincs hová fejlődni vagy haladni. Ezek híján teljesen önkényes stratégiák váltják egymást, és keverednek egymással. Közben a kormányzás az artikulált és stabil célok nélküli építkezést, a kárhozottatott társadalommérnöki tevékenységet valósítja meg. A tapasztalható kapkodás nem oka, hanem következménye mindennek.

Láthatjuk, hogy az új rend kialakítói sok mindent elfogadtak és beépítettek a hazai konzervatív ideológusok tanácsaiból. Ám, mint tudjuk, *az ideológusokon kívül is van élet*; ezért találhatunk egyéb konzervatívnak mondható eszméket, amelyeknek megvalósulását szintén vizsgálhatjuk.

Kéretlen tanácsok

Egy konzervatív társadalmi rendszer *sine qua non*jának tartom a polgárai számára felajánlott *harmóniát, tartósságot és biztonságot*. Erre a kiegyezés utáni dualista monarchia éppúgy törekedett, mint a konszolidáció és a hitleráj betüremkedése közötti Horthy-korszak vagy éppen a 60-as és 70-es évek Kádár-korszaka – ebben egyformán konzervatívak voltak, ideológiai és politikai színezetüktől függetlenül.

Az viszont még a mostanában alakuló új rend tárgyilagos hívei számára is látható, hogy lényegéhez tartozik a folyamatos *diszharmónia, az ideiglenesség* előidézése és főképpen mindenki

bizonytalanságban tartása – agresszív technikákkal. Propaganda-szinten pedig az áldozatok bérrettegőknek csúfolása és ijesztgetése komcsizással, elmúltnyolcévezéssel, hasonlókval. A ziláltság, a kapkodás, a félelemkeltés és az ismétlődő feszültséggerjesztés megmagyarázhat hatalmi célokat, de konzervatívnak azért talán mégsem nevezhető.

Az első fejezetben már foglalkoztam azzal az utóbb már agyonkritizált paradigmával, mely szerint az új rend folyamatos *harcok* sorozata, szinte mindenki ellen folytatott permanens *háború*. A jelen fejezet témája szempontjából pusztán az a kérdés, hogy ez a paradigma beleillik-e a konzervatív eszmék sorába.

Nos, az új rendszer jeles képviselői sokszor hivatkoznak az európai, közelebbről keresztény (valójában: zsidó-keresztény) tradíciókra. Ezek legrégibb összefoglalásából, a *Bibliából* viszont meglehetősen nehezen vezethető le a fenti tétel. Ugyanis: „Ha pedig kőoltárt készítesz nekem, ne építsd faragott kövekből, mert kardodat emeled reá és ezzel megszent-segtelenítetted azt.” (Exodus, 20, 22.) Amit úgy magyaráznak a bölcsek, hogy a kard vagy a vasfegyver a hadakozás, a harc jelképe, míg az oltár az engesztelés és a béke szimbóluma Isten és ember, ember és ember között. Mindezzel nem óhajtok biblia-magyarázatba bonyolódni, csupán e több ezer éves bibliai hagyomány és az orbánizmus fényévnvi távolságát szeretném jelezni.

A *Biblia* egyébként is tradícióink gazdag tárháza; most csak néhány példára utalnék még. Az egyik a Tízparancsolatból a tízedik, a mohó kívánság tilalmáról szóló. Ennek lényegéhez tartozik a zsákmányolási vágy visszaszorítása, az önmérséklet: uralkodás saját ösztöneinken, szenvedélyeinken. De ide vehetjük az *Újszövetség* mondatát is: „Senki sem szolgálhat két úrnak. Mert vagy az egyiket gyűlöli és a másikat szereti; vagy az egyikhez ragaszkodik és a másikat megveti. Nem szolgálhattok Istennek és a Mammonnak.” (Máté, 6, 24.)

Egy másik példám az a törvény, amely szerint a tőlünk eltérő lelkiületű, a nem hozzánk tartozó idegeneket ugyanúgy emberként kell kezelnünk, mint a sajátjainkat. „Idegent ne gyötörj és ne zaklass, mert idegenek voltatok Egyiptom országában.” (Exodus, 22, 20.)

Aki őszintén hívó, az szomorúan olvashatja az alábbi krisztusi szöveget is: „Ne ítéletek és nem ítéltettek; ne kárhoztassatok és nem kárhoztattok; megbocsássatok, néktek is megbocsáttatik.” (Lukács, 6, 37.)

Végül ehhez idézni sem kell a Bibliát akár felületesen ismerők számára: a szegények segítése, az elesettekhez fordulás, tettekben megnyilvánuló felemelésük a zsidó vallási micvék, valamint Jézus tanítása és tevékenysége alapján egyértelmű – szemben a társadalom alsó kvartiliséét egyszerűen leíró, szinte nem létezőnek tekintő új rend szemléletével és döntéseivel. Ha valaki velem ellentétben tényleg azt gondolná, hogy a most formálódó új rendszer visszanyúl ezekhez az ősi hagyományokhoz – nos, akkor egy szót sem szóltam.

A közbeszéd a *tekintély* jelenségét és követelményét kifejezetten konzervatív valaminek tartja. Kétségtelen, hogy ez az eredményes szocializáció, a családi és iskolai, nemkülönben a kortársi hatások egyik fontos eleme. Nem véletlen, hogy jeles íróink, nagy tudású szakmunkásaink vagy éppen Nobel-díjas tudósaink olyan tekintélyekről tudtak beszámolni gyerek-, kamasz- és ifjúsorkorból, akik egész pályájukat meghatározták.

Ám azt szögezzük le, hogy a *tekintélyek* – tehetségből, tudásból, példamutatásból – *lesznek, nem pedig kinevezik őket*. Mai neokonokjaink éppen ezt hagyják figyelmen kívül akár a keveseknek kellő poros történelmi figurák lanszírozásával, akár a közoktatás formális és kívülről bevitt tekintélyelvűségének erőszakolásával, akár az uralmon levők csókosainak és egyéb kedvezményezettjeinek tekintéllyé emelésével. Azután persze csodálkoznak, amikor civil mozgalmak és a webkettő szereplői

kikacagják és legalább szellemileg detronizálják, képzeletbeli talpazatukról ledöntik őket.

Végül említsünk egy nagyon hétköznapi tünő tradíciót: azt, hogy a *nyelv* (bármelyik nyelv) ősi célját tekintve a gondolatok, vélemények, döntések kifejezésére szolgál. E hagyomány elhagyását írja le több mint 60 éve készült politikai utópiájában *Orwell*, amikor az „újbeszél” sajátosságait ecseteli. (Emlékszünk még? A háború: béke. A szabadság: szolgaság. A tudatlanság: erő.) Természetes, hogy ez jut eszünkbe, amikor az úthengert együttműködésnek, a félelemkeltést nemzeti konzultációnak, az einstandot a nyugdíjak védelmének, az elbocsátásokat újjászervezésnek, a hazát féltő kritikusokat hazaárulóknak, az új izolacionizmust pedig országvédelemnek nevezik – nyilván a konzervatív eszmerendszer alapján.

Az Orbán-rezsim szimbólumairól

Az új rend bírálói gyakran kárhoztatják a *szimbolikus politizálás* eluralkodását. Azt hiszem, ez a kritika félreértésen alapul. Ugyanis az a tény, hogy számos döntés előtérbe helyezi a jelképeket (el- és megnevezéseket, ábrázolásokat, megszólításokat, nyelvi fordulatokat), eltakar bizonyos mögöttes szándékokat.

Az *ősi vallási jelképek*, mondjuk, a füles keresztől a Dávid-csillagon át a feszületig, valamilyen összefüggő és többé-kevésbé egységes ideológia indoktrinációját szolgálták. Olyan eszmékét, amelyek beágyazása nélkül nem nagyon volt lehetséges az azokat hordozó politikai rendszer megteremtése és fenntartása – és ezekhez az eszmékhez kapcsolódtak a valóságos történések és döntések. Most is erről lenne szó? Lássunk néhány példát!

Az egyik legismertebb szimbólummá egy jelzőként használt melléknév: a „*nemzeti*” vált. Nos, tényleg állíthatjuk, hogy egy korábban „országos”, „magyar” vagy „állami” hivatal, hatóság,

intézet, netán dekrétum, stratégia átkeresztelése „nemzetivé” tartalmilag is megváltoztatja például a vagyonkezelést, az ellenőrzést, az egészségvédelmet, az oktatáspolitikát, az adóbehajtást stb.? És ennek következtében a korábbi, állítólag nemzetellenes, kommunista, liberális, kozmopolita, radikális tevékenység egyből átalakul hazafias egészségvédelemmé vagy adóbehajtássá? Ma már anekdotikus értékű, mert régen volt, ám ettől még történelmi tény, hogy a *Rákosi Mátyás* nevével fémjelzett sztálinista diktatúra 1946–1949 közötti totális államosításai során jöttek létre azok az országos és helyi ipari és kereskedelmi vállalatok, amiket akkor *nemzeti* vállalatoknak (rövidítve: NV-knek) neveztek el. Akkor mit is szimbolizál a „nemzeti” jelző?

Ugyanilyen tartalom nélküli és főképpen minden logikát nélkülöző szimbólumkezelés a közterületek időnkénti rajtaütészerű – mellesleg nem olcsó – átnevezési hulláma. Ezeknél bizonyos aktuálpolitikai szándékokat, sanda alkudozásokat föl lehet fedezni, de valóságos és főleg egységes ideológiai háttérrel már nem. Az ilyen akciózások mögött már több mint hat évtizede *kétféle* eredet vélelmezhető.

Az egyik manapság így néz ki: valamely jeles politikus avagy tanácsadó valamiért szimpatizál példának okáért a magyar történelem több tucatnyi kormányfőjének egyikével, a közepes emlékü Széll Kálmánnal. És akkor valamilyen rejtélyes érzelmi kötődés és kellő erőszakosság okán *rátuszkolja* a döntéshozókra: nem lehet annál nagyszerűbb dolog, mint hogy az egyik Orbán-csomagot, majd ezt követően az immár több nemzedék agyába beívódott Moszkva teret e tisztas férfiúról nevezzék el. És Széll Kálmán még valamennyire kapcsolatba hozható a jelen gazdaságpolitikájával – ha nem is annak boldog őseként. A nagybirtokos Darányi Ignác hírbe hozása a mezőgazdaság családi és kisbirtokosi formáinak deklarált preferálásával viszont már csak csikorogva indokolja az agrárpolitika távlati tervének róla történt elkeresztelését.

A másik eredet már bizonyos *politikai megfontolásokat* sejtet: a gazdaságpolitikai improvizációkat, a reformok elmaradását, az oktatásügy kivéreztetését ugyan kinek a nevével lehet legjobban eltakarni? Hát mostanában természetes, hogy a reformkor kiváló politikai grófjának, a kiművelt emberfők országát vizionálónak, Széchenyi Istvánnak a nevével. Így lett az Új Magyarország programból Új Széchenyi-terv és ráadásnak egy sokadik Széchenyi tér. A reformok (ó, évtizedek során mily lejáratott, ámde a lényegre utaló szó!) pedig várhatnak, a kiművelt emberfők szintügy.

E példák is tanúsítják sok más hasonlóval együtt: manapság hiába keressük a politika által felkapott régi-új szimbólumok mögötti egységes összefüggésrendszert, nem találjuk sehol sem. Rejtett vagy kevésbé rejtett szavazatszerzési szándékokat és megkérdőjelezhető zavaros gondolatokat találunk.

A jelképek dzsuvája részben üresfejséget, a történelmi ismeretek hiányát, műveletlenséget takar. Részben azonban azt az egyébként érthető és teljesen elfogadható kormányzási szándékot, hogy *érzelmi kötelekeket* teremtsen a szavazópolgárok és az uralkodó párt között. A konzervatív ideológia külsőleg megjelenésének látszata érzelmi azonosulást kíván létrehozni: mindennél erősebbet a közösség valódi jegyeivel nem rendelkező virtuális közösséggel, amit azután az ún. centrális erőteréből (korábban mások demokratikus centralizmusnak nevezték) lehet eredményesen irányítani.

A szimbólumokkal való politikai dobálódzásnak még egy haszna lehet: felpilázza a dühös ellenségek közötti anyázást. Mennyi mocskot lehet szórni a másokra; mondjuk Trianon, a korona, a túrul és számtalan egyéb jelkép ürügyén! Értelme ennek egy szál sincs; viszont tovább lehet rohasztani ennek a kis népnek a tradicionális kultúráját.

És az ellenpélda: aki élt már 1956-ban vagy auditív művészeti alkotásokban találkozott október 23-ával, abban asszociációk

burjánzanak, érzelmek dúsulnak, amikor Beethoven *Egmont-nyitányát* hallják. Ennek a 19. századi műnek a dallama valóban szimbólummá vált. Úgy, ahogy a „Ha én rózsza volnék” című dal az lett már a 80-as években, és ki tudja, tán a „Nem tetszik a rendszer” című rap (vagy más) is az lesz valamikor... De nem azért, mert egy párt, egy kormány vagy akár egy egész politikai osztály így döntött. Hanem valamilyen nehezen magyarázható íze következtében, amit történelemnek szoktunk hívni.

Még valamire egy, mindinkább észrevehető folyamatra szeretnék utalni. A magyar konzervativizmushoz láthatóan az is hozzátartozik, hogy képviselői *elöregednek*. Itt nem annyira a rendszerváltáskor huszonéves fideszesekre gondolok – hiszen ők tarthatnak legkevesbé igényt az elvi alapú és szolid „konzervatív” jelzőre. Hanem mindazokra az ideológusokra, aktivistákra és propagandistákra, akiket ebbe a táborba sorolhatnánk. Ugyanis színre lépni látszik egy gondolkodó, a társadalmi folyamatokra reflektáló, tetterre kész *új nemzedék*, amely már új eszközöket kap föl: a flashmobot, a facebook-közösségeket, a bohócpartizánok üdeségét, a polbeat utódjának is tekinthető politikai rappelést és slammelést, a vadonatúj nyelvi leleményeket (pl. bonszájdúcse). Viszonylag szűk körű, eléggé tagolt, és nem mindig jól artikulált ez az új ifjúsági szubkultúra, de gyanúm szerint él, és élni akar.

Kontra: mindig voltak avantgardisták, az establishmenttel szembeszegülők – és a vége (a végük) a konszolidáció, az establishmentbe való betagozódás lett. *Rékontra:* honnan tudhatjuk, hogy vajon a sohasem látott földrajzi határtalanság, a sohasem tapasztalt technikai határtalanság és a sohasem megélt szellemi határtalanság nem egy egészen új irányba fordítja-e a legújabb nemzedékeket (legalábbis annak a sajnos kisebbségben lévő gondolkodó és reflektáló részét)?

A fejezet végén remélem, hogy a nyájas olvasó maga is tud válaszolni az elején fölített három kérdésre.

A hagyományos demokráciáknak sohasem volt egyenszilárd, minden cselekvést vezérelni kívánó – konzervatív vagy más – ideológiájuk. A totalitárius rezsimeknek igen: gondoljunk a náciizmus meinkampfizmusára vagy a szovjet és a kelet-európai diktatúrák álmarxizmusára. A 2010-ben hazánkban uralomra jutott orbánizmus sokféle jelzővel illelhető, ámde azzal nem, hogy a cselekvéssorát valamilyen *konzisztens ideológia* vezérelné. A szerző – ha nagyon sarokba szorítják – készséggel elismeri, hogy fenti fejtegetéseire itt-ott a zavarosság jellemző; ám nem tud szabadulni attól a tradicionális tételtől, hogy nem a tükör görbe. Hanem újdonsült társadalommérnökeink gondolatai tűnnek zavarosnak, bármily nagy hangerővel ordítják is a fülünkbe.

Ezért gondolom azt, hogy a régi latin közmondás ma is érvényes: *az üres edények nagyobb hangot adnak*.

MACHIAVELLI ÉS KÖRNYÉKE

Már eddig is sok szó esett hatalomról, hatalmi viszonyokról, hatalmi motivációról. Nézzünk egy kissé e fogalom mélyére.

Az emberek többsége hatalmon ma is a politikai hatalmat, pontosabban ennek személyekben és testületekben való megtestesülését érti. Egy másik közkeletű hiedelem az, hogy a hatalom valamilyen rossz, erkölcstelen dolog, amit illik utálni. Ennek a sztereotip és nem túl mélyen szántó gondolkodásnak persze megvannak a maga *történelmi gyökerei*. Gondoljunk a régi magyar szólásra, amely szerint a politika úri huncutság. A – helyi vagy országos – hatalmi elitnek való kiszolgáltatottság, a hatalomtól való megfosztottság, a döntésekbe való érdemi beleszólás lehetetlensége erősíti e fogalom negatív felfogását. Mégis: a hatalom szociológiai vagy szociálpszichológiai kategóriája *nem azonosítható* sem valamely diktatúrával, sem akár egy demokrácia keretében megjelenő elnyomással, hatalmaskodással, zsarnoki attitűddel.

Mi a hatalom?

Számos meghatározás van forgalomban. Ezek ismertetése helyett hadd toljam előtérbe a sajátomat. Eszerint a hatalom olyan, emberek vagy emberek csoportjai (közösség, szervezet, nemzet stb.) közötti kölcsönös viszony, amelynek lényege a *befolyás, ráhatás, hatásgyakorlás*, s amelynek szereplői e viszony kiegyensúlyozására töreksenek, de e törekvés végső eredménye mindig az egyensúly megszűnése.

Valószínűleg könnyen belátható, hogy a hatalom *emberi viszony*, tehát nem lelkiállapot, nem is valamely tárgyi dolog és nem is az ember és valamely külső erő – isten, természet – kapcsolata. (Bár a közbeszéd szólhat az isten vagy a természeti erők hatalmáról, ezt tekintjük metaforának, aminek nincs igazán köze témánkhoz.) Az is belátható, hogy e viszony lényege a befolyás, a hatás.

Talán nehezebben érthető meg a hatalom *kölcsönösségének* gondolata, mivel a felszínen legtöbbször egyoldalú viszonyként jelenik meg. De gondoljunk bele: még a legszélsőségebb esetekben, amikor az egyik fél teljesen hatalmában tartja – látszólag – a másikat, akkor sem abszolút és egyirányú ez a kapcsolat.

Sem a kisgyermekét gondozó szülőnek, sem egy katonai be rendezkedésű szervezetnek, sem egy totalitárius diktatúrának nincs és nem is lehet olyan abszolút hatalma, amellyel a másik fél (a szülőre rászoruló gyermek, a szervezet tagja, a diktatúrában élő állampolgár) minden önálló akaratát, minden saját mozgásterét megszüntethetné, és ilyen a történelem folyamán sem volt sohasem. Ezzel, persze, nem kívánom elmosni a szülő és a gyermek, a vezető és a beosztott vagy a diktatúra és a demokrácia közötti különbségeket. De azt le kívánom szögezni, hogy még a legeggyoldalúbb, legkiegyensúlyozatlanabb hatalmi kapcsolatban is megtalálhatjuk a *kölcsönösség* valamely elemét – a kölcsönös függőség értelmében is.

Mivel most nem a gyermeknevelést tárgyaljuk, hadd emlékeztessen az olvasót azokra az eseményekre, amelyek az Új Rend első köztársasági elnökének lemondását megelőzték. Bár számos mögöttes tárgyalásról és mögöttes gondolatokról nem lehet tudomásunk, az a tárgyilagos szemlélő számára világos lehet, hogy itt is kölcsönös függőségként írhatjuk le az adott hatalmi viszonyt, ami az ismert kimenethez vezetett.

Ezzel eljutottunk az *egyensúly* kérdéséhez. Ha a hatalmi viszonyt dinamikus, változó viszonyként fogjuk föl, akkor ebből

az egyensúlyi tendenciák is megérthetők. Az emberekben – erősebben vagy gyengébben – él a hatalom szükséglete, belső hajtóereje, motívációja. Ezért akik kisebb vagy nagyobb mértékben meg vannak fosztva a hatalomtól, illetve akik fölött másoknak hatalma van, azok arra törekednek, hogy hatalmi egyensúlyt hozzanak létre, növeljék a saját hatalmukat és csökkentsék a másokét. A dolog természeténél fogva azonban egy ilyen egyensúly hosszabb távon törékeny lesz, fölborul, kiegyensúlyozatlanná válik – és azután minden kezdődik előlről, csak éppen új erőviszonyok között.

Példaként itt ne csak a négyévenként esedékes választásokhoz vezető folyamatra és végső kimenetére gondoljunk. Hanem a közbenső, gyakran egy-egy politikai párton (MSZP, Fidesz) vagy politikai mozgalmon (Milla, szakszervezetek), netán az államparátuson belüli (államtitkárságok, helyi önkormányzatok) mozgásokra is. Ezek még az érdeklődő kívülállóknak is láthatók.

Ebből az a gyakorlati következtetés adódik, hogy senki és semmi sem építhet illúziókat saját – politikai, szervezeti, magánéleti – hatalmát, annak erejét, hatókörét, korlátlanágát és stabilitását illetően. Meghatározásom szerint a viszonylagos hatalmi egyensúlyt csak a kölcsönösségen alapuló dinamikus folyamatok hozhatják létre viszonylag tartósan. És mivel ez az egyensúly fölborulni igyekszik, napról napra meg kell küzdeni az újrateremtéséért.

És még egy kiegészítő következtetés: *neked is van* hatalmad, te is tehetnél érvényesítése érdekében. (Eddig vajon mit tettél érte?)

Hatalom, uralom, hatalmi források

Árnyaltabban közelíthetjük meg a hatalom témakörét, ha behozunk két kiegészítő szempontot. Az egyik a *hatalom* és az *uralom*

megkülönböztetése M. Weber által. Az előbbi általános fogalom és lényegében azonos az eddig mondottakkal. Az uralom, az autoritás viszont az intézményesült hatalom megjelölésére szolgál. Uralom nincs hatalom nélkül, ám valamely megszerzett vagy megteremtett hatalom is csak egy sajátos intézményes döntéshozó és végrehajtó rendszer létrehozása és a szervezet vagy közösség tagjaival történő elfogadtatása esetén tud tartósan, hosszú távon működni – legalábbis a mai, bonyolult társadalmakban.

A másik szempont is segíthet a hatalom fogalmának differenciáltabb szemléletében. A *hatalom bázisairól vagy forrásairól* van szó. J. R. P. French és B. Raven alapján, más szerzők által módosítva, a következő hat forrást, bázist, hatalmi típust azonosíthatjuk:

(a) **Jutalmazó hatalom.** A hatalommal rendelkező ebben az esetben pozitív értékeket, következményeket tud közvetíteni a befolyásolt személynek, és csökkenteni képes a negatív következményeket. Ez a forrás csak akkor működik, ha a befolyásolni kívánt egyén vagy csoport is jutalomként érzékeli a közvetített vagy ígért értéket.

(b) **Kényszerítő hatalom.** Mechanizmusa hasonló a jutalmazó hatalomhoz, csak éppen a fordítottja: büntetéssel fenyegeti a befolyásoló szándékától eltérő viselkedést. Kísérletekkel, de történelmi tapasztalatokkal is bizonyítható, hogy általában a – fizikai, lelki vagy akár kifinomultán áttételes – kényszerítési lehetőségek igénybe vétele végső soron jóval kevésbé hatékony, mint a jutalmazó hatalomé. (Ami nem zárja ki, hogy meghatározott esetekben ez a forrás is hatásos lehet.)

(c) **Törvényes hatalom.** A befolyásolt egyénben vagy csoportban olyan belsővé vált értékeket, normákat feltételez, amelyek alapján ez az egyén vagy csoport elismeri a másik egyén vagy csoport jogát arra, hogy hatalmat gyakoroljon fölötté. A törvényes (legitim) hatalom külsőleg is megjelenik: szabályokban, törvényekben. Ennek ellenére mégsem

jogi, hanem kulturális természetű. (Ismert példa: számos bűncselekmény időbeni változása nem mutat szignifikáns összefüggést a büntetőjogi szankciók változásával, ami a bűntől visszatartó legitim hatalom inkább kulturális, mintsem jogi természetű forrásaira utal.) A törvényes hatalom forrásai lehetnek: kulturális értékek (pl. életkor, képzettség, adott csoporthoz tartozás), a társadalom intézményeinek ereje (pl. köztisztviselők, egyházi személyek esetében), valamint a hatalom átruházása a törvényes hatalommal rendelkező személy által.

(d) **Azonosulási hatalom.** Személynek vagy csoportnak más személlyel vagy csoporttal való azonosulásán, azonosulási vágyán alapul. Ha odatartozni vagy közelebb kerülni szeretnénk egy számunkra vonzó személyhez, szervezethez, közösséghez, akkor ezek azonosulásra épülő hatalommal rendelkeznek fölöttünk. (E témát részletesebben taglalja az utolsó előtti fejezet.)

(e) **Szakértői hatalom.** A befolyásolt személy vagy csoport által a hatalommal rendelkezőnek tulajdonított tudás, szakértelem, kompetencia az alapja. (Gondoljunk például a második világháború idején a fizikusok, műszaki szakemberek vagy napjainkban a politikai tanácsadók hatalmi helyzetére.)

(f) **Kommunikációs hatalom.** Egyes szerzők információs hatalomról beszélnek, mások ezt a szakértői hatalom alesteként tartják számon. Valójában külön forrásról van szó, hiszen a kommunikációs hatalomnak nemcsak az információs tartalma fontos, hanem a teljes emberi kommunikáció sok egyéb vonatkozása is. (Ilyenek például a médiában való megjelenés következményei vagy a személyközi kommunikációban a kapcsolatteremtő készségek befolyásolási lehetőségei – a lelkesztől a kereskedelmi ügynökön át a házasságszédelgőig.)

Az eddigiek alapján – gondolom – elfogadható, hogy a hatalmi viszonyok át- meg átszövik egész életünket, mindennapjainkat. Így az is elfogadhatónak tűnik föl, hogy *a hatalmi viszonyokból az ember, a különféle kapcsolatokban részt vevő személyiség semmiképpen sem hagyható ki.* Már csak azért sem, mert csak így tudunk megmagyarázni egy közismert, ellentmondásos jelenséget. Azt ugyanis, hogy a teljesen azonos vagy hasonló társadalmi körülmények, politikai berendezkedés, gazdasági vagy szociális struktúra miért hozza létre a hatalmi viszonyok oly színes gazdagságát. Miért van az, hogy egy országon, egy-egy szervezettípuson, egy-egy kapcsolattípuson belül annyiféle hatalmi mintázatot azonosíthatunk? Még akkor is, ha a hatalmi források tekintetében szinte teljes esélyegyenlőség van a különféle gazdasági, politikai, civil és egyéb makro- és mikroszervezetek között.

E jelenség magyarázata a *személyiség*, ezen belül a hatalmi motiváció segítségével lehetséges. Ezt kíséreljük meg a következőkben.

A hatalom mint belső késztetés

A hatalmi motivációval – bár ő nem így nevezte – elsőként A. Adler foglalkozott a huszadik század első évtizedeiben. Munkássága középpontjába ő azt a pszichológiai jelenséget állította, amelyet *felülkerekedési ösztönnek* nevezett el. Azt tartotta, hogy életünkben szüntelenül jelen van ez a késztetés, amelynek célja a hódítás, a biztonság megteremtése, a növekedés. A hatalmi szükséglet Adler megfogalmazásában a mások manipulálására, a másokkal szembeni felsőbbrendűség kifejezésére való törekvés. Ezt ő veleszületett ösztönnek tartotta. Azt is észrevette, hogy minden kisgyermek megtapasztalja az alacsonyabbrendűség érzését, amely azután – meghatározott személyiségfejlődés esetén – a felnőtteknél is fontos szerepet játszhat. Az ilyen emberek arra törekcsenek, hogy kompenzálják kisebbrendűségi érzésüket, s

ez kombinálódik a felülkerekedés, a hatalomérvényesítés iránti késztetéssel. A mélylélektan e klasszikusa fedezte föl tehát elsőnek, hogy az embert személyiségének belső erői készítetik arra, hogy másokkal hatalmi kapcsolatokba lépjen.

A modern pszichológiában a hatvanas években került előtérbe a hatalmi motiváció problematikája. A második világháború utáni nyugat-európai és amerikai gazdasági konjunktúra közepette kiderült, hogy a gazdasági – és nem csak gazdasági – szervezetek működését, irányítását és a változásokat már nem lehetett, mint korábban, pusztán a *teljesítménymotiváció* elvével magyarázni. Sem ez utóbbi, sem a háború előtti *Human Relations* irányzat nem adott elég segítséget a hatékonyság további növeléséhez, a menedzsment fejlesztéséhez.

A már korábban említett D. C. McClelland volt az, aki a múlt század ötvenes éveiben a teljesítménymotiváció, a hatvanas években a hatalmi motiváció gondolatrendszerének kidolgozásával, kutatásával és gyakorlati alkalmazásával vált e témakör klasszikusává.

Vajon mi az a hatalmi motívum, késztetés? A hatalmat egy személynek vagy csoportnak más személy vagy csoport általi befolyásolásaként, hatásgyakorlásaként határoztuk meg. *A hatalmi motívum egy szükségletre épülő belső késztetés, amelynek célja a másokra gyakorolt hatás, befolyás megteremtése, fenntartása vagy helyreállítás, illetve megtapasztalása, érzése.* (Tehát mind az eredményes cselekvést, mind annak személyes megélését magában foglalja.)

Ez a tétel közvetve cáfolja azt a korábban említett közkeletű vélekedést, amely szerint a hatalom valami rossz, gonosz, csúnya dolog. Tudniillik, ha a hatalom gyakorlásának, mások befolyásolásának élményszerű megtapasztalása valós és természetesen emberi *szükséglet*, akkor ezt önmagában nem tekinthetjük sem negatív, sem pozitív jelenségnek, hanem az emberi alkalmazkodás és fajfenntartás részének.

Hétköznapi tapasztalataink alapján is belátható, hogy a hatalom belső hajtóereje különböző embereknél különböző mérték-

ben mutatható ki. Legalább nyomokban mindenkinél föllelhető a hatalmi szükséglet, miközben vannak átlagos vagy erősen átlag feletti mértékben hatalmorientált személyek. Kérdés: miből tudjuk megállapítani a hatalmi szükséglet erősségét, mértékét?

Módszertanilag megalapozott kutatások sora vezetett oda, hogy tevékenységek, szokások és attitűdök együtteseként öt általános tényezőt sikerült elkülöníteni. Ezekből meglehetősen nagy megbízhatósággal lehet visszakövetkeztetni az adott egyénnél a hatalmi motívum erősségére:

- (a) Ügynevezett hatalmorientált olvasmányok, tévé-műsorok, filmek előnyben részesítése (szex- és sportmagazinok, erőszakos tartalmú tévé-programok, filmek és olvasmányok).
- (b) Presztízstulajdonok, presztízstárgyak szerzése (legújabb divat szerinti elektronikus eszközök, különleges bútorok, márkás kocsik, feltűnő arany ékszerek stb.).
- (c) Ügynevezett szemtől-szembe versenysportok űzése (ahol akár egyénileg, akár csapatban a másik embert, csapatot kell legyőzni, nem pedig az időt vagy a természetet).
- (d) Szervezeti tagság, szervezethez tartozás (politikai vagy civil szervezet regisztrált és aktív tagja, tisztségviselője).
- (e) Hatalmorientált foglalkozások, szakmák iránti vágy, illetve ilyenek betöltése, művelése (menedzser, pedagógus, politikus, hivatásos katona, újságíró, ügyész, bíró stb.).

Megint szögezzük le, hogy az erős vagy a gyenge hatalmi motiváltság önmagában sem nem jó, sem nem rossz. Konfliktusok abból szoktak adódni, ha egy szervezet vagy egyén etikája, ideológiája bizonyos pontokon *ellentmondásba kerül*, összeegyeztethetetlen a hatalmi szükséglet e megjelenési formáival.

Például, ha egy politikai szervezet, párt – amelynek lényegéhez tartozik a hatalmi viszonyok megváltoztatására törekvés – vallásos vagy egyéb gyökerű puritán ideológiát vall magáénak, nem fogadja el az erőteljes akciókat stb. Ilyenkor legrosszabb, ha

a szervezet úgy tesz, mintha ez a konfliktus nem létezne, és a „vizet prédikálni, bort inni” jelszavához tartja magát – hosszú távon ez semmiképp sem kifizetődő. Rövid távon már az sem, ha „vizet iszik”, vagyis lemond a hatalmi irányú politizálásról.

A hatalmi orientáció egyértelmű és nyílt vállalása viszont azokat tántoríthatja el, akik ideológiai vagy morális megfontolásból csatlakoztak. (Példákat bárki tudhat felidézni az elmúlt több mint két évtized hazai közéletéből.)

Ami az egyént illeti, a motiváció kontra szocializáció konfliktus megoldásának legrosszabb és talán leggyakoribb változata a létező hatalmi szükséglet tudattalan *elfojtása* vagy tudatos *letagadása* (a kívülálló számára e kettő nem mindig választható el egymástól). Ez akkor is így van, ha manapság már nyíltabban tudunk a hatalom problematikájáról beszélni, mint a huszadik század második felében.

Valójában egy sor szakmában, foglalkozásban, munkakörben kifejezett hátrány a hatalmi motíváció hiánya vagy gyengesége, mert ez erősen csökkenti az egyén tevékenységének hatékonyságát. De legalább ilyen hátrány a kellő önismeret híján nem vagy nem eléggé tudatosított hatalmi motíváció.

Néhány korábbi példa megemlékezésén túl a bizonyára figyelmes és gondolkodó olvasóra szeretném bízni, hogy megtalálja azt a fonalat, amely a fenti elméleti fejtegetéseket és korunk valóságát összeköti. Ha ez elfogadható, akkor most áttérhetünk fejezetünk címszereplőjére.

Tanítónk: Machiavelli

A közbeszédben *Machiavelliről* mint a sötét politikai praktikák, a hazugság, csalás, hitszegés, ármány és csúnya manipulációk, no meg a célok által szentesített tisztességtelen eszközök apostoláról szoktak szólni. Valójában érdemes a reneszánsz, ezen belül a

16. század e kiemelkedő gondolkodójának műveit tárgyilagosan szemlélni.

Foglaljuk össze, hogy melyek *Machiavelli* legfontosabb gondolatai, amelyeket az 1512-ben írt „*A fejedelem*”-ben fejtett ki részletesen. Közben arra kérem az olvasót, ne tévessze szem elől, hogy melyiket milyen mértékben találjuk meg vagy hiányolhatjuk az orbánizmus mai gyakorlatában.

- A középpontban az újonnan szerzett fejedelemségek vannak, vagyis olyan alakulatok, amelyek nem öröklés útján szálltak a fejedelemre, hanem meghódította őket. Ezek alattvalóira jellemző, hogy szívesen cserélnék gazdát abban a hitben, hogy így javítani tudnak a helyzetükön. Ebből következik, hogy könnyen szembefordulnak az éppen aktuális fejedelmükkel, hogy a következőt segítsék hatalomra.
- A fejedelem tartson azoktól, akik hatalomra segítették, főleg azoktól, akiket barátainak (híveinek) tart – mert uralomra jutva nem elégitette ki őket kellőképpen. Közben radikálisan nem fordulhat ellenük, mert lekötöztették.
- Ha a hódítás tárgya olyan embercsoport, amelyik könnyen a régi országhoz csatolható, ugyanazt a nyelvet beszéli és nincs hozzászokva a szabadsághoz, akkor könnyen megtartható. Ebben az esetben a régi fejedelem utódait ki kell irtani, másrészt viszont törvényeiket és adórendszerüket nem szabad bolygatni. Ilyenkor a hódítás területe könnyen eggyé válik az anyabirodalommal.
- Ha viszont a meghódítottak idegenek, szokásaik és törvényeik eltérők, akkor a személyes ottlét nagyon fontos. Ez természetesen úgy is történhet, hogy katonai kolóniákat létesítsünk a meghódított területeken, ami olcsóbb bármilyen más központi megoldásnál. Az ott lévő embereket vagy meg kell vásárolni, vagy ártalmatlanná kell tenni; ha ebben erőt mutatunk, nem kell tartani a bosszútól.

• Természetes, hogy a fejedelemben él a hódítás vágya, és az erre a vágyra épülő cselekedetek helyesek és dicséretesek. Viszont egy korlátra figyelemmel kell lenni: arra, hogy a fejedelem ne törekedjék olyasmire, ami meghaladja képességeit.

- Machiavelli kétféle kormányzási módról beszél a meghódított országban. A pontosság kedvéért ezúttal idézzük szó szerint: „...vagy egy fejedelem által, akinek a többiek alárendelt helyzetben, mint kegyétől függő miniszterek segítenek az uralkodásban, vagy pedig a fejedelem mellett a főurak is részt vesznek az államvezetésben. Ezek nem a fejedelem kegyéből, hanem nemesi származásuk folytán tartanak számon az uralomra. Ezeknek a nemeseknek saját tartományaik és alattvalóik vannak, akik őket uruknak ismerik el és ragaszkodnak hozzájuk. Az olyan államokban, ahol a fejedelem egyedül uralkodik, az alattvalók nagyobb tisztelettel veszik körül, mert az egész országban nincs senki, aki magát fölébe helyezné s ha az alattvalók rajta kívül még valakinek engedelmeskednek – mint a minisztereknek és a hivatalnokoknak –, ezt nem azok iránti alattvalói érzelemből teszik.”
- Ha a meghódított állam korábban szabadságban élt és saját törvényei voltak, akkor vagy el kell pusztítani, vagy a fejedelem menjen oda lakni, vagy pedig meg kell hagyni régi törvényeiket, ám a saját híveinkkel kormányoztassuk. Ők a fejedelemnek köszönhetik, hogy kormányozhatnak, és a helybeliek mint saját polgártársaikat jobban elfogadják, mint a kívülről ráültetetteket. Ez a megoldás akkor célravezető, ha a meghódított nép engedelmességhez szokott, mert így nem fog lázongani. A korábban szabad köztársaságok népében viszont bosszúvágy él, ezért náluk a másik két megoldás a járható út.
- A történelem azt mutatja, hogy az új törvényeket hozó fejedelmek (például Mózes, Romulus vagy Theseus) erős

ellenállással találkozunk, ezért csak erőszakkal vihetik át akarataikat. Mindig a fegyveres próféták győznek, a fegyvertelenek soha. Ehhez viszont azt is hozzáteszi Machiavelli, hogy bármily nagy szerepe volt is a szerencsének, a megfelelő alkalomnak, ez nem lett volna elég, ha nem párosul épp az említetteknel kiváló jellemmel és különleges szellemi képességekkel.

- A hatalmat nehéz megszerezni és könnyű megtartani. Még hozzá úgy, hogy a fejedelem egyszer nyúljon kegyetlen, rossznak mondható erőszakhoz. Majd utána igyekezzék alattvalóinak hasznára lenni. Egyszer megengedhető a jogsértés, de a folyamatos jogtalanságok ártanak. Ne akkor legyen jó ember, amikor már szorult helyzetbe kerül, mert akkor már késő.

- A fejedelem készüljön a háborúra, a további hódításokra. Támaszkodjon a népre, amely ha nem gyűlöli őt, akkor nem kell támadásoktól tartania. A zsoldosok viszont elszántak és így hasznosak béke idején, de cserbenhagynak a háborúban.

- A fejedelem nem lehet kizárólag jó ember. Aki mindig jó akar lenni, az elbukik. Tudni kell gonosznak lenni. Ám a fejedelem a valós szükségletekhez igazítsa ezt: a gonosztságot is eszerint használja vagy mellőzze. Az erény bajba visz, a látszólagos bűn biztonságot és jólétet teremt. Mindemellett azonban legyen mentes a rossz személyes tulajdonságoktól.

- Inkább tartsák a fejedelmet kegyetlennek, mint jámbornak, mert az utóbbi a vesztét okozhatja. Valójában viszont legyen jámbor, és kegyetlensége csak látszat legyen, semmiképp se az egész nép ellen irányuljon. Ha pénzen vesz barátságot, tudja, hogy azt a haszonvágy táplálja. Ha kell, pusztítson, de mások vagyonához ne nyúljon. Ne fossza meg a népet tulajdonától. Az elégedett nép, amely szereti őt, a legjobb ellenszer minden összeesküvés ellen.

- Azt nézze, ami neki előnyös, nem másoknak. Ennek érdekében legyen hitszegő, ha kell és keltse a jó tulajdonságok látszatát. Mert az emberek a látszat után mennek és az eredményt nézik.
- A felelősséget hárítsa másokra, a köszönet legyen az övé.
- Tanácsadóit tehetséges és hűséges emberek közül válassza, akik nem magukra gondolnak, hanem a fejedelemre. Tegye gazdaggá és kötelezze le őket.
- Mindig legyen mellette néhány bölcs ember, akinek azt is megengedi, hogy bírálják. Kérdezze meg őket, majd döntsön. De másokat ne hallgasson meg.
- Az egyik utolsó fejezetben a fejedelmi működésének egyik megoldhatatlan ellentmondásáról ír, szó szerint: „A hízlegések ellen... nem lehet másképp védekezni, mint ha megértetjük az emberekkel, hogy nem sértenek meg azazal, ha az igazat mondják. Ha azonban mindenki a szemébe mondaná az igazat, az már tekintélyed rovására menne.”

Minden bizonnyal nagyon tömör és tökéletlen Machiavelli főműve mondandójának fenti összefoglalása. De úgy gondolom, hogy jelen célunknak megfelel. (Aki bővebben érdeklődik iránta, magyar nyelven is hozzáférhet.) Egyrészt figyelmesen olvasva még így is észlelhetjük, hogy a fejedelemnek adott tanácsok itt-ott ellentmondanak egymásnak. Amit azonban ennél is fontosabbnak tartok, az az, hogy amennyiben az *orbánizmusba* bedolgozták Machiavelli elveit és jótanácsait, akkor ezt némileg szelektíven tették. Talán a felhasználó személyisége és attitűdje, talán a vélt vagy valóságos korlátok és feltételek miatt – ám a szelektív felhasználás tagadhatatlan.

Mielőtt bárki azt hinné, hogy egy fél évezreddel ezelőtt élt és alkotott szerző életidegen és mesterkélt aktualizálásáról beszélek, hadd hívjam egy kirándulásra az olvasót azokhoz, akik a mi

korunkban is módszeresen foglalkoznak a machiavellizmus jelenségével.

A machiavellizmus napjaink szociálpszichológiájában

R. Christie és F. L. Geis ezt tette, amikor egy többéves kutatássorozat eredményeként alkotta meg az ún. MACH-kérdőíveket, majd vont le az ennek fölhasználása során adódó következtetéseket és összefüggéseket. (Ez még a huszadik század hatvanas éveiben történt.)

Kiindulópontjuk ez volt: *vajon milyen emberek lehetnek, milyen személyiséggel rendelkeznek* azok a vezetők és politikusok, akik erős befolyással tudnak lenni másokra, jó hatásokkal érvényesítik akarataikat, vagyis „jó manipulátorok”? E kérdést megválaszolandó, kutatássorozatot terveztek. Eközben arra a belátásra jutottak, hogy meg kellene vizsgálni a hatalom elméletével foglalkozó teoretikusok írásait s azután össze kellene vetni főbb gondolataikat a gyakorló manipulátorokéival. Több ezer év (!) ilyen témájú esszéit végignézve, végül kiderült, hogy *Machiavelli* két munkája („*A fejedelem*” és „*Diskurzusok*”) alkalmas egyedül a kitűzött cél elérésére: őszintesége, kifejtettsége és az utólagos szépítés hiánya miatt. Többéves kutatómunka és a munkahipotézisek ellenőrzése, majd a módszer finomítása után alakultak ki az ún. MACH-kérdőívek.

A viszonylag újabb MACH-V kérdőív húsz tételből áll; minden tétel három kijelentést tartalmaz. Minden tételen belül az egyik kijelentés Machiavellitől származik vagy machiavellista szemléletet képvisel. Egy másik kijelentés az előbbi „szociálisan megfelelő”, illetve az emberek által kívánatosnak tartott változata. Végül a harmadik a kérdőív irányát álcázó, „puffer”, „vatta” ki-

jelentés. A kérdőív értékelése során elkülöníthetők a magas és az alacsony Machok – vagyis azok a személyek, akiknek szemlélete hasonló Machiavelliéhez vagy eltérő az övétől.

A következő táblázat azt mutatja, hogy az említett kutatások eredményeképpen *tizenegy személyiségjegy mentén* lehet elkülöníteni a magas és az alacsony Machokat:

Személyiségjegyek	Magas Mach	Alacsony Mach
Szenvtelenség, érzelmi távolságtartás	+	
Érzékenység szociális kényszerekre		+
Konvencionális erkölcs elfogadása		+
Manipuláció/kihasználás	+	
Hajlam a meggyőzőhetőségre		+
Mások meggyőzésének képessége	+	
Gyanakvás másokkal szemben	+	
Politikus attitűd	+	
Személyes orientáció		+
Kognitív orientáció	+	
Társas szerkezetek kontrollja	+	

A fenti táblázatból leolvasható, hogy a magas Machok hűvösebbek, érzéketlenebbek, az alacsony Machok lágy szívűbbek, sze-

mélyes okokból befolyásolhatóbbak. Az előbbiből következik, hogy a magas Machok kevésbé törődnek a hagyományos morállal – de csak racionális indokkal hágiák át az erkölcsi határokat. Az alacsony Machok ragaszkodnak a tisztességhöz, viszont személyes indokkal rávehetők a tisztességtelenségre. Ezen kívül a magas Machokban egy sor képesség van mások befolyásolására, csoportstruktúrázásra, a helyzetek kontrollálására.

Vigyázzunk, hogy ezt a két ideáltípust ne lássuk el pozitív vagy negatív előjellel, a „jó” vagy „rossz” címkéjével! Azt a kérdést viszont ne kerüljük meg, hogy van-e valami összefüggés egyrészt e típusok, másrészt egyéb társadalmi, demográfiai, világnézeti sajátosságok között. Számos kutatás irányult ezen összefüggések feltárására.

Már a fenti táblázat végiggondolása is arra int, hogy a racionalitást ne keverjük össze – mondjuk – a kegyetlenséggel, a személytelenséget a tisztességtelenséggel, a hűvösséget a rosszindulattal és így tovább. A kutatások több ilyen differenciálást és több összefüggést egyértelművé tettek. Néhány fontosabbat érintsünk röviden.

Az egyik eredmény az, hogy a MACH-kérdőív pontszámai semmilyen módon nem korrelálnak az *intelligenciaszinttel*, az IQ-val. Így a társadalom elitjére vagy a szellemileg alacsonyabb szinten állókra semmilyen következtetést nem vonhatunk le a tekintetben, hogy mennyire élnek vagy nem élnek machiavellista eszközökkel.

Fontos volt az összevetés az *Adorno-féle ún. F-skála* eredményeivel. A potenciális fasisztoid beállítódást mérő F-érték (ami az ún. autoriter személyiségre utal) és a MACH-kérdőívek eredményei között szintén nem találtak szignifikáns összefüggést. *Christie* egy példán világítja meg a kétféle beállítódás közötti különbséget. Eszerint mindkét ember egyetérthet a következő kijelentéssel: „A legtöbb ember nem valami fenemód jó.” Ezt az autoriter így folytathatja: „...pedig annak kellene lennie.” A ma-

chiavellista pedig így: „...de miért ne adjunk erre neki lehetőséget?” Vagyis az autoriter személyiség moralista kategóriákat használ értékelés céljából, amíg a manipuláló opportunista kifejezéseket használ ugyanerre.

A MACH-skálák és a tanulás éveivel mért *iskolázottság* között szintén nem találtak összefüggést. Ez – egyebek között – ismét aláhúzza, hogy a machiavellizmus mennyire más tőről fakad, mint az autoritarianizmus. Ugyanis az F-skála és az iskolázottság között szoros negatív korreláció van, amint ez más kutatásokból ismeretes.

Ami az *életkort* illeti, az amerikai vizsgálatok azt találták, hogy az idősebbek kevésbé hajlamosak a machiavellizmusra, mint a hasonló gazdasági-társadalmi státuszú fiatalok. *Christie* és *Geis* szerint itt nem annyira állandó életkori, inkább növekvő generációs különbségről van szó (hatvanas évek!), amelynek gyökerét a második világháború utáni strukturális változásokban, főképpen a gazdaság harmadik szektorának nagyarányú kibővülésében lelhetjük meg. E változásokra ugyanis az átalakult munkamegosztásban és társadalmi struktúrában helyet foglaló egyének megváltozott interperszonális szerepei épülnek. Ti. a növekvő mértékben új módon formalizált interakciókba kerülők inkább bizonyulnak magas Machoknak, mint mások. (Hozzátehetjük: ez esetben – és a később esetleg máshol is fölismerhető esetekben – hosszú távú kulturális változásokról van szó.)

A modern Machiavelli-kutatások vázlatos áttekintését azzal szeretném zárni, hogy *Christie* és *Geis* működése óta vissza-visszatérően találkozhatunk – bizony még Magyarországon is – a téma módszeres vizsgálatával. A mi 21. századunkban is.

Machiavelli nem volt cinikus, etikai tartás és erkölcsi értékek nélküli ember. Ő csak leírta azt, amit látott és amit a valóságból következtetett. „Mert az az ember, aki mindig és mindenütt csak jó akar lenni, szükségképpen elbukik azok miatt, akik kevésbé jók, mint ő. Ezért az a fejedelem, aki hatalmát meg akarja tartani,

tanulja meg azt is, hogyan lehet gonosz, és ezt a tudományát a szükséghez képest használja vagy mellőzze” – írta. És másutt: „Ha az emberek jók lennének, akkor tanácsom helytelen volna, minthogy azonban gonoszak és nincsenek rád tekintettel, neked sem kell tekintettel lenned őrájuk.”

Bizonyára sokan vitatják mindezt. Én mégsem tudok semmit sem hozzátenni.

És mit mondunk ma?

Az előzőekben a hatalom problematikáján belül foglalkoztam *Machiavelli* eredeti szövegeivel és azzal a hatással, amit a 20. és 21. század embereire gyakorol. Hadd foglaljam össze azokat a *tanulságokat*, amelyeket most levonnék mindebből.

Talán a legfontosabb annak a ténynek hangsúlyozása, hogy „*A fejedelem*” megírása óta szinte pontosan fél évezred telt el. Ezalatt a világ bizony nagyot változott. A mai fejedelmek, hadvezérek, harcosok, népek – ennek belátásához még csak mélyebb történet-tudományi ismeretek sem szükségesek – manapság egészen más leosztásban, más kondíciókkal, más környezetben és más kulturális viszonyok közepette dolgoznak a hatalom megszerzésén, megtartásán és felhasználásán, mint ötszáz évvel korábban. És nem pusztán a szereplők elnevezése változott meg.

Machiavelli a középkor és az újkor határán élt és működött. Műveit valamiféle *ellen-Savonarolaként* írta, aki a vallásos, ámde fegyvertelen prófétával a tudomány gyakorlati művelőjének hitét akarta szembevetetni. Ámde a joggal bíralt bukott próféta ellenében átbillent a másik szélsőségbe. A rációtól megfosztott hit helyébe a hittől megfosztott rációt akarta tenni. Amivel nemcsak az a baj, hogy mindkét gondolatrendszer szélsőséges, hanem az is, hogy nem igaz. Mármint az nem igaz, hogy az érzelmi és hitbéli, ideológiai és értékrendbeli tényezők ilyen mereven és vég-

letesen elválaszthatók a tudományok képviselte rációtól, logikai következtetésektől, ésszerűsége hivatkozó meggondolásoktól.

Savonarola és *Machiavelli* ellentéte a vallás és a tudomány ellentéte volt. Ötszáz év után már minden valamire való politikus, hatalomtechnikus és népvezér tisztában van azzal, hogy ez a két halmaz nem választható el egymástól éles határvonallal. Főleg akkor nem, amikor valamelyik alkalmazásának szükségessége merül föl.

Ezt nyilván a magyarok is tudják. A mi társadalommérnökeink is. És így persze az Orbán-rezsim kitalálói és fölépítői is tudják.

Arról persze csak fantáziálhatunk, hogy az utóbbiak mit gondolnak; azt viszont láthatjuk, hogy mit cselekszenek. Politikai filozófiájukat hitbéli hiedelmekkel, némely vallásokból kölcsönzött ideológiai elemekkel fércelik össze. (Ezt a korábbi fejezetekben próbáltam érzékeltetni.) És annyiban átlépték *Machiavellit* – túl az előzőekben leírtakon –, hogy a tudományosnak nevezett, de mindenképpen racionálisan megteremtett paradigmákat ráépítették arra a *kultúrára* (binnen érzelmi, hitbéli, normatív, sőt talán ezoterikusnak is nevezhető elemekkel), amit itt találtak.

Az igazi kérdés persze az, hogy mi az, amit itt találtak. Nos, nem csak e könyv más helyeiből, hanem sok személyes tapasztalatból is tudhatja az olvasó, hogy a legfinomabb kifejezéssel is szólva: ami itt található volt, az egy nagyon alacsony színvonalú, a „kapari, kurta” régi magyar mondására építő, inkább individualista, mint közösségi, a fizikai és anyagi jólétet felül- és a szellemi, lelki jólétet alulértékelő, a gondolkodási folyamatot háttérbe szorító, paternalista kultúra.

Ha az ideákat követő politika és a réalpolitika két pólusa között próbáljuk elhelyezni az orbánizmus kulturális szemléletét, akkor e skálán kétségtelenül a *realitás* végpontjához közel helyezhetjük el képzeletbeli x jelünket. Ugyanis a mai magyar honi nemzet fenti jelzőkkel leírható kultúráját veszi maximálisan figyelembe.

Az idegesítő kérdés az, hogy vajon *milyen más* kultúrát vehett volna figyelembe? A még idegesítőbb válasz az, hogy lényegében semmilyen. Ugyanis mivel *kultúráról*, vagyis csak nagyon lassan, nemzedékek során változó jelenségről beszélünk, szembe kell néznünk azzal, hogy – és ez talán a legidegesítőbb, bár már majdnem közhelyes kijelentés – a Kárpát-medencébe beszorult magyar nemzet a mintegy fél évszázaddal ezelőtti európai kultúra szintjén áll. (És most visszafogott voltam.)

Lehet, persze, ezt vitatni, az évszámokkal is bűvészkedni, történelmi eseményekkel és mögötteseikkel variálni – a visszamaradottságunk akkor is ténykérdés. Így vágyakozhatunk mindazon történelmi, hétköznapi, politikai, nemzeti önismereti stb. tapasztalatok és belőlük következő kulturális változások és konzekvenciák után, amelyeket, mondjuk, Svájcban, Ausztriában, Német-, Francia- vagy Svédországban, netán az Egyesült Államokban megéltek. *De csak vágyakozhatunk, végig nem mentünk azokon az utakon.*

És harcos pesszimizmusom azt mondatja velem, hogy egyelőre remény sincs arra, hogy nekiinduljunk ennek a... minek is? Hát talán azzal a metaforával élhetünk, hogy fárasztó és hosszú éveket, ha nem évtizedeket igénylő *komoly hegymászásnak*.

HRD: HAT ÉVTIZED FELHALMOZOTT TAPASZTALATAIBÓL

A legkorábbi történések még a 19. század 80-as, 90-es éveiben zajlottak, amikor az Egyesült Államokban kifejlődött az akkor modernnek tekinthető, sorozatgyártásra berendezkedett nagyipar. Akkor lépett színre *Taylor*, és megalapította a magyarra vezetéstudománynak fordított gyakorlati célú eszmerendszert: a *management science*-et. Ennek fénykora már a 20. század 10-es és 20-as éveiben volt.

Aki a mai egyetemeken, főiskolákon vagy egyéb képzések során a tudományág történetével ismerkedik, az találkozhatott a két világháború közti időszak olyan eseményeivel, mint a Mayo kísérletei nyomán kialakult emberi kapcsolatok (*Human Relations*) irányzat elterjedése.

A gazdasági, közigazgatási és civil szervezetek legátfogóbb, legáltalánosabb és napjainkban is virágzó, nagyon szerteágazó és gyakorlatorientált tudományos irányzata viszont a második világháború után, mintegy hat évtizeddel ezelőtt jött létre. Ezt hívják mostanában összefoglaló elnevezéssel az emberi erőforrás fejlesztésének (*Human Resources Development = HRD*). Célja az egyéni, csoportos és szervezeti hatékonyság növelése azzal, hogy integrált módon képez, szervez és személyzeti politikát folytat.

E néhány mondatban összefoglalt történelem részleteit bárki megtalálhatja az ezzel foglalkozó kézi- és tankönyvekben. Itt

csak emlékeztetni szerettem volna az olvasót egy érdekesnek tűnő szándékra. Arra, hogy állítsuk egymás mellé az *Orbán-rezsim gyakorlatát* és mindazt a világszerte (Magyarországon is!) felhalmozott *tudást*, ami a különféle kisebb-nagyobb szervezetek, közöttük az államszervezetek értelmes működését szolgálja.

Nyilvánvalónak tűnik, hogy az egy- vagy többtucatnyi alkalmazottat foglalkoztató szolgáltató kisvállalkozás, egy járműegységeket összeszerelő ipari vállalat vagy egy kereskedelmi hálózat a legtöbb mutatójában nem hozható közös nevezőre az *államigazgatással* vagy még tágabban a mindent befolyásoló törvényhozási és végrehajtási *közpolitikával*. És mégis...

Az azért vizsgálható, hogy egy adott országban kialakított (társadalmi, politikai, gazdasági) rendszer, konkrétan nálunk most az *Orbán-rezsim*, a mindennapjaiban mennyire alkalmazza vagy mennyire hagyja figyelmen kívül azokat a humán erőforrásokkal kapcsolatos több évtized alatt kijegecesedett *elveket és irányítási módszereket*, amelyek Európa és Észak-Amerika, sőt: egyre inkább a Távol-Kelet fejlett vagy éppen feltörekvőnek nevezett országaiban általánosan megtalálhatók. Bármennyire is *gazdasági* szervezetekből származtak és gazdasági szervezetekre lettek kitalálva, évtizedek alatt szétszóródtak az *egyéb szervezetek* (így az országokat irányító legátfogóbb szervezetek) irányában.

Egyszerűbb szavakkal: ezek az elvek és módszerek *mindenholt* alkalmazhatók, ahol emberek szervezetekbe tömörültek vagy ahol szándékuktól függetlenül akármilyen méretű szervezeteket alkotnak.

Dolgunkat megnehezíti, hogy meglehetősen macerás tárgyi-lagosan áttekinteni a divatelemekkel, valamint kérészéletű modellekkel és iskoláskákkal átszótt mozaikhalmazt. Mivel azonban e könyvnek (és főleg e fejezetnek) nem feladata semmilyen átfogó tudásanyag közlése, munkánkat leegyszerűsíthetjük. Oly módon, hogy kiemelünk néhány valóban időtálló és értékesnek tűnő paradigmát és metodikai megfontolást a szivárvány

színeiben pompázó kínálatgyűttesből. (Néhány utalás e könyv más fejezeteiben is megjelenik a világszerte humánerőforrás-fejlesztésnek tekintett szemlélet- és ismerethalmaz köréből.)

Öt kisebb-nagyobb témát szeretnék érinteni: a visszajelzést, a tqm-et, egy játékelméleti alkalmazást, a nyeres-vesztés kérdését és az együttműködést.

Visszajelzés

A *feedback* természet- és műszaki tudományos eredetű: onnan került metaforaként az emberrel foglalkozó tudományokba és főképp alkalmazásokba.

Amikor K. Lewin és munkatársai a második világháború után fölfedezték a csoportos önismeret-, személyiség- és készségfejlesztés erejét és módszerét, akkor tették meg a T-csoportoknak (tréningcsoportoknak) elnevezett és ma is virágzó műfaj egyik sarokpontjává a visszajelzés, visszajelentés, visszacsatolás (feedback) technikáját, sőt több mint technikáját.

Az azóta eltelt több mint hat évtized sem tudta detronizálni ezt a népszerű eljárást, amely minden szervezetfejlesztés, tréningcsoportos fejlesztés nélkülözhetetlen része. Ma már nem az újdonságoknak kijáró rácsodálkozás tárgya a gazdasági, köz-igazgatási és civil szervezetekben mindennapos fejlesztési tréning (népszerű nevén: a tréningezés). Így sok magyarázatra nem szorul, hogy bármilyen célú és tematikájú képzés kikerülhetetlen eleme a visszajelzés módszere a fejlesztésben résztvevők között.

A 90-es évek közepe tájt terjedt el a szervezetekben a *feedback* egy újabb, kissé divatszágú, ám népszerű formája: az ún. *360°-os visszajelzés*. A teljesítményorientált vezetési rendszerek útkeresésének egyik végpontja ennek kialakítása az alkalmazottak munkájának eredményesebbé és ezen keresztül a szervezet tevékenységének hatékonyabbá tétele céljából. A kissé bombasztikus elne-

vezésű, ám kétségtelenül ésszerű technika lényegét abban foglalhatjuk össze, hogy elsősorban a szervezetek felsővezetőinek, de más beosztású kulcsszereplőinek is nem egyszerű, hanem *több szintről és eltérő forrásokból* érkező visszajelzést ad teljesítményükről avagy fejlődésükről. Végso kimenetét tekintve hozzájárul a szervezeti kultúra kibővítéséhez, így segítve a tervezési folyamatok tökéletesítését. Bár a teljesítményértékelésben játszott szerepét érték bírálatok, azt a kritikusok is elismerik, hogy a *fejlesztési cél* közelítésének valóban hatásos eszköze.

Jelen témánk szempontjából a visszajelzés hazai implementációjának *kettősségét* emelném ki.

Az egyik a *mikroszervezetek* (vállalatok, intézetek, iskolák, részegységek stb.) fejlesztése, a tréningek, egyéni vagy csoportos tanácsadások során észlelhető szerepe. A dolog természeténél fogva erről csak közvetett és anekdotikusnak nevezhető ismereteink lehetnek. Ám ezek szerint létező és az élet legkülönbözőbb területein, a legeltérőbb jellegű szervezetekben *működő* módszerről van szó.

Adataink nincsenek, de valószínűsíthető, hogy a *közhatalmi hierarchia* berkeiben is vannak legalább laboratóriumi helyzetben megtartott tréningek – talán alkalmanként még éles szervezetfejlesztési akciók is –, amelyek programjának része a visszajelzés.

Az már nagyon kétséges, hogy a részben tagolt, de mégis piramisjellegű hierarchia döntési helyzetbe került *szereplői* élnek-e (élhetnek-e) az egyszerű és így esetleges, kevésbé hiteles feedback mellett a sokoldalú, bonyolultabb és hitelesebb 360°-os visszajelzés lehetőségével.

Mármost aggódásunk nem a hatalmi szféra kulcsszereplőinek személyes üdvére irányul, hanem kis országunk jelenét és jövőjét meghatározó botcsinálta celebjei *döntéseinek jószágfokára*.

Aggályaink alátámasztásához semmi más bizonyítékra nincs szükségünk, mint például a parlamenti törvénygyár termékeinek közismert szakhibáira, a bármilyen szabályokba foglalt visz-

szajelzést eleve kiiktató egyénileg beadott törvényjavaslatokra és módosítókra, a jogszabályok és politikai, szakpolitikai döntések előkészítéséből a következményeket viselő társadalmi és szakmai csoportok kihagyására, a korábbi egyéni tapasztalatok leértékelésére és így tovább.

A sajtó és az internet az új rend létrehozása óta önti ránk hektoliter számra az ilyen eseteket. Amiből némi szakismeret birtokában nem nehéz levonni azt a következtetést, hogy a tudatosan generált és támogatott visszajelzést, ezen belül a személyes, vezetői és apparátusi fejlesztést elősegítő 360°-os feedbacket legfeljebb nyomokban lehet föllelni, de *rendszerszerűen semmiképp*.

A probléma szerintem nagyon nehezen oldható meg. Ugyanis mind a két év alatt kialakított (és még nincs vége!) *abszolutisztikus hierarchia* – még ha a jogállam bizonyos kritériumai megtartottak is –, mind az időnként lebomlani látszó, ám még gyakrabban újjáépülő *paternalisztikus kultúra* szembemegy a visszajelzésekre épülő említett univerzális HRD-szellemmel. Az első a félelmi és függőségi viszonyok erősítésével, a második ennek az egyének és csoportok szintjén való belsővé tételével: interiorizációjával.

Itt említsük meg a reális, hiteles és megbízható visszajelzési szisztémát blokkoló *gettómentalitást*. Ezen azt értem, hogy egy magát bebetonozó és konszolidált(nak érző) politikai rendszer legfőbb döntéshozói gyakran zárkóznak be önmaguk, elvtársaik, terrorelhárítók, médiamunkásaik, valamint (Micimackó Nyuszijára utalóan) rokonaik, barátai és üzletfeleik zárt körébe, vagyis egy fallal körülvett gettóba. És az ilyen gettó akolmelegében minden döntésük és akciójuk megszépül, ragyogó fényt kap, amíg az ellentétes üzeneteket hordozó közlések lepattannak a gettó faláról.

Nehogy azt higgyük, hogy ez csak az Orbán-rezsimre jellemző. Ha nincs tudatos fogadókészség birtokában kiépített visszajelzés-rendszer, hanem csak a mi médiumunk és a ti médiumotok, a mi közvélemény-kutatóink és a ti közvélemény-kutatóitok,

a mi társadalomkutatóink és a ti társadalomkutatóitok, a jók és a rosszak stb., ráadásul a spontán és kevésbé spontán, ám funkcionális visszajelzések – cinizmusból vagy butaságból – blokkolva vannak, akkor hasonló helyzet áll elő.

Ne menjünk olyan közelre, mint a *Gyurcsány-korszak* és olyan messzire sem, mint a *Rákosi-korszak* (bár éppen mehetnének). Talán vannak még közöttünk, akik emlékeznek a három évtizedes *Kádár-korszak* ún. hangulatjelentéseire, arra a párhierarchia csúcsa felé irányuló információs rendszerre, amely annyira eltorzított minden visszajelzést, hogy a legfelsőbb döntéshozókat nem ritkán érte meglepetés. Az utolsó az egész összeomlása előtt egy perccel.

Akkor is voltak reális szándékú visszajelzési kezdemények, az intézményesített dezinformáció gettóhatárát áttörni kívánó szakszerű vagy amatőr próbálkozások (ideértve a háromper-hármasnak nevezett adatgyűjtést is). Ám ami el volt zárva, az el volt zárva.

Kétségtelenül teljesen más a mai helyzet, a szó igazi értelmében vett *kommunikáció* (ideértve a mai titkos információgyűjtést is) lehetőségeinek és eszközeinek ugrásszerű fejlődésével. De a *gettómentalitás* ma is *gettómentalitás*.

Van mindennek persze egy *individuálpszichológiai* oldala is, amit most csak érinteni szeretnék. Tessék csak körülnézni!

Hány ön- és közkorlátozatlanul és szinte végtelenül *hiú* embert látunk magunk körül? Hány, a gondolatait, cselekvési szándékát elsősorban önmagára irányító, mások felé fordulásra, mások megértésére képtelen, de legalábbis gátoltan képes (szakszargonban: decentralni nem tudó, *egoista*) figurát észlelünk? Hányan vannak, akik imádatának és szerelmének legfőbb tárgya önmaga (szakszargonban: *narcisztikus személyiség*)?

Vegyük hozzá ezekhez azt a vezért is, akire a kellemesét jelentősen túlhaladó én-kiterjedés (ego-diasztolé) jellemző. Róla írok a paternalizmusról szóló fejezetben.

Namost, ha az ilyenek (vagy az említett tulajdonságok akár lájtos keverékei) az uralmi szerkezetben döntési helyzetbe kerülnek, tőlük jobbagyként függő beosztottak főnökei lesznek, akkor könnyen elképzelhető, hogy miképpen fognak reagálni bármilyen szakszerű, tárgyyszerű és akár díszpapírba csomagolt visszajelzésre. Nyilván halálosan *megsértődnek*, amihez persze kellőképpen *racionalizáló* magyarázatot, „ideológiát” találnak.

Nem feltétlenül azért, mert gonoszak vagy rosszindulatúak, hanem azért, mert az említett (és más kapcsolódó) személyiségegyek erősen *gátolják* a legelszántabb visszajelzés-fogadási szándékot és elhatározást is. Sőt: visszavethetik őt a már régen maga mögött hagyott dackorszakába is. Hiába jutottak el esetleg okos könyvek, képzések nyomán, *racionálisan*, *gondolatilag* az egyébként jól felfogott érdekükben álló illetén nyitottsághoz – *érzelmileg semmiképp*. Ennek az ügy szempontjából eredményes kezelésére természetesen vannak adekvát módszerek, de ez már végképp túlmegy írásom vállalt tárgyának határain.

A potenciális visszajelzést adók oldaláról nézve pedig az ilyen feltételekkel körülvett szándékok kicsorbulnak a *félelem* gerjesztette késztetéseken. Aki fél, az, vagy mélyen hallgat, vagy megszépíti visszafojtott bírálatának tárgyát. És az teljesen *mindegy*, hogy képzelt vagy valós félelemről van szó. A megtapasztalt rossz példák lehetnek egészen frissek és lehetnek a múltból, akár a családi vagy baráti történelemből hozottak. Így is, úgy is a konstruktív visszajelzések ellen hatnak. Amint a szovjet korszak nagyszerű orosz írója, J. *Trifonov* mondotta volt: „A tettek csontváza a félelem.”

És még egy dolog a téma megbeszélésének végén. Ami a jéghegy csúcsaként mindenki számára, nem csak a beavatottak vagy az apparátusokban dolgozók számára látható. Ez a visszajelzés

adásának-fogadásának ritkábban emlegetett oldala: a visszajelzés fogadásának egy *sajátos mozzanata*.

Ugyanis a mi kis hazánk (és tágabban: más európai és amerikai országok) népében él az a kulturális berögződés, amely bizonyos helyzetekben hajlandó *negatív* indulatait, dühét *pozitív* érzelmekbe átfordítani.

Azokra a bizonyos helyzetekre gondolok, amelyekben a szándékosan vagy tudatlanságból hibát vétők, tévesnek bizonyult döntéseket hozók fogékonyaknak bizonyulnak a bírálatokkal, kritikai visszajelzésekkel szemben. Netán kézzel fogható tanúságát adják ennek azzal, hogy *változtatnak*, módosítanak döntéseiken, magatartásukon – bármennyire nehéz is ezt megtenni.

Hányszor voltunk tanúi a közvélekedés, negatív megítélés megfordulásának. Ilyenkor el szoktunk lágyulni, néhány könnycseppet is hajlandók vagyunk elmorzsolni a szemünk sarkában, és mentségeket keresünk a megbírálnak – ha beismeri, hogy hibázott, tévedett. Még meglepő választási eredményeket is visszavezethetünk – legalább részben – erre a jelenségre.

(Azért merek kulturális berögződésről beszélni, mert a személyes bűnökkel való szembenézés az Örökkévaló színe előtt – *engesztelés, megvallás és feloldozás, megbocsátás* – a több ezer éves zsidó és keresztény vallási hagyományok fontos és integráns része. Ezek gyengülhettek a vallási szertartások mindennapjaiban, de a cselekvéseket vezérlő értékek és normák mindennapjaiban fennmaradtak.)

Minden politikai rezsim konfliktusa, de az Orbán-rezsimé fokozottan az, hogy amíg a nemzeti kultúra netán a visszajelzés adásának és fogadásának kézikönyvekben megfogalmazott szabályait támasztja alá, addig a rövid távú és kétes illatú elődök tevékenységére építő állami és pártpropaganda alapszabálya *a hibák soha el nem ismerése*. (Utóbbiról részletesen írok „*A propaganda-ról*” című fejezetben.)

Total Quality Management

A minőségellenőrzés a nagyipar velejárója meglehetősen régóta. (Emlékszik még valaki a meókra, a minőségellenőrző osztályokra? Pecsettjük minden gyári terméken rajta volt egykoron.)

A *teljes körű minőségirányítás* (Total Quality Management) valami egészen más. A 80-as években jelent meg és terjedt el világszerte a gazdasági és oktatási szervezetekben éppúgy, mint a kórházakban vagy a prevenció területén. Ennek oka az volt, amit a modern humán erőforrás-menedzsmentben kliensközpontúságnak vagy *fogyasztóközpontúságnak* neveznek. A piacgazdaság természetes és magától értetődő filozófiájaként alakult ki a jelszó: mindent a fogyasztókért. Ám nem maradt meg a versenyszféra keretében, hanem áttért a közszolgáltatások igénybe vevőire, e fogalom legtágabb értelmében (a nézőkre és hallgatókra, valamint a választókra is).

Következménye a *kiváló minőségre törekvés* mind a termékekben, mind a szolgáltatásokban. (Most nem mennék bele abba a problémába, hogy bizonyos területeken a minőségi szint megállapítása sok szubjektivitással terhelt – ez azért némely fontos elveket nem tesz semmissé.)

Ez hozta létre azt az igényt, hogy legyenek meg a teljes körű minőségfenntartás és irányítás intézményes keretei. Sok szerző szerint ez nem divathóbort, hanem egy tartós és hiteles tendencia. A szervezetek életének hasznos és integráns része, *a szervezet kultúrájának* immár nélkülözhetetlen eleme.

A kérdés ezúttal is úgy hangzik, hogy mennyire látjuk megjelenését az Orbán-rezsim hierarchikus szervezeti struktúrájában vagy mennyire nem. Ehhez nézzünk meg egy kézikönyvi összehasonlítást a hagyományos és a TQM-kultúra elemeiről.

A hagyományos szervezeti kultúra értékei	A Total Quality kultúra értékei
A nagyság átka: A siker fokmérője az, hogy mennyire vagyunk nagyok vagy profitábilisak. Az számít, amit a piac kiterjeszt és méretében megnövel.	A fogyasztó átka: A fogyasztó szükségleteiért vagyunk. A siker és a növekedés az elégedett fogyasztóktól, közönségtől, választóktól függ.
Részlegszemlélet: A sikert az adott részleg teljesítményén mérjük. Mi vagyunk a legjobbak; a többi részleg úgy teljesítsen, ahogy képes rá.	Rendszerszemlélet: A szervezetet egészként kezeljük; szándékosan szuboptimalizálva a részeit, amennyire ez az egész optimalizálásához szükséges.
Zárt rendszer: Mi tudjuk, hogy mi az igazi és a legjobb nálunk. A kívüllők ezt nem érthetik meg és nem is segíthetnek nekünk. Amit nem nálunk fedeztek és találtak föl, az érdektelen.	Nyílt rendszer: Befogadjuk a kívülről jövő új gondolatokat és megfelelően adaptáljuk azokat. Bátorítjuk a kreatív és innovatív megközelítést.
Egyéni versengés: Ahogy szűkül fölfelé a piramis, versengünk egymással a mind kevesebb pozícióért előmenetelünk során.	Csapatmunka: Együtt dolgozunk, figyelünk egymásra, építünk egymás gondolataira anélkül, hogy aránytalanul az egyéni hozadékunkra koncentrálnánk.
Egyéni felelősség: Én a saját munkakörömről vagyok felelős, te a tiedért. Ha valamit jobban csinálod, mint te, akkor engem megjutalmaznak és előléptetnek, téged pedig nem.	Közös felelősség: Csapatként érünk el sikert és kudarcot. Mindenki személyesen elkötelezett a szervezet és a szakma, terület sikeréért.
Határok között: Úgy gondoljuk, hogy van egy pont, amelyen túl nem szükséges fejlődni.	Folytonos fejlődés: Úgy gondoljuk, hogy nincs tökéletes megoldás; mindig keressük a fejlődés lehetőségét.
Rövid távú szemlélet: Amire mindnyájunknak szüksége van, az, hogy éljük túl ezt a napot és keressük meg a pénzünket. A holnap törődjön önmagával.	Egyensúly szemlélet: A vezetés és a stábtagnak egyensúlyozniuk a hosszú távú célok és a szükséges rövid távú feladatvégzések között.

Itt meg is állnék a TQM bemutatásával, hiszen könnyen hozzáférhető könyvtárakat töltenek meg elvei és alkalmazásának módjai. Csak három megjegyzést tennék:

Ha végiggondoljuk a fentieket és összevetjük akár mikro- akár makroszervezeti tapasztalatainkkal, netán történelmi ismereteinkkel, akkor nehezen juthatunk másra, mint hogy sem a régebbi vagy félmúltban, sem a 80-as éveket követően, sem ma nem jellemző a politikai és társadalomirányításban, a hatalmi szervezetekben a tradicionális paradigmák *átalakulása* a TQM-et jellemző adaptívabb paradigmákká.

Nilván az az *ideális kép*, amelyet a TQM a fejlesztendő szervezetek elé tár, csak közelíthető, de soha el nem érhető. Viszont talán éppen azért tud ilyen tartósan és makacsul fennmaradni a kérés-életű egyéb divattermékek között, mert lehetőséget ad alkalmazói-
nak az ideális állapot felé közelítésre és a szervezetek jobbítására.

Ami pedig mostani Új Rendünket illeti, mi sem áll távolabb tőle, mint a TQM-kultúra segítségül hívása terveinek hatékony megvalósításához. Ezt azért nem szeretném tovább ragozni, mert a könyv némely egyéb részei éppen erről szólnak. Az olvasó nélkülem is *összevetheti* a jelzett elveket mind az ott leírtakkal, mind személyes tapasztalataival, és ellenőrizheti a valóság és az én véleményem egybeesését vagy eltérését. Ehhez még csak rám sincs szüksége.

A két játékfajta

Közhelyesen elterjedt és a játékelmélet fölismeréseiből származó szokás manapság (de inkább több évtizede) a *nulla összegű és a nem nulla összegű játékokról* beszélni. Óhatatlanul erősen leegyszerűsítve határozzuk meg ezt a két játéktípust, kitérve arra a kapcsolatra is, ami a még tárgyalandó együttműködési problematikához fűzi a minket érdeklő témákban.

A *nulla összegű játékok* azok, amelyek során a játékosok (a felek) csak egymástól nyerhetnek, vagyis csak egymás terhére, illetve egymás javára érhetnek el eredményt. Ilyenek például azok a kártyajátékok, amelyben ketten, hárman vagy négyen vesznek részt, és ahol nincs „bank”. De ilyenek a sportban a gólban vagy pontban játszott fajták, mint például a labdarúgás, a kézilabda, a tenisz, a vívás stb. Ezek az egymás legyőzésére épülő, szemtől-szembe sportok, jellegzetesen – de nem kizárólag – a csapat-sportok. Amennyit az egyik fél nyer, annyit veszít a másik (ezért nulla összegűek).

A *gazdasági életben*, ha egy zárt piacon például három gyógyszergyár igyekszik a célközönségnek eladni, mondjuk, egy azonos hatóanyagú fájdalomcsillapítót, akkor változatlan keresletet feltételezve mindegyikük csak a másik kettő terhére növelheti az adott készítmény forgalmát. Ha például egy gazdasági társaságnak valamelyik évben egy meghatározott adózott nyeresége keletkezik, akkor a belső szervezeti egységek csak egymás terhére szakíthatnak ki nagyobb szeletet belőle. Vagyis amennyivel nagyobb arányban részesülnek az össznyereségből az egyes részlegek, annyival kisebb arányban részesülnek belőle a többiek. Ugyanez vonatkozik a szervezet vagy egyes részlegei tagjaira, a közöttük elosztható javakra (fizetésre, nyereségre, incentiv naturáliákra stb.).

A *nem nulla összegű játékok* azok, amelyek során a játékosok (a felek) nem egymástól nyernek, nem egymás terhére, illetve egymás javára érhetnek el eredményt. Ilyenkor rendszerint létezik – akár valóságosan, akár szimbolikusan – egy külső szereplő, egy harmadik fél: közönség, bank, állam, zsűri, autoritás stb., amely részben vagy egészben a játékosok rendelkezésére bocsátja a nyereséget, illetve amely részben vagy egészben zsebre teszi a játékosok veszteségét.

Jellegzetesen ebbe a típusba tartoznak a szerencsejátékok: lottó, lóverseny, kaszinó, „bankot” feltételező kártyajátékok stb. Ilyenek a teljesítménysportok (futás, úszás, ugró- és dobószá-

mok, torna stb.), ahol nem egymással szemben versenyeznek a csapatok vagy egyének, hanem önmagukban érnek el eredményeket vagy maradnak le.

A *gazdasági életben* az új terméket előállító cégek, a tendereket elnyerve projekteket megvalósító konzorciumok, a munka- és feladatmegosztásra épülő termékklánok, az egy szervezeti cél érdekében dolgozó szervezeti egységek példák erre.

Néhány megjegyzést azonban tennünk kell a nulla összegű és a nem nulla összegű játékokkal, illetve a fenti példákkal kapcsolatban. Az egyik az, hogy az e típusokba sorolás nem merev, változatlan és minden vonatkozásban egyformán érvényes. Például egy konzorcium egy adott projekt megvalósításában kooperáló tagjai egy másik összefüggésben erős versenyben állhatnak akár egymással, akár más piaci szereplőkkel.

Ugyanakkor *kooperáló* feleknél is tetten érhetjük a versenyzés, a teljesítményre, mások legyőzésére való törekvést. És viszont: az éles *versenyben* álló egyének vagy szervezetek ugyanúgy tanúságot tudnak adni egymás figyelembe vételéről, együttműködésről. Így egyazon társadalmi szféra szereplőire vagy akár egyetlen szervezet belső egységeire egyaránt jellemzőek lehetnek a nulla összegű és a nem nulla összegű játékok. Mondhatnánk: ez gazdasági és általános *kultúra* kérdése.

A helyzetet tovább bonyolítja, hogy vannak *ellentmondásos* játékfajták. Ilyen például a sakk, amely a bajnokságok kirakatában nulla összegű, hiszen a partnerek egymást akarják legyőzni, így nyerve (vagy veszítve) el egy országos vagy nemzetközi bajnokságot. Közben meg a sakkozók minősítése és a címek elérésének feltételei saját teljesítményhez kötöttek. Úgyszintén itt találjuk a más sportoknál hiányzó szimultán játékokat, amelyek különösen népszerűek a kezdő és amatőr sakkozók között – és ezek aztán igazán nem nulla összegűek.

Egy másik megjegyzés: bármennyire is meg tudjuk határozni a kétféle típus kritériumait, a valóság ennél még bonyo-

lultabb. Ugyanis sem az egyének, sem a szervezetek, sem a makrotársadalom viselkedését *nem kizárólag a racionalitás vezérli* – akkor sem, ha szereplői ezt hiszik. Korántsem egyértelmű és eleve meghatározott, hogy az egyének, a döntéshozók, a végrehajtók (vagyis az emberi erőforrás) milyen irányban mennek, milyen stratégiát választanak akár tudatosan, akár részben vagy egészen ösztönösen. Itt tehát a nulla összegű vagy a nem nulla összegű játékok választása, előnyben részesítése *nem eleve determinált*, hanem belső tényezőktől, megint csak a résztvevők attitűdjeitől függ.

És itt kapcsolódik a probléma jelen témánkhoz. Botorságnak tartanám, ha a Fidesz-kormányzás filozófiai alapjait teljes egészében vezérének mentalitására vezetném vissza. De az ellenkezőjét is vakságnak gondolom.

Az, hogy Orbán Viktor szocializációjában vastagon benne van a foci mint aktívan és passzívan is művelt sportág, sőt a másodlagos szocializációja máig nyúlik, az sok mindent befolyásol. Hiszen, mint fentebb láttuk, a csapatsportok (köztük a labdarúgás) jellegzetesen nulla összegű játékokból állnak. Ezt hitelesítik a helyi, országos és nemzetközi bajnokságok, valamint az elmúlt évtizedekben a látványsportok rangjára emelkedés.

Hadd tegyek itt egy anekdotikus kitérőt, az esetet iskoláskoromból véve.

Boldogult ifjúkoromban a gimnáziumunkban volt két osztálytársam, akik... khm... nem éppen eszükkel és kiváló tanulmányi eredményeikkel tűntek ki a többiek közül. Viszont nagyon szerették a bőrt rúgni, és a helybéli blaszfémokban fontos szerepet kaptak. Nevezzük őket, mondjuk, Kokinak és Sallernek.

A tanórákon kívül igen nagy mellényük volt focitudásuk okán (ami miatt mi, a leendő középosztály reménybeli tagjai viszont lenéztük őket, ahogy illett). Egymást rendszeresen és nem is a többiek bosszantására, inkább saját maguk fölmagasztalásukra tanár úrnak szólították. (Régen történt ez, ami abból is látszik,

hogy akkoriban a gimnáziumi tanárok még a társadalmi hierarchia meglehetősen magas polcát foglalták el.)

– Gyere az udvarra lábtengőzni, Koki Tanár Úr!

– Mindjárt megyek, Saller Tanár Úr!

Mármost újabban – vagy talán nem is annyira újabban – a futball világa, ki tudja miért, valami misztikus ködbe burkolódik a játékosok eszére, szellemi tudására, okosságára nézvést. Ebben a másik csapat kicselezésének, a labda kapuba juttatásának, az ellenfél elpáholásának olyan tulajdonságai tételeződnek rendkívüli határozottsággal, amelyek e tevékenységet a létező legbonyolultabbnak, a legmagasabb értelmi művelet eredményének tünteti föl.

Nem valamiféle lenézés szól belőlem, hiszen késő kamaszkorom óta saját személyes tapasztalatomból tudom, hogy még az olyan egyszerű munka is, mint az ún. anyagmozgatás (hétköznapi nevén: trógerolás) nagy odafigyelést, észt, egyéni és társas koordinációt, sajátos készségeket követel.

A focipéldát viszont azért hoztam szóba, mert az utóbbi években – nyilván az orbánizmustal összefüggésben – föl-, sőt túlértékelődött a viszonylag egyszerűbb csapatsportok, két kapura játszott harci tevékenységek, így főként a labdarúgás presztízse. Ezzel persze önmagában semmi baj sincs, amíg pályán belül maradunk és nem visszük át hiedelmeinket a politikai pályák, hatalmi tevékenységek, az ország kormányzásának világába. És persze, ha nem melengetjük azt a hiedelmet, hogy a focihoz több ész, tudás és elmélet kell, mint mondjuk a sakkhoz.

Visszatérve a mához: ha egy erőteljes politikus egész attitűdje – érzelmi, értelmi és akarati beállítódása – a nulla összegű játszmák lényegét adó tevékenységre és ideákra irányul, akkor az *nem tud*

megállni a szűken vett szabadidős tevékenység határainál. Akkor tudatosan vagy tudattalanul áttüremkedik: bele egyenest a mindennapi munkájába, döntéseibe.

Amikor például a háta mögött fülkeforradalmáraival *permanens harcot vív* (eszünkbe jut a bolsevik párt történetéből a permanens forradalom lenini-trockiji-sztálini vitája, majd ennek végkifejlete) vélt ellenségeivel, valós ellenfeleivel és az e szempontból neutrális polgárokkal, akkor mit tesz? Hát persze, hogy győzni akar a többiek terhére, azokat elszegényíteni, megverni önmaga és táborá javára (persze nem csak anyagi értelemben). Igazi nulla összegű játékot játszik.

Ugyanezt észlelhetjük a nemzetközi gazdaság, a pénzügyi világ, Amerika és Európa, a környező országok ellen folytatott állandó harcnál is. Ha ők győznek, akkor mi veszítünk, ha mi győzünk, akkor ők veszítenek – így szól a nulla összegű játszma paradigmájának meglehetősen primitív megfogalmazása.

A már évszázadok alatt, de legalábbis a második világháború befejezése óta kifejlődött és kifinomult nemzetközi politika, az államközi és multilaterális viszonyok, az országok közötti konfliktusok és a világválságok kezelése nem erre a primitív paradigmára épülnek.

Sportmetaforánknál maradva: ott *nem focit, hanem sakkot játszanak*. Erről persze óhatatlanul eszembe jut egy másik korszak emblematikus (bár kétségtelenül ellentmondásos) alakja: Kádár János, akinek kedvenc időtöltése a sakk volt. Csak az én téveszmém lenne, hogy a hatalomra kerülésétől bukásáig eltelt mintegy 30 év alatt kis hazánk repülőgép-anythingját (bocs, de csak nem mondhatok gyorsnaszádot) közismert lavírozással, taktikázással, ellenfeleinek hol elfogadásával, hol kijátszásával eléggé jól elirányítgatta a néha csendes, de sokszor viharos vizeken? Úgy, hogy a matrózok és az utasok is meglehetősen elváltak, jól érezték magukat. (Néhányan tengeribetegséget kaptak és hánytak – de ez egy másik történet.)

Ha valaki azt hinné most, hogy humorizáltam, akkor téved. Tényleg komolyan gondolom, hogy az az egyén, aki így vagy úgy szocializálódott, a sakkjátékon vagy a focin nőtt fel – a hatalomra jutása, döntési helyzetbe kerülése esetén *képtelen lesz megtagadni önmagát*. A benne kialakult gondolatok, vélemények, érzelmek, készségek, szándékok jól körülírható, ámde nehezen megfogalmazható együttese (az attitűdje) a korábbi személyes történetére fog épülni. És ezt egy vállalat vagy egy egész ország népe fogja élvezni vagy megsínyleni.

Még arról is kell szólni, hogy egy ország gazdasági viszonyai *vegyesek* a szempontunkból. Amikor egy a gazdaságot törvénykezéssel és kormányzással befolyásoló állam kijelöl bizonyos határokat, de hagyja a piac szereplőit egymással versenyezni, akkor a nulla összegű játékokat támogatja ezzel. Amikor pedig fenntartja a modern társadalmakban nélkülözhetetlen redistribúciós mechanizmusokat, akkor nyilván nem nulla összegű játékokra készíti a gazdaság (és az egész társadalom) szereplőit. Ám ha durva restriktciókat léptet életbe, ha a szabadságharc kultúráját támogatja és élteti tovább (például a potenciális adózók harcát az adóelkerülésért és az állam harcát a gazdaság szereplőinek megszorongatásáért), akkor ebben a nulla összegű játszmák felé tol mindenkit.

A fejlett gazdasággal rendelkező országok ezzel kapcsolatos HRD-tendenciái egyértelműen a nem nulla összegű játékok irányában mozdítják a szervezeteket. Ugyanis mint közismert, a szervezetek filozófiájában az elmúlt évtizedekben egyre nagyobb hangsúlyt kapott az ún. *fogyasztóközpontúság* vagy kliensközpontúság (consumer centered organization).

Ez egyszerűen azt jelenti, hogy a fogyasztó nem a termelő vagy szolgáltató cég ellensége, akit át kell verni, meg kell ko-

pasztani, hülyíteni kell. Hanem az az egyén vagy csoport, aki/ amely bennünket éltet azzal, hogy megvásárolja termékeinket, igénybe veszi szolgáltatásainkat. A jövedelmünk és a hasznunk is tőle függ.

Mármost ebből az a belátás is következik, hogy *nem egymás ellen* kell egymás kárára nyernünk, hanem meg kell osszuk az eredményeket. A versenyszférán kívül még nehezen tör utat ez a filozófia, főleg a monopolhelyzetű vállalatok és állami intézmények miatt. De tőlünk nyugatra – személyes élmények és szakirodalmi adatok is tanúskodnak erről – egyre több stratégiaalkotó, politikus, döntéshozó látja be, hogy például az állami szférában is érdemes a nem nulla összegű játékok kultúráját támogatni.

Rövid távon (ez kis hazánk esetében akár egy egész parlamenti ciklust is jelenthet) és ha egy szervezet távlatos hatékonyságát, jövedelmezőségét mellőzzük, akkor viszonylag hosszan lehet nulla összegű játékokra berendezkedni – ahogy a centrális erőter rendszere is berendezkedőben van a központosítás, az államosítás, az agresszív kormányzás, az „egészpályás letámadás” (copyright by futballszótár) eszközeivel.

Ennek sikere erősen függ a partnerektől. A sokféle kihívással küszködő (bocs a pízsis zsargonért) és gondolkodásra kevésbé szocializált magyar választópolgárt láthatóan hosszasan meg lehet vezetni. A külföldi partnerek viszont már a nem nulla összegű játékokhoz vannak szokva, ezért egyre nagyobb csodálkozással tekintenek a jelenlegi magyar kormány sajátos filozófiájára. Azt, hogy uniós bizottságok, pártok, jeles politikusok, pénzügyi és tudományos szervezetek hol sajnálnak, hol lesajnálnak, dühöngnek vagy éppen kinevetnek bennünket – azt persze nem lehet kizárólag a fentiekre visszavezetni. De részben igen.

Nyertesek és vesztesek

A teljesítményorientációval, a versenyhelyzetek szaporodásával párhuzamosan a közbeszédben is kezd fokozatosan elterjedni a *győzelem és a vereség*, másképpen a nyerni vagy veszteni (angol terminológiával: win & lose) fogalompárosa. Nem nehéz fölismerni a szervezetek közötti és a szervezeteken belüli, sőt az egyének közötti interakciók, folyamatok többségénél e fogalompár használhatóságát.

Az trivialitásnak tűnik, hogy bármilyen versenyhelyzetben, sőt nem kifejezetten versenyszerű körülmények között is az emberek, emberi csoportok, emberekből létrejött szervezetek inkább nyerni, mint veszíteni akarnak. Az már kevésbé kézenfekvő, de jobban belegondolva nehezen cáfolható, hogy ahol győztes(ek) van(nak), ott *vesztes(ek)nek* is kell lenni(ük).

Fogalompárunk összeillesztésénél három lehetséges kimenet, véghelyzet lehetséges bármilyen interakció-sorozat vagy tágabb értelemben bármilyen versengési folyamat esetén. Az egyik az az említett helyzet, hogy ha az egyik fél győz, akkor a másik fél szükségképpen veszít. Ezt nevezzük *nyerő-vesztő* (win-lose) helyzetnek. Itt elvileg mindegy, hogy melyik fél az egyik és melyik a másik. Ezért idetartozik fogalmilag a *vesztő-nyerő* (lose-win) szituáció is.

A másik kimenetet hétköznapijainkban nem nagyon szoktuk tudomásul venni, sőt elhinni: a versengés, a harc eredményeképpen mindkét fél vesztesen távozik a „csatatérről”. Ezt nevezzük *vesztő-vesztő* (lose-lose) helyzetnek.

Végül a harmadik: amikor egyik fél sem kizárólagos nyertes vagy kizárólagos vesztes, de együttes vesztes sem. Ilyenkor mindkét fél nyer valamit (jó esetben sokat) annak árán, hogy bizonyos veszteséget is képesek elkönyvelni, sőt megemészteni. Ezt nevezzük *nyerő-nyerő* (win-win) helyzetnek. Hiszen a lényeg éppen az, hogy mindkét fél bizonyos értelemben nyertesként jön ki az adott folyamatból.

A klasszikus versengés az esetek túlnyomó többségében nyerő-vesztő helyzethez szokott vezetni. Életszerű az ún. *kamikázemagatariás* is, aminek eredménye a vesztes-vesztő kimenet. Nem pusztán elhatározás, vagyis gondolkodási képesség kérdése az, hogy eljut-e mindkét (vagy több) fél ahhoz a belátáshoz, hogy mindenki jobban jár, ha nem törekszik kizárólagos nyereségre, hanem hagyja a másikat is nyerni. Itt megint csak *attitűddel* van dolgunk, aminek az *emocionális rétege* képes minden józan elhatározást és az ebből következő viselkedést is fölülmíni.

A szervezetfejlesztők és humánerőforrás-fejlesztők már évtizedek óta zúzzák és próbálják beverni klienseik fejébe: a fentiek közül *egyetlen* igazán konstruktív, optimális és távlatos megoldás van: a *nyerő-nyerő kimenet*. Persze ennek van egy szemléleti alapfeltétele: a kimenetek közül választó személyek kardinális értéke legyen a szervezet (vállalat, közösség, ország) tagjainak *jóllete*. Szoktak örömteli szervezetről, egyéni vagy csoportos boldogságról, az állampolgárok elégedettségéről, az együtt élők vagy dolgozók harmóniájáról beszélni – bárhogyan is fogalmazzuk, ugyanarról az *értékről* beszélünk.

Mármost ha illúziómentesen tekintünk a közel- vagy régmúlt-ra, akkor láthatjuk, hogy a hatalmi és pénzügyi érdekek, a kevéssé emberbarát és empatikus értékek rendszerint felülírták ezt, aminek az lett a következménye, hogy csak elszórtan láthattunk törekvéseket a nyerő-nyerő helyzetek megcsinálására. Csupán a nagyon tudatos és felvilágosult, kulturált vezetők, menedzserek és politikusok (no és az ilyen férjek és feleségek) értették meg, hogy a gyakori egymásnak feszülésekben érdemes visszavenniük, és a másikat is időnként győzni engedniük. Mert ennek az attitűdnek később jön meg a hozadéka. Ez bizony így volt már a fülke(ellen)forradalom előtt.

Utána pedig a minden áron győzni vágya az uralmon levők filozófiájának részévé vált. A „mindenkivel háborúban állunk”, a „le kell győzni mindenkit, aki nincs velünk” és hasonló szlo-

genektől egyenes út vezetett a *nyerő-vesztő* helyzetekhez. Amikor mi mindent megnyertünk, minden a miénk lett, a mi igazságunk győzött – ti viszont mindent elvesztettetek.

És itt kénytelen vagyok újra betolni azt a tankönyvekben agyonmagyarázott tételt, amely szerint a nyerő-vesztő helyzetek betonszilárdsággal vezetnek vagy a *vesztő-vesztő*, vagy sokszor a *vesztő-nyerő* helyzetekhez. Az attól függ, hogy melyikhez; de egyik változat sem irigylésre méltó a mindenáron és abszolút módon nyerni akarók számára.

Az Orbán-rezsim eddigi két éve szép lassan és fokozatosan bebizonyította a HRD-tankönyvek és tréningek igazságát. Egyre többször találkozhatunk ezért az említett, és a rezsim megalkotói által egyáltalán nem kívánt helyzetekkel. No és bebizonyította a Bourbonok igazságát, akik állítólag semmit sem felejtettek és semmit sem tanultak.

Az együttműködésről

Némileg meglepett, amikor az Új Rendet megalkotója azt elnevezte a *Nemzeti Együttműködés Rendszerének* (rövidítve: NER). Nem pusztán a propagandaízű dagály okán, hanem az „együttműködés” szó beemelése miatt.

A propaganda jelszavainak változásai viszonylag elviselhetők annak, aki nem rág be az ilyesmin, mert tudja, hogy a politikai változások eladásához szükség van erre. Az sem meglepő, hogy szlogenek és elnevezések jönnek-mennek, mert mindig újat kell kitalálni. Amint a következő fejezetben is utalok rá, a politikai propaganda a kifinomultabb kereskedelmi reklám gyűrűzik be; márpedig ehhez hozzátartozik a jelszavak, hívószavak gyakori cseréje.

Előnye, hogy frissen és éberén tartja az ilyenek fogyasztóit, akik egy idő után el szoktak pilledni az egyhangú ingerektől. Hátránya viszont, hogy a polgárnak nincs fix pontja, tartós iga-

zodási iránya, hiszen mire megszokna valamit, máris kénytelen valami másra figyelni, ami elég fárasztó.

De térjünk vissza a mára kissé elhalványodott és mind az idő vasfoga, mind az egyéb szlogenek által kifakított NER-hez. Pontosabban, mivel kizártam a politikai elemzés lehetőségét, az együttműködés elveihez, föltéve azt a kérdést, hogy a NER esetében megellelhetők-e ezek.

Amikor a múlt század hetvenes éveinek második felében becsorgott Magyarországra (az ENSZ iparfejlesztési szervezete segítségével) a készségfejlesztő tréning műfaja az emberierőforrás-fejlesztés számos témájával, akkor számomra az egyik témakör okozott nagy meglepetést. Ez az volt, amit „*együttműködés és versengés*” néven tartottak számon. A meglepetést az okozta, hogy a késői „létező szocializmus” polgára számára a piaci kapitalizmusra épülő nyugati világ *sine qua nonja* volt az üzleti élet minden területére kiterjedő *verseny*. És akkor nyugat felől jött egy áramlat, amely e klisével szemben az *együttműködést*, a kooperációt preferálta, de legalábbis a kettő egyensúlyát törekedett elfogadtatni.

Ma már elvileg nem nagyon tagadja bárki is, hogy a világ stabilitásához *kooperációra éppúgy szükség van, mint versenyzésre*. A gyakorlatban mégis legtöbbször csak a verseny, a rivális legyőzése, a másokat felülmúló egyéni vagy csoportos teljesítmény kap elsőbbséget.

Bizonyára nálunk is eljön majd az az idő, amikor a kompetíció, a verseny, másrésről a kooperáció, az együttműködés békésen fog egymás mellett élni. Amikor az emberek nagy része belátja, hogy egyik sem eleve rosszabb a másiknál, s az élethez mindkettő értékei hozzátartoznak.

Ezen a ponton tegyük fel a kérdést az olvasó szíves engedelmével: a versengő és az együttműködő attitűdök vajon kizárólag emberi jellemzők?

Nos, a versengésnél egyszerűbb a felelet. Akárki tud mondani olyan helyzeteket, amikor az állatok versengenek vagy kifejezetten harcolnak egymással. Az élelemért, az élettérért, a reménybeli párért, a fiókákért és így tovább. Tudományos kutatások bizonyítják, hogy a genetikailag meghatározott állati kompetíció mellett az állati társadalmak is létrehozhatnak lényegüket tekintve szociálisan meghatározott versenyhelyzeteket.

Az etológia fejlődése bizonyította, hogy kooperáció az állatvilágban is létezik. Ahol társas viszonyok között folyik az állatok mindennapi – táplálékszerző, párszerző, területszerző – élete, ott valamilyen, genetikailag meghatározott kooperációról mindenképpen beszélhetünk. Ez olyan együttműködést jelent az állati közösség egyedei között, ami nem jár munka- és szerepmegosztással, s ezért *parallel kooperációnak* nevezzük.

Az etológusok viszont rájöttek arra, hogy az emberen kívül a kutya is képes a *komplementer kooperációra*, amelynek során feladat- és szerepmegosztás jön létre az egyedek között, akiknek tevékenysége nem egymást másolva, hanem kiegészítve valósul meg. A kétféle együttműködést megfigyelve nyilvánvalóvá válhat, hogy az utóbbi jóval hatékonyabb a cél elérése szempontjából, mint az előbbi.

Mindezzel csak arra akartam rámutatni, hogy az állatvilág és az ember között *nem csak ugrás, hanem folytonosság* is van. Ez témánk szempontjából annyit jelent, hogy az emberek vagy emberek csoportjai között teremthető együttműködés *nem előzmények nélküli*, nem olyan, ami kizárólag humán jellegzetesség lenne. Hanem a kooperációnak, sőt, a szociálisan fejlettebb párhuzamos kooperációnak gyökereit az általunk olykor lenézett állatvilágban is megtalálhatjuk.

Vagyis természetesnek mondhatjuk az emberek közti együttműködés kialakulását – még akkor is, ha mesterséges eszközökkel kell rávezetnünk őket (az embereket, nem az állatokat!) hatékonyabb voltára.

A nem hagyományos, nem porosz módszerű pedagógiában (amely nem tudott még teljesen polgárjogot nyerni a mi kultúránkban, de némely pillérét épp most bontogatják lefele) már évtizedekkel ezelőtt megjelentek az ún. *csoportos tanulási módszerek*. Ezek egyike abból állt, hogy az iskolai osztály kisebb csoportokra oszlott. A módszert megvalósító tanár mindegyik csoportnak más feladatot adott a tanóra témájával kapcsolatban. Az egyes csoportokon belül is különböző volt mind a tanulók informáltsága, a témával kapcsolatos ismeretanyaga, mind az általános tájékozottsága és a szükséges képességei. Ezek összeadásával, vagyis egymással együttműködve tudták kidolgozni, illetve megoldani feladatukat. Majd az eredményt szembesítették a többi csoporttal. És mindez együtt adott egy olyan végeredményt, amelynek eléréséhez – témától és egyéni képességektől függetlenül – először a kisebb csoportok *egyéneinek*, azután az osztályon belüli *csoportoknak* az *együttműködése*, kooperációja kellett.

Ugye nem valami lila áthallásos fantázia, ha arra utalok, hogy bármilyen politikai irányzatnak kapva-kapnia kellene az ilyen bevált gyakorlati módszereken? Persze, ha képes a pedagógiai tapasztalatokat a kormányzásba transzferálni és ha a társadalmi problémamegoldások optimalizálása nem a kétszáztizenedik helyen áll az értékrangsorában.

A pedagógiai tapasztalatra épülő vagy éppen sajátos értékvalasztásból levezetett ilyen módszerek használhatóságát *szisztematikus pszichológiai (szociálpszichológiai) kísérletek* is alátámasztották. Nézzünk egy példát: olyan kísérleteket, amelyek a szegregáció/deszegregáció társadalmi problémájára összpontosítottak.

M. Sherif és munkatársai arra kerestek megoldást, hogy a különböző társadalmi csoportokból, rasszokból származó és egymás ellen még föl is tüzelt, ellenséges gyerekcsoportokat miképpen lehet valahogyan integrálni, közöttük együttműködést teremteni. Mesterségesen olyan helyzeteket teremtettek (pl. egy vízhiány miatti szükségállapotot), amelyek nélkülözhetlenné

tették a különböző, egymással ellenséges viszonyban álló csoportok számára, hogy minden tagjuk *haladéktalanul kezdjen kooperálni egymással* a válsághelyzet elhárítása érdekében. Ennek a folyamatnak egyértelmű következménye lett a csoportközi viszonyok megjavulása, a negatív érzelmek pozitívba való átfordulása, valamint az egymásról kialakult negatív sztereotípiák (hogy ne mondjuk: előítéletek) csökkenése.

Hadd ne rágjam szája a nyájas olvasónak az ilyen eredmények nálunk kihasználatlan átviteli lehetőségeit a *társadalomirányítás módszereire*.

Mások kísérletei azt mutatták, hogy a csoporttagok közötti *kölcsönös személyes függés* (az interdependencia) a csoportok közötti együttműködést is javította. Az is bebizonyosodott, hogy ha a csoportok feladata a *problémamegoldás*, akkor az együttműködés légköre jobban fejleszti a személyközi kapcsolatokat, mint a versengés légköre. Nem kevésbé lényeges belátás volt, hogy a csoporton belül kialakult kooperáció a *csoportközi kooperációt* is elősegíti: adott helyzetben könnyebb együttműködni az egyes csoportoknak egymással bármilyen probléma megoldásában.

Az erre építő politikai stratégiát talán nem lehetne a Nemzeti Együttműködés Rendszerének nevezni, éppen ennek lejáratottsága miatt. De mégis meg lehetne alapozni a *nemzeti együttműködés rendszerét* (csak így, kisbetűvel). Stratégiai gondolkodással és sok aprómunkával, no meg a háborúskodás abbahagyásával.

Egy szociálpedagógiai kísérlet során (E. Aronson találta ki) iskolások egy olyan munkamegosztásos feladatot hajtottak végre, amelynek eredményeként dolgozatban adtak számot a tanultakról. A dolgozatot csak akkor tudták időben és megfelelő minőségben megírni, ha előzőleg rájöttek arra, hogy együttműködő attitűddel kell a munkamegosztás és az egyéneknél található részinformációk lehetőségeit kihasználni. Így sikerült kísérleti úton igazolni a *csoportos (vagyis kooperatív)* tanulási módszerek nagyobb eredményességét a hagyományos tanulási módszerekhez viszonyítva.

Mielőtt valaki azt mondaná az említett tapasztalatok és kísérletek alapján, hogy „túl szép a menyasszony”, szögezzük le, hogy a kooperatív attitűd nem jön létre egy csapásra, varázsűtésre. Nagyon ritkán fordul elő, hogy egy szervezetnek vagy akár egy kormánynak ne kellene *hosszú távra kalkulálnia és nagy erőfeszítéseket tennie* a megfelelő eredmény érdekében. Rövid távon ugyanis a korábban kialakult és megmerevedett személyközi viszonyok, kapcsolatok és transzferenciák nem könnyen változtathatók. Még megfelelő érdekeltség létrehozása esetében is nagyok az ellenállások mindenfajta változással, hát még attitűdváltozásokkal szemben.

Az Orbán-rezsim filozófiájának (amelyet az első fejezetben próbáltam összefoglalni) az a legfőbb sajátossága jelen témánk szemszögéből, hogy a konkvisztádori hatalmi motivációból a mindenki harca mindenki ellen következik. S ez fölülír minden olyan tapasztalati és tudományos bizonyítékokon alapuló paradigmát, amely a társadalmi csoportok és rétegek, a politikai és gazdasági szereplők együttműködésére építi a stratégiai célok elérésének szándékát.

Ezért volt üres és propagandaízű már kimondása idején a Nemzeti Együttműködés Rendszere nevű jelszó.

AZ ÚJ REND NÉHÁNY MOZAIKJA

Tényleg néhány: három olyan témakör, amelyet nem tudtam a többi fejezetbe illeszteni, de amelyek tárgyalását fontosnak tartottam. Íme.

A propagandáról

Egy látszólag nyelvészeti problémával kezdeném. Ha valaki olvasgatja és hallgatgatja a mai közbeszédet, akkor folyton folyvást a pártok, a kormány, az ellenzék és egyebek *kommunikációjáról* értesülhet. Tényleg a kommunikációról van szó? Ne má'!

Ha akadna olyan honfitársunk, aki netán még nem végzett volna el valamelyik főiskolán vagy egyetemen kommunikáció szakot (ilyenek most már egyre kevesebben vannak köztünk), akkor is lenne valami halvány gőze arról, hogy mi az a kommunikáció és mi a különbség kommunikáció és propaganda között.

Persze, amióta divatba jött a kulturált tapintatot helyettesítő és algoritmizáló pízsi, a politikai (vajh miért politikai?) korrektség a maga tényleges előnyeivel és borzalmas kinövéseivel, azóta mondanak még a pízsi legádázabb ellenségei is – kisujjukat eltartva a csésze fülétől és írásban is kissé nyafizva – *kommunikációt* akkor is, amikor egyértelműen *propagandáról* kellene beszélniük.

Semmiképpen sem szeretném terhelni az olvasót kommunikációelméleti alapfogalmakkal, hiszen ezeket bármely kézi- és tan-

könyvben, jegyzetben avagy a gugli segítségével az interneten is megtalálhatja. Csak annyit emelnék ki ebből az ismerethalmazból, hogy az egész életünk kommunikáció (ugye, nem lehet nem kommunikálni?). Még ha a szűkebb, információcserét tartalmazó fogalmat nézzük is, akkor ide számíthatjuk egy online fórum vitáját, egy szerelmespár csókolózását, a vállalati menedzsment munkamegbeszélését, a társasházi közgyűlést, a családi veszekedéseket, óriásplakátok üzenetének észlelését, panaszintézkedést egy ügyfélszolgálatnál – és a példák nyilván végtelen mennyiségben szaporíthatók.

A propaganda viszont a kommunikációs torta egy igen vékony – megengedem: a mai politikai térben nagyon fontos – szelete. És e könyvben azért eshet szó róla, mert manapság is elárasztanak bennünket a propaganda üzenetei.

Általánosnak tekinthető nézetek szerint a Fidesz már hatalomra jutása előtt, ellenzéki helyzetben is, de főképpen a kétharmados győzelem óta nagyon hatásos propagandát folytat belföldön – és ezt ellenlábasai is el szokták ismerni. Ezzel kapcsolatban most két kérdésre kellene felelnünk:

Milyen gyökerei vannak az Orbán-rezsim propagandájának, mit szívott magába e gyökerekből?

Mi az, ami a hagyományos propagandaelvekből itt és most nem működik, annak ellenére, hogy esetleg nem magukban az elvekben van a hiba?

Bár a kifejezés akkor még nem volt használatban, a propaganda első megjelenését mintegy két és fél évezreddel ezelőttre, a görög városállami demokrácia korára szokták visszavezetni. Igaz, hogy akkoriban az ész filozófusai azt gondolták, hogy az a hatásvas meggyőzés, ha *racionális érvekre* támaszkodnak – legfeljebb sikertelen lesz az abszolútnak vélt igazság átadása azoknak, akik nem rendelkeznek ennek megértéséhez elegendő ésszel.

Némi intermezzo után – amelynek fázisaira most nem térhetünk ki – a XX. század első fele termelte ki azt a kombót, amiből a későbbi (így a jelenkori) propaganda kiágazott. És ez természetesen az Egyesült Államokban kivirágzó fogyasztói társadalom *árureklámja* volt. Társaként jelent meg az I. világháború idején ugyanott, valamint a szövetséges Angliában a *háborús propaganda*.

A náci propaganda – amelyet némelyek mindenféle politikai propaganda etalonjának tartanak – végül is az angol-amerikai háborús propaganda reakciójaként, kezdetben *Hitler*, később *Goebbels* írásaiban, majd gyakorlati tevékenységében volt megtalálható. Azért a mai propagandisták sokszor nyúlnak vissza a kereskedelmi reklámhoz is, erre a jelenségre valamivel később még visszatérek.

Hitler már az 1925-ben megjelent *Mein Kampf*-ban megfogalmazta saját propaganda-alapelveit. (Úgy is mondhatnánk, hogy annyira megirigyelte az angol-amerikai propaganda I. világháborús hatékonyságát, hogy összeszedte a majdani német birodalom felvirágoztatásához mindazt, amit fontosnak tartott.)

Hatalomra jutásának évében nevezte ki *dr. Goebbels*-t birodalmi népművelési és propagandaminiszterré (Reichminister für Volksaufklärung und Propaganda), akinek irányításával kialakították a náci propaganda emblemikus gépezetét.

Nos, tehát melyek azok a *hitleri-goebbelsi princípiumok*, amelyekről meg kell kérdeznünk magunkat, hogy megjelennek-e napjaink magyar kormánypropagandájában?

- Az ókori filozófusok egy részére visszavezethető gondolat, amely szerint *van abszolút igazság*, amit közvetíteni kell. Ráadásul ennek az abszolút igazságnak mi vagyunk birtokában, ez a fontos – minden más nem illethető az igazság névvel. „A propaganda funkciója nem az, hogy mérlegelje az emberek igazságát, hanem hogy kizárólagosan hang-

lyozza a mi igazságunkat, amelyért működésbe hoztuk...

A propaganda dolga az, hogy mindig és feltétel nélkül a mi igazságunkat hirdesse" – írja a Mein Kampf.

- Az ellenfél (ellenség) igazságát nem szabad elismernünk, mert akkor az emberek *kétkedni kezdenek* a miénkben. Ez pedig fokozatosan aláássa az utóbbi.
- Az ókori racionalizmussal ellentétben a korszerű propaganda központi fogalma az *érzelem*. Nem zárja ki teljesen az értelem szerepét, de másodrendűnek tekinti. A megfelelő befogadás feltétele az érzelmi hatás.
- A propagandatermékek nem lehetnek bonyolultak. *Egyszerű és rövid*, ugyanakkor könnyen érthető jelszavakra kell szorítkozni. Ezek sem lehetnek sokan, és ezeket állandóan ismételni kell.
- Nem valami magas szintű szellemi elitnek szól a propaganda, hanem a *néptömegeknek*. Hitler róluk: „Nem szükséges, hogy a nép tudatosan gondolkodjék, hiszen az emberek befogóképessége amúgy is meglehetősen korlátozott, intelligenciájuk csekély, viszont igen gyorsan felejtjenek.” Ezért azon is könnyen túlteszik magukat, amikor a vezetők meglehetősen nagy, néha 180 fokos fordulatokat tesznek.
- Fontos, hogy a negatív propaganda célpontjának jól azonosítható *csoportokat* tegyünk meg. Olyanokat, amelyek alkalmasak arra, hogy a befogadók rávetíthessék kudarcukat, elnyomottságukat, sikertelenségeiket és őket, illetve tagjaikat okolhassák saját nyomorúságukért – vagyis hogy *bűnbakokat* képezhessenek belőlük. A legádázabban támadott csoport anno a zsidók voltak, de a homoszexuálisok, a mentálisan sérültek, a katolikusok vagy az amerikai bankárok is kaptak.
- A tényleges külső problémákat és válságokat fel kell nagyítani. Ez is segíti annak a nézetnek az elterjedését, hogy nem mi, hanem a *külső erők*, körülmények, ellenünk támadók,

összeesküvők a felelősek nehézségeinkért, sohasem mi magunk. A rossz körülmények előidézői ugyanakkor az említett bűnbakok szerepét is betölthetik.

- Nagyon fontos a könnyen megérthető és ezért nyilván leegyszerűsített *történelmi hagyományokba és szimbólumokba* becsomagolni mondandónkat. Az előbbire a germán mondakör használata, utóbbira a barnaingesek katonás vonultatása jó példa. A *militarizmus*, minden létező és mozgósítható tömeg egyenruhába öltöztetése már az uralmát megszilárdított náciizmusnak is fontos és látványos propagandaeszköze. De a szimbólumok közé sorolhatjuk a vezetők és az új rend nagyságát sugárzó „megfagyott muzsikát”: a részben klasszicizáló sajátos és monumentális náci építészetet is.
- A tartalmi és megformálási tényezőkön túl nagyon fontos a megfelelő *propagandaapparátus* működtetése, hatásának minél szélesebb kiterjesztése. Ennél pedig nagyon fontos a *félelemre* támaszkodás. Aki fél ugyanis, az nem száll szembe a mi abszolút igazságunkkal és nem száll szembe az általunk elindított propagandával. Sőt: ő maga lesz elkötelezett, sokszor pedig lelkes közvetítője.
- Üzeneteinket olyan hálózatnak kell közvetítenie, amelyet *központilag* irányítunk. Nem szabad megengedni az alternatív hírforrások létrejöttét és működését. A kormány a legfőbb hírforrás.
- A sajtón, rádión és tömegrendezvényeken közvetített politikai gondolatokat össze kell kapcsolni a *szórakoztatással*. Másik oldalról nézve: a néptömegek szórakozása-szórakoztatása közben újra és újra bukkanjanak föl a megfelelően preparált politikai üzenetek, jelszavak, valamint annak érzékeltetése, hogy *mi adjuk* azt neked, amitől te jól érezheted magadat. (Eklatáns példa erre az 1936-os berlini olimpia megrendezésének módja és külsőségei.)

A goebbelsi propaganda nagy súlyt helyezett Hitler ábrázolására. Egyrészt ő volt a nép szimbolikus *vezére* (Führer) és legfőbb *kormányzója* (Reichkanzler), az elnöki, a törvényhozói és a végrehajtói hatalom megtestesítője egy személyben. Másrészt a német nép *apafigurája*, akit gyakran ábrázoltak *gyerekek* társaságában, hangsúlyozva emberi közvetlenségét is. (Rengőteg fénykép maradt meg *Hitlerről*, ahol néha elegáns civil öltönyben, sokszor pedig az ismert német egyenruhában mosolyog – mosolygó kisgyerekekre, vagy egyenruhás kamaszokra, parolázik velük, simogatja a buksijukat.)

A szovjet vagy pontosabban *sztálini* propaganda hasonló célokkal, ám jelentős különbségekkel mutatkozott be a II. világháború előtt, de különösen a háború után.

Egy ilyen különbség volt a szovjet propaganda kidolgozatlan-sága. Az a fajta teoretikus megalapozottság, ami már *Hitler* korai majd *Goebbels* későbbi (1920-as és 1930-as évek) e témájú írásait jellemezte, sem *Leninnél*, sem *Sztálinnál*, sem ideológusaiknál nem volt megtalálható.

A II. világháború után viszont a Szovjetunió nagyhatalommá majd szuperhatalommá válása gyengébben a verbalításban, erősebben a látványos műfajokban tükröződött. Ám érdekes módon egészen eltérő szóhasználattal, ami természetesen a kelet- és közép-európai egypártrendszerű, szovjet típusú diktatúrákra is áterjedt.

Eszerint az alapfogalom (még az 1980-as években is) az agitáció és propaganda, közkeletű rövidítéssel az *agitprop* lett. Ebből az agitáció a személyes meggyőzést próbálta évről-évre kevesebb sikerrel erőltetni, amíg a propagandán az ideológiai és aktuálpolitikai oktatást (szemináriumokat, tanfolyamokat, pártiskolákat stb.) értették. Ide tartozott a korabeli sajtó is, de róla egyre inkább levált (szervezetileg és alárendeltségben is) a tudomány és a kultúra.

Kulturális eltérések is voltak: a nyugati-római gyökerek és a keleti-bizánci hagyományok másként jelentek meg a két birodalomban. (Talán merész feltételezés, hogy ezért van: Hitler kedvenc népe társaságában csukaszürke és mindössze a vaskereszttel díszített egyenruhában jelent meg, míg Sztálint nem egyszer lehetett hófehér és több tucat kitüntetéssel dekorált generalisszimuszi egyenruhában észlelni. Udvari festők alkotásai dettó.)

Természetesen a náci, majd a szovjet propagandának sok más módszere, résztechnikája is volt, amire nem szeretnék kitérni. Viszont még feleletre vár, hogy mennyire támaszkodik mindegyike a mai magyar kormánypropaganda?

Az említett gyökerek egy része nem pusztán egy totális módon a centralizáció és a hatalmi önkény irányába tartó párt és közigazgatás propagandájáról mondható el. Hanem szinte minden olyan politikai erőről és kormányról a világban, amely *nem akar és nem is tud lemondani* a történelmi hagyományokról. A miénknél demokratikusabban működő országokban is szereti a propaganda alanya a saját igazságát abszolútnak láttatni; erősen összpontosít az érzelmi hatásokra; alkalmaz olyan technikákat, mint például az egyszerű s rövid szlogenek; a tömegeknek kedves szimbólumokat használ előszeretettel; profi és amatőr „agitprop”-hálózatokat működtet; hangsúlyozza vezérének népközeliségét stb. És mondhatnánk, hogy ez rendben is van: ennyiben nem marasztalható el az Orbán-rendszer a hitleri-sztálini módszerek átvételében.

De mi van a tévedhetetlenség görcsösen kitartott elvével; a különféle etnikai és foglalkozási csoportok bűnbakká tételével; a bajokat okozó külső erők felnagyításával és minden bajért felelőssé tételével; a külső fenyegetést nélkülöző honvédelem hipertrofizálásával; a központi félelemkeltéssel stb.? Tény, hogy egy magára valamit is adó és rendszerszerűen működő demokratikus hatalom (amelynek kizárólagossága az adott szöveggörnyezetben föl sem merülhet) ezekkel a propagandaeszközökkel

nem élhet, ezek hitleri-sztálini forrásaihoz nem nyúlhat vissza. Ott ezek nem szalonképesek.

Hozzá kell még tennünk, hogy demokratikus választások előtt a politikai pártok sok mindent megengednek maguknak szavazatszerzési céllal; hazugságaikért későbbre várhatják a büntetést. „Békésebb” időszakokban viszont már kisebb a mozgásterük, éppen a demokratikusnak mondható intézményrendszer miatt. Persze, ha valahol ez utóbbit elkezdik leépíteni...

A másik feleletre váró kérdés az, hogy milyen mozzanatok *nem működnek* ma. Akár azért, mert nem állták ki az idő próbáját, akár mert egyszerűen más korban élünk, akár mert mások a külső és belső körülmények.

A 30-as évektől kábé 70-80 év, három nemzedéknyi idő telt el, benne annyi minden technikai, bel- és külpolitikai, geopolitikai, világszemléleti, társadalmi változással, rendszerek jövés-menésével. (A Kádár-korszak vége óta is felnőtt egy teljes nemzedék.) Ha az egyének és a nemzetek nem is mindig, de a világ nagy része azért sokat *tanult* azoknak a koroknak a borzalmaiból. Ezért sem lehet ugyanaz, ami úgy néz ki, hogy ugyanaz.

Bárkinek bármi is a véleménye az ún. centrális erőterről (aminek egyik sarokpontja a propaganda) – a realitás az, hogy igazán *sohasem* valósítható meg, különösen úgy nem, ahogy az említett nyolc évtized előtti avagy későbbi példákban megvalósult.

Lehet kísérletet tenni (milliárdok befektetésével) újságok, rádiók, tévék „gleichschaltolására”, ez bizony ma már nem zárhatja ki az *alternatív* hír- és véleményforrásokat. Mivel ezúttal sem szeretnék jósolni, nem tudhatom, hogy mennyire fog előremenni a média propagandacélú monopolizálása. De valószínű, hogy a legerőszakosabb intézkedések sem tudhatják utolérni a ma már szinte átláthatatlan és felfoghatatlan *informatikai* változásokat.

Egyelőre meglehetősen lassan terjed nálunk az *internet* ilyen irányú használata. De azért azok, akik egyébként is érdeklődnek a körülöttük található világ bulvárszegény témái iránt, megtalálják a webgyen és a webkettőn az alternatív közleményeket, megoldási javaslatokat. És ami még igazán 20 évvel ezelőtt sem volt látható: növekszik az *interaktív* keretek lehetősége és használata. Ami nagyon ellene megy az egyirányú propagandának.

A *félelem* (akár egzisztenciális, akár anyagi vagy morális, akár fizikai) természetesen mindig bevethető. De éppen a monopolizálás elleni erők miatt, a globalizálódás és a határok átjárhatósága következtében, a privátgazdasági és a civilszférára, a nemzetközi kapcsolatokra figyelemmel ennek a mindenhatósága is képes erodálódni.

A *szórakozás* lehetőségei és csatornái is gyökeresen átalakultak már, meghozza szintén nem a centrális megoldások irányában. Ha látunk is az államilag finanszírozott helyeken (tévék, színházak, közköcsmák stb.) ilyen törekvéseket, ezek hatása ma már nagyon halvány. Főleg azért, mert ha valakit nem érdekel egy szórakozás-propaganda árukapcsolás, akkor egyszerűen odébbáll és talál még több túcatnyi kellemes alkalmat.

Az *építészeti monumentalizmus* pedig már a sztálinizmus virágzása idején sem ment nekünk: a csupagránit és csupamárvány szovjetbarokk magyar adaptációja az eredetinek szocreál néven csúfolt, dór- vagy inkább toszkánoszloposan stilizált szegényes paródiája volt. Azért bizonyára jelenleg is vannak messze néző politikusok, akik kedvelnék a speeri építészet egeket ostromló dagályát. No de az ilyen állami kezdemények vagy nevétségségbe fulladnak (szobrocskák, festményecskék, provinciális építészeti megoldások), vagy egyszerűen pénz nincs rájuk (százézeres stadionok).

A *népközeliség és hétköznapiaság* („ő közülünk való”) demonstrálása à la Hitler (fiúk és hitlerjugendések között) és à la Lenin (pionírok között) Magyarországon is megtalálta alkalmazásait: vö. *Ráko-*

si a búzamezőkön, Kádár a dísztribünön úttörőkkel. Ma is látunk ilyeneket: politikusok iskolások között, focizás közben, bográcsgulyásos főzőversenyen vagy kolbásztöltés keretében. De tagadhatatlan, hogy már korántsincs olyan hatása, mint az ősoknél. És egyre gyakrabban jelenik meg az interneten neveltség tárgyaként.

Európában immáron – néhány helyi, polgárháborús jellegű vérengzéstől eltekintve – több, mint 65 éve béke honol. És ha valamiben egyetértene a sokban széthúzó európai népek, akkor az ennek a békének a megőrzése. Így a hazai propaganda kezéből (saját okok miatt is) hiányzik a *militarizmus* ütőkártyája – bár igény volna rá. (Képzeljük el kedvenc élvonalbeli politikusainkat tábornoki díszegyenruhában feszíteni cserkészek, katonák vagy parlamenti képviselők között!)

És van egy nagyon nagy lépés, ami *társadalomtudományi felfedezésként* regisztrálható, és a II. világháború előtt és után még nem volt látható. Ez az úgy nevezett *véleményvezér* (*opinion leader*) jelensége, amelyet E. Katz és P. F. Lazarsfeld írt le először 1957-ben.

A szerzők nem feltalálták, hanem felfedezték, hogy a tömegközlő és a befogadó közé egy köztes személy, az *opinion leader* ékelődik, akinek kritikus szerepe van az üzenetek célba juttatásában. Vagyis ilyen kommunikációs közvetítők korábban is léteztek. Ám azóta egyre tudatosabban használják a meggyőzés céljaira, eszmék harcaiban, állami és egyéb propagandában.

A különbség az őskorral szemben nem az, hogy akkor nem volt és most van. Hanem az, hogy akkor még nem, most pedig már lehet erre a kétlépcsős kommunikációra építeni a propagandát, legújabbán a centrális erőterét. (A tömegek véleményét befolyásoló személyek és csoportok ma is vannak, de a szerepük és helyzetük megváltozott.) Másét is nehezen, de az említett akárcsak részleges monopóliumhiány erősen gátolja a propagandafegyver bevetését. És ez bizony nem pénz kérdése...

Hadd utaljak még a visszajelzésről korábban mondottakra. Arra, hogy egyre kevesebben díjazzák a folyamatos önfényezést,

a hibák kitartó és makacs el nem ismerését, ami a korábbi hatalomgyakorlókra is jellemző volt, ám a maiakra szinte abszolút mértékben. Miközben görcsös igyekezetükben nem látják át, hogy egy hatásos propagandaeszközt engednek ki a kezükből.

Kétség nem fér hozzá, hogy a mai politikai propaganda minitája részben a huszadik század első felében kinyíló, majd egyre jobban kibontakozó és egyre kifinomultabbá váló amerikai *kereskedelmi reklám*. Ismerjük azt a közhellyé vált szlogent is, mely szerint a politikust épp úgy kell eladni, mint egy mosóport.

Miről van szó?

A kereskedelmi reklám kezdetben improvizatív volt, *tapasztalati* alapon működött: mi jön be és mi nem? Majd egyre nagyobb szerepet kaptak az alkalmazott szociálpszichológiai kísérletek, a demoszkópiai és piackutatási módszerek és eljárások, egyáltalán: a *tudományos* alkalmazások. Néhány kereskedelmi promóciós alapelv azután átment a politikai propaganda íratlan szabályai közé. Csak néhány példa tallózásszerűen:

Ismert szabály az *érzelmi* megközelítésnek a racionális érvek fölé helyezése. Ha egy érzelmekre építő szöveg a befogadó olyan központi fontosságú attitűdjeit célozza meg, mint például a harmonikusabb élet utáni vágy vagy a családi biztonság, akkor a reklámozott termék (politikai felhívás) is szimpatikusabbá válik számára. Ráadásul ez a saját szintjén berendezett észlelési „kamrá” érinti, így a megfelelő rávezetések fogadja be leginkább.

Ide tartoznak az eladni kívánt termékekhez (és politikusokhoz) kapcsolt *érzelmi asszociációk*. A kísérő zeneszámok, képi megoldások vagy a verbalitás mögötti pozitívnak bizonyult érzelmi hatások, amelyek egyértelműen segítik a termékek (és a politikusok) eladását. Az is bebizonyosodott, hogy a befogadók erősebben a közlők hatása alá kerülnek, ha az utóbbiakat kedve-

lik; szimpatizálnak velük, valamilyen (akár erotikus) értelemben *vonzónak* tartják. Akár mert mosolyognak ránk a megfelelő pillanatban, akár mert kellemes érzéseket keltenek bennünk – így *összekeverjük* a saját érzéseinket attitűdünk tárgyával (áruval, politikai akcióval).

Az emberekben rejlő természetes *félelmek, aggodalmak*, negatív beállítódások is kihasználhatók. Ebben két mozzanat igen fontos. Az egyik annak a beláttatása, hogy az adott termék megvétele és használata nagyobb bajtól óvja meg a vásárlót, mint a kellemtelen mellékhatások, amelyek miatt aggódik. A másik az előzetes figyelmeztetés a nem feltétlenül örömteli következményekre. Gondoljunk például közlekedésbiztonsági vagy egészségvédelmi kampányokra. A politikában pedig W. Churchill 1940-ben elmondott első miniszterelnöki beszédének híres szavaira: „Nem ígérhetek mást csak vért, erőfeszítést, verítéket és könnyeket.”

Az ilyen és hasonló üzleti, kereskedelmi, promóciós elvek és megoldások természetesen nem csak a korabeli, hanem a jelenlegi (és persze a magyar) politikai pártok és kormányok arzenáljában is azonosíthatók. Az a nyíltság és őszinteség viszont, amelyet Churchill fenti államférfiúi szavai tükröznek, nos...

A *piackutatási módszerek* is meglehetősen régiek, ráadásul nagyon kifinomultak. Például a kérdőívszerkesztésben, amelynek erényein vagy hibáin árunk, termékek és cégek sorsa múlhat. Éppen ezért amikor nálunk 2011-ben egy szociális konzultációnak nevezett központilag irányított adatgyűjtés folyt, akkor éppen a kérdések és a megjelölendő feleletek sorrendje és megfogalmazása szolgálta a propaganda számára kívánatos eredmények (lényegében artefactumok sora) közzétételét – tehát nagyon is figyelembe vették a kérdőívszerkesztés szabályait, csak ellenkező céllal.

A kereskedelmi reklámok nagyon régi fogása az is, hogy egy-egy kampány, valamely új termék bevezetése során a témában tekintéllyel rendelkező személyekre vagy szakmákra hivatkoznak.

(„A fogorvosok szövetségének ajánlásával” vagy „A vadgesztenye-szelídítők is ezt ajánlják” stb.) Ennek a politikai pendantja a tudományos tekintélyekre, magára a tudományra, művészekre, kitüntetett vagy nagyhírű szimpatizánsokra való hivatkozás, bevonásuk propagandaakciókba.

De ide tartozik a *direct mail* alkalmazása, amikor néhány milliő nyugdíjas névre szóló levelet kap a miniszterelnöktől vagy amikor egy automata sorra hív fel telefonállomásokat és valamelyik vezető politikus hangja igyekszik burkoltan vagy nyíltan meggyőzni az előfizetőt elképzeléseiről. (Ezeket a technikákat természetesen más pártok is használták már korábban, főképpen választások előtt.)

Két megjegyzés ide kívánczik:

Az egyik az, hogy bár itt most az Orbán-rezsim propagandáját tárgyaljuk, ne tessék szem elől téveszteni, hogy a *korábbi kormányok és pártok* (utóbbiak akár ellenzékben, akár kormányon) szintén nem voltak szívбайosak azokhoz a propagandaeszközökhöz nyúlni, amelyek patyolat tisztaságát próbáltam az előzőekben ecsetelni. Legfeljebb az szól a mentségükre, hogy ezt – így utólag visszatekintve ez a benyomásom – meglehetősen *amatőr* módon tették. A most regnáló kormány (és háttérszervezetei) viszont kétségtelenül lekörözik valamennyiüket *profizmusban*.

A másik megjegyzés: mindezt itt most a dolog természeténél fogva csak *rövid távon* tudjuk megítélni. Ami azt jelenti, hogy akik *vétők* voltak az utóbbi két-három évben erre a propagandára, azok most is elhiszik üzeneteit. Akik nem, azok most sem – de nem is nekik szól a muzsika.

Ha a propaganda célcsoportjai már rövid távon is képesek lennének felülvizsgálni álláspontjukat, akkor erre kiváló alkalmat adhatna példának okáért az az itt következő idézetgyűjtemény,

amelyet az *Örülünk, Vincent?* blog szerzőjének: *szempontpuskának* „Idézet a reggeli kávéhoz” című napi sorozatából válogattam. Nézzük csak:

„Orbán Viktor rámutatott: a Magyarország jövőjét jóval inkább befolyásolni tudó Európai Néppárt estorili kongresszusán 2002. október 18-án már elfogadott egy határozatot, amelyben a Magyar Nemzeti Bank függetlensége visszaállítását és a magyar média kormány általi befolyásolásának megszüntetését kérte. Akkor ez a dokumentum — bár megjelent a sajtóban — visszhang nélkül maradt.”

fidesz.hu 2003 június 23.

„A múltnak sarát tizenöt évvel a rendszerváltozás után is hordozzuk magunkkal, az úgynevezett ügynökkérdésre mindezidáig nem sikerült megoldást találni. Ma a magyar közélet a pocsoltyában dagonyázik és maximum sárdobálásra futja az erejéből. Ennek véget kell vetni (...) és tiszta vizet kell önteni a pohárba.”
Demeter Ervin: Vége a dagonyának avagy fideszes törvényjavaslat a pártállami titkos iratok nyilvánosságáról 2005. február 11.

„Röghöz kötné a betegeket a kormány. A kormány tervei szerint januártól csak a lakhelyhez közel lévő három kórház valamelyikébe lehetne menni. Ez aggályos lehet az ellátás színvonalának regionális különbségei miatt.”

fidesz.hu 2006 október 10.

„A kereszténydemokrata és konzervatív pártokat tömörítő Európai Néppárt (EPP) képviselőcsoportja az 1956-os forradalom 50. évfordulója kapcsán tartott ünnepi ülést....

...Orbán úgy vélekedett, hogy a kommunizmus a » saját országaiban intézményesítette a korrupciót, az erkölcsi relativizmust, a szegénységet, a kiszolgáltatottságot, a hamis adatokat szolgáltató kormányokat, a felelősséget nem ismerő politikusokat és a

politikai hazugságokat «, s ez a bővítés óta immár az EU problémájává is vált. Erre hivatkozva sürgette Orbán az uniós segítségnyújtás megtagadását a » hazug és csaló « kormányoknak.”

fidesz.hu, 2006. október 24.

„A Fidesz elnöke a kormánypártok 'reformját' pénzbehajtásnak minősítette. Az adóprés miatt egyre kevesebben fognak dolgozni, egyre többen lesznek azok, akiket a munkanélküliség növekedése miatt a csökkenő gazdaságnak kell eltartani - fejtette ki. Orbán Viktor felhívta a figyelmet arra, hogy a kormány jelenlegi 'racionalizálása' a szegényebb rétegeket sújti, hiszen a gazdagabbak meg tudják fizetni a tandíjat, az egészségügyi ellátást.”

fidesz.hu 2006. november 25.

„Magyarország gyengeségének forrása a hatalmat gyakorlók elkényeztetett és kiváltságos klikkje, az új arisztokrácia (...) Teljesítmény és felelősség nélkül élveznek kiváltságokat.”

Orbán Viktor 2007. március 15.

„Ma ott tartunk, hogy egyre többen érzik úgy: a regnáló hatalom nem védi meg őket, sőt. Az állam nem értük van, hanem ellenük. A közös adóforintjaink szétgurulnak, mindenre telik odafönt, a protokollra, a haverjaiknak, csak éppen arra nem, amit a magyar állampolgárok szeretnének. Miközben folyamatos az » ideológiai nyomás « a kultúrában.”

fidesz.hu 2007. augusztus 27.

„Tandíj nélkül vonzóbb a felsőoktatás! A tandíjtörvény népszavazással kikényszerített eltörlésének hatására idén robbanásszerűen megnőtt az egyetemre, főiskolára jelentkezők száma. Tavalyhoz képest több mint harminc százalékkal nőtt a továbbtanulni vágyók száma.”

fidesz.hu 2009. március 9.

„Magyarország a világ szegyenpadjára került, Európa-szerte neveltség és szájalom tárgya lettünk. Ott és úgy aláznak meg a szomszédaink, ahogy kedvük tartja.”

Pokorni Zoltán 2009. március 15.

„Az Európai Unió olyan jellegzetes és alapvető értékeket vall, amilyen például a pluralizmus, a diszkrimináció kizárása, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, az innováció és a párbeszéd, amelyek talán segítenek átvészelni a nehéz időköt. Ezek az értékek közös kulturális identitásunkban gyökereznek és benne foglaltatnak az alapítási szerződésekben. Az elmúlt hatvan év során erősödtek és figyelemre méltó sikerrel érvényesültek az unió minden megnyilvánulásában.”

fidesz.hu 2009. május 27.

„Az emberek azt látják, hogy nekik egyre rosszabb, egyre nehezebb körülmények között élnek, míg azok, akik őket ilyen helyzetbe hozták, élnek, mint Marci Hevesen”

Szijjártó Péter 2009. augusztus 19.

„– A Fidesz kormányra kerülése esetén hogyan kezelné ezt a problémát (=az ügynökkérdést)?

– Az egyik legfontosabb dolgunk lesz ezzel a kérdéssel foglalkozni. Tiszta vizet kell önteni a pohárba. Olyan törvényt kell megalkotni, hogy az információs önrendelkezési jog alapján mindenkiről mindent nyilvánosságra lehessen hozni. Ez mindenképpen szükséges ahhoz, hogy az ország szembe tudjon nézni a saját múltjával, az emberek pedig egymás szemébe tudjanak nézni.

– Ez mit jelent?

– A törvény alapján mindenki alányi jogon kapja meg az államtól az összes személyére vonatkozó dossziét úgy, hogy abból sem-

milyen adat ne legyen kihúzza. És ezeket az információkat az érintett, ha azt akarja, nyilvánosságra is hozhassa.”

Deutsch Tamás, 2009. augusztus 25.

„Ne csodálkozzunk azon, ha már nem csak elrettentő példaként hivatkoznak Magyarországra, hanem mint neveltség tárgyát is emlegetik.”

Szijjártó Péter, 2009. március 28.

„Tőkeinjekció kellene itt is, ott is. De nálunk csak kormánypropagandára, tehetségtelen politikusok, népnnyúzó programok fényezésére van pénz.”

Körmendy Zsuzsanna 2009. május 18.

„Magyarország polgárai megtapasztalták, hogyan lehet demokratikusnak látszó keretek között visszaélni a jogállammal és az alkotmányossággal. A hatalom, ha tehette és saját érdeke úgy kívánta, minden írott és íratlan szabályt áthághatott.”

Navracsics Tibor: Nemzeti ügyek politikája c. kötet 2010

„Az új kormány legfontosabb feladata lesz a társadalmi bizalom helyreállítása, amely csak akkor lehetséges, ha a törvény előtt mindenki egyforma, legyen akár politikus, polgármester vagy szociálisan hátrányos helyzetű választó. Az új politika lényege, hogy a politikusoknak, közéleti szereplőknek, választott tisztviselőknek viselniük kell a felelősséget tetteikért.”

Lázár János: Nemzeti ügyek politikája c. kötet 2010

„Megkezdődött a szavak jelentésének félremagyarázása, a cinikus relativizálás, az önigazolás és a felelősség minél szélesebb körre történő kiterjesztése. Az ezáltal gerjesztett feszültség vé-

gül a lehető legkártékonyabb folyamatokat eredményezte: felszámolta a kimondott szó hitelét, ellehetetlenítette az őszinte beszédet, megfojtotta az igazságot, lebénította a demokratikus intézményeket.”

Navracsics Tibor: Nemzeti Ügyek Politikája c. kötet 2010.
„Többkulcsos adórendszerre van szükség.”

Orbán Viktor 2010. február 9.

„Én azonban nem az egyetemisták számának csökkentésében látom a megoldást, hanem a szakképzetlen fiatalok szakmához juttatásában.”

Orbán Viktor 2010. február 11.

„Az ország pénzügyi helyzete ma stabil, és kiszámítható.”
Orbán Viktor 2010. július 28.

„Ez a kormányzati ciklus nem a megszorítások logikájára épül, mint a szocialisták idején.”

Rétvári Bence a Lánchíd Rádióban 2011. február 20.

„ » Európa legstabilabb politikai rendszere « működik Magyarországon, és ha felgyorsul az ország megújulása, akkor egy nyugodtabb nemzetközi gazdasági helyzetben a legkedvezőbb starthelyzetből várhatjuk majd a válság utáni időszakot.”

Orbán Viktor 2011. szeptember 8.

„Szerintem nincs realitása annak, hogy a kormány újra hitelt kérjen a Nemzetközi Valutaalaptól, nem is tervezünk ilyet.”

Kósa Lajos, a köztvében 2011. október 18.

„Nincs arra szükség, hogy a kormány készenléti hitelmegállapodást kössön a Nemzetközi Valutaalappal. Nem ez a gazdaságpo-

litika van most, mi a pénzpiacokról finanszírozzuk magunkat és képes Magyarország arra, hogy a saját lábán álljon.”

Szijjártó Péter 2011. november 14.

„Ez a hárombetűs intézmény minden egyes intézkedésünket ellenzi, így hát ellene hangoljuk a kormányzati politikát.”

Matolcsy György 2011. november 14.

„A kormány és a szaktárca egyértelműen elkötelezett a nemzeti légitársaság fenntartásában, s a továbbiakban is minden szükséges intézkedést megtesz a Malév folyamatos és biztonságos működtetése érdekében - közölte a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium.”

fidesz.hu 2011. december 7.

Aki nem lát magában elfogultságot az orbánizmus mellett (vagy éppen vele szemben elfogult), az tágra nyithatja szemét-száját: hogy lehet nem észrevenni a még ellenzékben, nem egyszer viszont már kormányon mondott politikusi propagandaszövegek *hitelvesztettségét*? A harcias odamondogatások vagy a csábító ígéretek utólagos leértékelődését. Azt, hogy a propaganda évekkel ezelőtt vagy akár tavaly eldobott *bumerángjai* sorra visszajönnek?

Akik ellene elfogultak, azoknak ez már régen nem kérdés. Akik mellette, azok olyan erős *érzelmi* (és ami egy gerjesztett félelmi helyzetben majdnem ugyanaz: egzisztenciális) elkötelezettséggel néznek az idézett kinyilatkoztatásokra, hogy nem kockáztatják magukban a kognitív disszonancia szárba szökkenését. Még a kevésbé elkötelezettek, de a baloldali politikai pártokkal szemben állók, az orbánizmust akár legutóbbi szavazataikkal hatalomra segítők is zavarba jönnének rövid távon (érts ez alatt néhány évet), ha mélyebb gondolkodási folyamatra kényszerítenék önmagukat. Akkor éppen hogy ezt a bumeráng-effektust

kellene észrevenniük annak összes következményével együtt.

Hogy mi lesz holnap vagy holnapután, azt nem tudhatjuk. Arról azért vannak tapasztalataink, hogy a *hosszú távú társadalmi folyamatok* sosem estek egybe a rövid távú alakulásokkal.

Legvégül még két megjegyzést a propagandáról.

Az egyik egy immár folklorisztikus és mindenféle politikus által úton-útfélen (itthon és külföldön is) idézett *bonmot* valahogy így: „Régen rossz, ha egy kormány elhiszi a saját propagandáját.” Ezek után óvakodnék, sőt rettegnék attól, hogy ezt – legalábbis rövid távon – a jelenlegi kormány figyelmébe ajánljam.

A másik egy sima találós kérdés:

– Mibe örült bele az egyszeri ausztrál (aboriginal) törzsfőnök? –
 – Abba, hogy vett magának egy vadiúj bumerángot. És a régit nem tudta eldobni.

Parancsra tettem?

Minél lazább, darabosabb egy szervezet, minél inkább egymáshoz alig vagy egyáltalán nem kapcsolódó tagokból, egyedekből áll, ezek a tagjai annál *szabadabbak* cselekvéseikben. És persze, ami ezzel együtt jár, a következményekért annál inkább csak saját maguknak, saját belső lelkiismeretüknek tartoznak *felelősséggel*.

Ellenben minél összefüggő hálót alkot egy szervezet, minél hierarchikusabb, minél inkább alá- és fölérendeltségre épül, ahol a parancsok fölülről lefelé mennek, a tagjaik *annál kevésbé* szabadok abban, hogy mit csinálhatnak, mit dönthetnek. A következményekért pedig leginkább feljebbvalóiknak tartoznak *felelősséggel*.

No persze, ha az élet csak ilyen szélsőségekből állna, akkor nagyon egyszerű lenne (vagy nem?). Ám a civilizált társadalmak már elég régóta nem így működnek. Nem csak azért, mert ritka az ilyen szélsőségesség. Hanem azért is, mert a *valóság* sosem ilyen egyszerű, a szerkezetre visszavezethető elvi konfliktusmentesség valójában nem létezik: az élet *konfliktusokkal* van tele.

Így van ez a mi Új Rendünkben is. Amint máshol többször utalok rá, a 2010-es választások óta folyamatosan egy átfogó hierarchikus berendezkedés, mondhatni, egy *abszolutisztikus kancellári állam* épül ki. Ez tiszta formájában (van-e tiszta forma bárhol, bármiben, amikor még abszolút tisztaságú alkohol vagy abszolút tisztaságú színarany sem létezik?!) a fent említett második változathoz hasonlítana. Így mindenért a fej, esetünkben a legfőbb hatalmat gyakoroló, legalisan és a többség kegyelméből megválasztott miniszterelnök felelne – és persze azért, mert minden döntés csak tőle indulhat ki.

Első ránézésre is látható, hogy a dolog nem így működik. Weber óta tudjuk, hogy a modern állami bürokrácia sokkal bonyolultabb viszonyokat és összefüggéseket tartalmaz – az államon kívüli piaci és civil struktúrákról, a vállalati és egyéb szervezetekről nem is szólva.

Persze mindenki találkozhatott régebben vagy újabban olyan szédült fazonokkal, akik a társadalom (vagy akár egy szelete) *automatizálását és algoritmizálását* ígérték utópiának bizonyult fantáziáikban. Azt, hogy eljön majd egy olyasfajta Kánaán, amelyben szinte az emberek kikapcsolásával számítógépek irányítanak és optimalizálnak minden döntést, ezek végrehajtását, minden folyamatot, tárgyasult kapcsolatot. Tudjuk mindannyian, hogy ezek az utópiák megvalósíthatatlanok, és hadd ne térjek ki most arra, hogy miért.

Akkor viszont maradnak a konfliktusok. (Ma már a kevésbé tréningezett laikus érdeklődők is tudják, hogy ez nem egy szitokszó.) Esetünkben a *szabadság és a felelősség alapkonfliktusa*. Vagyis,

hogy kinek milyen mértékben vannak/voltak szabadságában a döntések, és ki milyen mértékben visel felelősséget azokért.

További logikai fejtegetések helyett hadd utaljak egy érdekes drámára a múlt század hatvanas éveiből. (Eszéták és más léhűtő bölcsészek a tanúi, hogy a társadalmi problémák megértéséhez nem árt olykor az irodalom és művészet alkotásaiban kutakodni.)

Két évtizeddel a második világháború befejezése és nem sokkal *Eichmann* perbe fogása és kivégzése után egy korábbi háborús tudósító, *Saul Levitt* úgy próbált valamit kezdeni szörnyű élményeivel, hogy színdarabjának idejét egy évszázaddal korábbra, helyét pedig az amerikai polgárháborút (tudjuk: Észak a Dél ellen) követő egyik per bírósági tárgyalójába helyezte. A darab magyar színreviteléhez beszédes címet talált a színház: „*Parancsra tettem*”. Az eljárás vádlottja bizonyos *Wirz* kapitány, aki a déliek andersonville-i fogolytáborának parancsnoka volt. Teljesítménye: 14 ezer jenki hadifogoly halála.

A kádári konszolidáció első éveiben nagyon sokan látták a darabot. És nagyjából mindenki tudta, hogy valójában miről szól: nem a száz évvel korábbi eseményekről, hanem az *akkori jelenről*. A későbbi sokszínű sajtó és az internet hiányában kisebb munkahelyi, tanfolyami és egyéb csoportokban zajlottak a viták arról, hogy a 14 ezer ember haláláért felelős parancsnok valóban felelős-e, pontosabban, hogy felelősségre vonható-e – avagy felmentést kaphat arra hivatkozással, hogy csak *parancsot teljesített*. És persze mindezt elemelve attól, hogy konkrétan mi volt a darab kimenetele.

Érdekes volt elolvasni a korabeli sajtókritikák egyikét, amelyben a kritikusnak egy hazai történet jutott eszébe *Levitt* drámájáról. Ebben egy gyárigazgató felmondott egy egyedülálló asszonynak, majd a barátja a feleségét tette be a megüresedett helyre. A vállalat jogásza kikaparta mindazokat a paragrafusokat, amelyek az elbocsátás törvényes voltát igazolták, s e tény-

kedésében az igazgató utasítására hivatkozott. Később az állás nélkül maradt nő elégtételt kapott. A jogász viszont soha nem tudott a szemébe nézni, mert furdalta a lelkiismeret a parancsra végrehajtott akciója miatt.

Allíthatja-e bárki, hogy csaknem fél évszázada az volt Magyarország az utolsó ilyen eset?

A színdarab konfliktusát az erősítette, hogy egy *katonai bíróságnak* kellett ítélnie egy másik *katonáról*, aki éppen a *katonai szervezetek* azon megkérdőjelezhetetlen elvére hivatkozott, hogy nem tagadhatta meg felettesei parancsát. Ne higgyük azt, hogy – ha nem is ennyire kiélezetten – egy mai abszolutisztikus kancellári rendszerben nincsenek ilyen konfliktusok a mindennapokban.

És az ilyen konfliktusok alapkérdése, amit rendszeresen (és az idő előrehaladtával egyre gyakrabban) föl is szoktak tenni: hivatkozhatom-e arra, hogy „*parancsra tettem*”?

Ez ügyben is kétféle szélsőséges válasszal kerülünk szembe. Az egyik szerint éppen a hierarchiák, ezen belül a nálunk kiépülőben levő és nagyjából már kiépült „centrális erőter” természeténél és működésénél fogva fölfelé tolja a felelősséget (amint a döntés jogát is). Épp ezért igazán a csúcson levő *egyetlen személy*, a jelenlegi miniszterelnök felel mindenért. A bármely szinten álló beosztottjai pedig mentesülnek a felelősség nagyobb része alól, hiszen anyagi és egyéb kiszolgáltatottságuk, presszionálhatóságuk, a belső szabályok áthághatatlansága miatt lényegében elvesztették minden döntési szabadságukat. (Vagyis mindenért „a Zorbán” a hibás!)

Ilyenkor folyamatosan észlelhető a *megmentegetősi* jelensége. Mindannyian tudjuk, hogy X miniszter, Y képviselő, Z bizottsági elnök, V hivatalvezető és a többi mind nagyon okos, értelmes, művelt, tisztességes, humánus, kompromisszumkész, empátiával rendelkező jó ember. Tudjuk, hogy ők tudják, hogy mi tudjuk. No de hát mit bírnának tenni ebben a helyzetben, amikor

parancsokat kell végrehajtaniuk, amikor el kell tartásuk a családjukat, amikor... amikor... (A *megmentetőtő* egy csoporthelyzetekben megjelenő pszichés elhárító mechanizmus, aminek célja és eredménye a bűntudat okozta szorongástól való belső megszabadulás.)

A másik véglet *mindenkit* felelősnek tart a saját helyén. Kissé ridegen és életidegenül, ámde romantikus bájjal elvárja, hogy néptársai valami nagy-nagy közös ethosz szerint cselekedjenek, hagyjanak ott szükség esetén csapot-papot, ne törődjenek földi hívságokkal, amikor a legnemesebb eszméket követhetnék. Ez a mentalitás legszívesebben mártírokat gyártana és a hatalom véres áldozatait – csak győzzük eltemetni őket.

Ennek a nézetnek a kiegészítése szokott lenni az a rendszereket túlélő, nem is annyira romantikus, mint inkább kifejezetten *giccses hiedelem*, miszerint a vezér, legfőbb hadúr, isten után az első, kedves vezető stb. tiszta, becsületes, jó szándékú, emberséges; csak éppen a beosztottjai, a mamelukjai megvezetik, átverik. Utóbbiak a gonoszak, akiket el kellene távolítani a környezetéből, és akkor minden rendbe jönne.

Levéltárakban kotorászó történészek a megmondható, hogy évtizedeken át mennyi levelet küldtek a bebörtönzöttek, halálraítéltek, internáltak a legfőbb autoritásnak a fogdákból, gulagról, internáló táborokból, börtönökből; mennyi levél landolt a titkárságukon. Mindegyik fel akarta világosítani őt arról, amit az előző mondatokban próbáltam politikai giccsként érzékeltetni.

(Mellékszál, de talán közelebb visz a felelősség kérdésének megválaszolásához a *következményetika*–*szándéketika* páros figyelembe vétele. Ez az évezredes ellentétpár most is velünk van. Amíg a következményetika a cselekvő személy felelősségét annak fényében nézi, hogy mi az eredmény, addig a szándéketika mintegy enyhítő körülményként azt is idehozza, hogy az illető mit akart elérni tevékenységével. Ma már józan etikusnál nem találkozunk az egyik vagy másik kizárásával.)

A felelősség szétszórásának végletes nézetét vallók számára viszont hadd szolgáljak egy ún. alapviccel:

Kohn elmegy a rabbihoz.

– Rabbi, a rokonaim meghívására fél évre elmegyek Amerikába, hogy kissé körülnézzek a világban.

– Jó utat, Kohn!

– Igen ám, de van egy kis megtakarított pénzem, éppen egymillió forint. És nem tudok mit csinálni vele. Magammal minek vigyem, rábízni senkire sem merem, bankba a mai világban nem akarom tenni. Egyedül benned bízom, rabbi. Nem őriznéd meg fél évig az én kis milliócskámat?

– Szívesen, Kohn. De behívom két sameszomat, hogy tanúskodjanak a pénzed átvételéről.

– Ugyan, rabbi, én tökéletesen megbízom benned.

– Nagyon jó, de én ragaszkodom a tanúkhöz.

Rabbi kiszól, a két samesz be.

– Legyetek tanúi, hogy megőrzésre átveszek egymillió forintot Kohntól, akit ismertek, és aki fél év múlva jön a pénzéért.

A sameszok bólogatnak, a rabbi berakja a megszámlolt pénzt a háta mögötti pánccs szekrénybe.

Kohn el. Fél év múltán megjelenik a rabbinál, aki részletesen kifaggatja amerikai élményeiről. Kohn már tükön ül, mert szeretné mihamarabb visszakapni a pénzét.

– Akkor most, hogy ilyen jót beszélgettünk, rabbi, tedd meg, hogy ideadod a pénzem.

– Milyen pénzedet, Kohn? Miről beszélsz?

– Hát az egymillió forintot, amit fél évvel ezelőtt megőrzésre átvettél tőlem.

– Kohn, te mesügsz. Én soha semmilyen pénzt nem vettem át tőled.

– De rabbi, hát még a két sameszodat is behívtad tanúnak!

– Tényleg meg vagy buggyanva. De behívom őket, itt vannak a másik szobában.

Sameszok be. Rabbi megkérdezi tőlük, hogy láttak-e olyat, hogy ő átvett egymillió forintot Kohntól.

– Mi? Semmi ilyet nem láttunk. Semmilyen pénzt nem vettél át Kohntól.

Sameszok el. Kohn teljesen összetörtén ül a székén. A rabbi hátranyúl, kinyitja a páncélszekrényt, kiveszi belőle az egymillió forintot és hiánytalanul leszámolja Kohn elé. Kohn arca felderül, boldogság sugárzik róla.

– De rabbi, miért tetted velem ezt? A szívbjajt hoztad rám. Teljesen kikészültem, amikor még a sameszaid is letagadták, hogy átvetted tőlem a pénzt. Miért?

– Azért, fiam, hogy lásd: *kikkel vagyok én körülvéve!*

Itt be is fejezném a politikusi (no és egyéb) felelősség ügyének taglalását. Javasolnám, hogy gondolkozzunk el kicsinyég a fölvetődő problémákon. Remélhetőleg lesz módunk valamikor (természetesen nem jogi értelemben) a felelősség mértékének megállapítására. Ha előbb nem, a következő vagy az azután következő vagy a megázután következő választások idején.

Kedélyről, iróniáról

Nem új keletű lelemény, amely időnként a közbeszédben felüti a fejét, hogy az uralmat gyakorló apparátusok és azok tisztségviselői szemmel láthatóan *nélkülözik a humorérzékét*, nem viselik el azokat a paródiákat, amelyeknek ők a tárgyai, és még az ünnepi rendezvényeiket is az összeráncolt homlokú komolyság, a kedélyhiány szokta jellemezni. És ez így megy legalább néhány évtizede.

De kérdezzük meg erről magukat az érdekelteket: bizonyára hevesen *tiltakoznának*. Mondván, hogy szeretnek viccelődni, ők –

vagy kollégáik – tartják (vicces) szóval a társaságokat, két lábon járó humorbombák, igazi jópofák stb. Miért akkor az említett közbeszédi jellemzés?

Szerintem itt több dolog keveredik. A *kedély* tulajdonképpen a szabad, és magukat valamilyen körben, az élet egy bizonyos pillanatában jól érző személyek sajátossága. Ez érvényes a liberalizmusellenes és önmagukat hót konzervatívnak tartókra, például egy kormánypárti békemenet résztvevőire éppúgy, mint bárki másra. A jó kedély és a szabadság érzete kézen fogva szokott járni.

Az általunk utált, netán kifejezetten gyűlölt csoportok olyannyira ingerlőek számunkra, hogy képesek vagyunk önmagunkat szabadnak, a kedélyesség csimborasszójának tekinteni, „azokat” pedig – negatív érzelmeink kivetítésével – komor gyülekezetnek, akikről csak úgy süt a gonoszság. És viszont.

Más ügy a *jópofizó* humor, avagy ennek durvább formája: a *gúnyolódás*. Ez afféle macsós valami, de ide tartoznak azok a más kárán örvendező, másokat (mások csoportjait) kigúnyoló viccek is, amelyeket Freud híres tanulmányában *tendenciózus viccnek* nevezett.

Azóta tudjuk, hogy az ilyesfajta vicc a megalkotó (elmondó) legtöbbször tudattalan *agresszióját* fejezi ki a vicc tárgyával szemben. Ám ehhez kell egy harmadik fél is, mert nélküle a viccmondó öröme, élvezete nem tud kiteljesedni. (Az ember saját magának nem nagyon szokott vicceket mesélni.)

Ezért hallunk gyermekkorunk óta annyi másokon kárörvendő viccet, amelyek azzal töltik be hivatásukat, hogy meghallgatjuk őket. Mindegy, hogy cigányokról, arisztokratákról, szőke nőkről, rendőrökről, politikusokról, szóvivőkről, anyósokról vagy szexis csajokról szólnak ezek. A lényegük a vicc tárgyával kapcsolatos *agresszió*nk élvezete.

Másképp fogalmazva: az ő *alacsonyabbrendűségüknek* és így a saját *felsőbbrendűségüknek* a gúny, a humoros formába csomagolt

erőszak segítségével történő bizonyítása a hallgatóság, de természetesen első sorban önmagunk előtt. A gyermekkori gátolatlan és így verekedésekkel egybekötött indulatkitörések, erőszakos cselekvések a felnőtté válás, a civilizálódás, a jogi és erkölcsi tilalmak hatására elfojtódnak, *tilossá válnak*. A viccben éppen ez az elfojtott agresszivitás, ellenségesség tér vissza, a tilalmak megkerülésével. A hallgatóság szövetségesünkkel válik a vicc tárgyának, nevetségességének kigúnyolásában.

Akár nyílt és direkt gúnyolódásról van szó, akár kifinomultabb és közvetettebb viccmondásról, ezeknek még egy sajátosságuk van, amely megkülönbözteti őket a humor más formáitól. Ez a *személyre irányultság*. Kigúnyolni, netán leköpni nem lehet mást, mint a személyt, az egyént.

Témánk szemszögéből még azt is hozzá kell tennünk az előzőekhez, hogy ma és itt kissé más a helyzet, mint 1905-ben, amikor Freud az említett írását közreadta. Főképpen abban más, hogy a civilizáció gátlásait, az elfojtásokat egyre gyakrabban felülírják a sokkal *direktebb* erőszakos (még csak) verbalítások, az ellenségként tételezett személyekre irányuló szóbeli és írásos agressziók.

Közhely, hogy a 90-es évek elejétől fogva korábban lefojtott és nem egyszer a „sötét” jelzőt is megérdemlő erők *egyre nyíltabban kértek és kaptak teret*. Már a fülke-ellenforradalmat megelőző években is, azóta pedig még nyilvánvalóbban és nem egyszer kormányzati megszólalásokkal egybehangzóan a gyűlölködés, a karaktergyilkosságok, az eltérő, netán ellentétes nézetek hordozóinak bemocskolása mindennapossá vált.

Nem csak a szubkulturális blogoszférában (ennek néhány szelídebb példáját a Függelékben megtalálhatja az olvasó), de az online portálok látogatottabb fórumain, és ha ritkábban is, de még a hagyományosabb médiában is találkozhatunk *direkt*, még a kerülő utat sem igénybevevő agresszióval, egymásra köpködéssel, mocskolódással (például az egyre gyakoribb hazaárulózással).

És tény, hogy ez a jelenség nem valamely meghatározott politikai csoport vagy tábor privilégiuma – már csak azért sem, mert partner nélkül ugyan ki tudna ilyen játszmákat játszani?

Vésztérheesebb időkben megszorodnak a szatirikus és parodisztikus megnyilvánulások: főleg verbálisak, de köztük karikatúrák, montázsok, videók is. Ha van terük (és a mai webkorszak erre sok helyet ad), akkor töméntelen mennyiségben árasztják el az erre éhes fogyasztókat. Ha valamilyen represszió vagy kikényszerített visszafojtottság előzi meg, akkor bizony csak a megfelelő alkalom kell, hogy robbanásszerűen kijöjjön a gőz. Mivel az érdekeltek számára – legalábbis így élük meg – nagy a tét, ez nem olyan kedélyesen zajlik, mint *Karinthy Frigyes* „Röhög az egész osztály” című emblemikus írásában.

Tankönyvszerű példa volt erre 2012 márciusában a köztársasági elnök plágiumügye nyomán kialakult és a magyar internetezők történetében talán sosem látott vicc- és paródiatömeg. Ennek és a hasonló, bár méreteiben szerényebb szatirikus megnyilvánulásoknak láthatóan megvan a helye a közéletben, még ha én most kissé elégedetlenkedem is.

Ugyanis amit a mai politikából, ezen belül főképpen a hatalmon levők megnyilvánulásaiból személy szerint hiányolok, az nem a gúny, a paródia, a másokon viccelődés, az agresszív kikizetés. Hanem a humoros megnyilatkozásoknak az a fajtája, amit *ironiának* szoktunk nevezni.

Az ironiának három alaptulajdonságát emelném ki.

Az egyik az, hogy – ellentétben az előzőekkel – *nem a személyre*, hanem annak tulajdonságaira, megnyilvánulásaira, viselkedésére, közléseire irányul. Így nem is lehet sértő, mivel megsérteni, negatív címkével ellátni csak az egyént magát lehet, amit mond vagy tesz, azt nem.

A másik tulajdonsága az ironikus szövegeknek – legalábbis az én benyomásom szerint – az, hogy van bennük valami könnyedség, ha úgy tetszik, megbocsátás. Hogy nem ítélkezni és földbe

döngölni akarnak, hanem csak *visszajelezni* valamit, méghozzá többé-kevésbé humoros formában.

A harmadik, és számomra talán a legfontosabb tulajdonsága az, hogy nincs irónia *önirónia* nélkül. Akkor tudok ironizálni hitelen és érthetően, ha – ellentétben az említett agresszív gúnyos viccelődéssel – nem gondolom, hogy magasabbrendű vagyok a másiknál, aki viszont alacsonyabbrendű nálam. Úgyis fogalmazhatnám ezt, hogy nem veszem magamat vérkomolyan.

(Mellékszál ez is, de leírom, hogy – bizonyára nem teljes körű – tapasztalataim szerint három európai kultúrában találkozunk olyan nemzetközileg is értékelt vicchalmazással, amelynek nagyobb részére jellemző az önmagukra irányuló irónia is. Ezek az angol, a székely és a zsidó viccek.)

Tessék akkor most körülnézni és összevont szemöldökkel strigulázni akár a hivatalban lévők ironikus megnyilvánulásait.

TÖMEGEK AZ UTCÁN

Az *utcai politizálás* meglehetősen régi eszköze a hatalomra törő vagy hatalmukat megőrizni kívánó erőknek. Ez alól kis hazánk több mint 150 éves újabb kori története sem kivétel. Legismeretebb és ma is élő formája ennek az utcai tüntetés, illetve a tömeggyűlés – időnként ez a kettő egybe is folyik.

Ne foglalkozzunk most a főképpen gazdasági, sőt pénzügyi indíttatású *sztrájkokkal*, amelyek időnként az utcán zajlanak. Nem szeretnék foglalkozni az aktuális hatalmi szervezetek, kormányok elleni, *ellenzéki* jellegű tüntetésekkel sem, holott ez egy beleváló politológus számára (aki nem vagyok) ízes falat lenne. Kizárnám – egyelőre – a *háborúk* övezte demonstrációkat is. Hanem egy olyasfélére összpontosítanék, amit békebeli *kormányparti tüntetésnek* szoktak nevezni. Némelyek ezt (főképpen 2012 januárja óta) *nóvumként* tárgyalják, holott korántsem az.

Az elmúlt csaknem 100 évben találhatunk néhány emblemikus példát annak igazolására, hogy vannak azért hagyományok. Így *Mussolininak* a történelemkönyvekből jól ismert *Marcia su Roma*-ja már az első világháborút követő békés olasz korszakból – amit az sem ront le, hogy nevezett akkor mindössze két napja lehetett biztos abban, hogy ő lesz a következő miniszterelnök.

Impozánsak *Hitler* NSDAP-jának (Nemzeti Szocialista Német Munkáspárt = náci párt) éves gyakoriságú *Parteitagjai* Nürnbergben – amely impozánsságon még legkedvesebb harcostársának: *Röhmnek* és kollégáinak időközbeni mészároskampókra akasztása sem tudott vérfoltot ejteni. Az *Albert Speer* és *Leni Riefenstahl*, vagyis a magas művészet tervezte, és a populáris művészetet fogyasztó tömegeknek tált monumentális giccs újranézése pedig

csattanós választ adhat azoknak, akik napjaink hazai terepén a *Kerényi Imre* által lanszírozott minigiccszet a nagyságrendekkel monumentálisabb (és nem melleleg: tehetségesebb) elődökhöz merik hasonlítani.

A kormánypárti tömegdemonstrációk között még kettőre utalunk futólag. Az egyik a *Sztálin* fénykorában: a második világháború után rendszeressé vált *május elsejei* többórás nem-katonai felvonulások, amelyek lényegében a Szovjetunió felbomlásáig kitartottak, sőt a hasonló rendszerű kelet-európai és ázsiai országokba is átszármaztak. A másik a kubai tömeggyűlések évtizedei, amikor *Fidel Castro* pártjának és kormányának lelkes éltezői előbbi többórás beszédeinek végighallgatásával fejezhették ki szeretetelli elkötelezettségüket.

És akkor már meg is érkeztünk Magyarországra. A borzalmas 20. század harci cselekményektől mentes időszakában mindössze egyetlen (!) kormánypárti tömegdemonstrációról szólnak a krónikák: az épphogy megszilárdult hatalmú Kádár-kormányt támogató, a budapesti Hősök terén megrendezett mintegy százezres 1957. *május elsejei* nagygyűlésről. Bármennyire is csábító lenne a szokásos öncsalás, tény, hogy ez lényegében valóban önkéntes tömegmegmozdulás volt.

Elérkezve a mához: 2012. január 21-én lehettünk tanúi ismét (Budapesten) kormánypárti demonstrációnak, az *Orbán-rendszer* támogató; szintén kb. százezresre becsült tömegfelvonulásnak. (Az itt valóban előforduló, pénzen vett tüntetők diadalmas lengetése megint csak önámításra jó, éppúgy, mint a folyamatosan emelkedő kormánypárti licit.)

Tegyünk föl ezek után két kérdést: 1) Mik lehetnek egy kormánypárti, a kormány, a kormánypárt(ok), a kormányhoz közel álló civil vagy politikai szervezetek által szervezett utcai megmozdulás *céljai* s mily mértékben érhetők el? 2) És mik lehetnek a résztvevő tömegeket mozgató *belső késztetések*, amelyek utcára viszik őket?

Célok fentről

E kérdéseket és a válasz megkísérlését akkor sem takaríthatjuk meg, ha tisztában vagyunk a felsorolt példák egymástól teljesen eltérő politikai és ideológiai tartalmával, valamint történelmi értékelésével.

Az említett esetekben igazán két, az ötletgazdák számára kézenfekvő célt lehet azonosítani. Az egyik *belpolitikainak* mondható: a demonstráció által megtestesített eszme, politikai, illetve ideológiai gondolat, cselekvéssorozat köré csoportosítani a résztvevőket és a kívülről szemlélődőket. Utóbbi személyekben az előbbi mentalitással és a hozzá tartozó tevékenységgel való azonosulást gerjeszteni.

Ha képesek vagyunk tárgyilagosan szemlélni az idézett példákat, akkor ezt mindegyiküknél sikeresnek kell mondanunk, méghozzá nemcsak rövid távon (a szinte kézzel fogható azonosulás a korábbi esetekben *évtizedekig megmaradt*). Így azt sem tagadhatjuk, hogy ameddig az Orbán-korszak kitart, addig az ún. békemenetnek és utódainak a célja is megvalósulhat.

A másik nyilvánvaló cél külpolitikainak mondható: a nemzetközi szervezetek vagy fajsúlyos nagyhatalmak (Népszövetség, USA, ENSZ, EU stb.) előtt annak demonstrálása, hogy a szervező kormány, kormánypárt mögött *öt lelkesen támogató tömegek* állnak.

Ha itt sem hagy el minket a tárgyilagosság, akkor viszont meg kell állapítanunk, hogy ez a cél *sohasem vagy csak kis részben* teljesülhetett. Mert például a náci Parteitagok óceánnyi mennyiségű félelmet kelthettek ugyan, ám átverni csak ideig-óráig és csak itt-ott sikerülhetett a becsukott szemű politikai erőket. Utána azután jött a kiábrándulás, lásd második világháború elő-, közép- és utótörténete.

Ám ha olyan közelebbi példára gondolunk is, mint az 1957. május 1-jei tömeggyűlés, rögzíthetjük, hogy az ENSZ bizony

még hat évig nem vette le a napirendjéről az ún. magyar kérdést. Végül csak akkor, amikor a Kádár-rendszer konszolidációjának kormánypárti tüntetésektől mentes, *valódi tettei* voltak észlelhetők.

Ennek megfelelően kétséges, hogy a mostani hazai kormánypárti utcai menetelések külpolitikai haszonnal is járhatnak.

Miért hagyják, hogy úgy legyen?

Nehezebb egyértelmű válaszokat adni a második kérdésre, bár ez ügyben számos politikai elemző rengeteg gumicsontot elrágott már. Lehet, hogy én sem keltek elégedettséget, de azért szeretném elkerülni az igen-nem, vagy-vagy, fekete-fehér típusú feleleteket – épp ezért hadd nevezzem meg ezeket.

Az egyik végtel makroszociológiai nézőpontból a mozgósított tömeget mint *egészet* kezeli. Az egésznek tulajdonít egységesnek vélt motivációt. Végülis mindegy, hogy ez konkrétan a „lefizették őket” és a „Cipolla-jelenség” végpontjai közötti skála mely értékén helyezkedik el: egyoldalú és leegyszerűsítő. (Ma már sokan divatjamúltnak tekintik Freud évszázados teóriáját a kultúra ösztönök általi legyőzéséről – de eredményesen nem sikerült még mostanra sem megcáfolni. Ám jelen témánk szempontjából nem tudunk messzire jutni vele.)

A másik végtel álláspont viszont – némi joggal – az *egyént* veszi célba: az egyéni készítésben véli megtalálni a kormánypárti demonstrációk aktív támogatásának okát. Ez annyiból teljesen reális, hogy a tömeget is egyének alkotják, mindegyikük saját, a többiekétől különböző kudarcokkal, vágyakkal, egyéni tragédiákkal, kisiklásokkal, egyéb készítésekkkel. Viszont éppen ezért nem tudunk mit kezdeni velük, ha a szemünk előtt lejátszódó *csoportos* jelenséget szeretnénk megmagyarázni. Arról nem is szólva, hogy – konkrét, egyéni explorációk híján – nem tudunk

korábbi tapasztalatainkból és elméleti hovatartozásunkból eredtetett feltételezéseknél messzebbre jutni, különösen, hogy ennek szakmai-etikai gátjai is vannak.

Valahol középen vélem megtalálni a – korántsem abszolút magyarázatot adó – feleletet: a csoportok szintjén. (Itt nem alkalmaznám az elkapott és sokszor zavarosan használt „közösség” kifejezést, amely néha még a „polgárnál”, a „nemzetinél” vagy a „zembereknél” is elkapottabbnak és zagyvábbnak tűnik.)

Csoportazonosulások

Ugyanis, ha a kormánypárti demonstrációk szervezőinek céljai között említettük az *azonosulás* létrehozását, ennek elérését akkor tarthatjuk eredményesnek, ha összetalálkozik a résztvevők belső készítésével: az ő *azonosulásukkal*. Mármint botrányos módon azt gondolom, hogy közvetlenül *azonosulni* igazán nem eszmékkel, ideológiákkal, hanem az ezeket hordozó, belsővé tevő *csoportokkal* lehet.

Tegyünk egy kitérőt az *azonosulás*, a társas identitás irányába, úgy, hogy talán nem csak a kormánypárti tüntetésekre, hanem egyéb megmozdulásokra is kapunk szociálpszichológiai indítástú szempontokat.

A helyzetre *többféle magyarázat kínálkozik*. Így például a paternalista, kivetítő messiásvárás tétele, amelyről az utolsó fejezetben értekeztem. Vannak politológiai vagy politikai szociológiai értelmezések is, amelyektől tartózkodom. A bármelyik oldalon résztvevők és bevonódottak nyilván számos racionalizáló magyarázatot is elő tudnak vezetni.

Én most a *társas (social) identitás* szempontjából közelítenék.

A társas identitás tulajdonképpen az *én* (szelf, énképpel rendelkező egyén) része. Forrása annak tudata, hogy valamilyen társadalmi csoport/csoportok tagja vagyunk. Ez értéket jelent számunkra, aminek érzelmi összetevője is van, vagyis érzelmileg is átéljük odatartozásunkat. Így itt is egy bonyolultabb attitűddel van dolgunk. Ebbe beletartozik, hogy valamit gondolunk az ügyről, önmagunkról, beállítódásunkról; mögötte érzelmi és motivációs háttér található; s végül mindez valamilyen szándékos cselekvésbe torkollhat.

Ha a társas önazonosságunk pozitív előjelű, akkor ez növeli önértékelésünket. A *bizonytalanság* viszont elősegíti, hogy igyekezzünk meghatározni önmagunkat társas szinten is, és útmutatást ad további viselkedésünkhöz.

Mármost a valahová tartozás szükséglete korántsem csak human valami. Már az állatvilágban is fölismerhetjük jelenlétét, vagyis itt sem egy társadalom meghatározta neoformációval, hanem valami *ősibb késztetéssel* van dolgunk. Mind az állatvilágban, mint az embernél a valahová tartozás szükségletére épül egy másik motívum: a *biztonságigény*. Ettől viszont egyenes út vezet a társas azonosulás jelenségéhez.

A társas identitás sokféle társas viselkedésre adhat magyarázatot. Így a jelenben tapasztalható társas, csoportos, tömeges megnyilvánulásokra is. Közben *ellentmondásokkal* is találkozunk nem egyszer.

Jól ismert például a divatkövetésben az a jelenség, hogy a legújabb divatirányzatnak megfelelő ruha, cipő, kiegészítő azonnali beszerzésével megfelelni kívánók ezzel *ki óhajtanak tűnni* saját referenciacsoportjukból, kortárscsoportjukból. Ugyanakkor éppen ennek a tömeges felvállalásával *be is olvadnak* ebbe a csoportjukba. A politikai eseményekben (például egy utcai tüntetésnél) sem más a mechanizmus.

M. B. Brewer az optimális különбözés elméletével (optimal distinctiveness theory) kísérel meg magyarázatot adni arra, hogy

miért tapasztaljuk meg e két ellentétes tendencia: a *beolvadás/asszimiláció* és az *elkülönülés/disszimiláció* egyidejű megjelenését. Magyarázata szerint alapvető *feszültség* észlelhető aközött, hogy szeretnénk másokhoz *hasonlítani*, szeretnénk társas azonosulásunk tárgyától egyetértést kicsiholni és aközött, hogy *különbözni* is kívánunk ugyanettől a tárgytól, amivel különlegességünket is felmutathatjuk. És éppen ez a feszültség vezet oda, hogy az egyének és csoportjaik mindenféle asszimiláció és disszimiláció között igyekeznek megnyugtató *egyensúlyt* találni. Ennek eredménye pedig a többféle formában tapasztalható konkrét társas azonosulások sora.

Az azonosulás tárgyaiként szereplő csoportok nagyon változatosak: lehetnek igen tágak (emberiség, Európa, magyar nemzet) és szűkek, vagy ha úgy tetszik, exkluzívak (saját vallásom, szakmám, családom, párthoz tartozásom, hobbicsoportom, szervezetem).

Hogy témánkhoz közelítsünk: a *magyarok* jórészt nem elégti ki az, hogy a magyar nemzethez tartozónak tudják magukat, mert ez túl tág kategória, amelybe bele lehet olvadni, de nem ad elegendő módot a más csoportoktól való elkülönítésre. (Kivételez alól, ha a nemzeti csoportot más nemzetek *ellenében* határozzuk meg, amelyeket ellenségnek kiáltunk ki, hogy a sajátunkat különlegesnek tarthassuk – ezt a nacionalista ideológiák és a rájuk épülő politikai filozófiák ki is használják meglehetősen demagóg módon.)

Ezért van szükség a szűkebb csoportokra, amelyeket más csoportoktól meg lehet különböztetni, miközben tagjainak hasonló tulajdonságait lehet észrevenni. Például tartozhatok a „jó” vagy „igaz” magyarokhoz, ami máris csak részhalmaza a magyar nemzetnek. Viszont ebben a csoportban a többi „jó” és „igaz” magyarral vagyok együtt. Együttal elkülönülhetek csoporttársaimmal együtt a „rossz” vagy „idegenszívú” magyarok csoportjától, akiket már nem is tartok magyarnak.

Ez a *kettéhasítás* (ami önmagában is *szorongásoldó* védekező mechanizmusa a személyiségnek) elkülönítheti a kormánypártiakat az ellenzékiektől, az Orbán-hívókat az Orbán-gyűlölőktől, a roma magyarokat a nem roma magyaroktól, a liberálisokat a konzervatívoktól, a szakembereket az amatőröktől, a gójokat a zsidóktól – és így tovább a végtelenségig. Azt persze jobb nem piszkálni, hogy egy-egy kategorizált halmaznak mi a *valóságos tartalma* és hogy ez megfelel-e a kategória elnevezésének. (Erről a problémáról sokat lehet olvasni „előítélet” címszó alatt.)

A *politikai megosztások* (pl. tüntetők-ellentüntetők, millások-békemenetese, fideszesek-emeszpések, baloldaliak-jobboldaliak) azért is működnek, méghozzá tartósan és eredményesen, mert az egyének társas identitásához a túl általános és a túl szűk csoportok nem felelnek meg, zavaróak. Ezért – nem tudatosan – olyan csoportokat választanak azonosságuk megvallásához, amelyek a nagyobb közösséghez tartozás érzését is kiváltják belőlük, ugyanakkor elég kizárólagosak ahhoz, hogy másokhoz képest meg tudják különböztetni önmagukat.

Ez az *egyensúlyra törekvés* az optimális különbözőség elméletével kiválóan magyarázható. Ám azt okvetlenül hozzá kell tennünk, hogy az ilyen társas azonosulások sohasem bebetonozottak, statikusak, hanem az idő, a hely, a körülmények és az egyéni tapasztalatok függvényében *dinamikusán változhatnak*. (Az már szinte a kóros határát súrolja, ha valaki kimozdíthatatlanul belefagy egy korábbi, esetleg ősrégi állapotába.)

A változás reménye élteti egy demokratikus berendezkedés esetén a politika aktorait, hogy képesek lesznek a saját befolyásolási lehetőségükkel eredményesen bánni. Hogy ez nem hiú remény, azt a közvélemény változásainak mérhető trendjei is igazolják.

Az a gyakorlati tapasztalat, hogy a tüntetők tábláikon valamelyik politikust éljenzik, hogy valamilyen józan ésszel megmagyarázhatatlan jelszót skandálnak, zászlókat és jelszavakat

mutogatnak, leköpködnek egy bűnbakot – nos, ez a felszín. A mélyben a *mi* csoportunkkal való azonosulás (ezt nevezi a szociálpszichológia in-group-nak) és a *más* csoportoktól való elhatárolódás (out-group) található. És az a motivációs háttér, amelyet a fentiekben próbáltam kibontani.

Végül. Nem kívánok itt most kitérni a *vezér szerepére*, amely Mussolinitól Castrón át Orbánig oly sok változatban észlelhető. Mindössze azt szeretném kimondani, hogy a vezérkultusznak csak egyik oldala a *tudattalan egyéni vágyak kivetítése* egy erre alkalmasnak talált (ún. karizmatikus) személyre. A másik, nem kevésbé lényeges oldala viszont azzal a kisebb vagy inkább nagyobb *csoporttal való azonosulással*, amelynek győzelemvárása, mennyországvárása és messiásvárása a kiválasztott személyben összpontosul – ha ez nem is mindig látszik egyértelműen.

Béke vagy háború?

A legelején kizártam a *háborús* kormánypárti demonstrációkat fejtegetéseim köréből. Most hadd tegyek mégis kivételt egy történeti, ennél fogva tanulságosnak gondolt irányban. Ugyanis Európában az első világháború előtt sajátos helyzet jött létre korabeli szemtanúk szerint.

Több mint hat évtized nyugalom, és bár nem konfliktusmentes, ám mégiscsak összeurópai kulturális fejlődés és békés építkezések után a két-három régi generáció helyére lépett új és háborút sohasem látott nemzedékek izgatott és lelkes nemzetizásló-löbögatásba kezdtek. A korábbi európai testvérek: olaszok, németek, franciák, osztrákok, csehek, magyarok, szerbek, belgák egymás gyűlölt ellenségeivé és egymás szemében megsemmisítésre méltó, sátáni népekké váltak. Az akkori médiát elárasztották (Stefan Zweig szíves közlése szerint, Tandori Dezső tolmácsolásában) a „gyorsan forralt hazafiak”.

Az égi boldogság és a küszöbön álló végső győzelem lelkiállapotában frontra indulók között szólalt meg – Európában korántsem egyedülként – a magyar háborús költészet emblemikus alakja, Gyóni Géza, aki „Ferdinánd jár a hadak élén” című harci indulójában ezt írta 1914 júliusában:

Ami most készül, szent leszámolás lesz
S nyugalom, áldás, béke a jövőnek.
Virágos ékes fegyverünk nyomában
Nagy Békeország vasfalai nőnek.

Ez nem az „Elsüllyedt irodalom” című cikksorozat akárhányadik folytatása akar lenni, ezért csak egyetlen analogikus összefüggésre hívnám fel a figyelmet.

Ma, 2012-ben szintén több mint hat évtizednyi csendes béke van a hátunk mögött, két-három kimenő generációval és ugyanannyi bejövővel. Kevés dologtól irtóznék annyira, mint a jövő (szerencsére lehetetlen) megjósolásától. Ám merném én bárkivel együtt felelősségem teljes tudatában állítani, hogy a legbékésebb diadalmenet és kormánypárti felvonulás – némi harcos gyarmatellenességgel, xenofóbiával, szeretünkviktorozással és más hasonlókval is fűszerezve – sohasem torkollhat gépkarabélyok és rambókések kiontottá testnedvekbe? Még akkor sem, ha lelkes szervezői és propagátorai a közelesen eljövő Nagy Békeországot vizionálják?

Tudom, tudom: az egy teljesen más kor volt, más emberekkel, más eszmékkel, más körülményekkel, a történelem pedig nem ismétli önmagát, nem lehet kétszer ugyanabba a folyóba lépni sattöbb, sattöbb... És mégis, emlékeztetnék arra, hogy fent nevezett lelkes és lelkesítő háborús költő alig négy hónap elteltével, 1914 novemberében ezeket a máig közismert sorokat róttá papírra, egyenest a hadszíntérről címezve:

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
Hosszú csahos nyelvvel hazaszeretőket(...)
(...)Küldjétek el őket csak egy éjszakára,
Hogy emlékezzenek az anyjuk kínjára.

A PATERNALIZMUS ÚTJAI

„Pater noster qui es in coelis...”¹

(A Miatyánk első szavai)

Volt egyszer egy (talán sok) közepes lakosszámú, közepes gazdálkodású, közepes problémákkal küszködő, közepesen eladósodott *falu* a mai Magyarországon. Eljött a választások évének vége, és néhány bajjal kellett szembenézniük.

Egy évvel korábban beadtak egy pályázatot a Leader program keretében a játszótér megépítésére, egy év után sem volt eredményhirdetés. Amikor lejárt a településörök szerződése, nem került finanszírozó. A közcélú munkát végzők szerződése is lejárt, és nem működött még az új közmunkaprogram. Az ÁNTSZ fogorvosi ellátást írt elő, de a megfelelő feltételek híján az engedélyt nem adta ki, mert az önkormányzatnak nem volt pénze a feltételek megteremtésére. A vis maior alapból igényelt pénzt nem kapták meg. Az ígért óvodai normatívát nem kapták meg. A hivatal pénzügyi tevékenységét nem szervezhették ki, bár gazdaságos lett volna. (A példák valóságosak.)

Nem azért soroltam föl a fenti példákat, hogy tárgysorozatba vegyem a hazai közigazgatás akkori vagy éppen mostani szétzilált állapotát. Hanem azért, hogy rámutassak a *helyben tervezett megoldásmódokra*. Nem, ne tessék arra gondolni, hogy az önkormányzat esetleg saját erő mozgósításával vagy más falvakkal való összefogással, netán a lakossághoz fordulással próbálkozott.

¹ „Mi atyánk, ki a mennyekben vagy...”

Nem, hanem azzal, hogy a polgármester *leveleket írt* az ÁNTSZ-nek, a Foglalkoztatási Hivatalnak, a pénzügyekben illetékes államtitkárnak, a vis maior alap ügyében illetékes államtitkárnak, a közoktatás ügyében illetékes államtitkárnak, a közmunkaprogramban illetékes államtitkárnak, a településörsegek ügyében illetékes miniszternek.

És nem is róhatjuk meg érte. Mert nálunk már évtizedek (vagy tán évszázadok) óta ez a módi. Ettől várható eredmény tán. Attól, hogy a mennyben lakozó Állam Bácsihoz, illetve az ő személyes, hogy ne mondjam: földi képviselőihez fordul egy mindenben átlagos, ámde bajba került falu vezetője. És e nézőpontból az is érdektelen, hogy mire nem kapott máig sem érdemi választ és mit sikerült házalásai során megoldatnia.

Nem teljesen ide tartozónak látszik, de az, hogy sokan minden hazai makropolitikai és makrogazdasági probléma megoldását az Európai Uniótól, a Valutaalaptól, a NATO-tól, az ENSZ-től, Merkeltől, Obamától, Putyintól és még ki tudja mitől és kitől várják, lényegében szintén hasonló mentalitást rejteget. Ami aztán a nyomtatott és elektronikus sajtó, a webegy és a webkettő által lelkesen sugárzott *wishful thinkingben* találja meg a hőn várt, ámde rendszerint mégis elmaradó katarzist. (Ugyanazokat utálni és gyűlölni vagy minden rossz előidézőjének megtenni – ez az egész jelenség fonákja.)

Nem véletlen, hogy immár évek óta a liberalizmus, a szabadelvűség szitokszónak számít minálunk, a szabadság utáni vágy, netán a vele élés pedig illetlenségnek. És ennek semmi köze nincs ahhoz, hogy van-e liberális párt Magyarországon, és ha igen, hogyan politizál. Ugyanis az *antiszabadság* ideológusai nem önmagában a szabadságtól rettegnek, hanem a vele járó *felelősségtől*.

Mert egy apától (szülőtől) szorosan függő vagy éppen e szoros függőségtől megszabadulni igyekvő és fellázadó *gyerek* nagyon tud szabad lenni. De felelős nem. Ahhoz – konkrét vagy átvitt értelemben – *föl kell nőnie*, bizonyos fokig vagy teljesen felnőtté kell

válnia. És akkor már nem csak lázadozik és ugrabugrál, hanem felelősen vállalja és megszabja a *saját sorsát*.

Mármint ha minden állampolgár így akar élni, akkor egymással is számolniuk kell, akkor egyeztetni kell készítéseiket és érdekeiket, akkor nem egymás legyőzésével, hanem a kölcsönös türelmen alapuló *együttműködéssel* kell foglalkozniuk. A perszónális hatalmi motivációval rendelkező politikusok (erről a jelenségről tettem említést az első fejezetben) éppen erre képtelenek, mondhatni: nincs türelmük hozzá és nem is érdekli őket.

Ez az *attitűd* egyenesen vezet ahhoz a jelenséghez, amelyet trendi szóval, ám nem mindig végiggondolva *paternalizmusnak* szoktak nevezni. Innen rögtön két kérdés következik. Az egyik: vajon mennyire kulturális, történelmileg meghatározott és hosszú távon észlelhető avagy környezetileg meghatározott és rövid távon is befolyásolható jelenséggel van dolgunk? A másik: milyen egyén- és csoportpszichológiai tényezők tartják életben a paternalizmust?

Kulturális vagy aktuális?

A magyar politikai nemzet szemszögéből nézhetjük az elmúlt 1000 évet éppúgy, mint az elmúlt 100 évet. Előbbit szemlélve azt látjuk, hogy a katolicizmus (és a politikai propagandával ellentétben: *nem* a kereszténység), lényegében *István a király* óta államvallás, a saját hierarchiájának és ehhez kapcsolódó ideológiájának általánossá és elfogadottá tételében paternalista mentalitást hozott létre és támogatott.

Ez a folyamat túlterjedt a római katolikus egyház belső hierarchiáján, és olyan laikus intézményeknél is ebben az irányban hatott, mint a közigazgatás vagy az iskolarendszer (utóbbin nem csak a szervezetet, hanem a közoktatás metodikáját: az ún. porosz típusú nevelést is értve). A hierarchikus szervezet velejáró

rója az is, hogy a tisztségviselőit: érsekeket, püspököket, egyéb vezető beosztású papokat nem választják, hanem fölülről lefelé nevezik ki.

Igen ám, de ha a vallást mint a paternalista kultúra gerincét és hordozóját fogjuk föl, akkor azt is észre kell vennünk, hogy a katolicizmus előtt és után is volt/van élet. Ugyanis a szempontunkból fontos hierarchia más hazai vallásokra már nem jellemző.

A katolikus helyi egyházközség központi alakja a pap, aki felszentelt feje az előbbinek és képviselője a Vatikánnak, a pápaság központjának.

Ezzel szemben a protestáns egyházaknak (és persze a keleti ortodox egyházaknak az 1054-es egyházszakadás óta) nincs a Vatikánhoz hasonló központja, sem a római pápához hasonló feje. A nálunk legelterjedtebb régi keresztény egyházaknak: a reformátusnak és az evangélikusnak papja sincs, csak *lelkésze*, aki a *hitélet* főszereplője, a lelkek gazdája. A gyülekezet megfelelő működéséről és a szervezet igazgatásáról pedig a *presbitérium* gondoskodik, élén a választott főfelügyelővel, illetve főgondnokkal.

A zsidó hitközségek szintén függetlenül, nem-hierarchikusan működnek, a *kilét* (a hívek közösségét) választott elöljáróság irányítja, élén a *rasekollal*. A *rabbi* pedig szintén nem pap, hanem tanító (némi leegyszerűsítéssel csak Áron, Mózes testvére tekinthető [fő]papnak, ezzel szemben viszont a Názáreti Jézus rabbi volt), és alapesetben a közösség hívja/választja meg e funkciójába.

Nincs ez másként a buddhista, iszlám, hindu gyülekezetekkel, valamint a kisebb-nagyobb keresztény vallási szervezetek, közösségek és egyházak túlnyomó többségénél sem.

Ami pedig a magyar történelem elmúlt 100 (vagy akár 150) évét illeti, szintén mindkét féle hagyományra találunk példát. Az osztrák, majd az osztrák-magyar monarchiát végiggyalogoló *Ferenc József* (k. und k.), a királypótlék *Horthy Miklós*, a rövid ideig regnáló, ámde mély benyomást keltő *Rákosi Mátyás*, később pe-

dig az igen hosszú uralmat magáénak mondható vidámbarakkos *Kádár János* nyilvánvalóan a paternalista vonulatot erősítette.

Ezzel szemben a köztes időszakok, hogy ne mondjam: interregnumok inkább távolították a hagyományokat, értékeket és normákat attól, amit paternalistának szoktunk nevezni. De ha nem csak politikai korszakokban és rendszerekben gondolkodunk, akkor *antipaternalisztikus* hatásúnak tarthatjuk például a szakszervezeti mozgalom mintegy fél évszázadát a 19. századi kezdetektől az 1940-es évek második feléig, úgyszintén a sokszínű többpártrendszer, a lassan kibontakozó civil társadalom avagy éppen az államtól függetlenedő gazdasági élet virágzását a rendszerváltozásnak nevezett békés fordulattól *Orbán Viktor* ellenforradalmáig.

Végülis kimondhatjuk, hogy a nálunk egyre látványosabban reneszánszát élő (ezzel szemben a világ értelmesebb irányítású országaiban egyre inkább visszaszoruló) paternalizmus *kulturálisan* is rögzült meg nem is, rövid távú *politikai* és rendszerváltozások által befolyásolt is meg nem is.

Miért kell az Atya?

És akkor most ugorgyunk egyet: hagyjuk magunk mögött a történelem és kerüljük el messziről a napi politikai változások színterét. Foglalkozzunk a másik kérdésünkkel: milyen pszichológiai és szociálpszichológiai tényezők tartják életben nálunk a másutt már agonizáló paternalizmust?

Vajon mi készíti az állam, a szervezetek, a kisebb közösségek tagjait arra, hogy alávéssék magukat egy *nem mennybéli atya* uralmának, hogy – szinte feltétel nélkül – engedelmeskedjenek neki? És milyen mértékben?

Az atya (főnök, cár, diktátor, vezér stb.) számára a *jó alattvalók* legkellemesebb típusa az olyan, egyéni fejlődés szintjének legko-

rábbi szakaszában megrekedt személy, aki olyan, mint a *kisgyerek*. Aki tőle kap mindent: erőt, hatalmat, tág értelemben táplálékot, gondoskodást. Amikor törvényileg nagykorúvá válik, akkor is szüksége van másokra: barátokra, házastársra, főnökre vagy éppen egy rajongásra alkalmasnak talált kedves vezetőre. Akkor érzi jól magát, ha ilyenek társaságában van – valóságosan, ha pedig nem lehet, akkor virtuálisan.

A szülőhöz való ragaszkodás ebben a tágabb szociális térben is megjelenik. Ennek érdekes rítusai lehetnek, kultúrától függően. Egy ilyen emeljünk ki: a kézcsókot. Ugyebár a magyar hagyományok szerint a szülőnek (nem csak az anyának, hanem eredetileg az apának is) kézcsók jár. Mármost ebből ered, hogy a hívők kezét csókolnak a szentatyának vagy helyi képviselőjének: a püspöknek; még a szentek szobrainak kezén is láthatjuk, különösen búcsújáró templomokban, a sok kézcsók jellegzetes nyomait. (A görögkeletinek nevezett igazhitűeknél ennek sokszorosát.)

A modernizáció elsorvasztja, szűk mezgyére korlátozza az ilyen rítusokat. Ezért meglepődünk, pedig minek, ha valamely fiatal- vagy középkorú karizmatikus politikusunknak (férfinak!) rajongói sorából egy-egy idősebb férfi vagy nő kezét csókol.

No ez persze nem tömeges jelenség, csak egyes miniszterelnökökre terjed ki, azonban az ajakkal érintés szimbolikája más aktusokra tevődik át. Ilyen a fényképek, plakátok csókolgatása – és mindaz a szájhoz köthető aktus, amivel gyakran találkozunk: kiabálás, fütyülés, egybités szövivők szövegelese, artikulálatlan ordítózás, éljenzés, jelszavak skandálása és a végponton a hangos zokogás.

A Freud által *orális* (szájjal kapcsolatos) szakasznak nevezett koragyermekkori fázis e jellemzőit látjuk azoknál a személyeknél visszatérni, akik erejüket másokból, témánkat tekintve főképpen a vezéregyenységekből merítik.

Téves viszont az az elképzelés, amely az ilyen személyeket egyszerűen a függőség szempontjából írja le. Bár a baráttól,

társtól, vezértől függhetnek ők, nem a függés élvezete motiválja őket. Hanem – bármilyen meglepőnek is tűnik első hallásra – a hatalom élvezete.

Ugyanis a szülőfigura valóságos hatalma rájuk is kisugárzik, őket is hatalommal ruhazza föl. A közbeszéd az ilyen embereket – némileg jogosan – a szervilis, mameluk, alázatos, táskahordó, biciklista, talpnyaló és más hasonló jelzőkkel látja el. Ám a lényeg mégiscsak a *hatalom akarása*, ami ezúttal úgy valósul meg, ahogy a gyermek szívja magába (orálisan) az anyatejet.

A fejlődés orális szakaszában megrekedt személyek élvezik, hogy hatalmasokat szolgálhatnak, nem a függőség miatt, hanem mert ők is *erőt nyerne*nek általuk. Rengeteg példát kaphatunk ki a történelemből erre, de gondoljunk tán a 20. század egyik jellegzetes munkakörére: a *kápóra*. A KZ-lágerek rabjai közül kiválasztott és külön szabályok alá sorolt, egyúttal kivételezett kápókon kiválóan lehet tanulmányozni az itt leírt jelenséget.

Természetesen botorság volna azt gondolni, hogy egy paternalisztikusan szervezett társadalmat kizárólag a kápók és más, orálisan fixált alattvalók tartanak életben. Egy másik jellegzetes és itt kiemelendő típusa a hatalomorientált egyéneknek egy hierarchikusan berendezett társadalomban azoké, akiket a *segíteni akarás* vezet. Látszólag itt az altruizmusnak, a szeretetnek, a mások iránti jósnak az esete forog fenn. Erre a látszatra magukat kereszténydemokratának nevező politikusok szoktak ráerősíteni. Valójában ez a ráerősítés jobb esetben az önbecsapás, rosszabb esetben a képmutatás.

Holott csak arról van szó, hogy a segítséget kapó, hogy ne mondjam: elszenvető, elismerten gyengébb, mint az, aki őt segíti. Másként szemlélve: újra itt van a korábban tárgyalt meglehetősen improduktív nulla összegű játszma, azaz a nyerő-vesztő helyzet. Amilyen mértékben segít és ezzel *nyer* az egyik, olyan mértékben kap és ezzel *veszt* a másik. (Az megvan, amikor a napi jócselekedetét elvégezni akaró kiscserkész/kisdobos az ismert

kabarétréfában mindenáron átvezeti a vakembert az úttesten, annak ellenére, hogy utóbbi az ellenkező irányban akart volna továbbmenni?)

Ebből ered az az ismert jelenség is, hogy a szegények, elesettek, kiközösítettek nem egyszer önérzétesen elutasítják az adományokat, a viszonzatlan (mert viszonzozhatatlan) segítséget, mondván, hogy őket ne alázza meg senki, sem állam, sem ember.

Mindennek annyi köze van a paternalista berendezkedéshez, hogy a hierarchia csúcsán levő személy(ek) nyugodtan hátradőlhet(nek). Egyrészt mert csökkenthetik saját büntudatukat, másrészt mert rátestálhatják a szociális érzékenység szerepét egy erre alkalmas, ugyanakkor engedelmes csoportra. Olyanokra, akik készítésében a mások kontrollálása, manipulálása, dominálása játszik fő szerepet ilyen sajátos formában megjelenve.

Van egy olyan típus is, amelynek képviselőire az *agresszivitás*, a fizikai erőszak jellemző kezdetben, életük korai szakaszában. Ez azután kifinomultabb formáknak adja át a helyét: mások manipulálásának, kontrollálásának, győzelemre törekvő alkupozícióknak, a versenytársnak tekintett környezet kicselezésének, átverésének, legyőzésének.

Itt – bármily furcsának tűnik – a hatalom forrása nem valami szülőfigura, hanem *saját maga*: az erőt saját hatalmi tevékenységéből meríti. A paternalizmushoz annyi köze van, hogy ennek a típusnak zavartalan kielégülése tartósan csak egy szigorúan működő, vezérrel rendelkező hierarchikus szervezet ernyője alatt lehetséges. Ha valaki e típus hordozóiban például egyes rosszindulatú komisszárokra, számonkérő kormánybiztosokra ismerne bármely korból – nos, az nem a véletlen műve.

Hozzá kell tennünk persze, hogy ezek csak a legjellegzetesebb típusok, amelyek a paternalizmust fenntartják. És mint minden tipológiánál, tudnunk kell, hogy az egyének sohasem típusok, hanem saját személyiségüknek megfelelően működő, bonyolult lelkiéletű individuumok.

Ki jó Messiásnak?

Próbáljuk meg még egymásra vonatkoztatni a szülői (atyai) szerepet betöltő *vezért* és a gyermeki helyzetben levő, alárendelt *alattvalókat*. Mi tartja életben ezt a kapcsolatot, amely nem létezne, ha valamelyik fél kilépne belőle?

A helyzet kulcsa talán ott lehet, hogy – legalábbis a mi országunkban – a lakosság nagy része nemzedékeken keresztül hol osztársadalmi, hol csoportos, családi, hol pedig egyéni kudarckokat kellett megélnen. Jól számolom: ha valaki még a második világháború előtt született és ma is él, akkor mintegy két-három nemzedéknyi élet során 8 (*nyolc*) *rendszerben* volt szerencséje így vagy úgy létezni és valahogy túlélni? Ha ehhez még hozzávesszük a generációk közötti kultúraátadás zavarait, akkor el kell ismernünk: ez a nép (nemzet, akármilyen) annyi balsors után szomjazza a jót, valami harmonikus életet akar, saját és családja, környezete életének szebbé, de legalábbis elviselhetővé válását óhajtja.

Mármost mi tudjuk, hogy ez sok mindenben (egyénen, családon, szocializáción, mentalitáson stb.) múlik – de vannak, akik nem tudják. Ezért a megoldást nem önmagukban, kapcsolataikban, döntéseik jószágfokában, élő és élettelen környezetükhöz való viszonyukban keresik. Hanem egy felsőbb lényben. Odáig már eljutottak, hogy ez a felsőbb lény nem a Teremtő, az Örökkévaló, az Atya, akinek eljön majd az országa, akinek a nevét ki sem szabad mondani, hanem az ő személyes küldötte, akinek eljöttét a próféták megjósolták: a *Messiás*, aki megváltja a világ bűneit.

Ezért teremtenek maguknak messiásokat az emberek tömegei. (Annak pedig nem mindenki van tudatában, hogy a messiások, az első autentikusnak mondható Messiást is beleértve, rendre hogyan végezték.)

És mivel kudarcaikat, várt örömeiket, vágyaikat kivetítik valamilyen erre alkalmas személyre, elhiszik, hogy ez a szemé-

hozza el nekik a megváltást. Mármost a messiási szerepbe került vezetők, vezérek kell, hogy rendelkezzenek olyan személyes tulajdonságokkal, vagyis karizmával, úgyszintén bizonyos képességekkel, ami miatt el tudják és el is akarják vállalni ezt a rájuk rakott szerepet.

Ha végignézzünk a világban – és itthon – azokon a vezéreken, uralkodókon, államférfiakon, akiket népük messiásnak kent föl, akkor nagyon nehéz megtalálni azt a közös tulajdonságot, ami mindegyikükben megtalálható. Hiszen ha csak olyan népszerű diktátorokra gondolunk a történelemből, mint *Mussolini, Sztálin, Hitler, Kadhafi* vagy *Castro*, akkor reménytelenül szétárjuk a kezünket: ugyan mi a közös bennük?

Mégis, azt hiszem, van egy olyan nagyon fontos személyiségjegy, amely mindegyikükben és az itt fel nem soroltakban is megtalálható. Ez a túlbujánczolt *én-kiterjedés* (ego-diasztolé). Az az attitűdjük – meggyőződésük, érzelmi irányultságuk és cselekedeteik –, ami lehetővé teszi, hogy képesek legyenek átlépni hétköznapi és valóságos adottságaiknak megfelelő korlátjaikat, és legalább képzeletben, de sokszor a valóságban is, ha nem is a világ, de egy körülírható világ mindenható uraivá váljanak.

Közkeletű tévedés azt tartani az ilyen karizmatikus személyiségekről, akiket tömegek imádnak és hordanak a vállukon, hogy örültek, elmebetegek. Szó sincs róla: látszólag hétköznapi emberek, olyanok, mint mi is vagyunk, akik imádjuk és a vállainkon hordozzuk őket.

Néhány más, a fent említettnél lényegtelenebb tulajdonságban is hasonlítanak egymásra:

- személyes, ámde sokszor felszínes vonzerővel rendelkeznek;
- hiányzik belőlük a megbánás és a szégyenérzet; ezért saját tévedéseikkel nem is néznek szembe, másokat szoktak hibáztatni kudarcaikért;
- empáthiában szenvednek;

- agresszivitásuk bensőleg kontrollálatlan;
- manipulálnak másokat, akikre csupán mint cselekvésük tárgyra néznek;
- valójában rejtett egoisták, akik szándékosan hajlandók megszegni a közösségi normákat;
- egyébként stabil és magas szinten tartott teljesítményüket zavaró érzelmek bizony semmiképp sem befolyásolhatják.

Az ilyen személyek megnyilvánulásait *pszichopátiás* vagy *szo-ciopátiás* (disszociális vagy antiszociális) reakcióknak szokták nevezni az illetékes pszichiátriai kézikönyvek.

Válaszúton

Végül azt a kérdést is föl kell tennünk, hogy *merre tovább?* Ha a paternalizmust vissza szeretnénk (vissza szeretnénk?) szorítani a közéletben, mindennapjaink cselekedeteiben, az állam föl-építésében, akkor mit tehetünk? Számomra kézenfekvő, hogy a paternalizmus *hosszú távon tönkre tud tenni egy egész országot* (nem szeretnék nemzethalált vizionálni, de...), éppen ezért érdemes lenne valamit tenni ellene. Ám az is nyilvánvalónak tűnik föl, hogy két igen eltérő irány válaszútján állunk (most és mind-örökké).

Az egyik igen bonyolult, és amint az előzőekből kiderült, hosszú távú stratégiák és rövid távú döntések eredőjeként jöhet csak létre. Az utóbbi időben sokan sokat írtak és beszéltek erről, ezért csak utalnék arra, hogy az autonóm családi gyerekneveléstől és a porosz módszerű közoktatással való szakítástól kezdve az önálló, öntevékeny gazdasági és civil tevékenység, az öngondoskodás, a nem felülről vezérelt szolidaritás serkentésén át a hierarchikus viszonyok (majdnem) minden területen történő leépítéséig – az átfogó változás érdekében a téma *holisztikus, egészes kezelésére*

volna szükség. Ennek kifejtése nyilván meghaladja jelen írás és szerzője illetékességének határait.

A másik irány a paternalizmus erősítésének útja. A messiásvárás útja.

Az emberiség már több ezer éve várja a Messiást, aki egyes hitek szerint először, más hitek szerint másodszor fog előbb-utóbb megérkezni. Közben a magyarok, a Kárpát-medence ezer éves lakói itt ülnek magukban, nem tudják, hogy honnan jön majd ő. A Hargitáról? A Nagy-Fátrából? Netán a Felcsúti Havasokból? Ám ha egyszer úgy gondolják hogy eljött, akkor letérdelnek előtte és elimádkozzák az új imát: „Miatyánk, ki a hegyekben vagy...”

Majd az „Ámen” kimondása után keresztre feszítik.

ZÁRSZÓ

„A zuzmó szimbiózisból jön létre. Egy alga és egy gomba táplálja egymást. Átadják egymásnak, amit nyújtani tudnak, és elveszik egymástól, amire szükségük van. De mi történik, ha egyszer elhatározzák, hogy végső harcot folytatnak egymással a kő birtoklásáért, amelyen addig éltek?”

Csak a kő marad a helyén; csupaszon.”
(Ámosz Kenan)

Te, kedves Olvasó, aki idáig eljutottál, talán azt várod, hogy most majd valami magvas összefoglalót talállok eléd, amely még a leg-tartózkodóbb kritikusokat is elismerő csettintésre készíti.

Sajnos, csalódást kell okoznom, mert nem lesz semmilyen összefoglalás. Ugyanis a tárgyalt témák, bennük az én véleményeim, olyan bonyolultak, hogy aki csak egy leegyszerűsítő sűrítményre szeretne támaszkodni, annak úgyis hiába...

Viszont azért valamit szeretnék megosztani veled.

Ha azon az állásponton vagy, hogy az elmúlt több, mint 22 év politikai és társadalmi viszonyai csalódást okoztak – nem csak azért, mert nem hozták el a Kánaánt, hanem azért is, mert sok pokoli terhet raktak kis nemzetünkre –, és ha ebbe a korszakba beleérted a harmadik köztársaság kikiáltásától az e könyv megjelenéséig terjedő időt – nos, akkor nem állsz messze az én véleményemtől.

Az okokról már sokan írtak – a saját nézőpontomból én is ezt a könyvet.

A kérdés viszont az, hogy lehet-e valamit tenni a pokoli terhek lerakásáért? És ha lehet, akkor ki tehet ezért és mit? Mindebben pedig mi lehet a *Te* szereped? Felelnünk kell valamennyiünknek: lehet-e vagy sem, tehetünk-e vagy sem? És ha magadnak (magunknak) is föltetted (föltettük) a kérdést, hogy: „*Te mit tettél érte?*” – akkor lesz erkölcsi alapod (alapunk) mondani valamit bárki szerepéről, teendőket ajánlani neki, szem előtt tartva, hogy bármilyen szerepvállalás az autonóm ember, az egyén szuverén joga.

A válaszok elősegítéséhez csak egy, a könyv megjelenésekor friss adalék. Bizonyosan nem fog mindenki meglegedésére szolgálni, már csak azért sem, mert látszólag teológiai téma, amely nem érinti közvetlenül az előzőekben leírtakat. De azért ideírom:

Erdő Péter magyar római katolikus bíboros prímás kezdeményezésére és részvételével elindult egy zsidó-katolikus párbeszéd, a két vallási közösség szellemi vezetői között a közös pontok és az őket összekötő hagyományok keresésére. Az első, 2012. április 18-án tartott összejeövetelről idézném ide Radnóti Zoltán magyar zsidó rabbi gondolatát a zsidó imarenden beüli záróima szavairól, amelyek szerint *minden embernek törekednie kell a világ megjavítására*. Ima után ezzel a gondolattal kell mindenkinek hazamenni. És ez a gondolat a rabbi szerint a legfontosabb zsidó alapelvek egyike.

Ennyit a szerepekről és a feladatokról.

És hogy *most* hol tartunk? És mik a távlatok? És mi van Tipperary-vel?

Könyvem szövegfolyamát azzal a következtetéssel zárom, hogy sajnos Tipperary még ma is meglehetősen messze van (az általunk ismert legédesebb lányról nem is szólva). Talán húsz, ötven vagy száz év múlva juthat el oda valamelyik utánunk jövő nemzedék. Vagy nem.

FÜGGELÉK

Ízelítő a magyar blogoszférából

Mi a fenének? – kérdezheti a nyájas olvasó. Mi köze van a blogoknak ehhez a könyvhöz?

Nos, az egyszerűbb válasz egy perszónálunióra utal: a szerző szeret némely blogokon szörfölni és ami ezzel jár, kommentelni, vagyis hozzászólni a szerzők bejegyzéseihez (blogzsargonban: posztjaihoz, vagyis cikkeihez, írásaihoz). Ezért gondolta, hogy beavatja a könyv azon olvasóit, akiktől mindez távol áll, a blogok világába.

Annyiban összefüggnek az itt következő oldalak az eddigiekkel, hogy nagyjából azokkal a témákkal foglalkoznak, amelyeket én is igyekeztem kifejtetni. Persze, még sem ugyanolyanok. De talán éppen ez a szexepiljük.

Ezt a függelékét azoknak állítottam össze, akik ritkábban vagy sohasem kalandoznak az *interneten*. Vagy ha igen, akkor csak levelezésre használják, esetleg a *webkettő* valamelyik felületére (Facebook, Twitter stb.) látogatnak el időnként. Legfeljebb néhány *online portál* (nol.hu, mno.hu, hvg.hu stb.) cikkeit és fórumait nézegetik.

Külön szubkultúra vagy inkább szubkultúrák halmaza a *blogoszféra*. Nincs adatom: néhány száz vagy tán néhány ezer önálló blogból áll-e. Van köztük számos gasztroblog, itt is megtalálható nagy számban a bulvár, különféle hobbik, hasznos vagy kevésbé hasznos tevékenységek, egészségügyi, közlekedési, technológiai vagy művészeti témák köré szerveződők, erotikusak, parodizálók és kamuszövegekre hajtók és ki tudja, még milyenek.

Szűkebb kör az ún. *közéleti* (politikai) blogok. Ezekbe szeretnék itt bepillantást adni néhány tucat könyvoldal engedte terjedelmén belül. A válogatás teljesen szubjektív: szándékom az volt, hogy – elkerülve az itt is föllelhető szélsőségeket, valamint a direkt pártpolitikai blogokat – néhány karakteres blog karakteres bejegyzéseiből és az őket követő hozzászólásokból (kommentekből) mutassak be néhányat. Pontosan négyet.

A *Kettős Mércé*, a *Vastagbőr*, a *Mandiner* és az *Örülünk, Vincent?* nevű blogok a legismertebbek – ha nem is mindig a legnépszerűbbek –, és a leglátogatottabbak közé tartoznak. Egy-egy posztjuk reményeim szerint jól szemlélteti napjaink lövészárók-harcait, verbális politikai csatáit – alulnézetben. Cseppben a tengert. A 2012. február-márciusi válogatás érzékeltetheti a blogokon megszokott, ám a hagyományosabb stílusban nevelkedett olvasó számára az újdonság erejével hatható kommentstílust, helyenként goromba, sőt trágár vitakultúrát, no meg bizonyos szélsőségesnek mondható elképzeléseket is. Aki ennél teljesebb képet akar a blogoszféráról, annak rendelkezésére áll az egész internet.

Talán érthető, hogy a posztokat követő kommenteket kénytelen voltam *szűrni*: csökkenteni az esetleges bőbeszédűséget, az ismétléseket, az oda nem tartozó kitérőket. És persze figyelembe venni egy könyv függelékének terjedelmi korlátait. Ám nem akartam semmilyen politikai vagy ideológiai nézetet kiszűrni: be akartam mutatni a szembenálló attitűdöket – függetlenül attól, hogy nekem mi a véleményem az adott kérdésben. A posztokat és a kommenteket *szöveghűen idemásolva* közlöm; csak néhány nyilvánvaló és értelemzavaró elütést korrigáltam.

Bár más esetekben nem szoktam takarékoskodni az engem érdeklő blogok engem érdeklő oldalainak kommentálásától, ez esetben ettől tartózkodni szeretnék. A felnőtt olvasóra bízva a véleményalkotást.

Ne tessenek *megijedni* a blogoszférától! Inkább tessenek *barátkozni* vele – de persze ez senkinek sem kötelező.

KETTŐS MÉRCÉ

magyarinfo.blog.hu

Itt a kormány titkos hatástanulmánya a tankötelezettségről

Bejegyzés kelte: 2012. március 3.

A kormány leszállítja a tankötelezettség korhatárát 16 évre. Titkos hatástanulmányuk szerint, ez kallódó szakképzetlen fiatalok tízezreinek megjelenésével és több ezer pedagógus elbocsátásával fog járni!

Találós kérdés: melyik kormány tesz olyan lépést, mely saját bevallása szerint: „a képzettség nélküli fiatalok arányának megnövekedését” okozza, s „a képzetlenül kikerülő munkanélküliségi kockázatát is magában rejt”? Amelyik ártani akar az országnak? Lehet.

Amelyik megszorításokra készül? Biztos! Orbánék pontosan kiszámolták: 2015-ig 73 milliárd 230 millió forint a tankötelezettségi korhatár 16-évre csökkentéséből fakadó megtakarítás (11. és 38. o.). Ebből közel 7 és fél milliárd idén.

Aláírók: Hoffmann Rózsa, Réthelyi Miklós.

Az Orbán-kormány ez alapján hozta meg döntését. A foglalkoztatási hatásra is van pontos kormányzati kalkuláció: 4904 fő (38. és 39. o.). Ez az elbocsátásra váró pedagógusok száma. Ótőlük ráadásul már idén meg akar szabadulni a Fidesz. Így a titkos hatástanulmány szerzői, köztük Gloviczki Zoltán, hiába érvelnek a korfával (a 39. oldalon), ezt az ötezer embert ki fogják rúgni,

hiszen csak egy töredékük éri el épp idén a nyugdíjas kort. Ez a hirtelen leépítés azért sem túl logikus, mert a 16 év feletti diákok létszáma nem fog egy csapásra lecsökkenni, csak fokozatosan. Az IMF nyilván türelmetlen. Közhely (de attól még igaz!), hogy végzettség nélkül szinte lehetetlen elhelyezkedni. Bár hála a válságnak, valamint az előző és a mostani kormánynak, végzettséggel sem könnyű.

Ezért a tankötelezettség korhatárának lecsökkentése a fenti számítás szerinti közvetlen haszon mellett ennél nagyságrendekkel több közvetett kárt fog okozni. Mert akinek se érettségije, se szakmunkás-bizonyítványa, az jó eséllyel csak a szürke- vagy feketegazdaságban, vagy még ott sem tud elhelyezkedni. Gyorsan tegyük hozzá azt a másik aranyigazságot is, amelyről Orbán Viktorék elfeledkeznek: „Egy nemzet ereje a kiművelt emberfők sokaságában rejlik” – pedig ezt egy bizonyos Széchenyi gróf mondta. A második Orbán-kormány tehát meghirdette az anti-Széchenyi-tervet. Érdekes, hogy Hoffmann Rózsa nem elégszik meg azzal az alaphazugsággal, hogy ez az intézkedés a nemzet üdvét szolgálja – minden részletre kiterjedően hazudik. A napokban például Brüsszelben hazudott a lemorzsolódásról „Hoffmann szerint a tankötelezettség 16 évre csökkentése nem lesz hatással az iskolaelhagyók számára, szerinte a statisztikák ezt bizonyítják.” Ehhez képest a saját maga által jóváhagyott hatásvizsgálat szerint „a lemorzsolódott diákok számából megtakarított teljes évi dologi kiadás 5,53 milliárd Ft”, amely összesen mintegy 69 ezer (!) lemorzsolódó diák utáni megtakarításból fog összejönni (39. o.).

A szakiskoláknál a tanulók közel felének kimaradását prognosztizálják. Úgy, hogy -- miután a szakiskolai képzés 3-évesre csökken – a kimaradó 16 évesek zömének már csak egyetlen év hiányozna ahhoz, hogy a munkaerőpiacon fontos végzettséget

megszerezze. Persze a renitens diákokkal kezdeni kell valamit, nem vitás. De ehhez éppenséggel több pedagógusra (pszichológusra, mentorra, fejlesztőpedagógusra stb.) van szükség, nem kevesebbre. Kisebb osztálylétszámra, és, igen: gyakorlatorientáltabb szakképzésre. Bár nem pont úgy, ahogyan azt az iparkamara kilobbizta.

Összefoglalva: a köznevelési törvény titkos hatástanulmánya lesújtó véleményt alkot a tankötelezettség korhatárának leszállításáról. A Fidesz mégis ragaszkodik ehhez a káros intézkedéshez. És még sok máshoz. De mindenről nem lehet népszavazást tartani; most csak erről a 4 kérdésről. (...)

Kommentek

droidpatkány 2012.03.03. 13:09:58

Nem vészes, legfeljebb árulok crack-eket naphosszat. Egyébként meg nem ti írtátok valamikor, hogy semmit nem ér már az érettségi, lassan már a diploma is? Akkor meg mit izgultok, hogy nem csinálnak felesleges köröket a diákok? Mélyen egyetértek a kormánnyal, helyes döntés, a középiskolai tanárokat meg egyébként is rüheltem egész életemben, szopjanak csak.

Friss A. 2012.03.03. 13:30:12

Ó jeh! Dö Hungarian veri unortodox modell.

Római kömény 2012.03.03. 13:34:04

@droidpatkány: Te egy orbitális faszt vagy.

Lepényhal 2012.03.03. 13:41:49

Találós kérdés: ki az a kretén aki nem látja, vagy nem akarja látni az

összefüggést a liberális oktatás „vívmányai” és a megnövekedett tanárok és osztálytársak elleni agresszió között? Azt nem kell bizonygatni hogy az Orbán-kormány egy nagy rakás szar, de amíg ti hozzátok a formátokat, amitől minden normális ember falra mászik, addig sajnos be kell érni azzal a csekély előnnyel, hogy amíg azok töltik ki fizikailag a teret a parlament falai között, addig legalább ti nem vagytok ott.

1. nem érdekel benneteket, hogy aki 16 éves korára nem képes elvégezni 8 osztályt, annak kb. nulla az esélye arra, hogy 18 éves korára sikerülni fog. Hacsak nem azért engedik át, hogy megszabaduljanak tőle, ez viszont nem kifejezetten az idézett Széchenyi gondolatokat szolgálja, hanem a ti törz világképeteket.

2. nem érdekel benneteket, hogy a 18 éves „gyerek”-nek sem jó az, hogy kötelezővé teszitek neki, hogy naponta menjen be az iskolába, és szembesüljön azzal, hogy hülye, mert képtelen arra a teljesítményre, amire a nála sokkal fiatalabb osztálytársai gond nélkül képesek.

3. nem érdekel benneteket, hogy a 18 évesen sokkal fiatalabb, sokkal értelmesebb közegbe kényszerített „gyerek” ugyan mi mással tudná levezetni a frusztrációját mint azzal, hogy terrorizálja a tanárait és az osztálytársait. Mert abban legalább jó, abban legalább sikeres.

Gratulálok! Lehet Zöld az SZDSZ!

Friss A. 2012.03.03. 14:11:28

@Lepényhal: Aki 16 éves korára nem tudja elvégezni a 8 osztályt, az retardált. Meg kell szépen vizsgálni, és megfelelő gyógypedagógiai intézetbe kell küldeni. Ha viszont kiderül, hogy az illető mégsem retardált, akkor fel kell tenni a kérdést, hogy ennek ellenére vajon miért nem tudta megugrani az amúgy is már a bányász béka segge alá helyezett léceket. Ha meg az ilyen fiatalok, akik nem értelmi fogyatékosok, de mégsem tudnak teljesíteni az iskolában, nagy számban fordulnak elő, akkor valami tényleg

nagyon nincs rendben valahol. Feltehetően több helyen. Ezt érdemes lenne vizsgálni. Személyes véleményem: Három fél érintett ebben a sztoriban: a kölyök, a szülők és a tanár. Mindhárom fél kötelessége, hogy mindent megtegyen azért, hogy a kölyök jövője a lehetőségekhez képest biztosítva legyen. Azt se felejtjük el, hogy a három félből csak kettő felnőtt: a tanár és a szülők. Nekem van két kisgyerekem, és ha belenyúlnak a konnektorba, és annyi nekik, akkor azért engem csuknak le. Mert az én felelősségem, hogy vigyázzak rájuk. A helyzet kábé itt is hasonló. Ezzel az intézkedéssel a fenti három félből, legalább kettő immár legalísan is széttárhajta a karját, és mondhatja, hogy ez van, hülye volt, menjen a csába. Csakhogy szívni az fog ezzel, akinek a jövőjéről van szó: a gyerek. Amúgy kár itt megállni, szerintem úgy általában probléma, hogy az iskolában gyerekek vannak, csak zavarják a tanárok nyugalmát, meg helyet foglalnak satöbbi. Három sulinak kellene működnie összesen, a parlament végében, nagycsöcsű franciatanárokkal, akik oboa órát adnak a megfáradt képviselő elvtársaknak. Ez még a költségvetésnek is jót tenne. Amúgy azt is végig lehet gondolni, ha ezt a „hazaáruló Gyurcsány” lépi meg, akkor vajon hányan énekelnek éppen a himnuszt a Parlament előtt. Egyebekről nem is szólva. Jó ez a „mi kutyánk kölyke” hozzáállás, csak hosszútávon minden szempontból kontraproduktív.

EddieCivic4g 2012.03.03. 14:17:49

@Lepényhal: találós kérdés 2: Ki az a kretén, aki mindenért a liberálisokat okolja?

Voltak nálunk is olyan „tanulók”, akiknek életkorukból kifolyólag 2-3 osztállyal feljebb kellett volna lenni. Valami csoda folytán ők nem terrorizálták sem a tanárokat, sem a többi diákot. Én inkább a szülői felelősséget boncolgatnám, a nevelésnek kicsit több köze van az erőszakhoz, mint annak, hogy most 16 vagy 18 éves korig kell iskolába járni....

Lepényhal 2012.03.03. 14:24:39

@Friss A.:

Köszönöm a nekem címzett gazdag gondolataidat! Ügyesen felépítetted, hogy úgy vágtál bele, mintha csatlakoznál a mondanódhoz, aztán szépen átfordultál olyan sarkításokba, hogy

„szerintem úgy általában probléma, hogy az iskolában gyerekek vannak, csak zavarják a tanárok nyugalma, meg helyet foglalnak satöbbi”

Tudod az a helyzet, hogy pontosan ez az az érvelés, amiből normális embereknek már elege van, és aminek már nem igazán ülnek fel azok sem, akik esetleg nem tudják megfogalmazni, hogy hol van a bibi veletek.

Ugyhogy ha nem bánod, maradjunk annyiban, hogy amit én írtam, ahhoz a hozzám intézett kiegészítésednek semmi köze.

superfrog 2012.03.03. 14:25:28

@Friss A.: ja csak ne magadból induljál már ki. vagy ha igen akkor induljál el borsod meg szabolcs felé. sem a szülő sem a kölyke nem tesz semmit csak várja a segítyt.

a mélyszegénységben élők jó része nem csak anyagilag hanem erkölcsileg is ott van, a gyerek neki egy bevételi forrás + őt lehet küldeni lopni mert nem büntethető. ezekből ha meggebed a tanár akkor sem tud semmit tenni. (igen igazad van a mostani politikai elit az elmúlt 10 évben a középréteg alsó részét is lesüllyesztette ide, ők akik legalább erkölcsileg még valahogyan hozzáállnak)

de ennyi és nem több. a szuper új alkotmányban is van kereszt meg szent haza meg minden, de az nincs benne hogy annak vannak jogai aki teljesíti a kötelességeit. ne a saját gondolatmenetet képzeld más fejébe. pontosan LEPÉNYHAL-nál van a pont emiatt. és igen, óriási gondok lesznek 10 év múlva mikor széles rétegben jelenik meg a markát tartó, jogait követelő egyébként meg maximum szervdonornak alkalmas tömeg.....

Lepényhal 2012.03.03. 14:31:47

@EddieCivic4g:

Jaja, már is itt van az életszagú példa, megjött „az ember, akinek az osztályába több olyan 2-3 évvel idősebb túlkoros is járt, aki nem terrorizált senkit”. És ki vonhatná kétségbe a sztoridat, igaz, hiszen a TE személyes tapasztalatodról van szó!

A találós kérdésedre a válasz: nem tudom ki az a kretén aki mindenért a liberálisokat okolja, én kizárólag konkrét dolgokért okolom őket. Azok a konkrét dolgok nyilvánvalóan léteznek, és nyilvánvalóan jellemzőek a liberálisokra, mert ha nem léteznének, és nem hozzájuk kapcsolódnának, akkor nem lenne értelme egyáltalán liberalizmusról vagy liberálisokról beszélni. Persze értem én a lényegét, a toleranciára, megértésre, elfogadásra alapuló világnézetbe nem fér bele, hogy valakinek nem tetszenek azok a konkrét dolgok, amiket a liberálisok tesznek.

Kompli 2012.03.03. 14:34:48

@Lepényhal: Sikertült kiragadni az egészből az egyik legkevésbé fontos momentumot, hogy jól „megmagyarázd”, de az sem sikerült. Hülye propaganda szövegek helyett elolvashatnál pár száz(?) szakmai tanulmányt róla miért egy rakat szar a jelenlegi „oktatási reform” és megpróbálhatnál elgondolkodni rajtuk akkor is, vagy éppen akkor ha nem értesz velük egyet.

superfrog 2012.03.03. 14:39:31

@Kompli: csak te meg ébredjél már fel. az hogy az oktatási 'reform' egy kalap sz** az nem kérdés, de ez nem oktatási probléma. hanem egy válasz egy olyan problémára, amivel nem akarunk szembenézni, mire meg szembenézne vele a sok értelmiségi budai ostoba barom, már nem lesz miről beszélni. ennyi és nem több.

nem az a baj hogy ha valaki nem akar tanulni akkor hagyjuk a fenébe, a gond az hogy ha akar azt se támogatjuk, meg olyan szakokra képzünk embert ami vicc.

valaki már indítványozta a családi pótlék ilyen formában történő megszüntetését?

a szülő kap pénzt, aztán még az is lehet hogy a gyerekére költi..... okos megoldás egy gazdag néptől :)

Friss A. 2012.03.03. 14:42:41

@superfrog: Ezt elhiszem, de akkor sem értem, ez az intézkedés a költségvetési számokon kívül kin és min fog segíteni. Nekem úgy tűnik, hogy feladták. Ezt jelenti ez az intézkedés. Bocsi, nem megy, az (egyre szélesedő) réteget, akik mélyszegénységben élnek, nem tudjuk visszarántani, de még azt sem tudjuk elérni, hogy a gyerekeiknek kicsit jobb legyen: Szóval inkább meghátrálunk, az legalább gazdaságos is. Még. Ám ahogy írtad, ők, ezek a gyerekek, egy napon felnőnek, meghozza egy olyan világba, ahol nem olyan éles lesz a verseny, mint ma, hanem ezerszer élesebb. Így ország nem lesz húsz év múlva.

Lepényhal 2012.03.03. 14:49:06

@Kompli:

Tudod Kompli az a helyzet, hogy ha hülye propagandaszövegeket olvasnék, akkor valószínűleg ennyi érvelésre futná nekem is, mint amennyit neked sikerült összehozni. Nem tudom kell-e részleteznem, hogy a „hülye propagandaszövegeket olvasol” nem érv, hanem az érv megkerülése. Ha annyira ütős „szakmai” tanulmányok birtokában vagy, akkor ne hivatkozz arra, hogy te azt olvastad és ezért az állításod vitathatatlan, más meg nem olvasta és ezért nyilván nem lehet releváns a véleménye, mert ezt nálad sokkal komolyabb emberektől sem fogadják el magyarázatként. Hanem használd fel az tájékozottságodat arra, hogy összehozz egy épkezláb érvet.

superfrog 2012.03.03. 14:51:20

@Friss A.: akkor megmondom hol a gond, és ezzel meg nem le-

het foglalkozni, mert rásütik egyből hogy valamilyen „izmus” tehát ÉN baromira nem akarok megtanulni hegedülni, nem érdekel, gusztustalannak találom, de kötelezel engem hogy márpedig akkor is a zeneakadémián kell rohadtom mondjuk 2 vagy akár 4 évet. mivel verni, tüzes vassal a herémet sütögetni nincs lehetőséged, mit kezdesz velem? az egész osztálynak és nekem is a legjobb ha nem rontom ott a levegőt, és nem hátráltatom a többit. ennyi. ez egy hatékony megoldás. más kérdés hogy értem én hogy nehéz győzködni a gyerekeket a tanulásra, mikor diplomával a kézben is alig lehet megélni, nyomorogni kell, miközben a bűnöző életmód villát meg porsche-t tud nyújtani, nevetséges büntetési tételek mellett..... ránk fog szakadni az, hogy 20 évig az elit csak a lopáson gondolkodott, és semmi irány nincs ami a jövőbe mutatna.

Lepényhal 2012.03.03. 14:53:57

@Friss A.:

„Ezt elhiszem, de akkor sem értem, ez az intézkedés a költségvetési számokon kívül kin és min fog segíteni. Nekem úgy tűnik, hogy feladták.”

1. segíteni fog azon a „gyerek”-en, akinek semmi értelme fiatalabb, értelmesebb gyerekek közt szarrá égetnie magát nap mint nap.

2. segíteni fog a „gyerek” tanárain, akik azokra tudnak koncentrálni, akik be tudják, és be akarják fogadni amit tanít.

3. segíteni fog azokon a gyerekeken, akik tanulni járnának az iskolába, ha ezt az übertoleránsok hagynák nekik.

Friss A. 2012.03.03. 14:56:56

@superfrog: Értem, amit mondasz. Csak azt nem, hogy ez a konkrét intézkedés kin vagy min segít a költségvetési számokon kívül. Számomra ez egy beismerés: bocs, gyerekek, nem elég, hogy képtelenek vagyunk megállítani az elszegényedést, illetve

a már meglévő nyomorgókat sem tudjuk kicsit visszarántani a szakadék széléről, de még azt sem megy, hogy legalább a gyerekeknek jobb legyen. Majd. Valamikor. Egyszóval: feladták, és már törvénybe is foglalták, hogy feladták. Nyilván azt hiszik, hogy ha más nem is, de legalább gazdaságos egy lépés ez. Ám, ahogy írtad, ezek a gyerekek egy szép napon felnőnek, meghozza egy olyan világba, ahol a mainál ezerszer kiélezettebb lesz a verseny. Húsz év múlva ország nem lesz így. Nem közvetlenül emiatt a törvény miatt. Hanem azért, mert mindenki beleszarik ebbe a helyzetbe. A törvény ennek a beleszarásnak csak a konkrét megnyilvánulása, állami, írásba foglalt ratifikációja.

superfrog 2012.03.03. 14:57:22

@Friss A.: és egyébként mit képzelsz azokról a remek honpolgárokról, akik 16 éves korukig a 8 általános nem végzik el, ha nagynehezen elvégzik 18 évesen, akkor utána tovább fognak tanulni? és mégis olyan szellemi képességekkel mit tudnak tanulni? teknővjást?

EddieCivic4g 2012.03.03. 15:01:45

@Lepényhal: Ok, nézzük a Te példád: „3. nem érdekel benneteket, hogy a 18 évesen sokkal fiatalabb, sokkal értelmesebb közegbe kényszerített „gyerek” ugyan mi mással tudná levezetni a frusztrációját mint azzal, hogy terrorizálja a tanárait és az osztálytársait”

Gugli, iskolai erőszak, amiket hirtelen találtam: a 18 évesen értelmes közegbe kényszerített erőszakos „tanulók” életkora: 14-15-16-14-16-14, és igen, volt egy 17 éves is. Szóval a libsi rossz, a libsi gonosz, fúj, kell ide a jó, hatékony jobboldali módszer. Tény, hogy nem végeztem mélyreható kutatást, de eddig úgy tűnik, hogy az általad támogatott módszer sem oldja meg az általad felvázolt, libsi hibának tartott problémát.

judy7 2012.03.03. 15:07:28

„...nevetséges büntetési tételek mellett...”
Miről beszélsz? Most csuktak le egy 14 évest egy darab csoki miatt 2,5 évre...

Pár milka megtakarításért besöprik ezeket a kölyköket + a velük járó gondot a szőnyeg alá... (megjegyzem: ahogy szokták mostanában...)

Csakhogy egy idő után kiborul a kupac a szőnyeg alól.. Na akkor lesz meglőve mindenki - te is meg én is, hogy magukról az érintettekről most épp ne is szóljak...

Dr. simonmondja. 2012.03.03. 15:12:17

Ha kormányprogram 70 ezer tervezetten lemorzsolódó diák,

meg 5 ezer kirugnivaló pedagógus,
akkor ki az a faszkalap, aki még védi ezeket a nemzetgyilkosokat?

Ez az Orbán a gyerekeket rúgja ki az iskolákból, hogy a pénzüket elszedje.

Van még egy hülye fidesznyik, akinek ez nem világos?

EddieCivic4g 2012.03.03. 15:13:57

@superfrog: 1, nem mondtam, hogy jó.

2, én nem személyeskedtem, légy szíves Te se tedd.

Nem hiszem, hogy nem lehet ugyanezt a témát kulturált módon megvitatni.

superfrog 2012.03.03. 15:19:25

@judy7: nem egy csoki miatt csukták le, hanem lopásért. ezt kéne felfogni, de ha szétnézel és nem a kirakat dolgokat nézed akkor láthatnád mi van. ismerőshöz betört egy visszaeső, utcán elkapták mert lopta közben a kocsijukat is. pénz fele megvolt nála, a kocsiban kapta el a yard. szted mit kapott? elmondom: SEMMIT

mert azt mondta a pénz a kuka tetején volt meg a kocsikulcs is és épp azt nézte indul-e az autó, mert akkor azzal együtt adta volna le a pénzt a yardon.....

mondták a rendőrök is hogy tudják hogy ez hazugság, de nem tudnak mit tenni.

és egyébként miért lop egy jól nevelt gyerek hmmm? biztos én vagyok egy barom, de még egy almát sem loptam el soha. szégyellem magam, és sztem az hogy ne lopj, az egy politikai nézetektől független 'érték' kéne hogy legyen.

Friss A. 2012.03.03. 15:22:06

@superfrog: @Lepényhal:

1.: Miért képtelen elvégezni az iskolát? Az általános, de ma már az érettségi sem olyan, hogy gondot kellene, hogy okozzon valakinek, akinek a képességei akár valamivel az átlag alatt vannak. A tananyag nem úgy lett kialakítva, hogy csak a zseniknek menjen. Sőt. Ha pedig fogyatékosok, akkor irány egy szakintézmény, ha viszont nem, akkor emberi erőforrások elpazarlása folyik.

2.:A gyerekek nem szeretnek iskolába járni. Legalábbis a legtöbben. A 3 éves fiam, ha tehetné mást sem enne csak csokit. Mert gyerek. Nincs még felnőtt belátóképessége. Ezért nem szavazhat, szexelhet, nőülhet, dolgozhat satöbbi. Azért vagyok én, hogy kijelöljem neki a határokat. Ebben egyébként semmi liberális nincs. Én éppen hogy nem mondom, hogy a gyerek „kis felnőtt”, oszt hagyjunk rá mindent, majd lesz valami. Nem, a gyerek az gyerek, én meg felelős vagyok érte tanárként vagy szülőként.

3.:„mégis olyan szellemi képességekkel mit tudnak tanulni? teknővájást?” Akár azt, bármit, amivel el lehet helyezkedni valahol, amivel a szarnál jobban lehet keresni, le lehet szakadni az állam apadozó csöcséről.

4.:„tehát ÉN baromira nem akarok megtanulni hegedülni, nem érdekel, gusztustalannak találom, de kötelezel engem hogy márpedig akkor is a zeneakadémián kell rohadnom mondjuk 2

vagy akár 4 évet. mivel verni, tüzes vassal a herémet sütögetni nincs lehetőség, mit kezdesz velem?”

Ilyet minden gyerek csinál. Minden gyereknek van valami az életében, amit még kell tennie, de ő nem szeretné. Most akkor mit kezdek a gyerekekkel, akinek gyógyszer kell, de „gusztustalannak találja”, és nem szeretné?

5.: Napokban tettek közzé (talán a Portfolián) egy statisztikát, hogy milyen végzettséggel hogyan lehet munkát találni. Kiderült (micsoda meglepi), hogy:

a: nincs diplomás túlképzés, diplomával nagyon jól el lehet helyezkedni a hazai körülmények között.

b: a végzettséggel nem rendelkezők körében a legmagasabb a tartósan állásnélküliek száma.

6.: Az 5. tükreben tehát mennyire jó ötlet szélesíteni azok táborát, akiknek se szakmájuk, se érettségijük, sőt lényegében alfabeták? A világ nem így működik, pont fordítottnak, csak mi lépünk vissza a Mária Terézia előtti időkbe.

superfrog 2012.03.03. 15:29:27

@Friss A.: nézd hogy a gyerek nem szeret iskolába járni, sőt 1-2 tárgyat utál /gyenge belőle az nem egyenlő hogy bukik. pont amit írsz, ha nem fogyatékos mi a bánatért nem végzi el? mert sem ő nem akarja, sem a családját nem érdekli. kezded érteni? megint a saját hozzáállásodból indulsz ki. a portfólióról meg annyit 2 diplomás haverom van aki nem talál több mint fél éve melót pesten közgáz diplomával. persze a portfólio szerint ők hazudnak.....

EddieCivic4g 2012.03.03. 15:29:47

@Lepényhal: Remek, megvan a megoldás. Minek unatkozzon a gyerek 18 éves koráig az iskolában. Csökkentsük 2 évvel, és akkor már 16 éves korában teljes munkaidőben tud megélhetési bűnözni.

De amúgy van egy olyan érzésem, hogy feleslegesen vitázunk ezen.

„Orbánék pontosan kiszámolták: 2015-ig 73 milliárd 230 millió forint a tankötelezettségi korhatár 16-évre csökkentéséből fakadó megtakarítás „

Ez a lényeg. Mindegy, mennyi a tanköteles korhatár, így viszont lesz 73 milliárd 230 millió, amit jól el lehet lopni/osztogatni...

Dr. simonmondja. 2012.03.03. 15:33:19

@superfrog: Csinálhattak volna pótvizsgaelőkészítőket a túlkorosoknak.

Hogy meglegyen gyorsabban a nyolcosztályuk.

De nem azt csináltak.

Így még az se lesz nekik, amivel egy szakiskolába beiratkozhatnak.

Ez a 70 ezer gyerek éppen 17-18 éves akiket ki kell rúgni az iskolából, mert ez a központi terv.

Úgyhogy ha maradni akarnának, akkor is ki lesznek rúgva, mert ez a keret.

Nem találod egy gonosz tervnek ?

Lepényhal 2012.03.03. 15:41:30

@Friss A.:

„Az általános, de ma már az érettségi sem olyan, hogy gondot kellene, hogy okozzon valakinek, akinek a képességei akár valamivel az átlag alatt vannak.”

Azt hittem azokról szól a cikk, akiknek a képességei annyira az átlag alatt vannak, hogy 18 éves korukban még általános iskolába járnak.

„Ha pedig fogyatékosok, akkor irány egy szakintézmény”

Régen rengeteg speciális intézmény volt, pontosan azért, amiről te beszélsz. Ezekből az intézményekből mára alig maradt, mert bezáratták a tolerancia bajnokai olyan indokkal, hogy sértő

megkülönböztetés a szellemi képességek szerinti szelekció, meg hogy szerintük valójában a cigányok szegregációját szolgálja.

„A gyerekek nem szeretnek iskolába járni.”

Nem bizony. De azért a te megfogalmazásodban „akinek a képességei akár valamivel az átlag alatt vannak”, azoknak ez sem okoz különösebb problémát. Azért ha már feljött ez a téma, említsük meg azt is, hogy még kevésbé szeretnek iskolába járni a gyerekek, ha ez azzal is jár, hogy agresszív, kirúghatatlan „gyerekek” megverik, megalázzák, elveszik a telefonját és a reggelijét. sőt már az is erősen visszavetheti a normális gyerekek érdeklődését, ha az órák nem a tanításról szólnak, hanem arról, hogy a tanár egy, vagy néhány 2-3 évvel lemaradt „gyerek” felzárkóztatásával van elfoglalva. Azt biztosan kurva érdekes lehet hallgatni, hogy valakinek ötvenedjére mutatják meg, hogyan kell összeszorozni két számot, miközben a dolgozaton már egyenleteket kell majd megoldani.

„mégis olyan szellemi képességekkel mit tudnak tanulni? teknővájást?”

A teknővájást iskola nélkül is meg tudja tanulni, sőt abban akár sikeres is lehet. De igaz lehet ez még sok más dologra is, aminek több hasznát venné mint annak, hogy olyan dologra kényszerítenék, amire képtelen.

klacus 2012.03.03. 15:42:55

73 milliárd csak ebből, mennyi a megtakarítás a felsőoktatásból?

Ugye ezt hívják a kormányzati kiadáscsökkentésnek, amit annyira hiányoltak az ilyen blogok írói, amikor a vezetés gazdaságpolitikáját kell bírálni! A politikus nem fog kevesebbet lopni, vagyis ilyen és ehhez hasonló lépések jönnek.

amit még megtehetsz 2012.03.03. 15:45:22

Le kell hülyíteni ezt az országot. A kimaradóknak a gyerekei is ostobábbak lesznek.

Könnyebben lehet majd irányítani őket. Ha a libsik elhülyíteték a gyerekeket, akkor ezek vajon mit csinálnak?

TitokJolán 2012.03.03. 15:47:15

Jól van, akkor gyakorló tanárként követelem vissza a testi fenytés jogát.

Ha nem csökkentik a tankötelezettségi korhatárt, plusz továbbra is 28-35 fős osztályokban kell tanítani, akkor nincs más megoldás.

superfrog 2012.03.03. 15:55:19

@amit még megtehetsz: sajnos ebben rengeteg igazság van, de azért azt nem hiszem hogy sokkal butább lenne annak a gyereke aki nem végzi el az általánost (mert ugye nem tankötelezettként azért ki lehetne ám járni) sajnos már most generáltunk magunknak sok irányítható droidot. de ez a hajó el fog süllyedni. azt mondják ha egy ország nem tudja megkötni a népesség azon 10%-át aki vállalkozó kedvű, jól képzett nyelveket beszél, akkor vége. nálunk ezek futnak most külföldre (nem ok nélkül)

klacus 2012.03.03. 15:58:25

Aki a mai iskolarendszerben 16 éves koráig nem képes kijárni az általánost, annak

- valami baja van
- a családi háttér problémás

Az, hogy kiből lesz bűnöző az leginkább a környezetén múlik. Ha egy szülő leszarja a gyerekét, akkor nagyobb a valószínűsége a bűnöző életmódnak mintha figyelnek a gyerekekre. Még az utóbbi esetben is is van, hogy félrecsúsznak dolgok. Főleg, ha a szülő a pénzével akarja pótolni a gyerek figyelmét, és a közös program kimerül a karácsonyban, meg a max 1 hét nyaralásban....

Az iskola a bűdös életben nem fogja megoldani a környezetből jövő káros impulzusok hatásait, maximum csillapítani. A cigány-

ságnál sem az a gond, hogy hülye a gyerekek, hanem az, hogy a szubkultúra része, hogy a gyerekek az utcán nő fel bandázva.

(Pont úgy ahogyan száz vagy több száz éve mindenki aki falun élt. A polgárosodás pedig elkerülte őket, mert a múlt rendszerben faji alapon ott és úgy tartották őket ahogyan.) Az ellenpéldák ott is láthatóak, de csak azoknál akik szakítanak a gyökerekkel. Ez pedig kurva nehéz. Ergó az oktatás soha nem fogja tudni megoldani egyedül a nyomor problémáit. Főleg, hogy aki ilyet lát, és megteheti az nem viszi olyan iskolába a gyerekét, ahol a szubkultúra fellelhető. Szülőként maximálisan meg is tudom érteni.

Az iskolabezárásokkal, és a pedagógusok elbocsájtásával egyébként is számolni lehet, mert a gyerekszám csökken. Ez szerintem logikus dolog. Akinek nem tetszik gyártson gyereket, és akkor lesz majd új iskola 7 - 8 év múlva.

TitokJolán 2012.03.03. 15:59:06

De a legjobb az lenne ha hozzákötözhetnénk a gyerekeket a székhöz, a szájukat betömnénk, a szemüket kipeckelnénk ...Tavaly kétszer volt hangszálggyulladásom, mert folyamatosan ordítok.

Nem azért mert haragszom, hanem azért mert a mostani gyerekek nem tudnak csöndben maradni.

Gyakran egymástól nem hallják hogy mit mond a tanár. Mielőtt megtámadnának az elvadult jogvédő hadak, igyekszem érdekesen tanítani, internet, projektor, gyakorlati feladatok.

Ráadásul azok a gyerekek is szenvednek akik érdeklődnének a tárgy iránt. Elég ha van egy-két olyan akik szétverik az órát, gyakorlatilag tehetetlen vagy velük.

Annyira szeretném ha legalább egy nyúves észosztó jogvédő, odaállna egy túlkoros

gyerekekkel megtöltött osztály elé, mondjuk Angyalföldön.

Volt olyan kollégám aki beszélgetés közben elaludt a tanári-ban.....

Bilbo 2012.03.03. 16:00:24

Igy van, IMF barátunk megszorítást akar.

Valasztani kell:

1. a normál általános iskolákat leépítjük, kevesebb mérnököt képzünk, stb.

2. az 5. alkalommal osztályismétlőknek nem kell hatodszorra is osztályt ismételni

Én a magam részéről a második lehetőséget választom.

Ez nehéz döntés. De nincs más alternatíva. Hála szocialista barátainknak, akik 80%-ra emelték az adósságot 50%-ról, és most a kamatokat kell fizetnünk, és nem jut elég oktatásra és semmire sem.

bucbuc 2012.03.03. 16:00:39

Mondjátok már, ti tényleg ennyire zsír hülyék vagytok?

Attól, hogy nincs kötelezően tankötelezettség, nem jelenti azt, hogy nem lehet iskolába járni... ingyen.

Faszfejek.

Más országokban hogyan tud működni a 14-15 éves tankötelezettségi határ?

Ez kivételesen egy nagyon hasznos dolog lenne minden szempontból.

Mondok egyetlen példát a több ezerből:

1,5 éves börtönbüntetés után 2 17 éves tanulót beraknak a 13-14 éves elsősök közé.

Tudja mindenki hogy nem fogják elvégezni, eddig sem ették, mindig buktak.

De van tankötelezettség. Kirakni nem lehet.

Viszont még egy évig sikeresen lehetetlenítik el az órákat és tartják rettegésben az egész osztályt, szerencsétlenebbjét rángatják bele dolgokba.

Ez csak egy véglet, de gondolkozzatok már. Sajnos nem egyedi eset.

Aki nem akar tanulni, ne tegye. Aki szeretne, annak ezután is ingyenes lesz.

pjm 2012.03.03. 16:12:09

Azt hiszem, hogy egy kicsit messzebből kell indulni és nem csak a budapesti flaszterről lenne szó a munkahelyeken. Én remekül tudtam 11 évesen paprikát kapálni... És biokapával! Úgy is hívtuk, kpatox. De még traktorista is kell, csak ugye lenne mezőgazdaság. A fólia sátorban a ládapakolónak sem kell egyetem. Nem szép esetleg, amit mondok, de hát az őszinteség néha fáj. A nagyobb gond, hogy aki szeretne továbbtanulni, az meg nem lesz képes kifizetni a nemtandíjnak nevezett tandíjat.

Friss A. 2012.03.03. 16:14:08

@superfrog: @Lepényhal:

1. Nem a diploma a lényeg, a végzettség. Amúgy ebbe az irányba (diplomával állást találni) tényleg nem szeretném elvinni a beszélgetést.

2. „Mert sem ő nem akarja, sem a családját nem érdekli.” Erről beszélek éppen. A gyerek nem akarja, az egy dolog. Hogy a szülő sem, az már komoly probléma, amit orvosolni kell valahogy (nem, nem tudom, hogy, valamint a rák ellenszerét sem találtam fel). Ez az intézkedés viszont azt jelenteni, hogy már az állam sem akarja. Tehát a háromból (tanár/állam, szülő, gyerek) már senki sem akarja, hogy a gyerek végzettséget szerezzen.

3. Ez nem etnikai probléma, nem része a „cigánykérdésnek” abban az értelemben, hogy a gyerek hülye, mert cigány. Két lehetőség van: a gyerek hülye, mert hülye vagy nem az. Abban az értelemben viszont része, amit superfrog is írt, hogy a nyomorban nincsen biztosítva az ideális közeg a tanuláshoz, és a cigányság nagy része nyomorban él.

Ezzel is kezdeni kellene valamit (tanulósobák létrehozása, bentlakásos iskolák – itt sem tudom a tuti választ, de gondolom

létezik ember az országban, aki ezzel a kérdéskörrel foglalkozik).

4. Amit Lepényhal ír, az a gond kitolása és súlyosbítása. Tegyük fel, hogy igen, kidobjuk ezeket a gyerekeket (vagy nem gyerekeket, mert Lepényhal valamiért a gyerek szót idézőjelbe teszi) az iskolából. Évi hetvenezer reménytelen sorsú fiatal „keletkezik”. Vár rájuk a segély és a bűnözés csodálatos világa. Segélyt muszáj fizetni, hogy azért ne legyen éhséglázadás, meg polgárháború, szóval a mai X milliárdot az állam (persze nem ez a kormány) százszorosán fizeti majd vissza. Rendszereti kiadásokról nem is szólva. Közben egyre kevesebben dolgoznak, fizetnek adót. Kis szerencsével mi leszünk Európa Kínája: hatalmas gyár, ahol éhbérért lehet robotolni. Sajnos azonban ez sem jön össze majd, mert kereslet már most is inkább a szakképzett munkaerőre van. Szóval rohad az ország, a sok egészséges kissrác pedig, akik gond nélkül élvezhették a tanulmányaikat (mert nem volt, aki hátráltassa őket) pedig vagy belegebed az adókba, vagy ha olyan a végzettsége, szépen lelép máshová. A nagy össznépi székfoglalósdi vége pedig az lesz, hogy az az évi hetvenezer reménytelen marad itt, akiket oly bölcsen kijebbeltek a suliból. Illetve még azok, akik melléjük nyomorodnak majd ezen a szép új Magyarországon. Hogy ezt belásd, ahhoz nem kell ám a tolerancia bajnokának lenni.

prolee 2012.03.03. 16:14:13

Nem értek egyet a kormánnyal. A tankötelezettséget le kell vinni 10 éves korhatárra, illetve 4 elemi osztály ingyenes. Ötödik osztályról nyolcadik osztályig, illetve 14 éves korig évente 500 forint regisztrációs díj megfizetése ellenében járhatna iskolába a gyerek. A középiskolában oktatási hozzájárulásra, szakiskolában szakképzési hozzájárulásra növelném az összeget, ami éves szinten a minimálbér X %-a lenne. Szociális alapon egyéni mérlegelés alapján adnék fizetés alóli mentesítést. Felsőoktatás tandíjköteles.

Az járhat iskolába, akinek szakmai, hivatásbeli ambíciói vannak, aki el akar érni valamit.

Aki nem akar tanulni, azt kirúgják és kész. Akit csak a tankötelezettség és a családi pótlék tart az iskolában, az minden erőlködés ellenére szar szakember lesz. Ezért van ma ilyen sok szar, munkájáért felelősséget vállalni nem tudó, de iskolai papírral rendelkező ember. A parkettástól kezdve a varrónőn át, a tanáron keresztül az orvosig sok tehetségtelen sarlatán működik az országban.

prolee 2012.03.03. 16:23:06

Jó lenne végre tudomásul venni, hogy az oktatás érték, ami NEM JÁR, főként nem kötelező, hanem azt az adófizető polgárok pénzén biztosítják AZ ARRA ÉRDEMES diákoknak, akiknek fokozatosan növekvő mértékben hozzá is kell járulniuk ennek költségeihez.

Ami kötelező, az ingyen van, ami ingyen van, az nem érték, ezért ilyen pofátlanul szemetek a mai diákok és szülők (tisztelet a kivételnek). Két középiskolás gyerekem van, tudom, mennyit kell küzdeni a kezelhetetlen kölykökkel, a hülye szüleikkel és az áldatlan állapotok miatt mennyi jó tanár hagyja el a pályát, s milyenek azok, akik ott maradnak.

superfrog 2012.03.03. 17:15:57

@Doubledecker: hát sajnos úgy néz ki, hogy eddig érdemben a cigókkal nem nagyon tudott senki semmit kezdeni (bolgárok, románok szlovákok csehek franciák, mi) vagyis eddig ment az időhúzás, meg a látszat dumálás, de már nincs rá pénz. ennyi. amíg elég faji hovatarozást meg rasszizmust kiáltani hogy mások adjanak pénzt ez nem képes megváltozni: szinte minden ember a legkisebb ellenállás irányába megy. és hogy ez mennyire lesz hamar? 2 hete sírt brüsszelnek a nagy népnemzeti szabadságharcos kormány, hogy több pénz kell a felzárkóztatásra mert a 8 év alatti

magyar lakosság 66%-a hát hogy mondjam szalonképesen, azon kisebbségből való, akik csak a segélyért/családi pótlékért szültek. és ha ezek a gyerekek belépnek a munkaerőpiacra akkor nekünk sanyi lesz (mert ugye melót nem kap, de segélyre meg jogosult lesz) lehet számolgatni..... a ratkó korszak új nyugdíjas hullámát nem is kell belevenni az egyenletbe.....

Doubledecker 2012.03.03. 17:33:00

@superfrog:

Most éppen Borsodban vagyok, így hallom a történeteket.

Egyszerűen döbbenet.

Már 15-20 éve megálljt kellett volna ennek parancsolni, de nem tették; talán még mindig nem késő....

DE tényleg csak radikális műdszerekkel lehetne; igen bentlakásos iskoéba kell tenni őket ha más nem, segily jár de csak nagyon komoly feltételekkel, bizonyítani kell nekik.

Olyan sztorikat hallok, hogy csak na. Malaccal együtt lagnak, a szobában végzik a sarokban a dolgukat, persze ez csak véglet, nyilván vannak közöttük is értelmesebbek, akiket ki kellene meteni, mert tetszik nem tetszik ezen múlik az ország jövője...

De tartok tőle, már késő, lehet, hogy polgárháború lesz ennek a vége, mert azt is látni kell, hogy ez a kisebbség egyre erőszakosabban követelőznek, és nincs miből adni, már a dolgos embereknek sem jut. Lehet a jobbikban lesz a megoldás.

Tényleg kár volt ránszaporítani a népet..

Viszont hiába engedjük el ezen gyerekek kezét, a probléma megmarad.

Advocatus Diaboli 2012.03.03. 17:43:26

„73 milliárd 230 millió forint a tankötelezettségi korhatár 16-évre csökkentéséből fakadó megtakarítás”

Vagyis ennyivel több ellopható és a haverok között szétosztható pénz keletkezik.

superfrog 2012.03.03. 17:48:35

@Doubledecker: az a baj hogy sztem a jobbik sem megoldás. eu-ban nem lehet leólni többszáz ezer embert. sitt tele. és azt is valaki fizeti. és mindenkit nem lehet életfogytra sem ítélni. szal nehéz dió. sztem ez már veszett fejsze. mert még 10 évig van többségünk; utána a fiatal tetterős bármit bevállaló lakosság 2/3-át ők adják. nah igen lám a jó öreg 2/3-ad.....

Doubledecker 2012.03.03. 18:09:56

@Friss A.:

Az a baj, hogy egyszerűen nem lehet mit kezdeni ezekkel az emberekkel, tényleg nem, nem én mondom, hanem olyanok, akik nap, mint nap foglalkoznak velük.

Lehet a fiatalokkal még lehetne, de a felnőttekkel már nem, vagy csak erőszakkal.

Amit tehetne a kormány, hogy megakadályozza a szaporulatot. Egyszerű adminisztratív eszközökkel, és támogassa a felemelkedést.

Olyan döbbenetes dolgok vannak, hogy ihaj, 6 gyerek állami gondozásban, te 7 meg otthon nyomorog. Szerintetek ezekből mi lesz mikor felnőnek????

Egyszerűen döbbenet mi van.

Lenne még egy megoldás, rezervátumba velük, lové nincs. Aki dolgozni akar, és munkája van kijárhat a többi közé.

Lightosabb megoldás, aki tényleg jó jegyeket szerez, mondjuk az osztályból az első 5 pénzt kap a tanuláért...

Tényleg cigányország leszünk ha nem vigyázunk..... DE lehet már késő.

Igen szar, amit a kormány csinál, de reméljük hamis liberális eszmék nem kerülnek újból hatalomba.

Dekatlon 2012.03.03. 18:17:51

@Lepényhal: maga a tanulmány írja le, hogy ez a lépés munka-

nélkülieket fog eredményezni, sokat! Ezt már nem tudtad elolvasni? Szép ez a ne terrorizálják a kisebbeket gondolat, csak épp elbeszél a lényeg mellett. Egy fejlődni vágyó ország FEJLESZTI az oktatást, nem leépíti.

A legszebb az érveid közül meg az, hogy jó-jó, lehet picit elbaszták, de legalább kitöltik a teret, így nem a maszop ül ott. Hogy kitöltik a teret!

Te normális vagy, ember? Mindegy mi, csak ne az? Az meg se fordult a fejedben, hogy ez se, meg az se, hanem egy harmadik? És ha az is elbassza, akkor negyedik?

Ez így tényleg új ötlet számodra?

d.hardman 2012.03.03. 18:19:01

Nagyon helyes. Az iskola-rendszer, a tananyag elavult, és ebben a formájában egy kalap szart nem ér - ehhez képest még mindig sokat költ rá az ország. Mindenki jobban jár, ha a nem motivált diákok korán elmehetnek dolgozni - a kirúgott pedagógusok meg végre szerezhetnek tapasztalatot a versenyszférában, amiről annyit tudnak prédikálni. A jó tanárt meg nyilván meg fogják becsülni ezután is.

Dekatlan 2012.03.03. 18:22:41

@Doubledecker: hamis liberálisokra nincs szükség. Valódiak azért ráférnének erre az országra. Az szdsz elhasználta a nevet, és a hozzád hasonló tanulatlan köcsögök már csak szitokszóként ismerik. Nem te tehetsz róla. Ennyi eszed van.

G. Wolf 2012.03.03. 18:28:53

Hajrá romboljuk az oktatást... versenyezzünk kínával... nehogy véletlen is magas hozzáadott értékkel bírjanak a magyar dolgozók... véletlen se oktassuk a népet... neem inkább küldjük el mindenkit „dolgozni” mindegy hogy nincs iskolája meg nem is ért semmihez...

Ássunk árkot lapáttal mert úgy több embernek jut munka... nem baj hogy géppel tized annyi idő alatt 2x olyan jó minőségbe lehet megcsinálni... nem az fúj az hatékony... jah meg ahhoz tanult gépkészítő kell, meg tanult mérnök aki tudja hogy menjen a gép... de lapátolni meg mindenki tud...

Nehogy ám véletlenül is bárki tanultabb legyen neeemmm...

Kurva anyjukat meg kurva apjukat!

„Az északi modell lényege, hogy a világgazdaság termelési láncában a magasabb hozzáadott értékű munkahelyek felé versenyez, nem pedig lefelé, az alacsony hozzáadott értékű, és ezért alacsony bérezésű munkák felé. (Ez utóbbit teszi a kelet-európai modell, de az utóbbi időszakban a németek is.) Azaz ezek az 5-10 milliós kis országok folyamatosan képesek arra, hogy a hétmilliárd fős világgazdaság legjobb munkahelyeiből vegyék ki a részüket. Hogyan érik ezt el? Azzal, hogy a legalacsonyabb hozzáadott értékű munkahelyeiket folyamatosan megszüntetik, és helyette magasabb és magasabb hozzáadott értékűeket hoznak létre, miközben fenntartják a magas foglalkoztatást.

Mindenesetre sokatmondó adat, hogy a regisztrált álláskeresők között a diplomások aránya mindössze 5% volt 2011 decemberében, a diplomás munkanélküliségi ráta pedig az 1 százalék körüli. Ha az álláskeresők végzettség szerinti összetételére tekintünk azt láthatjuk, hogy a legnagyobb probléma nem a felsőfokú végzettségűek körében, hanem főleg a képzetleneknél van, akik stabilan 40%-át alkotják az álláskeresők sokaságának.”

feketehun 2012.03.03. 18:30:08

Az, hogy mi az „alap-ismeretanyag” fogalma, relatív. Egy hegészőnek (és itt kérek elnézést minden ezzel foglalkozótól, semmi kifogásom nincs ellenük) nincs feltétlenül szüksége bizonyos olyan ismeretekre, amit 7.-8. osztályban szerezne meg. Lehetne valahogy differenciálni, mondjuk 6. osztály után beiktatni egy választási lehetőséget: hogy na akkor fiam, folytatod ezt az is-

kolát vagy szakma. Akár intézményesíteni is lehetne a 6 osztályos gimnáziumot, és azzal pont azt a réteget szűrnénk ki ebből a rendszerből, aki feleslegesen, mindenki kárára és saját akarata ellen van benne jelenleg.

Tehát aki nem kezdené meg ezt a hipotetikus 6 osztályos gimnáziumot, az menne (kötelezően) szakmát tanulni, és én azt mondom, hogy feltehetőleg ezt nagyobb kedvvel csinálná, mint ahogy számára értelmetlennek tetsző dolgokat tanulna a gimiben. És mellette diákmunkásként már akár dolgozhatna is valamit, én is megtettem 15 éves koromban. Bár lehet hogy az akkor feketén volt :-). Na és azt bármelyik fiatal megérti, ha a főnök azt mondja neki: Józsikám, 400 ft-t tudok adni óránként, de ha megtanulod rendesen lerakni a csempét, kezelni az ütvefúrót, mittudomén, akkor megkapod az 500-at. A gyerek látná, hogy hoppá, ezt pont egy doboz cigi ára a nap végére, megéri megtanulni. Még ha kötelező is. Ha pedig a szakmát elvégezte, mondjuk ebben a konstrukcióban megszűnne a tankötelezettség. Nem lenne nagy kunszt a jogszabályi környezetet így kialakítani.

d.hardman 2012.03.03. 18:34:14

@G. Wolf: „veresenyezzünk kínával...”

Szerinted ki mással kellene versenyezni?
„neeem inkább küldjünk el mindenkit „dolgozni” mindegy hogy nincs iskolája meg nem is ért semmihez...”

nem küldenek el mindenkit dolgozni, csak aki nem akar tanulni.

„Az északi modell”

ez nem észak. más a társadalom.

Doubledecker 2012.03.03. 18:38:19

@Dekatlon: Simán leköcsögözl??? Miközben nekem semmi bajom a valódi liberális eszméket való emberekkel.

A kormányal annál több.

A cigányságot meg nem lehet liberális pátyolgatással felemelni. Lehet, hogy sehogyan sem lehet. Tisztelet a kivételnek de sokukban nincs meg az igény.

Sajnos ki kell valakinek mondani az igazságot, és változtatni kell, mert ez így tovább nem mehet.

Én támogatnám is azokat a cigány családokat, akik tanulni, gazdálkodni akarnak, de kevés az ilyen....

G. Wolf 2012.03.03. 18:41:04

@d.hardman: tök mindegy milyen társadalom, képzetlenekkel nem tudjuk felvenni a versenyt senkivel se, és kínával nem lehet versenyezni mennyiségben, úgyhogy minőségben kell és igen norvégiával/svédekkel kell felvenni a versenyt, legyen olyan jól képzett a magyar diplomás hogy ő nyerje meg, de ennek az alapja a legalsóbb szintű oktatásnál kezdődik. Lehet hogy nekünk nem mérnökképzésben hanem agrárban kell...

Ez mindegy, tök mindegy miben! Csak minél magasabb legyen az adott szegmensben a hozzáadott érték amihez meg hosszantartó és alapos tanulásra van szükség.

marcipán2 2012.03.03. 18:43:48

@TitokJolán: 60 kilós, 158 centis tanárnéni vagyok, 14-20 éves fiatalokat tanítok.(Szakiskolásokat is akár) Milyen formáját javasolod a testi fenytésnek? :) Üssek a fenekére a pillepalackkal?

d.hardman 2012.03.03. 18:45:14

@G. Wolf: aki nem akarja, hogy képezzék, azt nem fogod tudni képezni, akkor se, ha 40 éves koráig minősítéd tankötelesnek. Ha van x erőforrásod, akkor minél kevesebb emberre oszlik el, annál több jut belőle egy embernek, úgyhogy ha svédországgal akarsz versenyezni, és nagy hozzáadott értékű munkát végezni tudó embereket akarsz képezni, akkor az első lépés, hogy csökkented az oktatásban résztvevők körét.

marcipán2 2012.03.03. 18:46:06

@Friss A.: NINCS PÉNZ még nem esett le?

d.hardman 2012.03.03. 18:53:19

@Dekaton: a leépítésnek azt hiszem ilyen kontextusban a létszám növelése az ellentéte, a fejlesztésnek meg gondolom a viszszafejlés: valójában a fejlesztés a hatékonyság növelése, ami a tanulókra jutó erőforrások növekedése:

hatékonyság = erőforrások/tanulók száma

tehát a hatékonyság nő, tehát a rendszer fejlődik a hallgatók mennyiségének csökkentésével, vagy az erőforrások növelésével is

Doubledecker 2012.03.03. 19:01:39

@d.hardman:

Ja, ja jó meglátás, a színvonal és az oktatás fejlesztése nem egyenlő a beleöntött pénzmennyiséggel.

De így van ez sok más egyéb területen is, csakhát a reformot a Fidesz is szitokszóvá minősítette. Pedig pl. szerintem kevesebb pénzből akár sokkal jobban működő közigazgatást is lehetne csinálni.

A felsőoktatásból tényleg sok pénzt vontak ki, de az eltolódás a reáلتudományok irányába, helyes lépés. Úgy összességben, persze egy rakás szar....

Csavarhúzás 2012.03.03. 19:01:55

Tankötelezettség leszállítása: ez nem a lehetőséget szünteti meg, hogy a 18 éves diák ingyen tanuljon, hanem a KÉNYSZERT. Az iskolák saját létük fenntartása miatt ragaszkodnak a diákjaikhoz, amíg annak van értelme. De van amikor nincs: vannak diákjaim, akik csak papíron tanulók, mert év eleje óta sosem jelentek meg az iskolában. (Ilyenkor a jegyző megvonja az iskoláztatási támogatással átkeresztelt családi pótlékot, de más következménye nem igazán van.)

Van amikor a nyomor teszi ezt (iskolába járás helyett a család megélhetéséért küzd a gyerek), van amikor eleve nem tud értelmes programot kínálni az iskola. Például van egy diákunk, akit kirúgtak a gyakorlati helyéről, mert lopott. Így szakmát nem szerezhetsz, elvileg a már elvégzett 10. osztályba kellene bejárnia, hogy tankötelezettségének eleget tegyen, de nyilván nem jár be.

3 éves szakképzés:

A jelenlegi rendszer abszurd, mert mindegyik általunk oktatott szakmában (ebből már kiderült hogy tanítok, mégpedig gimitól a szakmunkásképzőig mindenhol) befejezett 9. osztály a követelmény, tehát 10. osztályban csak annyi a dolguk, hogy óránként 60 percet öregedjenek, mert ha mindenből megbuknak, 16 évesen akkor is mehetnek szakmát tanulni. Azaz megtanulják a tengés-lengést, lazulást, ami nem jó alapozás a munkaerőpiac-hoz...

A baj az, hogy a változásokkal az oktatás nem fog elmenni a minőség felé. Nem a rossz tanárokat rúgják ki, hanem „megszűnnek álláshelyek”, például mert bezárnak iskolákat. Nem csökkentik az óraszámot és a csoportlétszámokat, hanem növelik. A magasabb fizetés nem a teljesítménytől függ majd, hanem a szakvizsgától. (Ahogy most is, csak most kevésbé. Például ha egy kémia tanár elvégzi egy közoktatás-vezető továbbképzést, ami szakvizsgának számít, akkor több lesz a fizetése, pedig továbbra is kémia tanár és nem vezető.)

Ehhez sok ész nem kell

superfrog 2012.03.03. 19:09:57

@G. Wolf: csak a lényeg pont azon van hogy képzett. mondok egyszerű példát:

anno volt egy ország ahol nem akaródzott tanulni a népeknek eléggé angolul.

lehet erre kötelezni azt aki nem akar, annyit is fog érni. ők meg azt tették, hogy a mozifilmeket nem szinkronizálták le, hanem

hoztak egy törvényt hogy angolul adhatják csak. mi?! igen biza még a lusta gyerek is megtanult angolul, mer a film meg érdekelté. amíg kötelező volt, nem ment. nem árulok el nagy titkot, ez abban az országban volt vagy 30-40 éve, ahol ha készül egy nagy park, akkor nem ész nélkül lerakják a járdákat, hanem várnak 5-6 hónapot, és ahol kialakul az ösvény, azt kövezik le. lehet nem is akkora baromság ez? nem az vezet célra hogy valami kötelező..... ki találja ki ez melyik ország?

G. Wolf 2012.03.03. 19:13:29

@superfrog: románia?

Hunor Levente 2012.03.03. 19:13:57

@Lepényhal: „Gratulálok! Lehet Zöld az SZDSZ!”

Inkább: az egykor liberális Fidesz lehet poshadt konzervatív álkeresztény bunkó nacionalista.

G. Wolf 2012.03.03. 19:14:46

@superfrog: am északon se szoktak filmeket szinkornizálni :) de úgy tudom h románoknál vezették be pár éve ezt hogy tilos az angol filmeket szinkornizálni (a parkosat nem tudom)

Doubledecker 2012.03.03. 19:15:13

@d.hardman:

A kérdés csak az, hogy mi lesz ezzel a többszázazres tömeggel, ami, aki nem sok mindenre alkalmas?

Az rendben, hogy kidobjuk az iskolából, mivel nem akar járni, de mi lesz ezzel a tömeggel????

Munkát nem fog kapni (Nyilván amúgy sem kapna), de mit fog kezdeni ezzel a hihetetlen képzetlen ember tömeggel???? Erre van e valami stratégia.

Ok, most a 28500 Ft-os kegyelem kenyeret lecsökkentették 22.000 Ft-ra de mi lesz velük????

Kicsit aggódok az ország sorsa miatt. Miközben egyes emberek még mindig nem jutottak azon túl, hogy csak azon lehet segíteni, aki igényli, hagyja magát. A pénz nem segítség...

superfrog 2012.03.03. 19:15:23

@G. Wolf: hát nem tudom hogy ez ironia volt, vagy csak elmentek az ápolók és kihasználok hogy addig tiéd a net?!

superfrog 2012.03.03. 19:17:46

@superfrog: túl gyors volt a kezem, tehát a 30-40 évből kiderült hogy nem románia.

tehát SVÉDORSZÁG-ról beszéltem, és basszus lám a nem kötelező tanulás ellenére mindenki tud angolul..... vagyis én tartom hogy ne legyen kötelező az iskola. persze szankcionálják ha valaki nem teljesít, de kötelezni valakit arra amit mindannyian tudunk hogy nem tesz meg, pláne retorziók nélkül mi értelme?!

d.hardman 2012.03.03. 19:18:33

@G. Wolf: „És egy picit én még tovább megyek, talán az oktatás lenne az utolsó (gazdaságélénkítés egészségügy és nyugdíj és bármi után) amiből elvonni szabad volna.”

világos, tehát szerinted amire kevesebb pénzt adnak, az rosszabb lesz, amire több pénzt, az pedig jobb. ez a szemlélet idegen tőlem, nem tudom, és nem is akarom vitatni, szerintem az oktatást nem a ráfordított pénzben kell mérni.

„sokkal nagyobb többletértéket tudnak hozzá tenni.”

így van. másodszor már nem vezetném le Neked, hogy adott erőforrások (pedagógusok, tananyag, szokások, kifutó évfolyamok stb.) mellett a hallgatók számának a csökkentésével tudod növelni a képzés hatékonyságát. Olyan, mintha tényeket engednél el a füled mellett.

„És azok akik tanultak lesznek itthon, és nem akarnak „nyomorgókat” nézni és meg se lehetőséket itthon fizetni - mert a tu-

dásukat máshol jobb pénzre tudják váltani - szépen el fognak menni (lásd orvosok) „

miért ne mehetnének? ez már állítólag nem a szócó, ahol nyomott bérekkel, viszont széleskörű szociális rendszerrel vásárolják meg az embereket. mindenki odamegy, ahova akar. nyilván van rosszabb gazdasági helyzetű ország Magyarországnál, majd jönnek onnan ide orvosok. Egyébként meg az orvosképzésnek, és vándorlásnak semmi köze nincs ahhoz, hogy csökkentik a tankötelezettséget, nyilván vannak zsenik, és történnek csodák, de olyan ember, aki azért nem lesz orvos, mert 16 évesen már nem volt kötelező iskolába járnia, és ezért mélyszegénységbe süllyedt, az kivételes eset, és a rendszert nem ilyenekre kell felépíteni

Lepényhal 2012.03.03. 19:19:29

@Hunor Levente: Valószínűleg liberálisnak is ugyanolyan álliberálisok voltak, mint amilyen álkeresztények most.

G. Wolf 2012.03.03. 19:20:16

@superfrog: „vagy csak elmentek az ápolók” - egyébként meg anyád...

d.hardman 2012.03.03. 19:21:34

@Doubledecker: „mi lesz ezzel a tömeggel????” én remélem, hogy ezzel párhuzamosan valahogy több lehetőséget adnak az oktatásba való visszalépésre is. úgyhogy, remélhetőleg elmehet iskolába, és tanulhat szakmát, vagy akármit. ezt lehet támogatni az adórendszerrel is, stb.

superfrog 2012.03.03. 19:27:04

@G. Wolf: kösz jól van, gondolom agyilag ott vagy..... „30-40 éve” ez valóban ráillik romániára. valseg vagy olvasásból földrajzból és történelemből nem voltál top. te benézted azt, én

benéztem ezt, de mindenképp az én anyámat. sztem kb meg is beszéltük

Hertelendi 2012.03.03. 19:30:50

Példaként állítom mindenki elé Finnországot! Ők rájöttek és meg is csinálták!

Igaz, ott talán nem lopnak ennyire, mint nálunk.

Ja és nem volt Gyurcsány és Orbán nevű miniszterelnökök...

Doubledecker 2012.03.03. 19:38:48

@Hertelendi:

Sőt a kettő összefügg, mivel nem a valódi problémákkal foglalkoznak, hanem mindent de mindet meg akarnak szerezni az országban.

Nem képesek hosszú távon gondolkodni félek tőle, hogy nyomorba döntik az országot.

ÉS még faszább, hogy egy csomó ember nem képes ezt belátni. Nó mindegy el kell innen menni, meglátjuk mi lesz, de ha nem lesz radikális változás, akkor a menekülés marad.... Amíg lehet.

TitokJolán 2012.03.03. 20:00:52

@marcipán2: harapd torkon.

decens 2012.03.03. 22:10:12

A cikk egy baromság!

Nem a tanulási lehetőséget veszi el a kormány, hanem a tanköteles kort csökkenti!

Aki akar tanulhat középiskolában vagy szakmunkástanuló intézetben, de nem kötelező.

Aki nem akar tanulni az inkább ne rontsa a levegőt (és az iskolai morált) azok között, akik tanulni szeretnének!

Ez a cél.

afalujegyzője 2012.03.03. 23:06:17

Az nagyon jó, hogy ilyen sok pénzt megtakarítunk az oktatáson, de az mennyibe fog kerülni évtizedeken át, hogy a 16 éves korától iskolába nem járó képzetlen emberek tömegét el kell tartani valakinek? A többség, mivel semmihez sem ért, val. szín. munkanélküli lesz, vagy bűnöző. 16-tól 30-40-50 éven keresztül.

Tényleg nyer ezzel a programmal az ország, és azok, akiknek nem kell szenvedniük 16 éves koruktól az iskola gyötrelmeitől??? Jobb lesz az életük?

Tényleg nem akar senki a pillanatnál hosszabb időtávban gondolkodni az országot „vezető” politikusok közül???

Poglonc 2012.03.03. 23:44:40

Nagyon szép érvek hangoznak el itt, de észre kéne venni valamit: NINCS PÉNZ. Nem az IMF szigorúságával van baj, az IMF is azért kell, mert: NINCS PÉNZ.

Olyan, mint az elszegényedő háztartás: először visszavesz a luxusból, aztán a gyerekek már nem járnak zeneiskolába, meg külön tanárhoz, aztán jön a turkáló a pláza helyett, nincs minden reggel kakós csiga a péktől, aztán „Jó lenne Petike, ha hétvégente egy kis szórólapozást, vagy gyorséttermi munkát vállalnál. Neeem? Pedig Panni már vállalt munkát a Mekiben... Na jó, akkor ki is kap karácsonyra biciklit?” stb, stb. És nem az oktatással kezdődött, hanem a nyugdíjjal, a joggal, és most az oktatásnál tartunk. Aztán majd jön a többi, szépen sorban.

És végül a pozitív példák: a fejlett északi társadalmakban valóban okos, értékteremtő északiak élnek - meg kevésbé művelt és kevésbé értékteremtő bevándorlók. És azokkal nem tudnak mit kezdeni, viszont egy szóval ki lehet fejteni a hatásukat: Breivik. (Fligauf meg ezüstmedvét kap, röhej...)

tory t 2012.03.04. 00:00:41

Blaszfémia, tudom, de számomra ennek az információnak a hír-

értéke abban van, hogy a kormány egyáltalán készített bármilyen hatástanulmányt.

narmer 2012.03.04. 01:45:53

Menj el az Ipar utaci ált isk-ba(IX:ker) és nézd meg azokat a cigánylányokat, akik kéthavonta egyszer 16 évesen bemennek a VII. osztályba és elmesélik, hogy hány pasassal mit, és hogyan, ahelyett, hogy főlöszleges tanulással múltatták volna az időt. Egy ilyen élménybeszámoló nap egy hétre veti vissza az osztály csekélyke fegyelmét.

milyen szép a Vértes, ó 2012.03.04. 02:57:22

Tehát attól, hogy lesz állítják a tankötelezettség korhatárát, azok, akik eddig a társaikat terrorizálni jártak iskolába (értsd: A cigányok ugye), hirtelen rájönnek, az 'mégsem olyan jó móka', az iskolabajárással járó esetleges kedvezményekről is lemondanak, és majd jól otthon maradnak? Van olyan marha, aki számára ez plauzabilis?

Továbbá mi köze ennek ahhoz a kérdéshez, melyről a poszt is szól, hogy a kormány hazugságokkal és csúsztatásokkal védi szokás szerint egy idióta döntését, mely olyan, mintha nem túl értelmes óvodások találták volna ki? (Bár legalább kiderült, a fő szempont -- szintén szokás szerint -- az, hogy pénzt sajtoljanak ki valahonnan, semmi több.)

ppppalika 2012.03.04. 06:55:06

@klacus:

„Ugye ezt hívják a kormányzati kiadáscsökkentésnek, amit annyira hiányoltak az ilyen blogok írói, amikor a vezetés gazdaságpolitikáját kell bírálni!”

Ha kiadáscsökkentés címen eladom az autóm, ami a munkámhoz kell, jól jártam-e?

Motyóbábi 2012.03.04. 07:44:30

Gyönyörű... Legyünk újra a pár millió tuskó országa! Bár azt hiszem, hogy hosszú távon ez egy kidolgozott stratégia. A tanulatlan tahomán őslakónak mindent könnyebb beadni, nem érti, tehát nem vitatkozik. Ha valami nem tetszik neki, max. gárdába tömörülve vonul fel és alá, meg ordibál, de nagy gondot nem okoz. Ha nem tanul, hanem dolgozik, akkor nem kerül sokba, és adót fizet, ergo állambácsi keres rajta. Az, hogy az ország megítélése már így is szegényletes, de ettől még rosszabb lesz, az már őket nem izgatja.

Valahogy sosem volt szimpatikus ez a kis cezaromán törpe, de most nem tudok örülni annak, hogy „én megmondtam”...

Bocsánat. Nem dolgozik, mert ezzel egyidőben a munkahe-lyeket is felszámolják. Akkor meg megint nem értem. Én lehetek a hülye.

ppppalika 2012.03.04. 08:00:04

@d.hardman: „Mindenki jobban jár, ha a nem motivált diákok korán elmehetnek dolgozni”

Aha. Szaktudás nélkül. Hova?

M R 2012.03.04. 08:45:07

Egy diktatúrában nincs veszedelmesebb dolog mint az iskolázott, önálló gondolkodásra is képes zember:)

Dr. simonmondja. 2012.03.04. 08:56:28

Akkor most évente 70 ezer fiatalot tesznek ki az utcára végzettség nélkül.

Terv szerint.

Vagyis akkor is, ha tanulni akar.

Fasza.

Remélem a fideszesek és a munkálkodó képzetlen fiatalok összefutnak egy sötét sikátorban.

tede 2012.03.04. 09:02:01

@M R: „Egy diktatúrában nincs veszedelmesebb dolog mint az iskolázott, önálló gondolkodásra is képes zember:) „

:) Ez számomra annyira vicces, hogy azt hiszik egyesek, attól lesz valaki iskolázott és önálló gondolkodásra képes, hogy 16 év felett is sokáig az iskolapadba kényszerítik.

A budai magániskolákból könnyű a libeláris észt osztani, de egy vidéki iskolában más a helyzet, ahol a kétszer háromszor le-
bukott nagy lakli primitív és rosszindulatú gyerekekkel kell együtt járni, aki szétrombolja az órákat az idióta beszólásaival meg fizi-
kálisan terrorizálja a gyengébbeket

Nekem gyerekkoromban sajnos volt szerencsém ilyenekhez, igaz akkoriban csöveseknek hívták ezeket, nem kissebségnek, de el tudom képzelni a mostani helyzetet.

Ha ahhoz bőven van ereje, hogy a kisebbeket bántsa, akkor menjen közmunkára vagy fizikai munkára a 17 éves.

Nincs munka? Keresni kell. Senkinek nem kötelessége eltarta-
ni azokat, akik önhibájukból alkalmatlanok, mert semmihez nem értenek és még a fizikai munkához is lusták.

Az a kádári gondolkodás meg úgy látszik ki haljon ebből az országból, hogy az állam gondoskodik mindenkiről még a lus-
ta, tudatlan semmihez nem értőkről is.

Az egyénnek kéne erőfeszítéseket tenni kezdve azzal, hogy gyerekkorban tanul, nem lébecol.

hagymásbab85 2012.03.04. 09:25:05

Arra megy ki a játék, hogy minél többen fizessék a tandíjat, a megspórolt pénz pedig eltűnjön a zsebekben.

Már a fiatalok is a viktatúra áldozatai. Itt lenne az ideje végre kiűzni ezt az indiait az országból!!

Miazmás 2012.03.04. 09:53:00

@marcipán2: Már hogyne lenne pénz. Stadion bővítésre 35 mil-

liárd, Fradi stadionra 20 milliárd, Kósa stadionra 12 milliárd, MOL részvényre 500 milliárd, Ferihegy átnevezésre 1 milliárd, soroljam még? Fidesz, hazug, gerinctelen, semmihez sem értő kis férgek.

Poglonec 2012.03.04. 10:01:46

Nah. Egyébként 2 dologról beszélünk, és így elbeszélünk egymás mellett.

Van egy oldal, aki azt mondja, hogy vegyétek már észre, hogy a sokszor bukott tizenéves csak árt, ha iskolába jár - és nem foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy lehet-e majd olyan, hogy egy értelmes, fejlődőképes fiatal nem tanulhat, mert megfosztják valamilyen ürüggyel a lehetőségtől.

Van egy másik oldal, aki meg azt szajkózza, hogy értelmes, fejlődőképes fiatalok lesznek megfosztva a tanulás lehetőségétől - és nem foglalkozik a valóban több tízezernyi problémás gyerekkel, akik NEM VALÓK ISKOLÁBA.

A megoldás lehet (sarkítva) kétféle:

1. több szakember, több pénz, több türelem.
2. nincs türelem, nem adunk pénzt.

Most az ország sz**ban van, most a drasztikus megoldások működnek. Ettől még nem biztos, hogy a tanulni akarók nem tudnak majd iskolába járni. Ám ha mégis, akkor kell annak a résznek jönni, amiben mi magyarok sajnos nem vagyunk túl jók: össze kellene fogni azért a pár szerencsétlen tehetségért, és megadni nekik a lehetőséget a tanulásra. Ez az összefogás pedig lehet családi, közösségi, gyülekezeti is akár. Kérdés, hogy van-e rá akarat és önfeláldozás.

Dr. simonmondja. 2012.03.04. 10:05:24

@Poglonec: Lófaszt önfeláldozás. Azért adózunk, hogy abból az iskolák működjenek.

Nem azért, hogy Orbánnak legyen testőrsége meg fociklubja.

prolee 2012.03.04. 10:22:08

Előzőekhez tartozik, hogy karácsonyra olvasni kell!!!! Sok kis osztálytársat láttam szenvedni ezzel a követelménnyel és hálát adtam a jó istennek, hogy a gyerekeim hamar megtanultak olvasni.

A mélyszegénységből érkezőknek is meg kell tanulniuk írni, olvasni és számolni, de akinek nincsenek felsőoktatási tervei, annak nem kell megtanulnia Ohm törvényét, nem kell deriválni, Villont elemezni és a leveli béka szaporodása, a szerves kémiai alapismeretek sem fognak hiányozni neki.

Viszont meg kellene tanulnia tisztálkodni, háztartást rendben tartani, gyereket ápolni, nevelni, háztartási pénzt beosztani, takarékosan főzni, konyhakertet művelni, ház körüli javításokat elvégezni, kisállatot tartani, tenyészteni. Mert nincs, akitől ezt otthon megtanulja.

afalujegyzoje 2012.03.04. 10:57:28

@Poglonec:

„Nagyon szép érvek hangoznak el itt, de észre kéne venni valamit: NINCS PÉNZ. Nem az IMF szigorúságával van baj, az IMF is azért kell, mert: NINCS PÉNZ.”

Ha nincs pénz, akkor nem biztos, hogy tízmilliárdokat kellene focira/stadionra költeni. Attól, hogy bazi nagy stadionokat építünk, még nem fognak tudni focizni a magyarok. Aki meg igen, az azonnal el is húz ebből az országból. Ha nincs pénz, miért kell összevásárolni működő piaci cégeket száz és ezermilliárdokért? Miért kell állami bank, mikor van 35 magán? Amíg nem kezdtek el állami irányítással kirabolni őket, nagyjából működtek. A Demjántól megvásárolandó magánbanknak honnan lesz pénze?

Miért kell 500 mrd-ért MOL részvényt vásárolni? Miért kell a Kossuth teret átépíteni?

Igazad van, nincs pénz. De ha felesleges baromságokra költjük, akkor sem lesz több. Sőt...

Ha kicsit megnézzük, hogy az ázsiai kistigris néven emlegetett országok mire költöttek 20-30 éve, és mit értek el vele, ... talán nem az oktatást kellene lenullázni.

Biztosan ti sem mai gyerekek vagytok már. Ha visszaemléxel, hogy az egykori osztályaidban milyen gyerekek voltak (alsóban, felsőben, középisk, stb.), akkor miket gondoltál róluk, és ma mi lett belőlük. És mi lett volna, ha az első alkalommal kirúgják a gyereket, talán élő példát látunk arra, hogy nem marhaság erőltetni a suliba járást.

Azzal maximálisan egyet értek, hogy ha valaki nem akar tanulni, az ne egy gimis osztályban rontsa a levegőt, zavarja a többiek előrehaladását. De csak azért, mert magától nincs annyi esze, hogy felfogja: ezen múlik a jövője, még nem kell kötelezően elősködőt gyártani belőle.

A közmunka jó találmány. Az egész szocializmus így működött. El is adósította rendesen az országot, aztán szépen meg is bukott...

Lepényhal 2012.03.04. 11:09:31

@ppppalika:

„Arról kellene inkább vitatkozni, hogy hol, milyen módszerrel, milyen rendszerben, mit. „

Ebben is sok igazság van. Én is azt gondolom, hogy nyugodtan meg lehetne adni nekik is minden elképzelhető plusz esélyt, csak nem mások kárára. Járhatnának például speciális iskolákba, ahol gyakorlatiasabb dolgokat tanulhatnának, sokkal közvetlenebb formában. Csak erre meg sokan azt fogják óbégatni, hogy „szegregáció!”.

The butcher strikes back 2012.03.04. 12:19:58

Egy olyan országban, amely nem rendelkezik nagy mennyiségű ipari nyersanyaggal, amit gyorsan el tud adni a világpiacon, és/vagy könnyen építhetne rá feldolgozóipart, a termelékenységet,

versenyképességet első sorban két dologgal lehet fenntartani, fejleszteni:

1. egészségügy, mentálhigiéna: egy egészséges, egészségtudatos ember többet, tovább, jobb hatékonysággal tud dolgozni;
2. oktatás: a szakképzett munkaerő hatása a termelékenységre, versenyképességre szintén erősen pozitív.

1990 óta az összes kormány konstans két dologhoz nyúl hozzá szinte azonnal, ha megszorítani kell: oktatás, egészségügy. Találják ki, mennyire érdeke a vezető rétegeknek az ország versenyképessége :)

burakefendi 2012.03.04. 12:48:19

a legnagyobb probléma nem a korhatár leszállítása, hanem az, hogy az oktatási rendszer nem ad valódi esélyt a normális életre azoknak, akiknek már a szülei sem adtak... nem lehet ezeket a 16 éves kölyköket érett személyiségekként kezelni, akik képesek felelős döntést hozni. nem erre nevelték őket... ezt nem volna szabad költségvetési kérdésként kezelni. egy hosszú vagy középhosszú távon gondolkodni képes kormánynak, aki ugye a munkaalapú társadalom megteremtését tűzte ki célul, látnia kellene. mert azt a fejekben is meg kell teremteni, nem csak a pénzcseppek elzárásával.

Tigeri 2012.03.04. 12:51:19

Lehetséges, hogy a maszop ezért mocskos hazaáruló kommunista csürhe lenne, és azonnal mongyanak le?

Di622 2012.03.05. 08:54:44

Nos akik szerint nem kell ide iskola és hasonló liberális faszságok....

Ha jól emlékszem volt valami Széchenyi nevű liberális seggfej aki valami olyan egetverő baromságot mondott hogy a „Kiművelt emberfőkre van szüksége a hazának...”

Ja biztos már ő is a liberális ármány része volt.
Aztán nézzünk csak körbe a világban.

Ott vannak a japcsik, akik a II VH után tolták a pénzt az oktatásba hogy legyen minden területen penge szakemberük.

Látszik is hogy a hülye japcsik nem is jutottak semmire. A japán cuccok szart sem érnek.

Aztán meg ott vannak az igenhülye kínaiak, annak ellenére hogy van nálunk egy halom kici occó ember elég tetemes pénzt ölnek az oktatásba.

A franc se tudja hogy miért csinálják.

Megnézhetjük közelebb is.

A széljobberek kedvence Hitler apó.

A német hadsereg sikereit többek között az is adta hogy a német fegyverek egy hangyányival jobb minőségűek voltak mint a szövetséges fegyverek.

Nyilván ezeket a tankokat meg repülőket fél analfabéta parasztok termelték a krumpliföldön. Semmiképpen nem kellett hozzá jól képzett mérnökök, technikusok és szakmunkások.

Szerintem is felesleges ennyi iskola.

Legyünk mi a 10 millió analfabéta kubikus országa oszt jónapot.

VASTAGBŐR

vastagbor.blog.hu

A halál hús az új chilei cseresznye?

Szerző: zero

Bejegyzés kelte: 2012. február 23.

„A dél-chilei cseresznyefák nem ütik meg magyar fajtársaik színvonalát. Hatalmas lehetőségek vannak a két ország éghajlatbeli különbségeinek kiaknázására. Például amikor Magyarországon érik a cseresznye, Chilében nem és fordítva. Az ilyen különbségek ésszerű kihasználása folyamatos cseresznyeellátást biztosítana mindkét ország számára” - Torgyán József földművelésügyi miniszter, 2001.01.16.

Kövér László jelenleg Dubajban építi tovább Magyarország pozícióit, aminek az alapjait már oly sok szép magyar lány testnedvekkal dúsított munkája rakta le.

A hírek szerint „Kövér kifejezte azon óhaját, hogy közelebbről tanulmányozza az iszlám szokásoknak megfelelő halál húsvágás módszerét, szerinte akár a húskivitellel is növelhetjük az arab országba irányuló exportunkat. A két ország közötti kereskedelem és idegenforgalom fellendítése végett Kövér egy, a két ország közötti közvetlen légijárat szükségességéről beszélt.”

A Budapest-Dubaj közvetlen légijárat már nagyon kellene, szegény magyar lányoknak először Bécsbe kell kiutazniuk, tiszta macera az egész.

A halal húsvágás pedig egyszerűen zseniális!

A magyar hús minősége messze földön kiváló, Dubaj pedig itt van a szomszédban, már indulhatnak is a szállítmányok.

Javasolnám Bódi Sylvit „halal húsvágó kormánybiztosnak” ki-nevezni, ő már rendszeresen szállított minőségi melle- és farhú-sokat Dubajba.

Az iszlám húsfogyasztás a zsidó szokásokhoz hasonlítható:

„Számos országban törvény írja elő, hogy az állatokat levágás előtt kábítani kell, azonban a muzulmánok számára egy ilyen állat már halottnak számít, a Koran pedig tiltja az elpusztult állatok elfogyasztását. A halal, vagyis az iszlám vallás követői számára készített speciális ételkészítés előállítása és forgalmazása rohamo-san növekvő üzletág lett világszerte: A halal étel az iszlám vallás szabályai szerint feldolgozott és elkészített ételkészítést jelent. Ha-szonlóan a kóser ételekhez, a halal termékek sem tartalmazhatnak sertéshúst, sőt zselatint, ecetet és alkoholt sem. Az ilyen ételek elkészítésénél a folyamatokra is ügyelni kell, hogy még csak ne is érintkezzen az ételkészítés nem halal termékekkel. Vágásnál az állatot Allah nevében ölik le, majd az állat vérének teljesen kifolyat-ják. Ilyen és egyéb szabályok miatt az igazi halal-ételkészítések elkészítése körülményes folyamat, amit általában minősítő cé-gek is ellenőriznek, mielőtt a termék címkéjére rákerülne a halal megjelölés. Számos országban törvény írja elő, hogy az állatokat levágás előtt kábítani kell, azonban a muzulmánok számára egy ilyen állat már halottnak számít, a Korán pedig tiltja az elpusztult állatok elfogyasztását.”

Kövér László ma is tanított nekünk valami újat: halal húsvágás, pont erre van szükségünk (...)

Kommentek

Virág et. 2012.02.23. 16:05:34

Azért Dubai nem csak a prostitúcióról szól. Tudom, hogy nálunk itt ez rögzült meg, de a valóságban Dubai kereskedelmi központ az egész közel-keleti térségben. Itt találkozik az arab és a perzsa pénz, ide koncentrálódik sok külföldi tőke vagy befektetői igény is. Mondjuk a halal húsból én nem látok fantáziát, de más terü-leten van lehetőség az együttműködésre.

Dubaiban az üzletemberek vannak többségben, nem a kangör-csös olajsejkek.

Gyurma Pappa 2012.02.23. 16:44:54

Két dolog:

1. Van benne ráció. A törökök (akik ugye európaiak kapuja az iszlám világ felé, és fordítva) már pár éve veszik szép számban bizonyos területeken a jó magyar borjúkat, és hordják ki az arab világba. Törökországba azért van szépen forgalom Magyaror-szágról, tehát van értelme és nem is lehetetlen.

Ugye nem szeretik az arabok a halal vágási módszereket (kó-ser vágásként ismerik inkább Mo-n a módszert, ugye a két test-vér nép), és bíznak benne, hogy a törökök így oldják meg. Szóval látom értelmét, és van is, miért ne hagynánk ki a török közvetí-tőket, ha van rá mód.

2. Ez nem a házelnök dolga. Ha már kötelező kamarai regisztráció van, és beszedik érte a 5e forintot, akkor miért nem a ka-mara foglalkozik ilyenekkel? Nem hiszem, hogy az házelnök ér-demben tudna bármit is csinálni odakint, kétlem hogy egy picit is értene a halal vágáshoz, vagy akár az élőállat szállításhoz, de akár csak egy picit is konyítana a mezőgazdasághoz. (Akkor a Rogánnak már legalább van értelme, hogy ott van :))

Ja, hogy indok kellett a kiutazáshoz? Vagy igazából ciki beval-lani, hogy igazából koldulni mentünk ki, és belemegyünk majd

valami titkos paktumba arról, hogy mégis csak eladóak a magyar földek?

Combi a ballibes Ferkófan 2012.02.23. 16:49:24

Akit zavar az állatok legyilkolása a húsert nyugodtan legelhet füvet felőlem.

szmoker (Homo Trollicus) 2012.02.23. 16:57:24

Ahhoz képest hogy Agyarország jobbára importálja a húst mert a tenyésztők tönkrementek, Kövér exportról beszél.

Hát.... 386 marhát tudok, azokat exportálhatnánk, négybe vágva, lefagyasztva.

Roltii 2012.02.23. 17:12:55

No comment. Francnak kéne átvenni ezt a barbár vágást. Ugyanúgy halott állatot dolgoznak fel, csak hagyják szenvedni is...fasza... (igen,tudom, hogy nem lennének ezek az egyedek, csak a húruk miatt vannak, de azért fölöslegesen nem kell szopatni őket.)

immortalis 2012.02.23. 17:23:24

Oké, hogy le kell ölni egy-két állatot, hogy életben maradjunk. De minek kínozni, szenvedtetni őket? Barbár gecik ezek.

wonderwolf 2012.02.23. 17:36:13

Na igen, de van itt egy fontos probléma. Míg mi itt vacilálunk, hogy át akarjuk-e vágni a marhák nyakát fültől fülig, addig a kis hazánkban élő örök zsidó majd felvásárolja tőlünk piri pénzért az összes marhát, levágatja útközben mondjuk Bulgáriában,még behajózás előtt aztán, aztán annyi.

conv 2012.02.23. 17:56:43

Azt mondja a jóember ne hasonlítsuk össze a halál vágást a kóser vágással, mert a halál az a saria része.

igaza van.

„ A sharia terminusnak az iszlám vallással kapcsolatban több jelentése is használatos

1, legtagabb értelemben elvont teológiai fogalom, amely az Isten által alkotott a világ harmonikus működését megszabó törvényeket jelenti, beleértve a természeti törvényeket is.

2, Az emberek számára Isten által előírt helyes életmód, viselkedés tkp. az iszlám életforma"életmód

3, az iszlám vallásjog, vallásjogi hagyomány

a halál vágás a saria része.

a kóser vágás pedig a judaizmus része.

de csak ennyi a különbség. semmi több: szerintem ugyanaz a kettő.

allegretto23 2012.02.23. 18:09:59

Tényleg arra ítélném őket, hogy csak élő állatot zabálhassanak, hátha éhen dögölne mind.. szigorúan a political correctness jegyében persze. (Mielőtt még valamelyik csököttagyú zs..zni kezdene: az ortodoxokra is vonatkozik.) (..és mielőtt még a többi észlény azzal jönne, hogy akkor legeljek: régebb óta vagyok vega, mint ahány évesek ti vagytok) Aki állatot kínoz, az ember-től is csak azért tartózkodik, mert lecsukhatják érte. És már el is jutottunk ahhoz a felfogáshoz, hogy egy 10 éves gyerek kínhalála annyit ér, mint az illegális letöltés, vagy fű birtoklása... remélem a gyehenna tüzen szenved az örökkévalóságig valamennyi, aki-nek az agya ilyen torzultan működik.

SchA 2012.02.23. 18:15:56

Ha csak a vágási technikáról beszélünk, halál = kóser.

Nem volna annyira örült ötlet a mezőg. export a Közel-keletre, az átkosban ez működött, és volna kereslet pár országban olyan hungarikumokra, mint a libamáj, fűszerpaprika, magyar borok (és el ne higgye senki, h az arabok nem isznak).

De ez a felvezetés.... Most komolyan Zero, értem, hogy a zseniális mezőgazdasági ötleteket valahol ekézni kell, de hogy a Vastagbőr a 700-as Klubot meg Dzsihadfigyelőt idéz, az vhogyszokatlan.

Sandman (Karakum) 2012.02.23. 18:20:51

A poszthoz: nincs ebben semmi különleges, fél családom húsiparban dolgozott, és szállítottak arab országokba is. Lakott itt egy kis arab, aki intézte a megáldást és a többi, soha nem lehetett megtalálni, mert valahol seftelt, de amikor kellett lepecsételte a papírokat, és annyi. A pecséttől pedig máris fogyaszthatóvá vált az arabok számára is a hús :D

Herbert West 2012.02.23. 18:21:10

Nem nagyon értem ezt a PETA-idéző fanyalgást. Nem valami hosszú haláltusa, ráadásul a nyaki ütőerek átvágásával (abból dől olyan szépen a vér a videón) igen gyorsan beáll az agyhalál. Ha megvolt a napi szükséges közelségetutálát, akkor rátérhetnénk valami értelmesebb dologra is.

Sandman (Karakum) 2012.02.23. 18:22:03

@SchA: ez a kis arab sem vetette meg a jó bort, és amikor rászóltak, hogy épp disznóhúst eszik, azt mondta: pszt, Allah sem lát ám mindent... :DDD

ketroot 2012.02.23. 18:29:56

Egyébként aki az ilyen vágások alapján felháborodik természetesen tegye ezt az itteni disznóvágások kapcsán is.

ketroot 2012.02.23. 18:32:31

@Sandman (KaraKum): @vomit:

Faszom...

Sandman (Karakum) 2012.02.23. 18:51:49

@ketroot: most megleptél. Olyanod is van?.. :DDD

Jani haverja · <http://alfa-kontakt.info/> 2012.02.23. 19:01:07

A halal (meg technikailag a kóser is ugyanaz, mint már írták) vágás azért jobb, mert jobban kivérzik az állat. Én pl. utálom a magyar csirkét, mert vérés a csontja mellett sokszor. Mellesleg a vér romlik meg a leggyorsabban, tehát pl. egészségtelen is lehet már egy ici-pici hűtési hiba esetén is.

A nagy állatvédőknek: A halal, meg a kóser állatvágás nem állatkínzás, csak az tartja annak, aki nem ért hozzá.

Atro 2012.02.23. 20:10:57

@allegretto23:

Senkit sem zavar a te vegetarianizmusod, az viszont már igen, ha te ezt másokra is rá akarod kényszeríteni. Nyugodtan legelj annyit, amennyi jól esik, de azért másoknak ezt ne akard már előírni. Az ember default-ból mindenevő lény, amibe beletartozik a hús is.

Ezeket az állatokat meg igenis azért tartjuk, hogy megegyük őket. Haszonállatok.

turcsány karcsi elvtárs 2012.02.23. 20:44:40

a libatömés állatkínzás, a halal/kóser vágás viszont nem. érdekes világban élünk...

index:

„Lengyelországban az ottani zsidó közösség létszámának növekedése nyomán nőtt meg az igény a kóser élelmiszerek iránt.”

összeesküvéselmélet, paranoia vagy valaminek az előjele és valóban készülődés folyik?

Bee-zöny 2012.02.23. 20:45:59

@allegretto23: „(..és mielőtt még a többi észlány azzal jönne,

hogy akkor legeljek: régebb óta vagyok vega, mint ahány évesek ti vagytok?"

Orvos látott már?

Persze meg tudod védeni a kijelentésed: ha felsorolod az itt kommentálók életkorát.

dr.dr. Secnir doktor 2012.02.23. 20:48:31

Kövér nagy üzletet kötött. Viszik majd a húst a magyar borjűföldről. Amúgy is elburjánzott a bornyú, nálunk felfutott a ház falára. Tűzzel irtjuk, nem tudjuk kivágni a gyökerét az istennek se. Ha meg viszik az arabok, szívük rajta.

ksh:

„A szarvasmarhák száma 2011. december 1-jén 698 ezer volt,”
8 millió lakosra.

meddig elég?

Viktus 2012.02.23. 20:56:36

Ez kivételesen jó ötlet, ha nekik úgy kell vágni, akkor vágjuk úgy ... pénzük van fizetik simán.

V mint... 2012.02.23. 21:02:15

Most ezen mit néz? Több mint tíz éve a cég ahol dolgoztam már szállított halat termékeket. Ez a húsiparban nem újdonság, csak nem mindenki vállalja a vele járó hercehurcát.

nagyon buta 2012.02.23. 21:08:21

Az én kérdéseim azok, hogy illeszkedik ez a vágásmód az európai jogrendszerbe (ugye mindenféle uniós tagság), illetve az a passzus, hogy véletlenül sem érintkezhet más módon levágott állattal ezt bizonyítani kell(ene), milyen egyszerű ez ugye? Konkurencia, jelenlegi piaci viszonyok, árak? ah ezek valami földhözragadt komcsibolsinácilibsinépellenségnek jutnak eszébe....

Bee-zony 2012.02.23. 21:08:42

Kell ide még ez a halál – halál is, meg az arab-zsidó konfliktus importálása, meg az összes többi, a Torgyán-repeta „köteles” és „igen tájékozott” Kövér László...

„Kövér azt sem tudja, merre folyik a Tisza

(...) Magyarország vízrajzát ismerve pedig – még képletesen is – nehezen értelmezhető, hogy a Tisza vizével árásszák el azt a Viharsarkot, amely egyetlen ponton sem érintkezik második legnagyobb folyónkkal. Békés megyét legfeljebb a Körösök önthetnék el.”

Van ám szakértelem, és jó döntések... mint ahogy eddig is. Ennyyi ésszel és egy vödör mésszel elmehetne piktornak, de inkább a politikát választotta. Ismerős? Déjá vu? Mi az hogy, nagyon is!

Mojzes Pál 2012.02.23. 21:45:50

„Szaúd-Arábiába havonta 15-20 ezer tonnás mennyiségben érkezik a fagyasztott brazil csirke, jelenlegi árfolyamon 440 forintért. Szerinte ennél jobb árat tudna adni a magyar baromfiipar.”

hantaboly 2012.02.23. 21:54:49

@Bee-zony: Képzeld el, én 52 éves vagyok, ha te ennyi ideje vega vagy, le a kalappal, de én örülök neki, mert nekem több hús jut. Ezért szeretem a másokat is, több szabad nő marad!

Várom a számot!

georgie58 2012.02.23. 22:00:16

Nem értem én ezeket... semmi üzleti érzékük sincs: nem kóser húst kell exportálni Dubai-ba, hanem pl. meg kellene próbálni fagyasztott katicabogarakat repülővel exportálni, vagy a méltán híres magyar (NEMZET) trillázó vizikandellábert értékesíteni az araboknak a vízipipa mellé, esetleg megpróbálkozhatnánk még a prüntyögő oroszlófasszal is, az is kelendő a Közel-Keleten. És egyébként is miért a Kövér megy? Jogász akar eladni kóser húst?

Miért nem a Matolcsy? Az úgyis nagy szakértője a gazdasági kérdéseknek.... nem értem, nem értem ...
Ironfist 2012.02.23. 22:01:34

Nem tudom mit kell moráliskodni állatok leölésén. Annyiban van igaza azoknak, akik azt mondják, ne szenvedjenek, hogy a kínokozástól előnti az epe, vagy mi a szar az állatot, és ettől keserűbb lesz állítólag a húsa, és emiatt jobb'elvilleg, ha gyorsan leölik. De most ne kezdjünk már azon filózni, hogy állatok jogai, meg szegény állatkák. Azért vannak, hogy megegyük őket. Aki vegetáriánus azzal meg valami nem stimmel szerintem, ugyanis nem véletlenül vagyunk mindenevők, és nem pedig a gazellák mellett legelészünk.

Rókakígyó 2012.02.23. 22:03:09

Az Orbán kormány hihetetlen problémája, hogy az európai államok nem hajlandók Orbánnal és a kormány többi tagjával (sőt Pali bával sem) szóba állni. Az elején volt valami bemutatkozó látogatás, de a magyar eu elnökség végén sem volt csúcs, egyértelműen a kormány politikája miatt. Mivel azonban kell valami diplomáciát produkálni, ezért mennek a 'sztánokba meg az arabokhoz, akiket a demokrácia mérsékelten sem izgat. A furcsa, hogy Kínában nem jártak még.

chipanddale74 · <http://www.autosvilag.com> 2012.02.23. 22:29:36

Azért kíváncsi lennék arra, hogy a vérgőzös Greenpeace mit szólna itthon az ilyen vágási formához. Persze az iszlám országokban nem merik jártni a pofájukat, mert rögtön helyre teszik őket.

Jani haverja · <http://alfa-kontakt.info/> 2012.02.23. 22:39:39

@Rókakígyó: Kínában a Fellegi járt pénzt kuncsorogni többször is, csak hát a kínaiak sem voltak olyan hülyék, meg annyira a

saját pénzük ellenségei, hogy egy Matolcsysta gazdaságpolitikára adtak volna olcsó hitelt. Úgyhogy mostanában fityiszék ezért nem mennek Kínába.

Bloodscalp · <http://kkbk.blog.hu/> 2012.02.23. 23:06:24

komolyan???Kövér tárgyalt...bármiről is???a külügyhöz is hülye hát még a külkerhez...

Bee-zony 2012.02.23. 23:25:22

@hantaboly: Össze tetszik téveszteni valakivel; a számokat én kérdeztem.

Az életkorok, és az e heti nyerő lottószám, az a megfejtendő.

Ezek szerint, cipőboltból cipőt, Hantabo(l)ytól hantát.

Legyen, szám: adok hármat is, tessék.

42. A válaszhoz a megfelelő kérdést megkeresni viszont már az ön dolga.

1984. Ez egy jó könyv.

16690. Ez a Magyarországon fogvatartottak száma tavaly ilyenkor. Állítólag sok, szerintem pedig vannak, de nem elegendő.

Az sem világos, hogy miért szereti ön a buzikat, azért, mert az, vagy azért, mert több nőt hagynak szabadon... de akkor mi van a leszbikusokkal?

Peetee 2012.02.23. 23:30:42

kb. kiszámoltuk, ~15.000 EUR + VAT lenne a fuvardíj egy nyerges-hűtős kamionnal ~22tonna kiváló magyar húсарu szállítása Dubálya'....ha odaér, útközben van 1-2 cifra vidék... :)

doci606 2012.02.23. 23:46:17

Az emberek tudatlanságát kihasználva kell népszerűséget használni? Több mint húsz éve folyamatosan exportálnak európai (magyar, dán, stb.) húsipari cégek Dubaiba. A logisztikai szakértőknek meg elárulom, olyan is van, hogy hűtőkonténer, de nem

egyszer ment nagyobb mennyiség hűtőhajóval déli kikötőből. Ennyire egyszerű. Szerintem inkább nézzétek a VV-t, hátha további gazdasági, kulturális ténnyel gazdagodik tudásotok.

nápolyi maszti 2012.02.24. 00:57:12

Futkosnak, mint a fejetlen csirkék. Te, elvtárs, nyugatra mész, te délre, ott csinálj magadból bohócot. Kövér doktor, amint éppen elintézi a magyar mezőgazdaság exportproblémáit... ebben a mostani fidesz-világban van valami elképesztően szürreális. Komolyan mondom, jöhetne már a korszak Bulgaková, vagy legalábbis Ilf-Petfov párosa, mert ezt, amit itt megy, vétek megíratlanul hagyni!

Európai Bigottság 2012.02.24. 02:08:51

akik akkor meg azóta is röhögnek torgyánon a chilei cseresznye miatt, azok húzzanak már be egy tescoba vagy auchanba, öszt nézzék már meg honnan van a szőlő, a körte, az alma meg a többi amikor nincs szezonja.

de hát biztos a Föld forgása miatt csak onnan éri meg ide gyümölcsöt hozni, innen oda már nem!

amúgy azóta a chilei gyümölcsexport olyan szinten nőtt, hogy ma már szóba sem állnának velünk, max vehetnénk tőlük leckéket.

ebből is azért nem lett nekünk jó, mert pár szagértő belvárosi zsidó libbant viccet csinált az egészből, lévén annyira tájékozatlan és hülye valójában, hogy el sem tudta képzelni, hogy ez a valóság.

még hogy repülővel gyümölcsöt kontinensek között, ki hallott már ilyet

Vittore. 2012.02.24. 02:11:06

Bazz, ti még nem láttatok vidéken disznóvágást? Ott is lefogják a disznót és meglékelik a torkát. Amíg ki nem vérzik. Csirkének is elvágják a torkát. Aki nem bírja a vért, ne menjen hentesnek. Aki

meg sajnálja az állatokat, az egyen magokat meg salátát; aztán majd meglátja.

Európai Bigottság 2012.02.24. 02:15:47

@Jani haverja: érdekes, a kamuleminősítések óta már mindenki úgy emlékszik, hogy matolcsy 2 év folyamatosan elkúrja.

júliusban 265 volt az euro, akkor még senki nem matolcsyzott.

olyan ez már, mint a jóságos göncz patkány árpád legendája, akire mindenki fasza csávóként emlékszik. mindenki, aki nem tud róla semmit. az a kevés, aki meg tud, az tudja, hogy egy undorító patkány, a rendszerváltás elszabotálója, ügynök, besúgó, szar.

szóval konkrétan mi is a baj matolcsyval? hogy a konrád féle zsidóbanda ránk uszította a fél világot, és a hadjárat már odáig fajult, hogy a hűdefüggetlen hitelminősítők is politikai eszköz-zé silányultak magyar viszonylatban, és fundamentálisan nem magyarázható indokokkal sorozatban minősítettek le, hogy így próbálják megbuktatni a kormányt, és kedvenceiket visszatenni a hatalomba?

sok szolgálékú köcsög...

gerdo 2012.02.24. 03:24:25

@Vittore.: Azok a vidéki disznóolesek elég nagy sullyal estek a latba, amikor eldöntöttem hogy vegetarianus leszek (az is voltam 5-6 evig). Az elkabítás azért sokkal humanusabb.

De hat nem errol szolt ez az utazas...Miutan a gyulolt kommunista ...uh bocsanat, barátunk Kina nem kert a Matolcsy portekajabol, arab diktaturáknak....uh bocsanat; a kedves muszlim államoknak probalunk magyar allampapirokat eladni. Ha Viktor hozatna egy-ket zsidotorvenyt a jobbikkal, ez talan meg sikerulhet is. Amekkora oportunista lett a bovli ota, mar ezen se lepodnek meg.

bkkzol 2012.02.24. 05:42:27

@turcsány karcsi elvtárs: a háború előtti több millós zsidó közösség pár százra csökkent. Na most, hogy ez a 2010-es évekre mondjuk megtízszereződött még nem nagy konspirációra nyújt okot. A dél-kínai faluba kiköltözött a feleség az ott dolgozó férjéhez és egyből megduplázódott a magyar kolónia!

nu pagagyí 2012.02.24. 06:29:36

@Európai Bigottság: Gondolom, Te is nagy tételben exportálsz Chilébe, ha már ekkora pofád van! A hozzád hasonlókkal az a fő baj, hogy dumán kívül nem értetek semmihez, a munka meg bűdös.

ikaljan 2012.02.24. 06:46:45

Hát gratulálok a szerzőnek, ez a poszt mindent alulmúlt:

ha a szerző vette vón a fáradságot, akkor utánanézhett volna, hogy távaly a magyar szarvasmarha export több, mint 40%-a iszlám országba irányult, elsősorban Törökországba.

Mivel azonban Magyarországon nincs halal vágás, a jószág lábbon hagyta el az országot. (értsd, alacsony feldolgozottsági fokon). És bizony ezen jószágok jelentős része török közvetítésen keresztül most is az Öbölben végzi, csak a feldolgozást nem mi, hanem a törökök végzik el.

Egérfogó 2012.02.24. 06:52:32

A halal és a koser vágás nem áll olyan messze a magyar tradicionális vágástól, ami még az EU standardok előtt volt.

A magyar vágás előtt, a vágást végző férfiak legalább 3 szor az égret tekintenek a szakrális 500 ml ürtartalmú üvegeszközzel és nem az állatot kábítják, hanem magukat, jelezvén nem ők cselekednek, hanem az isten vezeti a kezüket.

A három égrettekintés: érkezés, malacvizit, bátorítás a megfogás előtt.

Vágás után még legalább két égrettekintést végeznek, egyet szúrás után és egyet perzselés közben az állat körmeiből, jelezvén az istennek, hogy az áldozatot elválasztották a földtől és körmeit megtisztították a földi lét szennnyétől.

A vallási meggyőződést továbbá az ...isten... folyamatos emlégetése mutatja a vágás során.

Egérfogó 2012.02.24. 07:04:08

A vallási metódusoknak megfelelő vágást és feldolgozást a kínai befektetők és az EU támogatási pénzből megalakított Magyar Nemzeti Tisztahús Vállalat (MaNeTiHú) fogja végezni.

A vallási standardoknak való megfelelés miatt felvesznek 3 imámot és 3 rabbit (nem ellenőriztem a szükséges szakképzettséget) a 3 műszakba.

Az évek során nagy vezetők államosítja a vállalatot és költségcsökkentés révén 2-2 vallási vezetőt elküld, a maradék 1-1 pedig nyugdíjba megy, ezután a standardok betartása végett felvesznek egy budhista cigányt, hogy vallási szakreferensként felügyelje a vállalat tevékenységét.

Egérfogó 2012.02.24. 07:16:15

Még1: Kövér László elment Dubajba megnézni, hogyan lehet elvágni a marha nyakát egy hallal...

Megdöbönt 2012.02.24. 07:20:29

Ez a koverlaci amiota a vilagon van tokkelutott, de most odamegy humoristanak szegeny arabokhoz, akik mar a magyar pinat sem birjak. Pfff, mi johet meg? >>> Ezek mind hulyek?

Libero 2012.02.24. 07:31:11

@Egérfogó: Nem 500, hanem 50 ml. Az előbbi fél liter, az utóbbi egy feles (fél deci). Nem vagyok matektanár, csak a rend kedvéért. Btw a poén jó...

Bee-zony 2012.02.24. 07:31:31

@doci606: „Több mint húsz éve folyamatosan exportálnak európai (magyar, dán, stb.) húsipari cégek Dubaiba.”

Ha ez ennyire régi és bejáratott dolog, akkor két kérdésem van:

1. Miről tárgyalt Kövér?

2. Minek kellett ehhez ő?

Ennek a húszületnek szaga van, valami bűzlik...

Egy régebbi komment-kérdésem, hogy ha valaki véletlenszerűen választ témát, akkor így hány %-os arányban talál korrupciót, mutyit, disznóságot?

Másként feltéve ugyanezt, itt akárki akárhová lép, nagy eséllyel szarba lép?

„Szerintem inkább nézzétek a VV-t, hátha további gazdasági, kulturális ténnyel gazdagodik tudásotok.”

Ha az időm engedi, megnézem a WWII-at, lehetőleg jó mesziről, és biztos, hogy így további gazdasági, kulturális (csak kulturális, túra nélkül) ténnyel gazdagodik a tudásom.

Kutcek 2012.02.24. 07:41:48

A fasz kivan! Mindenféle előírások, kóser vágás a zsidók miatt, halál vágás a muszlimok miatt!!!

Miközben már alig lehet valahol kapni egy kis hagymás velőt, vagy egy fasza véreshurkát.

Ebből látszik, hogy Kövér Laci is csak egy műmájer faszkalap. Kiábrándító!

Ha lett volna vér a pucájában akkor rájuk szó vagy 50 tonna disznósajtot!

Virág et. 2012.02.24. 08:18:48

@ikaljan: Ez teljesen igaz. Mindezek ellenére én nem gondolom, hogy a halál vágás bevezetése lesz az a rugó, ami beindítja a gazdaságot. Illetve van ennél fontosabb dolog is, például helyrehoz-

ni az ország külkereskedelmét 90%-ban kitevő EU-s kapcsolatokat, amelyek mélyponton vannak, lefelé ívelő tendenciával.

De a kormány mindezt úgy képzeli, hogy közben összeugrik az USA-val is. Most épp Clinton követett el felbujtást (azt nem tudom mire, gondolom hivatali visszaélésre) a MN szerint.

Ebből a halál vágás nem lesz kiút. Ismerve a magyar gazdákat, a halál vágás sosem fog itt elterjedni. Törökország muzulmán ország, Mo viszont tudtommal nagyon keresztény. Nehéz lesz meggyőzni a keresztény embert, hogy Allah a legnagyobb felkiáltással metélje el a marha torkát. Ha pedig arab vendégmunkásokba bízunk, akkor kezet ki a biliből!

ikaljan 2012.02.24. 08:29:25

@Virág et.:

„Ismerve a magyar gazdákat, a halál vágás sosem fog itt elterjedni.”

A dolog néhol már most műxik. A Gallfood Kecskeméten pl. elég jelentős mennyiségben exportál pulykát, Törökországba, meg a hazai arab és török gyrosos társaságnak. Ha ilyen megrendelés van, mindig kimegy két török arc, aztán a vágást ők csinálják a bontás és a többi munkafolyamat már a többiek dolga. (ez a kb 150 fős műszakból két ember)

Virág et. 2012.02.24. 08:32:07

@ikaljan: Világos, nyilván megy ez valahogy más európai országban is. De jelentős piaci erőt csak az olyan országokban tud képviselni, ahol számottevő a muzulmán kisebbség (pl. Franciaország, Németország, Anglia).

Nálunk gyakorlatilag láthatatlan a muzulmán közösség. Az egész társadalom 2%-a külföldi csupán és ebben benne vannak a határon túli magyarok is (állampolgárság előtt persze) és a kínaiak is.

Ebből számottevő bevétel itt nem lesz.

baowah 2012.02.24. 08:41:02

anno, egy korábbi munkahelyemmel szállítottunk húst az arab vidékre. a seggem szorult úgy feltem a hazai tenyezok miatt, hogy megrohad. alapbol be kell tenni egy kontenerbe. ez úgy mukodik, hogy a behutott, specialis fagyasztos dobozt kiviszi a teherauto, majd berakodnak a telephelyen, es menet kozben hutik tovabb. a vonatra rakas altalaban a Bilk kontenerterminalon tortenik Budapesten, rosszabb esetben a csepeli Maharton esetleg a szlovakiai Dunaszerdahelyen talalhato Metransban. korantsem garantalt, hogy a terminalon kabelt, vagyis villanyt kap a doboz, hogy hutse magat. bar itt meg ritkan van baj.

a szopas mondjuk a MAV Cargoval lehet, akik a 23.58 ora menetidot meg sosem tudtak betartani. (kb ennyi a szerzodeses ido, amig le kell erni a koneteneres teherexpressznek a szloveniai Koper kikotojebe). A szloven vasut sokkal gyorsabb, de idehaza siman ket napot ra tudnak baszni csak ugy a jaratra, semmi nem érdekli oket. (nincs vezető, nincs gep, augusztusban berohad a váltó, kidol a fa, elalszik a palyafonok, nem találja a SIR rendszerben, stb)

szoval a vonaton nincs hutve, ott a szigeteles jovoltabol kene tartania a hot. megerkezes utan, illene leszedni a vonatot, de a koperi kikotoben is van baj, neha keptelenek fogadni, nincs vagany, nem huzzak be, ott melegszi a kapuk előtt. volt olyan, hogy bent sem kapott villanyt rogtan. innen a foglalt helyek alapján be kell rakni a hajoba, majd kesobb meg atrakni a nagyobb hajora, mert ez csak ahhoz viszi a cuccot. fenn hutve van (altalaban). a lerakodasnal ugyanez ismet megtortenhet, varakozas, stb, es ott ugye napon 50 fok, meg hamarabb megrohad. szoval a husexport nem egyszeru dolog, nem is igazan eloremutato, na de mindegy, ok az okosok, ugye.

Királyvíz 2012.02.24. 08:52:20

A kommentekből ítélve MO tényleg a korlátolt barmok orszá-

ga, tisztelet a kivételnek. Náluk ez a vágás a szokás, nálunk nem (kérdés: vajon a magyarok az elmúlt pár évezredben elkábították az állatokat vágás előtt, vagy ez csak olyan szokás, ami az utóbbi 10-20 évben terjedt el?).

Az arab országok nagyon nagy felvevőpiaca a hústermékeknek, szóval ez igenis jó üzlet lehet. A magyar gazdának csak meg kell tanulniuk a vágás mikéntjét, az „Allah a legnagyobb” szöveg meg szólhat magnóról (más országokban ez ugyanis onnan megy).

Yoooha 2012.02.24. 09:00:46

„a Koran pedig tiltja az elpusztult állatok elfogyasztását”

Gondolom ezt nem szó szerint kell érteni, mert akkor a még legelő bociból kell kiharapni darabokat.

Viktus 2012.02.24. 09:28:52

@biohouse: Egyébként itt is évszázadokon át így vágták az állatot csak nem volt ennek művészneve még jó pár eredeti levágás így működik csak tyúk,liba, disznó esetében vidéken saját portákon-tanyákon. Jó a hús.

Kutchek 2012.02.24. 09:34:14

@Királyvíz: „Az arab országok nagyon nagy felvevőpiaca a hústermékeknek, szóval ez igenis jó üzlet lehet. A magyar gazdának csak meg kell tanulniuk a vágás mikéntjét,”

Egy bibi van. Alig tartunk kecskét, juhot, marhát. Ami meg van azt megvehetik az olaszok, spanyolok is. Nem hiszem, hogy gazdák ezrei fognak belevágni a juhtenyésztésbe, mert Kövér Lacinak volt egy ragyogó ötlete. Kezdjük ott, hogy macerásabb mint egy sertéstelep és kezdőtőke se nagyon van hozzá.

szekertabor 2012.02.24. 09:47:21

Ócska, szájbarágós poszt erőltetett párhuzamokkal. A lányok

azért mennek Dubajba, mert ott a pénz. A diplomatáink is azért mennek Dubajba, mert ott a pénz, amiből jó üzlet származhat. Ha a diplomatáink előkészítik a terepet, akkor jöhetnek a szakemberek üzleteket kötni. Aki ezt nem tudja, az semmit sem tud a külkapcsolati politikáról.

Reckl Amál 2012.02.24. 10:05:27

@allegretto23:

Képmutató barom vagy. A húsevés nem egyenlő a kannibalizmussal. Pár szaros haszonállatért rinyálsz, de más embereknek (!) a halálát kívánod.

Ezzel együtt az iszlám és a judeizmus is felülvizsgálható a kegyetlen és elmaradott nézeteit. Az, hogy megesszük az állatok húsát még nem kell, hogy kínhalált jelentsen nekik.

Kutcheck 2012.02.24. 10:06:26

Esetleg átállhatnánk a szöcskék, sáskák, krumplibogarak indokínai exportjára is. Kövér Laci minden mázsza szárított sáska után kaphatna egy thai ladyboyt...

ikaljan 2012.02.24. 10:24:39

@Virág et.: „Ebből számottevő bevétel itt nem lesz.”

Nyilván nem ettől fog a haza fényre derülni, de korrekt bevételt hozhat egyes ágazatoknak. A Közel-kelet nyilván nem fog vetekezni a németországi, vagy egyéb nyugat-európai üzleti kapcsolatok volumenével, sem a szomszéd országokkal folytatott kereskedelem mértékével, de a piacméret nem elhanyagolható, nincs is túl messze (a legközelebbi - más civilizáció).

Plumper 2012.02.24. 10:42:30

ha valaki ezen is zs-zik, az csökkötagyú. Így hát a CSÖKKÖT-agyúaknak üzenem, hogy a zsidó kóser vágás egyik lényege, hogy az állat minél kevesebbet szenvedjen! (nem tudom, hogy

a hálálnál is így van-e, de legyen, mindegy) sachterkés, 3 vágómozdulat a nyakon, kész.

arab terrorékat viszont nem kéne támogatni, és Iránt sem.

a magyar szélsőjobb, és talán már a „sima” jobboldal is megint a rossz lovon ül, mint az 1930-as években.

Réka 2012.02.24. 10:42:32

Ne felejtsetek el, hogy Budát anno hogy foglalta el a török. Aztán itt maradtak egy csöppet.

Magyarországnak semmi szüksége arra, hogy az Európa-szerte tomboló iszlám inváziót honosítsa és a fundamentalista, extremista (aki ragaszkodik a halál húshoz, az bizony az) muzulmán szokásokat elfogadottá tegye. Nincs az a pénz...

A szerelő 2012.02.24. 11:27:45

@Atro: „Az ember default-ból mindenevő lény, amibe beletartozik a hús is.” Nem igaz.

Jani haverja 2012.02.24. 12:51:59

@Európai Bigottság: Hogy mi a baj a Matolcsyval: Elsősorban az, hogy tökéletesen dilettáns gazdaságpolitikát folytat.

Tudod, én ezt már csak kívülről, jó messziről nézem, mert elmentem a fideszkommunizmusból egy TÉNYLEG KAPITALISTA országba. De hidd el, itt is tele vannak a híradók Magyarországgal, és nem véletlenül.

Ez nem Magyarország elleni összeesküvés. Magyarország olyan úton jár. Viktorkának, meg Matolcsynak köszönhetően, ami nagyon hasonlít a viccbeli autósra, aki meghallja az autórádióban, hogy 1 ember szemben megy a forgalommal az autópályán. Mire felkiált: Mit ??? Percenként legalább 50. Szóval ilyen a Fityisz politikája. Nem mintha a Gyurcsányé külön lett volna sokkal egyébiránt.

A félelmetes népszavazás 2012.02.24. 13:18:29

@Réka: Na, látom te is nagy szakértő vagy.

Réka 2012.02.24. 13:32:04

@A félelmetes népszavazás: nem tudom, illet hol állítottam, viszont abban a kétes kiváltságban van részem, hogy naponta testközelből élvezhetem az iszlám térnyerését. Ha majd érvelni is tudsz személyeskedés nélkül, szívesen elbeszélgetek veled erről.

Magyarnaba 2012.02.24. 15:39:12

A halál vágást éppen most tiltogatják befele Európában, ahová tartozunk.

Bee-zony 2012.02.24. 22:17:21

@szekertabor: Most hogy felvilágosítottál, megértettem, hogy a magyar(országi) politikacsinalók még nagyobb kurvák, mint a dubajkurvák. Pénzért mindenre hajlandók, kilóra megvehetők, és azt a szót, hogy erkölcs, legfeljebb a szótárból ismerik.

Kádár alatt is ez ment, azt adtak el az Iránnal háborúban álló Iraknak, amire az irakiaknál volt kereslet és pénz, Magyarországon pedig gyártási kapacitás.

Aztán következett a jugoszláv polgárháború, és a magyarországi zsidó külügyér: nem adtunk el fegyvereket a horvátoknak. Leleplezés után: eladtunk fegyvereket a horvátoknak, de csak a rendőrségüknek.

Aztán megint Irak, következett: a faszári „tolmácsképzés”, amiről a külföldi sajtóból többet lehetett megtudni, mint a magyarból.

Kurvaország.

Kurva politikusok, kurva kurvák, kurva élet.

És a legközelebbi polgárháborúig az is marad.

Addig is két megoldás van, vagy el lehet menni, vagy meg lehet

próbálni összehozni a becsületes emberek pártját, vagy mindkettőt, de az is biztos, hogy akikre azt lehet mondani, hogy megvan az erkölcsi szint, szellemi szint, szakértelem, azok itt kisebbségben vannak – kb. mint a pokolban az angyalok – és ilyen körülmények között nem fognak választást nyerni demokratikusan, mert az ő mentalitásuk és programjuk a többségnek nem felel meg, tehát itt csak becsületből és szembesítésként érdemes összehozni ilyen pártot, azzal, hogy a távoli jövőben jól fog jönni.

Az sem újdonság, hogy Európa, és az egész nyugati civilizáció rothad, ahogy elvet és erkölcsöt pénzre cserélnék.

A jövő győztese valószínűleg az lesz, aki a legjobban kimarad ebből.

Tigeri 2012.02.25. 13:33:53

A faszért nem lehet azt a szerencsétlen állatot elkábítani? Mondjuk nem ezért rühellem őket de a pénzük meg az olajuk az jöhet.:))

Wilbur Nárcisz-11 Swain 2012.02.25. 15:13:51

Ezek viccelnek? Annyi szarvasmarha és baromfi sincs az országban, hogy magunkat ellátnánk... importáljuk a német-dán-holland szarókat.

Vövöjaja 2012.02.27. 14:46:05

Ezeknek a szerencsétlen állatoknak a halála – még ily módon is – teljes megváltás. Ugyanis van előtte egy életük is – az sem túl rózsás...

MANDINER

mandiner.blog.hu

**Lassabb, drágább, körülményesebb cégügyek –
Ilyen ország pedig nincs CCCXVIII.**Szerző: TuRuL 2k2

Bejegyzés kelte: 2012. március 2.

Március 1-jétől két változás is történt a kis és közepes vállalkozások életében. Nem nagy, de bosszantó és érthetetlen változások. Az egyik a kötelező kamarai regisztráció, a másik a cégalapítás bonyolódása és drágulása.

A kisadók ellen (is) harcot hirdető kormány most új de facto kisadóval örvendeztette meg a vállalkozásokat: a kötelező kamarai regisztráció a nagyszerű adminisztrációs feladatok mellett évi 5 ezer forintjába kerül a cégeknek. Különös abszurditása e nagyszerű kormányzati lépésnek, hogy 2000-ben éppen az Orbán-kormány törölte el a kötelező kamarai tagságot – a Magyar Kereskedelmi és Iparkamarát annyira sokkolta ez a teljesen racionális döntés, hogy számukra azzal be is fejeződött a történelem.

Március 1-jétől a cégbejegyzési eljárásban is változott ez-az. Egyrészt több lett a kötelező adminisztráció (az új vállalkozásokra is vonatkozó kamarai regisztráció mellett, persze): több adatot kell megadni és a cég székhelyének megfelelőségét is külön okirattal kell igazolni. Másrészt drágult az egyszerűsített cégbejegyzési eljárás eddigi 15 ezer forintos illetéke: zrt. és kft. esetén 50 ezer, bt. és kkt. esetén 25 ezer forintra.

Hogy ez mire jó, nem tudom. Vállalkozásra serkenteni biztosan nem fog. Komoly költségvetési bevétel nem származik belőle. Aki meg üzemi léptékű adócsalásra alapít céget, annak olyan mindegy, hogy 15 vagy 50 ezer forint az illeték, aki viszont most indítja első vállalkozását, annak általában számít ez a 35 ezer forint.

Kommentek

VI. Béla 2012.03.02. 08:36:02

Lobbi.

Viktus 2012.03.02. 08:53:46

A kamara nem lobbi, hanem elősködök.

Virág et. 2012.03.02. 09:07:34

És ami elsiklott a radar alatt: egyszerűsített cégeljárásnál, ha valamilyen melléklet nem vagy nem megfelelően lett csatolva (pl. egyszerű emberi tévedésből, előfordul ügyvédekkel is), akkor az eljáró ügyvéd (és nem az ügyfél) 30- 900 000 ft-os bírsággal sújtandó. Nem „-ható”. Kérdés ki fog 20-40 ezer forint bevételért többszázszézes kezességet vállalni. Gyanítom senki.

Okosabb lett volna kivezetni az egyszerűsített cégeljárást, ha a cégbíróságok nem bírják, nem egy ilyen elrettentő szabályt behozni.

Vhailor 2012.03.02. 09:19:33

Ez kell a magyar népnek... még több adó, még több bürokrácia.

Counter 2012.03.02. 09:24:37

Miért nem írástok meg, hogy az olcsó és gyors cégalapítás a külföldi multik, a bankok és a nemzetközi tőke érdekeit szolgálta?

Miért nem magyarázzátok meg, hogy azért van szükség a megemelt eljárási díjakra és illetékekre, hogy a cégbíróságnak legyen forrása még fokozottabb hatékonysággal kiszűrni a fantomcégeket, a magyar kkv-kat megnyomorító cégcsoportok; céghálózatok, pénzmosodák gazdaságrontó hatásait?

Azon meg nem is kellene ríni, hogy büntetik az ügyvédeket. Rendes magyar ember utálja az ügyvédeket, hiszen a simlis ügyeskedő vállalkozóknak dolgoznak/a bűnözőket védik, büntessék csak meg őket. A kormányzat jól koordináltan támadja ezt az élősködő réteget: egyik kezével megszünteti az utánpótlást (illetve arra esketi, amire a magyar nemzet felhatalmazta, ugye), másik kezével üti a létező ügyvédséget.

Nemzeti feltámadás van. Tessék tapsolni.

Amőbandita 2012.03.02. 09:35:29

A székhelyhasználati jogosultságról eddig is kellett okirat, csak azt nem kellett benyújtani a cégbíróságra, hanem elegendő volt, ha az ügyvéd ellenőrizte. Most az változott, hogy ezt is be kell nyújtani.

Hattory Hanzo 2012.03.02. 09:40:02

„Az oldal karbantartás alatt. Kérjük, térjen vissza később.” Ez az üzenet fogadta a BKIK honlapján február 29.-én az online regisztrálni vágyókat. Ez volt a regisztrációs határidő utolsó napja.

rinaldo-rinaldini 2012.03.02. 09:43:16

Ez valószínűleg a narancsos nemzeti konzultáció eredménye. Orban vezer meghallgatta a zemberek véleményét és a zemberek ezt akartak ! Csak a Fidesz ! Magyarország ujaeppul ! Keszult Magyarország kormányának megbizasabol !

cutcopy 2012.03.02. 10:00:49

„a kötelező kamarai regisztráció...évi 5 ezer forintjába kerül a cégeknek”

Húbammeg, ez a havi négyszáz forint egyenes út lesz a csőd felé..

Doomhammer 2012.03.02. 10:13:30

@cutcopy:

Papírmunka is van vele, ez egy újabb regisztrációs rendszer a meglevo melle.

Doomhammer 2012.03.02. 10:19:49

@Viktus:

Egyfelől elvontak a kamarától több, mint 1 milliárd Ft beigert pénzt – ezt valahonnan pótolni kellett. És miért ne a zemberek megtakarított forintkain koverre hizo vállalkozoburzsujokon hajtsak be?

Másfelől – és ez a fontosabb – Parragh maga definiálta úgy a kamaráját, hogy az segíti a kormányt, hogy ellenőrizze a vállalkozói szférát. Vagyis a kamara nem a vállalkozók érdekepviseleti szervezete, hanem a kormány egyik - újabb - ellenőrző szerve, amelynek költségeit természetesen a zemberek megtakarított forintkain koverre hizo vállalkozoburzsujokon hajtának be. Miért, tan ezt is a zemberek fizessék?

Erre szavaztak az emberek. Hogy rend legyen.

cutcopy 2012.03.02. 10:23:26

@Doomhammer: Nem fogom emiatt megsajnálni őket, főleg a cégen belüli „eseti” cégalapítókat..

Doomhammer 2012.03.02. 10:27:58

@cutcopy:

Hat persze. A vállalkozoburzsujok csak szopjanak.

Aztan van kabe egy millio kenyszervállalkozo, akiknek szinten a kamarához kell rohanganlani papírer most (mert persze a kamara nincs felkeszelve erre az egész regisztrációs rohamra).

Befizetni meg csak banki átutalással lehet, hogy az adatbázisba a bankszámlaszám is bekerüljön.

Ezek az emberek most nem orulnek, de kit érdekel? Gondoltak volna meg akkor, amikor vállalkozoburzsujokká váltak.

cutcopy 2012.03.02. 10:32:52

@Doomhammer: Jó hát tudom ilyenkor mindenki aggódik, de aztán majd szépen természetessé válik..

Doomhammer 2012.03.02. 10:37:24

@cutcopy:

Amíg meg nem szüntetik és ki nem találnak mást. Miert, nem az Orban-kormány szüntette meg a kotelezo kamarai tagsagot?

Azt csodalom, hogy ujabbb kartyaszeru igazolvany (a kartyak legyartojanak szolo biznisszel) miert nem tartozik ehhez a tortenethez. A kartyasztori szinte kotelezo elem.

Lavrentyij Pavlovics Berija 2012.03.02. 10:41:50

@cutcopy: Miután káromkodva kitöltöttem a bugos formot, szoltam Vaszilij Mihajlovicsnak, hogy nézzen a kamara körmére.

pcmci 2012.03.02. 10:42:35

@cutcopy: ja. havi néccá az lófasz. adhatok pár számlát, amire utalhatsz mindre csak ilyen picit te kis lófaszjóska, egyem a zúzádat bazmeg.

cutcopy 2012.03.02. 10:49:47

@Doomhammer: „nem az Orban-kormány szüntette meg a kotelezo kamarai tagsagot?”

cutcopy 2012.03.02. 10:50:49

@Lavrentyij Pavlovics Berija: Ez a minimum amit megtehetsz..

cutcopy 2012.03.02. 10:51:52

@pcmci: „havi néccá az lófasz”

Ja, főleg azoknak akik visszasírják a szocikat..

Vaszilij Mihajlovics Blohin 2012.03.02. 10:53:32

@Lavrentyij Pavlovics Berija: Parancsára miniszter elvtárs!

@cutcopy: A Lefortovo pincéjében már nem fogsz okoskodni elvtárs.

cutcopy 2012.03.02. 11:06:16

@Vaszilij Mihajlovics Blohin: Most Berija vagy Blohin?

pcmci 2012.03.02. 11:12:44

@cutcopy: vagyúgy. szóval a komcsi бүдös libsi gecik tele vannak zsével, el kell tőlük venni. komcsibүдöslibsigeci = nem te (= mindenki más ebben az országban?). ha neked kell fizetned valami értelmetlen faszságért, akkor az már annyira nem is jó. fasszeerti hogy van ez.

cutcopy 2012.03.02. 11:20:44

„ha neked kell fizetned valami értelmetlen faszságért”

A gázszámlákkal azért még sem lehet úgy legálisan visszaélni mint ahogy a cégekkel tették eddig bizonyos zsonglőrök..

Kuktamaki 2012.03.02. 11:26:08

Nem az hogy most ez az éves 5000 földhöz vág, de gyanítom hogy semmi értelme, mert a vele járó adminisztrációs költségek el fognak vinni minden bevételt az államtól. Arra jó, hogy egy csomó léhűtő ülhet majd a valamilyen székből hatalmaskodva a termelő egységeken, semmit se csinálva az égegyadta világon az érdekükben.

Plusz finomsága a dolgoknak, bizonyos cégek amúgy is fizetnek kamarai tagságot, és mégis kell. A mi cégünk pl fizet a Mér-

nők és az Építészkarának, ez évi 100as, mellé most még itt ez az 5 is. Kösssz-kössz.

pcmci 2012.03.02. 11:40:29

@cutcopy: seggfej vagy. a zsonglőröknek ez sem fog semmit jelenteni, aki meg próbál becsületesen bologulni (egyre kevesebben), annak ez is csak egy plusz bőr lesz, amit lenyúznak róla. jól egyedül a kamarai tisztviselők fognak járni, a kuratóriumi tagok olyan fizetést fognak kapni, amitől még a te kis bugyikád is pötytyös lenne, de csak tapsolj neki, hogy valakit ezzel is szopatnak, emellett meg ringasd magad az álmvilágba, hogy téged biztos nem fog bántani a rencer, mer' hát te is oda szavaztál...

Kettes 2012.03.02. 11:56:07

És mindig van egy kis fideszgeci, aki tapsol az újabb haveri lehúzásnak. Tapsol, megmagyaráz, lenntart, kipufog.

Hepci 2012.03.02. 12:44:42

@Kettes: ha meg éppen a szocik tennének ilyet, akkor akadna kis szocigeci... tippeljek?

ketroot 2012.03.02. 12:49:35

@Kettes: De persze gondolom most a „szaros” havi 400 nem sok, de bezzeg a 300-as vizitdíj...

filburt 2012.03.02. 13:19:49

@cutcopy: te szerencsétlen idióta.

Az egy dolog, hogy 5 rugó nem a világ. De ez egy látványosan mindenbe beleszarós húzás volt már megint.

A befizetett pénzért lófaszt nem kapsz, még a regisztrációs form is bugos fos hulladék és az sem világos, hogy miért nem elég megadni az adószámot az azonosításhoz, miért kell még a szomszéd házmester kutyájának az életkorát is megkérdezni. Ott

van minden kurva adat a cégbíróságon. Kérjék le, aztán aki nem regisztrált, azt baszogassák. Sőt. Be se kérjék a kurva adataimat, csak postázzák a csekket az 5 rugóról.

Ez is csak egy kurva adó, vessék ki, szedjék be és kész. Az már tényleg a legalja, hogy még nekem kelljen sorbaállni a pofonért.

Kettes 2012.03.02. 14:19:08

@Hepci: @ketroot: Lassan mondom: eemútnyócév. :)

kispufi 2012.03.02. 14:40:13

nekem hirtelen az autópálya-matrica ügye jutott eszembe, az is megért volna egy posztot, végül is mi lesz több, mi lesz jobb - és kinek - a négynapos eltörlésétől, ahelyett, hogy bevezették volna az egynapost, nem ökör módon tíz napban minimalizálni. bocs, ha off, de szvsz csak részben.

jose maria padilla 2012.03.02. 14:43:52

@Kettes: fájsz, baszki, süt az elkeseredés mostanában minden sorodból. elvigyelek valahová egy pohár borra, akarsz beszélni róla? :)

Di622 2012.03.02. 15:11:37

Elvtársak nem értem ezt a hőzöngést.

Erre szavaztak a Zemberek.

Erre kapott történelmi felhatalmazást pártunk és kormányunk.

Éljen a Párt éljen annak bölcs vezére Orbán Viktor!

cutcopy 2012.03.02. 15:25:45

@pcmci: @filburt: Ki vannak az idegek mi..?)

filburt 2012.03.02. 15:34:35

@cutcopy:

2 esetben lehetsz ekkora seggfej. :)

1. Hozzád csorog be a zsé, de ez valószínűtlen, mert akkor nem itt élvezkednél, meg azért nem is tűnsz olyan kalibernek.

2. Te is fizetsz (vagy nem), de téged az egész nem is érdekel, mert te annál jobban érzed magad, minél szarabb másnak. Ez esetben még szárnalmas is vagy.

Válassz nyugodtan. :)

Tilikov 2012.03.02. 17:00:00

Ellenzékben ha megkérdezték a fideszt, hogy honnan teremtene pénzt azokra a bőkezű juttatásokra amelyeket ígér, akkor mindig ugyanaz volt a válasz: csökkenteni a bürokráciát, csökkenteni a bürokráciát, csökkenteni a bürokráciát.

Úgy látszik kormányon ezt a kiváló ellenzéki programot is elefejtette, csakúgy mint az 5%-os élelmiszeradót vagy az elszámoltatást.

cutcopy 2012.03.02. 17:23:54

@filburt: Hát ha ez betesz a vállalkozásodnak akkor már rég be kellett volna csuknod a boltot..

Kettes 2012.03.02. 18:21:59

@jose maria padilla: Nem kell, majd beugrom hozzád valamikor.

It's the economy, stupid 2012.03.02. 18:33:02

@cutcopy: hehe, mert csak ez az ötezer fizetnivaló van ám, semmi más. Nem tudom mért nem takarodsz rögtön vállalkozni, munkát adni a zembereknek, ha ez ilyen f@sza. Mondok mást: ahhoz, hogy termékdíj bevallást a navhoz beadhassak, egy másik bűnbanda zsebébe másik 5ezer forintot kell fizetnem regisztráció címen. Szép céges papíron küldenek egy nagyon szép számot érte.

Továbbmegyek: tök igazságos (mindkettő), mert azért is ugyanannyit fizet a Siemens Művek, mint az egyszemélyes mikrovállalkozás. Demokratikus, ugyebár?

It's the economy, stupid 2012.03.02. 18:45:06

@cutcopy:

„@Doomhammer: „nem az Orban-kormány szüntette meg a kotelezo kamarai tagsagot?”

Tíz éve még nagyon más volt a helyzet, de meg is lett a tanulsága.. „

A más helyzet az volt, hogy 94-ben amazok kádertemetője volt, (vö: kizupált munkásőrök); tehát emezek megszüntették, most ezeknek a kádertemetője lesz, tehát visszahozzák.

jose maria padilla 2012.03.02. 18:51:11

@Kettes:

azért jelezzed időben az érkezésed, kiéheztetném addigra a kutyákat!

FreeWilly! 2012.03.02. 19:00:13

@cutcopy:

Rajtad tényleg csak nevetni lehet.

Ha bliccelnek a buszon, akkor miattuk meg kell szüntetni a tömegközlekedést?

Ha lopnak a boltban, akkor be kell zárni a boltot?

Dehogyan! El kell kapni őket, hogy akik kifizetik a jegyet, tudjanak utazni, akik kifizetik az árut, azok tudjanak vásárolni.

Valamiért nem szereted a vállalkozókat, biztos közszolga vagy, vagyis abból a pénzből élsz, amit a vállalkozók hoznak össze, aztán fizetnek be az államnak.

It's the economy, stupid 2012.03.02. 19:09:26

@cutcopy: „Hát ha ez betesz a vállalkozásodnak akkor már rég be kellett volna csuknod a boltot.. „

Sokan fognak ehhez a megoldáshoz fordulni...

90-es években a vállalkozók nyakába varrták a komplett bezárt foglalkozás-egészségügyet: mai napig kell legyen saját üzemor-

vosod, munkavállalónként +10 rugó. Ha év közben valamelyik kilép, az új belépő természetesen megint +10.

Szintén a 90-es években a vállalkozók nyakába varrták a sok kirúgott tanerőt: 90 rugóért „tanfolyásokra” kellett járni, mert közgazdiplomával nem lehetél anélkül „vállalkozó”, ott megtagadhattad, hogy kell a 25% áfát kiszámolni.

Szintén a vállalkozók nyakába varrták a megszüntetett munkaügyi meg tűzvédelmi szakmát: munkaerőnként 5-6 rugó évente a „képzés”.

Torgyánék kiagyalták a HACCP baromságot: auditálás 50-150 rugó, dolgozók HACCP képzése 8-10 rugó per munkavállaló.

Tavaly óta köteles vagy termékdíj-tanácsadót is alkalmazni: a regisztráción kívül havonta, negyedévente annak is fizethetsz, ahogy a bevallást adod.

Idén a nyakadba fogják varrni a komplett bkv-t, minden vállalkozás a dolgozói létszám arányában el fog tartani +x db bkv-ellenőrt.

Akkor még nem beszéltem 70 féle szakhatóságról, telephely-megújításról, hamis zárjegyről, amit mind a te nyakadba varrnak, ha a te sarad, ha nem.

Remélem, rohansz vállalkozni!

cutcopy 2012.03.02. 19:39:03

@FreeWilly!: Elég hülye hasonlatok, de pl ha már bliccelés, akkor az úgy kezdődött, hogy minden járművön ott volt a kalauz, aztán úgy gondolták nem kell kalauz mert mindenki amúgy is kezel majd jegyet, aztán mivel a nép rászokott a bliccelésre visszaállítják a kalauzt..

őreg répatorta 2012.03.02. 20:08:38

Ostoba fideszes. Erről csak ennyit tudok mondani. Mert nem hiszem el, hogy nekik kevesebb a benzin, nem hiszem, hogy kisebb az ÁFA és nem hiszem, hogy könnyebb lett az életük. Persze

azokat kivéve, akik a mézesbödön közelében sertepertélnek. És biztos, hogy ő sem hiszi már amit mond, de mivel az MSZP kormány alatt állandóan a fidesszel példálózott, elvűségéből nem mond mást.

Counter 2012.03.02. 22:06:46

Lehetne állami pályázat, amelyen az állam diszkrecionaliter eldönti, mely pályázó cégek legyen azok, amelyeknek mégse kell kifizetniük egy ilyen sarcot. Ha már ennyire nehézséget okoz, ugye!

Vaszilij Mihajlovics Blohin 2012.03.02. 23:27:54

@cutcopy: A miniszter elvtárs az irányításért felel, én a végrehajtásért.

cutcopy 2012.03.03. 00:35:31

@Vaszilij Mihajlovics Blohin: „A miniszter elvtárs az irányításért felel, én a végrehajtásért.”

Jól van akkor beszéljess a miniszter elvtársaddal..

Pelso. 2012.03.03. 07:22:43

@Counter: Akadnak ám könnyítések a gazdasági fejlődés érdekében, néhány tucat cég esetében valóban minimális a bürokrácia, a bérszámfejtés elvégezhető egy zsebszámológéppel, persze sürgősen az adó s járulékfizetéssel bíbelődni. Nyugodtan prosperálnak, soha nem rúgja rájuk az ajtót a NAV.

DSityu 2012.03.03. 10:08:42

Nem értem miért pampogtok itt. Hát nem látjátok, hogy egyszerűsödött az adminisztráció? Pl. a kamarának semmiféle bizonylatot nem kell adnia a befizetett 5k HUF-okról. A könyvelő meg érje be a banki kivonattal. Az lesz majd az igazi, ha el sem számolhatod költségként.

UncleSam 2012.03.03. 10:27:40

Akadékoskodó polgártársak! Hát nem veszitek észre, hogy itt és most csupán szép történelmi tradícióápolási basztatás folyik? Vajon nem volt már kapuadó, füstadó, fényűzésiadó mi egymás? Csak visszanyúlnak az ősi módszerekhez szabadon választott nagyjaink. Miért akadtok fenn azon, hogy az államé itt minden, még a légtér is? Nem kell ahhoz jóstehetség, hogy elmondjam nektek, mennyi mindent hoz magával ez az agyrem. Veszel egy napkollektort baromi drágán, hogy olcsóbb legyen a melegvized, netán a fűtésed is? Vennél napelemes rendszert gyémántáron, hogy kicsit csócsálhasd a kedves, jó szolgáltatótól függetlenedés illúzióját? No, ekkor jön a nagy kiagyaló: hohó, öcsike, nemá, hogy az én légteremen vámmentesen jöjjön át a te ketyerédre a napsugár. S lám, új törvény születik az égitestek anyagi részecskéinek használatát szabályozandó, konyhanyelven „lex Napszopás”. Aztán következik majd a nagy vezér kötelezően viselendő arckép kitűzőjének korszaka, mikoron is ehhez legalább tízéves részletfizetési kedvezménnyel lehet hozzájutni, s ha rossz fát tesz a tüzre /mondjuk össznépi kinyilatkoztatása alatt ráncolod a homlokod/ a kitűzőt elkobozzák, ami nélkül nemhogy az utcára nem léphetsz ki, de a légtérből sem kapsz egyetlen slukkot sem és a pöcsödnél fogva végigvonszolnak mondjuk Tokaj-Hegyalján, majd elküldenek közmunkára netán egy magánkőbányába. Most csupán morzsákat szórtam; de ezen az úton még szekerderékszám fogják elhinteni száraz kenyérünk prézlijét, mert higgyétek el, ők kifogyhatatlanok a jobbnál jobb ötletekből.

ÖRÜLÜNK, VINCENT?

orulunkvincent.blog.hu

A mi kis háborúnk

Szerző: jotunder

Bejegyzés kelte: 2012. március 4.

A háborúról beszélgettünk a termálfürdőben. Egy háborúról, amelyet talán sohasem vívnak meg, de akár a következő másodpercben is kitörhet. A termálfürdőtől nem is olyan nagyon messze van egy nukleáris komplexum meg egy katonai repülőtér. Célpontok voltunk ott a meleg vízben, egy örült diktátor célpontjai. Aki nem az adóhivatalt vagy a bayerzsoltjait küldené ránk, hanem a rakétáit. Nem érdekli a politikai meggyőződése, nem tudja mi az a Vincent, egyszerűen el akarja pusztítani azokat az embereket, akik ott ültek velem szemben a termálfürdőben. Az ember ilyenkor hajlamos megijedni, és elfeledkezik arról, hogy ő pár nappal később a világ leggazdagabb és legbékésebb országában ül majd a laptopja előtt és osztja az észt egy másik országról, ahol van pár aggasztó politikus, de senkit sem akarnak lebombázni, megölni, ahol a háború szót csak idézőjelek között tudjuk elképzelni.

Mi itt egymás ellen harcolunk. A laptopjaink előtt ülve. Senki sem akar elpusztítani senkit. Szeretünk róla beszélni, szeretjük a mi háborúnkat igazi háborúként feltüntetni, de aztán lemegyünk a sarki közértbe, és sorba állunk a bőrös virsliért. A baloldali és a jobboldali, a liberális és a konzervatív, békésen áll a kis virsli-

jével a kis kosárcájában. A mi háborúnk nem ér el a kisközértig. Valamikor elért. Azok viszont nem mi voltunk, akármennyire is szeretnénk ezt hinni, akármennyire is szeretnék egyesek, hogy ezt higgyük.

Nem igaz, hogy a háborúnk a Tanácsköztársasággal kezdődött és a Fehérterrorral folytatódott. Landler Jenőhöz és Horthy Miklós-hoz pontosan annyira tudok viszonyulni mint II. Ramszeszhez. Nem igaz, hogy a baloldal és a jobboldal mindig is harcban állt egymással Magyarországon, a mi kis háborúnknak utólagosan konstruált fundámentumai vannak, a valódi alapjai nem nagyon különböztethetők meg a hagyományos emberi hülyeségtől. A mi termálfürdőnket senki sem akarja lebombázni, senki sem akar minket elfoglalni, megsemmisíteni. Még azt a párszáz millió eurót sem akarja elvenni tőlünk a kutya sem, csak beszélnek róla. Annyira azért nem vagyunk érdekesek. És ez így van jól, nem jó „annyira” érdekesnek lenni, ezt az izraeliek már régen megtanulták. Ha ők válaszolnának minden olyan nyugati újságcikkre, amellyel nem értenek egyet, az egész országot fel kellene venni olvasói levélírónak.

A mi kis háborúnkkal nekünk sem kellene annyit foglalkozni. Nekem különösen nem. Olyan ez, mint a földimogyoró, az ember nem szereti igazán, de ha egyszer elkezdi rágcsálni, akkor nehezen tudja abbahagyni. Ez a mi „témánk”. Az ember ragaszkodik a témájához, a dologhoz amiről könnyű beszélgetni a termálfürdőben.

A mi kis háborúnk, valljuk be ezen a kellemes vasárnap délelőttön, nem létezik. Nincs. Nem vagyunk szerencsés ország, de azért olyan szerencsétlen sem, mint amilyennek szeretjük néha gondolni magunkat. Románabbak vagyunk mint svájciak, szerbebbek mint svédek, de azért svájciabbak mint a románok és

svédebbek mint a szerbek. Ennyi az egész. Nem szép ami nálunk folyik, nem jó, nem biztató a jövőre nézve, de nem háború, sőt nem is sokkal de sokkal borzalmasabb, mint ami a nálunk svédabb és svájciabb országokban folyik. Rosszabb, csúnyább, aggasztóbb, de nem katasztrófa, nem végítélet és nem háború. Nem vagyunk a népek Krisztusa. Magyarok vagyunk, a svájciak és a románok között, és ebből következik pár kellemetlen dolog. Eldönthetjük, hogy akkor most erre menjen rá az egész életünk, vagy talán azért mégse. És én az utóbbit javaslom.

Kommentek

mamitirtok dr. 2012.03.04. 12:45:47

Uff:-)

Dr. Gy. Dr. Füegér 2012.03.04. 13:15:03

„szerbebbek mint svédek, de azért svájciabbak mint a románok és svédebbek mint a szerbek.”

Lófaszt. Nem svédebbek vagyunk, hanem sunyibbak. A szerbek a keménytökű balkáni orkok, mi meg a puhapöcsű balkáni orkok, ennyi a különbség.

„Rosszabb, csúnyább, aggasztóbb, de nem katasztrófa, nem végítélet és nem háború”

Hanem mi, baszod? Katasztrófa, de „nem annyira”? Katasztrófa light? Mi lenne a „Katasztrófa”? A nukleáris tél?

maroz 2012.03.04. 13:18:39

Hát-hát.

A háború nem attól van, hogy lőnek és bombák hullanak. Háború akkor is van, amikor elég sokan elhiszik azt, hogy háború van. És nálunk elég sokan elhiszik azt, hogy háború van.

A háborúban a háborús viszonyok is legalább annyira megölik az embert, mint a golyók és a repeszek. Amikor minden a háború gondolatának van alárendelve, amikor a békebeli ügyvitel nem működhet, mert háború van, amikor szinte bármit meg lehet tenni, mert ha nem teszünk meg bármit, akkor jönnek a barbárok és majd megtesznek ők mindent, de már velünk.

Mi igenis háborúban állunk a barbárokkal, mert ha ezt sokan elhiszik, akkor e szerint cselekszenek, ennek a szellemében alakítják a belső viszonyulásaik rendszerét, mindent, és ha minden a háború szellemében történik, akkor háború van, pont. És ezen az se változtat, ha én beírom a kora tavaszi verőfényes hétvégén a laptopomról, hogy: nincs is háború!

tinca 2012.03.04. 14:11:35

Persze. Minden viszonylagos. A te viszonyítási pontod a „vas-edény”. Kérdés, h miért pont az legyen.

Nap, mint nap eszembe jut a nyugdíjpénztáram. Ha így megy tovább, rövidesen a finom kis aktuális jogrend kivéreztetni őket, nem kell a megmaradt egyéneket erővel visszaterelni. A befizetéseinknek annyi. Garantálható a majdani nyomorgás. Minden nap eszembe jutnak a gyermekeim, akik rövidesen választhatnak abból a semmiből, amit a nagyszerű reform-keretszám/támogatási rendszer kínál. A támogatásuk elkerülhetetlen, a külön nyugdíjta-karékoság még távolabb kerül. Minden nap szembesülök avval, h egyre fenyegetőbbben borul ránk az állam. Aki elégedetlen és szólni akar, alig talál fórumot, ellehetetlenítik az ellenzéki médiát (mutatóban van már csak), a tüntetések szervezőit megrendelés-re az APEH (vagy valamilyen hangzatos nemzeti izévé keresztelt hivatal) vegzálja. Az állam egész működése az emberek maga alá gyűrésére épül, polgárainak szolgálata kezd üressé válni.

Nem folytatom, sajnos túl sokáig lehetne.

Ha mindezeket avval akarnám elfogadhatóvá varázsolni, h minket legalább nem lőnek, akkor nagyon mellétrafálnék...

tollaszerge 2012.03.04. 14:31:32

@maroz: Attól hogy elhiszik, még nem lesz háború, akárhányan hiszik el. Egy fura időtöltés lesz belőle, amiben emberek ébrenléti óráik jelentős részében az adott kérdésen fognak agyalni, kevés kézzelfogható eredménnyel, úgy hogy ehelyett csinálhattak volna vmi értelmes dolgot. Ne érts félre, néha érdemes a közélettel foglalkozni, legalább olyan szinten hogy az ember odapillant hogy értse ami őt érinti, esetleg blogot ír vagy ilyesmi, de ezeket a dolgokat érdemes a helyükön kezelni, és közben figyelni arra hogy ne menjen rá sok idő.

@tinca: Tipp: a gyermekeid szabadon mozoghatnak egész Európában. Lehet, hogy erről az évről már lekéstek, de egy év nem a világ. Ha ők abba a csoportba tartoznak akiket a felsőoktatás finanszírozásának átalakítása érint, akkor olyan lehetőségeik vannak amiről az OECDn kívüli országok népességének túlnyomó része (ami alsó hangon a világ 80%a) nem is álmodhat. Azok se, akiknél nincs háború.

Counter 2012.03.04. 14:39:01

@maroz: Nem. A háború attól van, hogy elég sokan elhiszik, hogy már csak lőni lehet. És akkor majd lőnek.

tinca 2012.03.04. 14:40:54

Persze értem én, h mik a lehetőségek. A szomorú sz, h ezek között a sor végén áll az itthon boldogulás, annak ellenére, h nem lőnek...

épésmérmők 2012.03.04. 15:19:46

@tollaszerge: maroz gyerekei szerteszéledhetnek Európában. De az a rengeteg, és egyre több szegény gyerek, akinek az utolsó esélye volt a lerobbant, de fűtött középiskolai kollégium, ahol naponta háromszor enni kapott, valami készség és tudás mégiscsak ráragadt, továbbá esélye volt legalább szakmunkásvizsgát

letenni, és benyomásokat szerezni a civilizált életvitelről, nos, ez a tömérdek gyerek nem fog sehová sem utazni. Hanem tönkre-megy az élete, mielőtt valójában elkezdődött volna. Ez a tragédia. És értük érdemes háborúzni. Mert ha nem, ők fognak egyszer csak nekimenni annak, aki szembejön velük, és egy picit is jobb módú, mint ők. Tekintet nélkül arra, hogy az illető együttérez velük, vagy nem.

maroz 2012.03.04. 15:20:01

@tollaszerge: A háborúban való részvétel nem mindig opcionális. Ha az adott közegben az az uralkodó hiedelem, hogy háború van, akkor ott ezen hiedelem szerint fognak viselkedni az emberek.

Ha jönnek és rekvirálnak, mert kell a katonának, ha „időle-geesen” zárójelbe tesznek olyan normákat, amelyek nem engedik meg azt, hogy emberekkel embertelenül bánjunk, mert hát ugye most háború van és ilyenkor más normák járnak, és így tovább, akkor ezzel olyan sok mindent kezdeni nem tudsz. Nem mondhatod, hogy állj, ne tegyétek, mert valójában nincs is háború, mert ez csak olaj a tűzre, menten rád sütik, hogy te az ellenség-gel vagy.

Reménykedhetsz, hogy te ki tudod magad vonni ebből az egészből. Bízatsz abban, hogy művelgetheted csöndben a ker-tedet és téged el fog kerülni a háború. Egészen biztosan vannak olyan emberek, akik számára ez egy járható út. Jó gazdagnak kell lenni, jó jövedelmeket kell húzni és úgy, hogy mindezek egy pi-cit se függjenek az államtól, valamint hogy semmi egyéb olyan ügyed ne legyen, ami a közt bármilyen kis mértékben is érintené. Nem hinném, hogy olyan sokan lennének, akik ma tudnának így élni.

Rá lehet baszni mérgesen az ajtót az országra és elmenni innen a picsába. Pillanatnyilag ez a legbölcsebb, ami tehető, csak ugye ez is roppant kevés ember számára jelent valós opciót.

És át lehet értékelni az „élés” nevű fogalmunkat. Lehet azt mondani, hogy most ilyen háborús időket élünk, ilyenkor benne van a dologban az, hogy időnként jönnek, rovincsolnak; hogy néha einstand van, hogy alkalmanként megprédálják lányainkat és asszonyainkat, de hát ilyen az élet, Izraelben lőnek is, tegyük össze a két kezünket, hogy nálunk azért megölni nem ölnek meg. Csak nem hagynak élni. Viszont „élni” igen.

Ahol háborús viszonyok vannak, ott háború van. Egy mondat a háborúról: Hol háború van, ott háború van, nemcsak a puska-csóben...

nandras01 2012.03.04. 15:25:59

sajnos, a háborúhoz elég az egyik fél akarata is, a békéhez mind-két fél akarására szükséges.

attól, hogy a homokba dugjuk a fejünket, még háború van.

gyilkosabb, mint amikor igazi bombák hullanak, mert nem a testet, a lelkeket öli meg és torzítja el. nem lehet előle elbújni, mert utánad megy a búvóhelyedre is, mert akarnok és zsarnok.

ha hallgatsz, akkor is résztvevő vagy- de a győzelem reménye nélkül.

kertész már elmenekült – ő így harcol. nem mindenkinek ada-tik meg a menekülés lehetősége, de aki marad, annak fel kell venni a fegyvert – ne hazudjuk, hogy nincs háború, amikor az van.

tinca 2012.03.04. 15:34:29

@nandras01: „sajnos, a háborúhoz elég az egyik fél akarata is, a békéhez mindkét fél akarására szükséges.”

Milyen igaz!

nandras01 2012.03.04. 15:36:18

@maroz: „...Izraelben lőnek is, tegyük össze a két kezünket, hogy nálunk azért megölni nem ölnek meg.”

tedd hozzá, hogy: még...
persze, ha cigány vagy, akkor már meg is ölhetnek csak azért, mert az vagy - és honnan tudhatjuk, hogy nem következik el az, amikor azért is ölni fognak, mert liberális/kommunista/meleg, vagy esetleg barna hajú vagy..?

Blogger Géza 2012.03.04. 15:59:44

@tinca: „Aki elégedetlen és szólni akar, alig talál fórumot, ellehetetlenítik az ellenzéki médiát (mutatóban van már csak), „

Amikor ilyen baromságokat írsz, azért egy picit elgondolkodsz azon, hogy talán el kéne menned egy pszichológushoz/pszichiáterhez? Ha ennyire elszakadsz az élet nevű valóságtól, akkor ott komoly problémák lehetnek!

Teli van a net fórumokkal (pl ez is), ahol minden idióta úgy szidja a kormányt, ahogy csak kedve tartja.

És konkrétan melyik ellenzéki média lehetetlenült el az elmúlt 2 évben? Ha a Klubrádióval jönnél, a héten is hallgattam, semmi jelét nem mutatta annak, hogy ellehetetlenült volna..

Ha ilyen depis/savanyú vagy, menj ki a természetbe, süts a nap, próbáld magad jól érezni, és ne lovald bele magad ilyen baromságokba, és ne növeld feleslegesen a magyar népre amúgy is jellemző (sokszor indokolatlan) pesszimizmust, önsajnálatot és kísérőjelenségeit.

épésmérnök 2012.03.04. 16:06:59

@Blogger Géza: A tömeget csak a televízió éri el. Mutass olyan országos tévéállomást, amelyik az ellenzéki rendezvényekről objektíven beszámol. Amióta az ötvenezres Andrássy úti tüntetésekor az út üres oldalát mutatta a királyi tévé, védhetetlen ez az érvelés, mely szerint lám-lám, a blogokon lehet véleményt nyilvánítani.

Dr. Gy. Dr. Fűgér 2012.03.04. 16:08:30

@Blogger Géza: „És konkrétan melyik ellenzéki média lehetet-

lenült el az elmúlt 2 évben? Ha a Klubrádióval jönnél, a héten is hallgattam, semmi jelét nem mutatta annak, hogy ellehetetlenült volna..”

Remélem, legalább pénzért csinálsz magadból nap-mint nap ekkora faszt.

tinca 2012.03.04. 16:11:42

„Szellemi párbajba csak azzal kezdjél, fiam, ki e téren nem fegyvertelen” (Voga-Turnovszky)

tollaszerge 2012.03.04. 16:11:48

@maroz: Hamis alternatívák. Az országra egyrészt nem kell rábaszni az ajtót, ki lehet menni kis időre, majd egyszer visszajönni (vagy nem), rugalmasan kezelve a kérdést, ezek a dolgok teljesen normális élet részei fejlett országokban (főleg fiatalon), Magyarországon meg megy a siránkozás hogy úristen, lehet hogy az a legjobb alternatíva hogy kis időre el kell menni, főleg gazdasági okokból, vagy tanulni, itt a világvége.

Másrészt azon kapom magam hogy abszolút nem értem miről beszélsz, „alkalmanként megprédálják lányainkat és asszonyainkat”, WTF? Magyarországon nincs háború, még háborúközeli helyzet sincs, közepesen rossz gazdasági helyzet és egy tehetségtelen kormány bénázása van, ennyi. Ezt lehet metaforákkal felfűjni és sipítozni rajta, nekem valszeg az a bajom hogy ismerem olyan embereket akik olyan országokból menekültek el ahol tényleg lőnek, vagy nincs vezetékes víz; na nekik furán hangzana az hogy te Magyarországon háborúról beszélsz.

Pelso.. 2012.03.04. 16:45:02

Létezik az úgynevezett világvége óra, mely azt mutatja, milyen közel állunk a teljes nukleáris háborúhoz.

Vajon, egy képzeletbeli hazai óra, amely akár másik országgal szembeni, akár polgárháború közelségét, szándékát illetve

lehetőségét jelzi, - vajon annak hol áll épp a mutatója? Ja, aki azt állítja, hogy nem lőttek, kihagyott valamit, mert de.

Kartal (reinkarnálódva) 2012.03.04. 16:53:50

@nandras01: ...vagy esetleg 13 éves cigánygyerekek vernek agyon brahiból mint Lakon azt a nénit, vagy cigánybanda kerget meg, mint a Tavaszmező utcában azt a srácot. Nincs ezen mit szépitni, a rasszizmusnak, éppúgy mint minden érmének, két oldala van, és mindegyik népcsoportnak megvan a maga mocska. És ezt a mocskot bórszíntől és származástól függetlenül jó lenne börtönben látni.

De nem értem egyáltalán hogy jött ez a téma ehhez a poszthoz.

Mindegy is, Vincentnek igaza van, túl kis pattanás vagyunk mi a világ fenekén ahhoz, hogy túl sokat foglalkozzanak velünk. Olvassatok külföldi lapokat, és látni fogjátok ti is.

Bell & Sebastian 2012.03.04. 17:00:46

Mi ez a hitleráj itt?

Bell & Sebastian 2012.03.04. 17:01:48

Bocs, csak vicceltem. Üdvözlöm az új szerkesztési elveket. :)

angyal földi partizán 2012.03.04. 18:10:05

nocsak, nocsak. vince elvtárs fejest ugrott a béke veled nevű tóba? mi lesz így a burzsuj, klerikális nyárspolgárokkal? ki fogja minősíthetetlen, ordenáré hangnemben szidni fikázni a gaz jobbokat? még azt is megérjük, hogy nem töröl minden, neki nem tetsző kommentet? bizony mondom, tótágast áll a világ. szerencsére, ismerve magunkat marxista, ateista haladókat, nem fog ez sokáig tartani. nehogy má megmondják nekem, mikor rettegjek és mikor nem.

csillaghajós 2012.03.04. 19:06:27

@angyal földi partizán:

Jó pár hete lehetett, hogy a Vincent valami pragmatikus minimumra emlékezett fájó szeretettel – egy barátjáról írt nekrológjában –: arra a „kegyelmi állapotra”, amikor a két oldal még tudott vitatkozni egymással. Talán vissza kéne térnünk azokba az időkbe: a kilencvenes évek elejére közepére. És újra kezdeni mindent.

Úgy gondoljátok a harcosok soha nem köthetnek kompromisszumokat (pragmatikus minimumokat)? Úgylehet ez a mi örök bajunk, talán Trianon is emiatt volt, nálunk a „görgeyartúrok”, „deákferencek” soha nem voltak népszerűek.

csillaghajós 2012.03.04. 19:19:32

@nandras01: De ezt a háborút, ha győzni akarunk (mi, az egész ország) az eszünkkel kell megvívjuk és nem az érzelmeinkkel.

jotunder 2012.03.04. 19:20:31

@nandras01: Magyarország játssza az esztét. Ez nem háború, csak a békétlenség és a civilizátlanság elegye.

csillaghajós 2012.03.04. 19:41:30

@jotunder: Igen: látszatháború helyett „rendeznikénevégre közös dolgainkat”. Talán ez levezetné a fölös „háborús” energiáinkat.

szerteperte 2012.03.04. 19:44:19

A háborúnak mint az égésnek (rozsdásodás v. robbanás) van gyors halál formája (harctér, atomvillanás vagy bármi) és van lassú halál formája: munka elvesztése, többéves várólista, az utolsó bútordarab eladása vagy bármi. Valójában a legundorítóbb háború folyik, a múlt és a jelen elorzása mellett megkezdődött a jövő is. A simicskák vértelen háborúja ellenem és a magamfajta ellen.

A véres háborúban a puskadörrenésre egyszerre szűnik meg a lélek és a test. A mai vasárnap délelőtti harci eseményben csak a lélek haldoklik. De sebj! eljön a test halála is...

Kettes 2012.03.04. 19:48:27

@jotunder: Nem Magyarország játssza az esztét. Egy Orbán Viktor nevű fasz játssza az esztét, és vagy elzavarjuk mi magunk, vagy szét lesz rúgva Magyarország segge. Semmiféle háború nem lesz, seggszétrúgás lesz.

csillaghajós 2012.03.04. 20:01:58

@Kettes: Nem seggszétrúgás lesz, hanem a @szerteperte: írta emberi lények sorozatos beletörődése a megváltoztathatatlanul érzett körülményekbe;

pedig: az „Öreg halász...” sem adta fel, nem tudta legyőzni őt semmi, az OV-nál sokkal hatalmasabb nagyhal, és a tenger sem.

60 éves diákmunkásként (mert másfajta munka a magamkorúnak már nem jár) sokszor van alkalmam ide menekült afgán, szomáliai, perzsa, palesztin diákokkal beszélgetni. Mi a mi sorsunk az övékhez (pl. egy szomáliaihoz) képest?

szerteperte 2012.03.04. 20:17:37

@csillaghajós: Hm. Santiago sikere a nagy hal csontváza volt... És nem azért dolgoztam végig az életemet, hogy egy szép vasárnap délelőtt egy afgán menekülthöz képest érezzem jól magam.

Megváltoztathatatlanul egyébként kizárólag az emberek ostobaságát tartom.

épészmérnök 2012.03.04. 20:20:54

@Kettes: A magyar jobbágy lelkébe beleégett, hogy „ne szólj szám, nem fáj fejem”. Ahányszor megpróbált kiállni magáért, megszívta. Nem csoda, ha lapít, hanem természetes. Az ellenkezője lenne furcsa. És azok, akik lelket önthetnének beléje, az

értelmiség, egymással versengenek a nagyképűségben, és eszükbe sem jut „leereszkedni” a jobbágy kommunikációs zónájába. Nem elég intellektuális nekik.

Orbán ellenben nem rühell egyszerűen beszélni, és bejön neki.

csillaghajós 2012.03.04. 20:37:53

@szerteperte: És nem az, hogy legyőzte? Én sem vagyok boldogabb attól, hogy másnak rosszabb: csak éppen jó megismerkedni messziről jött emberekkel. Tudod miért tanul meg ez az említett szomáliai diák (zömük hívó muzulmán) arabul?: hogy jobban megértse a Koránt, mert anyanyelvéből hiányzanak a szavak az igaz hitéhez. De emellett megtanul angolul is, hogy boldoguljon a világban. És egészen jól beszél már magyarul is. Náluk az idősebb szülőknek nem kell dolgozniuk: a gyerekeik természetesnek tartják (persze ott sok gyerek van), hogy ami nekik van abból mindig juttassanak az öregeknek is (feltéve, ha ezt békében megtehetik: mert ottani életük bármely pillanatában fegyveresek vehetik el tőlük mindenüket).

csillaghajós 2012.03.04. 21:02:24

@épészmérnök: Bejön ameddig bejön. De az is népi bölcsesség ám, hogy „a hazug embert hamarabb utoléri, mint a sánta kutyát”.

szerteperte 2012.03.04. 21:47:15

@csillaghajós: Nem, nem győzött le senkit. A öreg halász győzelme az, hogy Őt nem lehet legyőzni. Sem a tenger, sem a nagy halát felzabáló cápák.

A kitartása, hite volt a győzelme.

És ez olyan jelentős dolog, hogy megírása Nobel-díjat ért...

csillaghajós 2012.03.04. 22:59:42

@szerteperte: Igen: A kitartása, a hite. Pedig nem csinált ő egye-

bet, csak amit mindig is, csak tette a dolgát, amihez értett; minden mozdulatában, sejtjében ott volt a tudás: a sajátjáé és az ősöké.

Azért kora hajnalonta, amikor feltette a kávéját a tűzre a megnevezhetetlen, meghatározhatatlan teher őt is nyomta. Régen halott felesége arcképét a fal felé fordította. Nem mintha el akarta volna felejteni, csak bántotta a hiánya.

És aki ezt így meg tudta írni, a „tudó” ember, az író; az ő hite vajon miért nem volt elég az életben maradáshoz?

nandras01 2012.03.04. 23:07:35

@szerteperte: „Santiago sikere a nagy hal csontváza volt...” nem. santiago sikere a saját maga legyőzése volt.

nem a tenger felett győzött, hanem a saját félelmeit, önmaga gyengeségét győzte le. győzött, mert hitt abban, hogy győzhet.

ha mi is merünk hinni abban, hogy ov és bandája, ez a korrupt, velejéig romlott és embertelen gang legyőzhető, akkor le is lesznek győzve.

csillaghajós 2012.03.04. 23:11:32

@csillaghajós: és ez a kérdés azt hiszem egyfajta válasz épészmérnök „jobbágyokra” vonatkozó gondolataira.

Az öreg halászokba, tanyájukon egyedül élő öreg parasztokba nem kell lelket önteni. Megvan nekik - a mindenféle értelmiségi nyavalyától mentes - mindenen győzedelmeskedő sajátjuk.

csillaghajós 2012.03.04. 23:14:10

@nandras01: Le fogjuk győzni őket.

quendelapo 2012.03.05. 07:20:19

@épészmérnök:
Nem ez égett be, hanem az önálló munkavégzés és munkaszervezés hiányából következő folyamatos függés. A jobbágyfelszabadítást mintha éppen – saját vélt vagy valós érdektől, huma-

nista meggyőződésüktől vezérelve, a nyugati mintákat követve – az országgyűlésben jelen lévő reformpárti nemesek és a pesti értelmiségi fiúk vívták volna ki.

foton öv 2012.03.05. 11:01:06

A mi kis háborúnkról eszembe jutott a Te háborúd c. egykori No dal. Az egyik kedvencem volt.

Az írás tetszik. Az utolsó bekezdés egyszerű és mégis zseniális.

szerénységem 2012.03.05. 21:25:33

@tollaszerge: Lényegében igen, kis kiegészítéssel:

Amióta eszem tudom, közepesen rossz a gazdasági helyzet, valamint az x+1. számú kormány bénázásairól van szó.

Gyakorlatilag mindig ez volt; és nincs rá semmiféle sanszunk, hogy pozitív irányban megváltozzon.

Néha egy háború vagy forradalom, netán rendszerváltás kis időre megzavarja a langyosvizes dagonyázást, ennyi. :-)

Kuviklacz 2012.03.06. 14:38:15

@tollaszerge: AZ a gond, ha azok közül, akik ezt megtehetik, egyszerre túl sokan döntenek úgy, hogy pár évre elmennek. Nem nekik gond, hanem az országnak. Merthogy hiányozni fog a szakértelmük és, ráadásul az a képzet keletkezik, hogy akik megmaradnak, azoknak jó így.

Alkalmanként megprédálják gyermekeink lelkét, a megtakarításainkat (közvetlenül vagy az infláción/forintárfolyamon keresztül és még sok más módon), megtiltják, hogy házasság előtt tiszta lelkiismerettel keféljünk, és akkor még a kínálókozó legdemagóább változatokat nem is említettem.

tollaszerge 2012.03.06. 14:57:21

@Kuviklacz: Hosszútávon nem biztos, hogy rossz. Az adatok sze-

helt, 6

XB 190353

ORBÁN VIKTOR ÉS TE

rint Lengyelországból több, mint félmillió (!) ember ment el csak az Egyesült Királyságba, miután csatlakoztak az EUhoz. Akkor éppen Lengyelo nem volt valami nagyon jó hely, de azóta összeszedte magát, és úgy néz ki, hogy a migránsok nagyságrendileg fele már visszament. Még kell pár év, egyes kérdésekben évtized, amíg ezt a kérdést rendesen feltárják a társadalomtudósok, de nem úgy néz ki hogy a lengyelek ebből a kalandból rosszabbul jöttek volna ki. Ha más nem is, most van egy csomó állampolgárunk aki már látott fejlett országot belülről, lesz viszonyítási alapja, kialakultak az ehhez kapcsolódó elvárásai, magára szedett egy kis idegen nyelvet, stb.

Nem kell rettegni a migrációtól, főleg ha nem egy életre szól mert a határok átjárhatóak. Magyarországon amúgy is alacsony a hajlandóság rá, és a többség betegesen retteg tőle, attól is hogy ő menjen, attól is ha más akar menni. Pedig nagyon sok embernek megérné.

Ja és ne hülyéskedjünk már, hogy a házasság előtt tiszta lelkiismerettel dolgot megtiltják. Ezekre a dolgokra az államnak nincs érdemi befolyása.

X 169699

Orbán Viktorra égető szükségünk van. Vagy talán nem is rá, hanem arra az Orbán Viktor-képre, amit a stábjával együtt professzionálisan alkotott meg, és naponta igyekszik hitelesíteni a médiában. Nem csupán azoknak van szükségük rá, akik egyszerre látják benne a bölcs apát és az agyafúrt fiút, s szinte feltétel nélkül támogatják őt, hanem azoknak is, akik éppen vele szemben, az ő ellenében határozzák meg magukat és tevékenységüket.

De tudjuk-e, hogy milyen ember Orbán Viktor? Kell-e tudnunk, hogy milyen ember a választott vezetőnk? És azt tudjuk-e, hogy mi milyenek vagyunk, hogyan viszonyulunk a hatalomhoz — jelenleg az Orbán-rezsimhez? E könyv elsősorban az utóbbi kérdéssel foglalkozik.

Rudas János „kultikus” alaknak számít a hazai szervezettefejlesztés és a szociálpszichológia életében. Könyvei, a Delfi örökösei és a Javne örökösei alapl műnek számítanak, sok ezer példányban keltek el.

A szerző most felelős állampolgárként osztja meg gondolatait közös dolgainkról. Meglehet, hogy gondolatai nem tökéletesek, vitathatóak. Ha vitára érdemesek, akkor megvitatandóak, s ha megvitatandóak, akkor vitassuk meg őket!

Orbán Viktor tud beszélni a tömegekhez, tud hatni rájuk, tud érzelmeket előhívni. Nagyon tud valamit. Szükségünk van rá. Rudas János kiváló írásaiban közérthető módon próbálja meg tisztázni, hogy mit is tud, és hogy Te, kedves Olvasó, — velem egyetemben — milyen szerepet játszottál, s játszol ma is ennek a létrejöttében

A címben benne foglaltatik egy kérdés is: ki az a te? Én, a kiadó? Te, az olvasó? Vagy valaki, aki nincs is? A könyv végére kiderül.

A kiadó

Ára: 2 900 Ft

9 789639 771611

Rudas János

ORBÁN
VIKTOR
ÉS TE

Oriold és Társai Kiadó